

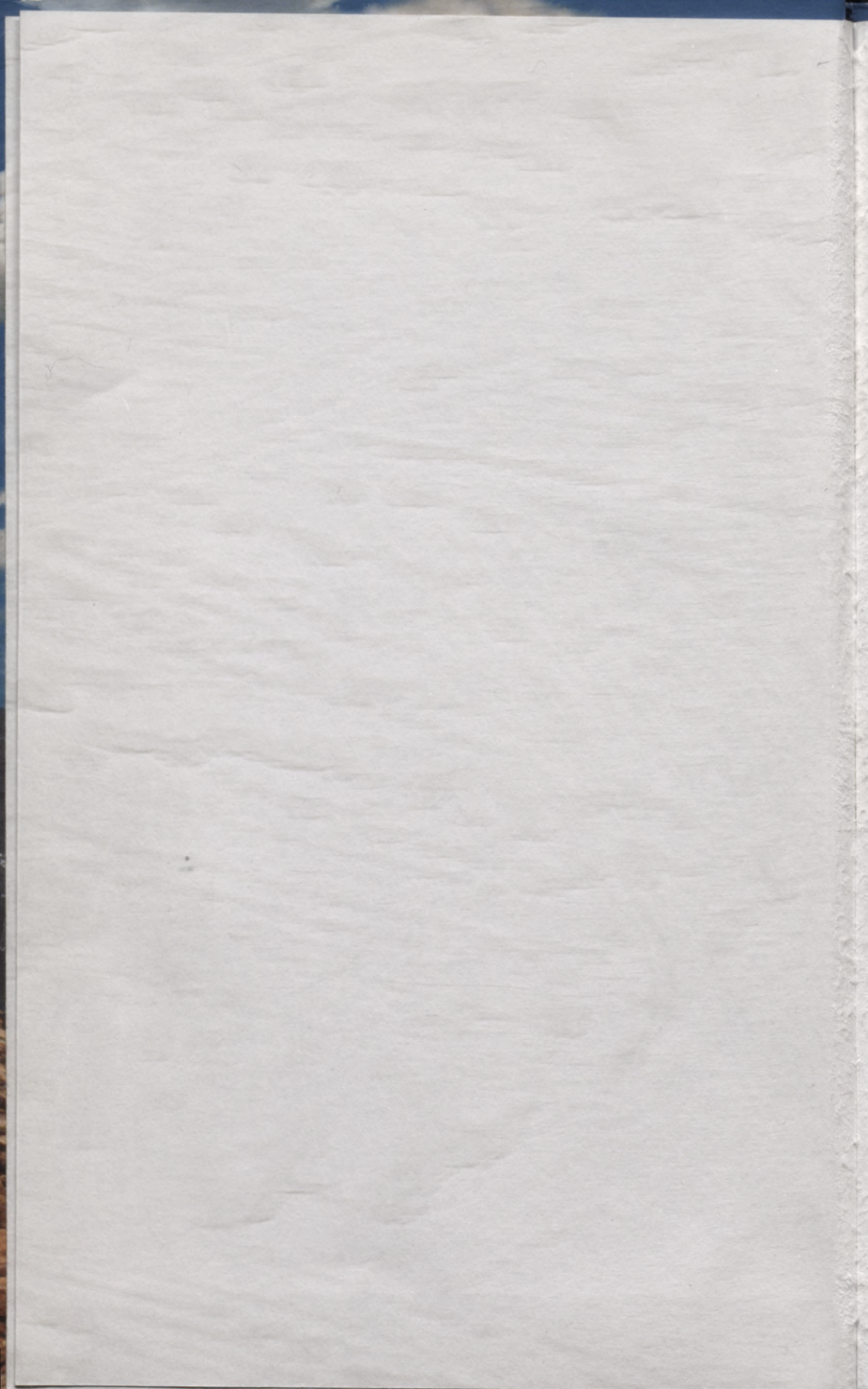

Vizma Belševica
Raksti

JUMAVA

Mama Belserica

Vizma Belševica
Rakoti

Vizma Belševica

Raksti

JUMAVA

99-3
431

L

Vizma Belševica

Raksti
Trešais sējums

Proza

JUMAVA

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

0301031064

UDK 821.174 (081)
Be 341

Grāmata izdota ar
Kultūrkapitāla fonda finansiālu atbalstu

Sastādītāja *Inta Čaklā*
Mākslinieks *Ernests Zariņš*

ISBN 9984 – 05 – 387 – 3

© SIA «J.L.V.», izdevums latviešu
valodā, 2001

© Vizma Belševica, teksts, 2001

© Ernests Zariņš, mākslinieciskais
noformējums, 2001

«Kirkkallisa» bolševija

— Es tikkurä turkunuz, panak kurpi

Saudens varilla, riketties tikai ur mui, ja Kikuraga
sievies bilisä nastagilla. Et-astikun Milda valkain
dungriga, sentai darbi, dainaudin, profama, lipi
komplimentis, bet es neinu, darsile, ja ruutu per sa
viciu gardien.

Tatad — es stakur — es Kikuraga Lantim, Louka
mala ap moused, stikla, astres, lepa, stikla viri, uz
ruizes zilgama, stikla, moused, moused, tuu, stikla, ur-
bruna, astres, stikla, es Kikuraga, pirtkale, sila, sila, et
spindigie, stikla, stikla, stikla, stikla, stikla, stikla,

— Nac... — stikla, stikla, stikla, stikla, stikla, stikla,

Es saju... stikla, stikla, stikla, stikla, stikla, stikla,

... stikla, stikla, stikla, stikla, stikla, stikla,

... stikla, stikla, stikla, stikla, stikla, stikla,

... stikla, stikla, stikla, stikla, stikla, stikla,

... stikla, stikla, stikla, stikla, stikla, stikla,

... stikla, stikla, stikla, stikla, stikla, stikla,

*Kikuraga stästi
1965*

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1507.1067

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

Chicago, Ill.
Mrs. [illegible]

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

«Kurkuliša» bojā eja

— Ei, bikšainā jaunkundz, panāc šurp!

Sauciens varēja attiekties tikai uz mani, jo Ķikuraga sievietes biksēs nestaigāja. Pat Traktoru Milda valkāja dungriņu vienīgi darbā. «Jaunkundz», protams, bija kompliments, bet es nebūtu sieviete, ja runātu par saviem gadiem.

Tātad — es atskatījos uz Ķilmānu kaņepēm. Lauka malā ap mauriņā izklātu avīzes lapu sēdēja vīri. Uz avīzes zilgano sānu mirdzināja pusstops, tam blakus — brūns maizes klaipts un kārdinoši pāršķelta jēla sīga ar spridzīgiem piparu punktiņiem maigi sārtajā miesā.

— Nāc pie puikām! — atkārtoja aicinājumu kapteinis Zēģele, mādams ar naža galā uzdurtu sīpola pusi.

Es gāju. Variet domāt par mani, ko gribat, bet es neļikos ilgi lūdzama.

Pēc brīža es jau turēju vienā rokā bieza stikla glāzi, otrā — porainu maizes riku ar slaidu šķēli no sīgas muguras gabala.

— Priekā!

Es nezīnu, kas vairāk iesita galvā — stiprais dzēriens vai asā saules satveicēto kaņepju smarža. Es izteicu domu, ka vīri varbūt tāpēc izvēlējušies šo vietu iedzeršanai.

— Tāpēc? — Kapteinis Zēģele sarauca uzaci.

— Kur tad lai mēs citur dzeram? — ne bez rūgtuma novilka Plostu Žanis, — «Kurkulītis» ir ciet.

— Ja notikusi kāda nebūšana, meklējiet sievieti! — pamācoši pacēla pirkstu kaprancis Enga. — Tā saka franči, — viņš paskaidroja, — un franči ir gudra tauta.

Vienīgi Taizeļu Pēteris klusēja un raudzījās smuidrajās kaņepēs, kas no lejas izskatījās tik garas, ka šķita mazgājam mākoņu putās tumši zaļās galvas.

Es apvaicājos, kas tas par kurkulīti.

— «Kurkulītis» bija krodziņš. Katrā zvejnieku ciemā taču jābūt kādam krogam. Saproti pati — ja cilvēks iet jūrā, tad ašākā vējā viņš jau pie pirmā sēkļa ir slapjš līdz ādai. Vai ne? Kamēr izķēpājas ar tikliem, paiet vairākas stundas. Ja tad, malā pārnākot, uz vietas neiedzer, saaukstēšanās kā likts. Aiztaisīt zvejniekiem vienīgo krogu ir tīrā cilvēku bendēšana.

Šajā karstajā atvasaras pēcpusdienā gan visi bija sausi, bet es to neaizrādīju.

— Kāds tam sakars ar sievieti?

— Tāds, ka meitieti krīt uz Taizeļu Pēci kā mušas uz mežu.

Taizeļu Pēteris negribīgi paraustīja plecus: sak, ko es tur varu darīt?

Nevajadzēja ilgi skatīties uz Pēteri, lai saprastu, ka viņš tiešām tur neko nevar darīt. Kā sievietēm bija nemīlēt šo melni vilņoto matu cekulu, neganti zilās acis zem biezu uzacu lokiem un spožo smaidu jūras iedeguma nobrūninātajā sejā, ko pat bārdas rugāji darīja tikai vēl skaistāku? Un tomēr es nebiju dzirdējusi, ka puīša zilo acu dēļ slēgtu krogus.

— Lai Pēčus pastāsta pats, — skubināja kapteinis Zēģele.

— Kas nu tur daudz ko stāstīt, — Pēteris vairījās. Tomēr pēc nākošās glāzes Pēteris slinki pazelēja kraukstošu maizes garozu un, it kā lāsumainajās kaņepju ēnās lasīdams, iesāka:

— Savā laikā bija paruna, ka zvejniekiem esot divas ostas: viena upes grīvā, otra — «Kurkulīti». Un taisnība vien jau bija. «Kurkulītis» stāvēja turpat kalniņā aiz zivju fabrikas — nodod lomu, piesien laivu, un kaut kā pats par sevi skaidrs, ka jāiegriežas «Kurkulīti». Paņem vienu pusstopu, paņem otru, — skaties, jau mājās iešana aizmirsusies. Dūmi līdz zemei, cits dzied par «poļu kungu», citam jākārto rēķini par negodīgi samestiem tīkliem. Meitiesi baidījās kalniņam garām iet — ka tā būda neuzgāžoties uz galvas. Tik traki jau nebija. Viņas visu pārspilē — it īpaši par to kaušanos un ripošanu no kalna upē. Pa visu «Kurkulīša» pastāvēšanas laiku upē ievēlās tikai Enga, bet viņš taču nenoslīka. Un kālab lai kapracis arī kādreiz nesamirktu? Mēs mirkstam katru dienu.

— Par ko mēs cīnījās, ja nevar iedzert! — nobļāvās Enga, klausīdamies vienīgi pats savās, pudeles apžilbinātās domās.

— Tu, vai, būtu cīnījies? — Pēteris paraustīja plecus un turpināja savu stāstu.

— Aiz letes «Kurkulīti» stāvēja Zuze. Neesmu radis ar sievieti par sievietēm runāt, bet ja iesākts... Vārdu sakot — Zuze. Par skaistuli viņu neviens nebūtu nosaucis: mati krāsoti — kad drusku ataug, melna strīpa gar celiņu, roķeles strupas, acis, ne pielikt, ne atņemt, kā purva ūdens un vienmēr pievērtas — nevar saprast, miegaina vai aizsapņojusies. Bet augumiņš glīts un blūzītes allaž spodras, ar visādām rišām un špicēm. Glāzi vai uz kodu padodama, it kā neviļus pieduras ar plecu

vai ceļgalu... Zuze bija kā aklais dundurs — nemanīsi, kad pielipusi. Kas tad man — puisa cilvēks. Ne es viņai pirmais, ne pēdējais... Pa kādu laiku es skatos, ka šī to lietu ņem nopietni. Visādi man izdabā un, lai es uz citām aci nemestu, pārējās ciema meitas noliek par pēdējām. Viena šāda, otra atkal tāda, un trešā pavisam izlaidusies. Bet visdullākā esot Traktoru Milda — Zuze kādu nakti redzējusi, kā Milda gluži plika trenkājusies ar motociklu pa jūrmalas sēkļiem, ūdens vien griezies. Jā... To nu Zuzei nevajadzēja stāstīt. Ne velti saka: dari ko darīdams, apdomā galu.

Zvejniekiem ir netīrs darbs — darva, zvīņas, gļotas, tāpēc gribas, lai sieviete būtu balta un smaržīga kā puķe. Man prātā nenāca ievērot tādu Mildu, kas dārīnās ar saviem motoriem eļļainos dungriņos un melnu muti. Bet kā lai nepaskatās uz skuķi, kas tik traki uzvedas? Sāku es skatīties un redzu, ka Milda ir smuidra meita, augstām krūtīm, kājas viņai kā briežu mātei — garas un staltas, mati gaiši, viegliņi, tīrās kaiju dūnas, vaigos bedrītes, kad uzsmaida... Tikai man viņa nesmaidīja — turēja par plenci un «krogusmeitas brūt-gānu». Man savukārt arī trūka bijības pret tādām, kas plikas pa pasauli dauzās, vienreiz pat mēģināju pieķert, bet tūlīt dabūju pa ausi. Roka viņai, kā jau darba cilvēkam, smaga. Citai es to nepiedotu, bet Mildai...

Es biju kā apmāts. Rādās un rādās man tas sasodītais motocikls — nakts, jūra, baltas gaismas kūlis, šļakatu vērpētes ap kājām, garie mati pa gaisu... Vellata!

Kā mēs apprecējāties, tas ir garš stāsts un uz lietu neattiecas. Protams, man vajadzēja apzvērēt, ka es «Kurulītī» vairs kāju nesperšu.

— Un viņai droši vien vajadzēja atnest savus motocikla niķus? — nevainīgi ievaicājās Enga.

— Neesmu prasījis, kā tur vispār bija ar to motociklu. Un ja arī būtu? Cits jūrā pliks peldas, cits brauc ar motociklu.

Pie kā mēs palikām? Jā... savu solījumu es turēju nedēļas trīs. Bet cik ilgi cilvēks lai pacieš, ja visi par viņu ņirgājas? Milda, redzat, staigājot biksēs, tāpēc man drīz vien vajadzēšot brunčus uzvilkt. Un tā vienā jaukā dienā es nemetu vis «Kurkulītim» likumu, bet eju iekšā... Zuze tik ielej un uzliek pa nēgītim uz šķīvja, pati apkārt vien tinas... Vēlu es pārnācu mājās. Ar vīriem bijām sarunājuši, ka laivas motors jūrā samaitāties, tāpēc esam aizkavējušies. To jau nu gan vairāk pieklājības pēc, jo Ķikuragā neko noslēpt nevar.

Milda paskatās uz mani, paosta gaisu un indīgi prasa: «Vai tas motors «Kurkulītī» tavā balsī nebļāva: «Viens zvejnieks, viens zvejnieks, kas zvejo nakt' un dien', un zvejojams viņš aizmirsis...»

Ka Milda dzied tādas dziesmas, to es pieļaut nevarēju un situ dūri galdā.

— Nepatīk? — Milda uzpūš nāsis. — Bet krogusmeitas patīk?

Paķer spilvenu un segu, izšaujas virtuvē un durvīm bultu priekšā. Es guļu viens, it kā man sievas nemaz nebūtu. Ja tā, otrā vakarā es atkal uz «Kurkulīti». Sak, paskatīsimies, kuram tā spītība būs lielāka.

Nedēļas divas Milda staigāja, muti kā peļu lamatas sacirtusi. Galds man vienmēr uzklāts, bet gulta tukša. Ierīkojusies virtuvē. Un briesmīgi metusies uz sabiedriskiem darbiem. Sievu padomes vecenes pa mūsu māju vien apgrozās. Ja man mājās sievu padome, kur tad lai es palieku, ja ne «Kurkulītī»?

Vienreiz es pārnāku mājās tā paagrāk. Milda man klāt, rokas ap kaklu, skatās acīs: — Mīļo vīriņ, cik ilgi

mēs plēsīsimies? — Es sevī nopriecājos, ka pareizi vien esmu uzvedies. Vīram tikai vajag pastāvēt pie sava.

Tā nu mums miers virs zemes un Mildai labs prāts, kaut arī es savu reizi «Kurkulīti» iegriezos tāpat kā citi vīri. Vai mēs nojautām, kādi mākoņi krājas pār mūsu galvām?

Vienu vakaru, kad mēs gods godam ar kapteini priekšgalā atzīmējām «Kurkulīti» mūsu kuģa trīs gadu jubileju, ienāk mana Milda, Zēģeles Marija un kaut kāds svešs vīrelis. Es pašlaik stāvu pie bufetes un Zuze glaudīdamās ber man sauļā sīknaudu. Milda neko — mīlīgi uzsmaida, padod labvakaru un kopā ar tiem diviem sāk mērīt sienas, pierakstīt un kaut ko klusītēm spriest. Par mums neliekas ne zinīs un, savus neizpro-
tamos darbus nodarījusi, aiziet.

Man dzert vairs nemaz negribas. Pošos es arī uz māju. Milda sagaida mani laba un lēnīga: — Noguris esi, vīriņ? Vakariņas ēdīsi? — Es viņai saku: — Tu, Milda, man esi tāda sieva, ka citas sievas nav vērtas tev ūdeni pienest. — Un tāda viņa tiešām ir, kaut arī...

Jā. Nākošā svētdiena man iekrita brīva, un es prasu Mildai, vai mēs neaizbrauktu uz Rīgu. Uz teātri vai citur. Šī nevarot. Esot sabiedrīks uzdevums. Es noskaišos: vai tiešām man viņas sabiedrisko uzdevumu dēļ galīgi par bāreni jāpaliek?

Milda tā savādi pasmaida un neko neatbild. Svētdienas pievakarē velk kājās savus dungriņus un saka: — Atnāc ap deviņiem pie «Kurkulīša». Tur tu mani satiksi.

Es biju nolicies pagulēt un pa miegam īsti neap-
tvēru, ko tas varētu nozīmēt, citādi nebūtu laidis.

Deviņos eju uz «Kurkulīti». Jau pa gabalu redzu —

pūlis. Pa vidu grozās traktors. Milda kaut ko komandē. Malā stāv Enga. Es viņam prasu, kas te notiek.

— Nav ko izlikties, — šis nospļaujas. — Būtu vismaz draugiem pateicis.

Es vairs nekā nesaprotu. Eju tuvāk un redzu: «Kurkulītim» logi un durvis aiznagloti, apkārt apmesta varena tauva, un Milda ar savu traktoru velk mūsu kroģeli no kalna lejā.

Vīri skatās uz mani tā, it kā es pie visa būtu vainīgs, bet Milda, dibenu nekaunīgi atstiepusi, stūrē savu traktoru. Nekad neesmu pret viņu roku pacēlis, bet toreiz gan gribējās ņemt kādu koku un vilkt pa tām dungriņos iespīlētajām ciskām. Es jau speru soli uz traktora pusi, bet Zēģeļu Marija parauj mani aiz piedurknes un bāž degunā papīra lapu, kur melns uz balta rakstīts, ka sakarā ar cīņu pret žūpību izpildkomitejā un Ķikuraga sievu padomē spriests un nolemts: «Kurkulīti» likvidēt, aizvest uz ostu un izmantot par tīklu šķūni, bet kalniņā stādīt parku un uzcelt estrādi visādiem koncertiem. Paraksti un zīmogi.

Man atlika vienīgi noskatīties, kā «Kurkulītis» čīkstēdams un ļodzīdamies velkas Mildas traktora tauvā. Tas ir viss. Tagad mēs dzeram Ķilmānu kaņepēs.

— Pret to Milda neiebilst? — es jautāju.

— Nē. Kopš «Kurkulītis» ciet, bet Zuze aizbraukusi uz Rīgu un nav vairs Ķikuragā redzēta, piemīlīgāku sievu par manu Mildu visā ciemā nevar atrast.

— Uz mūsu sievu veselību! — Plostu Žanis pacēla glāzi.

Iztālēm iedārdējās motocikls. Rūkoņa strauji tuvojās.

— Vai tikai nebūs tava laulene? — Enga pamāja uz Pētera pusi.

Es arī pagriezu galvu. Bet ap to vietu, kur bija sēdējis Taizeļu Pēteris, vairs ligojās tikai garās Ķilmānu kaņepes.

Kapracis Enga

Sanitārās mašīnas durvis aizcirtās.

— Viņš taču nomirs! — žēlabaini teica jaunā māsiņa.

— Skaidrs, ka nomirs, — īgni atbildēja ārsts. — Slimnīcā vēl varbūt... Bet nav tāda likuma, ka pieaugušu, saprātīgu cilvēku drīkstētu bez viņa piekrišanas raut uz slimnīcu. Negrib...

Ārsta pirkstos noklikšķēja portsigāra vāciņš. Ar saules gaismā neredzamu sērkokociņa liesmu viņš aizkūpināja cigareti un atzvēlās sēdekli.

Zem riteņiem ķildīgi švirkstēja grants.

— Man izlikās, ka viņš negrib dzīvot, — māsiņa runāja, iesāņus raudzīdamās ārsta sagumzītajā profilā ar nojukušiem vaigiem un lielu, porainu degunu. — Un vai tad cilvēku kāds var glābt, ja viņš pats negrib?

— Bērnišķības, — norūca ārsts.

Kapteiņa Tūtara sieva pa logu noskatījās, kā mašīna pazūd ceļa līkumā, un atgriezās pie vīra gultas. Viņa apsēdās uz pītā niedru krēsla un, priekšauta stūri pirkstos vīstīdama, atkal pievērsa skatienu vīra rokām.

Cik ātri spirtgtais jūras iedegums bija pārvērties pelējuma blāvā pelēcībā, un cik dīvaini uz šīs pelēkās ādas izskatījās zili tetovētie enkuri, nāras un buru kuģi! Tie

bija sarukuši un greizi, jo ādu vairs nespīlēja varenie muskuļi... Pacelt acis uz vīra seju viņai nebija spēka.

Kapteinis Tūtars tiešām negribēja dzīvot. Kam lai viņš dzīvotu? Šai sievietei, kas te sēdēja pie gultas un drīzāk gan klausījās, kā tur ārā, kūtiņā, kviec nebarotais sivēns?... Marga nekad nebija viņu mīlējusi. Pagājuši divdesmit gadi kopš tās dienas, kad viņa skumjā maigumā, it kā piedošanu lūgdamās, teica: «Es taču nemīlu tevi, Artur. Kā lai eju pie tevis par sievu?» Bet viņš jau vienmēr bija gribējis neiespējamo. Ticēja, ka ar laiku Marga viņu iemīlēs, runāja, kamēr pierunāja. Un ciemā visi atzina, ka viņš savā sētā pārvedis krietnu saimnieci. Tā jau bija. No zvejas atgriežoties, kapteini vienmēr gaidīja labas pusdienas, pie logiem augstprātīgā spodrībā stinga iezilināti un sastērķelēti aizkari, uz palodzēm dzedri kuploja zilas un baltas puķes, Marga staigāja zilās kleitās ar baltām apkaklītēm. Lai cik skaudīgi nesekoja viņu dzīvei ciema sievu asās acis, neviens nevarēja teikt, ka Marga kādreiz būtu pacēlusi balsi uz savu vīru vai arī vīrs būtu viņu rājis vai sitis. Kā tad! Iesītisi tādai ledus meitai!

Neskaitāmās naktīs, kad viņam, jūtot zem savas brāzmojošās sirds Margas vēsās krūtis, gribējās sažņaut un sapurināt šo sievieti tā, lai izspiestu no viņas kaut vai sāpju vaidu... Nedrīkstēja. Jo viņa toreiz bija godīgi pateikusi: «Es taču nemīlu tevi, Artur.» Un viņa nebija dzemdējusi kapteinim ne dēlu, ne meitu. Divdesmit gadus starp viņiem slējās it kā stikla siena, un kapteinis nevarēja ietriekt šajā sienā savu tetovēto dūri.

Nočīkstēja grīdas dēļi, vēsi nolīgoja pār seju durvju pasistais gaisa vilnis. Marga bija izgājusi.

Kam vēl dzīvot? Savam darbam?

Acu priekšā pavīdēja pēdējā zvejas diena, kad tralis

divas reizes pēc kārtas zivju vietā izvilka lielus akmeņus. Puiši klusēja, taču pat viņu muguras pauda niciošu pārmetumu: kapteinis Tūtars bija noraidījis Taizeļu Pēča jauno gruntropa konstrukciju, teikdams, ka zvejas laikā nav vaļas nodarboties ar mēģinājumiem. Jaunais gruntrops būtu vieglāks un neceltu akmeņus no jūras dibena...

Aiz kapteiņa būdas sienas Tūtars dzirdēja sarunu:

— Nu šis nelīdīs visu dienu laukā. Tas viņa parastais niķis, kad noskaišas.

— Būtu gājis pensijā, vecais stūrabuks, ja nejedz strādāt pa jaunam.

Kur viņiem zināt, kā Tūtars sodījis sevi slimības dienās, ko pārdomājis un izlēmis, kā strādātu, ja viņam būtu lemts celties. Par vēlū...

Smagi, grīļaini soļi nokrakstināja grīdu, apstājās pie viņa gultas. Kapteinis Tūtars atvēra acis. Pār pagalvi šūpojās pelēki melna seja ar garām, taisnām uzacīm, garu, taisnu degunu un garu, taisnu muti.

Tūtars pārāk labi pazina kapraci Engu, lai piedēvētu zilgani melnā deguna zvārošanos savam slimības vājumam.

— Vienu kvartiņu, — nošļupstēja Enga, — avansam...

— Kādam avansam? — Kapteinim aizžņaudzās elpa. Viņš zināja, ka mirst, bija samierinājies ar to, bet tomēr...

— Par kapu, — Enga atraugādāmie apdvesa mirēju ar sīpolu un degvīna smaku. — Tāpat tev jāmirst. Maksā ciet, lai kapracis var iedzert.

— Laukā no manas mājas, mērkaķi tāds! — Tūtara balss pēkšņi iedārdējās senajā skaļumā.

— Enga nav nekāds mērkaķis, bet kārtīgs kapracis. — Garās lūpas aizsitās kā zārka vāks. — Enga tev izraks labu kapu, divarpus metra, smuki nošķipelēs un

vēl puķes uzstādīs virsū. Atraitnei nebūs rokas jāsmērē. Dod kvartiņu... Vai tad es daudz prasu?

Kapteinis sagrieza zobus.

— Nedosi? To tu vēl nožēlosi. Es tev metru zemes uzkasīšu virsū, ne vairāk. Smirdi ar savu skopumu pa visu kapsētu!

— Laukā, nelieti!

— Mans tēvs bija kapracis, — Enga pamācoši pacēla kaulainu pirkstu, — un vectēvs bija kapracis. Visi Engas bija kārtīgi kaprači, nevis kaut kādi mērkaķi.

Tūtars uzslējās sēdus un ierēcās:

— Laukā!

Viņš nedzirdēja, kā istabā ieskrēja Marga, izdzina Engu, saķēra drebošā rokā zāļu pudelīti, kā pudelīte izslīdēja no viņas pirkstiem un sašķīda...

Ar visu sava auguma spēku Marga atspieda viņu atpakaļ spilvenos, pieklāja vaigu vīra sejai, nesakarīgi mierinādama:

— Nu nevajag... būs labi... Artur, mīlais... lūdzu...

Kapteinis juta, ka viņa bārdas rugājos sīkām straumītēm ievijas Margas asaras. Marga raud? Marga, kas ne reizes nebija raudājusi visus šos divdesmit gadus?

Un tad Tūtars ieraudzīja sevi zārkā pie atriebīgā Engas sekli raktā kapa. Blakus stāv Marga melnā lakatā un raud, raud... Acis sarkanas, aizmākušas, pleci raustās.

Tūtars piespieda lūpas sievas ausij:

— Neraudi, Marga. Tu nestāvēsi melnā lakatā, tici man.

...Pēc dažiem mēnešiem kapteinis Tūtars atkopies un žirgts staigāja pa sava kuģa klāju un noskatījās, vai puīši visu labi sagatavojuši zvejai.

Uz steķiem, garo muti sašķiebis, stāvēja Enga.

— Tu neplāties, kaptein! Reiz tev tikpat būs jāmirst.
Un tad Enga tev uzkašās vienu metru zemes, ne vairāk...

Tūtars it kā nedzirdējis ierausās savā stiklotajā būdā, tad pabāza galvu un smīnēdams jautāja:

— Un ja nu es noslikstu jūrā?

— Nekā... Nav jau kā pie kapitālista, kad zvejnieki slīka čupām. Tagad radio, kuteri, lidmašīnas... Izglābs kā dēlu, lai Enga nepalik bez pusstopa!

Motors iepukšķējās, kuģītis lēni atkāpās no piestātnes un izslidēja upes plašumā.

Piemiegtām acīm Enga noskatījās tam pakaļ, sabāza rokas kabatās un slaiki iesplāva upē.

Kapteiņa Tūtara dzīves gudrība

Neskaties, kā saule lec, pagaidi, kā norietēs, — tāda bija viena no kapteiņa Tūtara dzīves gudrībām, kas savu dziļo un skumīgo patiesību gan mēdza atgādināt uz vakara pusi. Vismazāk kapteinis par to domāja šorīt, kad viņš bija pamodies tik spirts. Nekas vairs nelika manīt pārciesto slimību — varbūt vienīgi Margas vēlais mīlums.

Saule, protams, vēl nelēca, jo kārtīgs zvejnieks iet jūrā pirms gaismas. Liesmaini sarkanais Čipus nupat bija noplaukšķinājis spārnus un atvadījies no dziestošajām zvaigznēm ar bravūrīgu izkļedzienu. Kaimiņu sētās atsaucās citi. Pēdējais nevarīgi nosēcās kapteiņa Zēģeles pluskainais gailēns.

— Kāds tas cilvēks, tāds viņam lops, — Tūtars pašapmierināti nopratoja, jo nebija gadījies, ka Zēģeles embulītis būtu atsējis tauvu no steķiem agrāk par viņa kuģi. Šis patīkamās domas spārnots, kapteinis uz sliekšņa apgriezās un apskāva sievas kaklu.

Marga atrāvās. Nu jā, Tūtars bija aizmirsis, ka sievas baltās apkaklītes ir neaizskarama lieta, tāpēc neņēma pie sirds viņas izvairību.

Aizkavēties vajadzēja cita iemesla dēļ. Pa otram lāgam nočikstēja kaimiņu kūtsdurvis — Taizeļu māte bija pabarojusi gotēnu un gāja uz istabu. Satikt no rīta

sievieti ar tukšiem spaiņiem allaž nozīmēja, ka gaidāmas lielākas vai mazākas nepatikšanas.

It kā nevēlēdamās, lai Tūtars apmāna likteni, Taizeļu māte ilgi knosijās pagalmā, sauca vistas, kaut ko slaucīja, un slota nepārprotami atsitās pret tukšo spaini. Beidzot noklabēja kaimiņu istabas durvis, un kapteinis izgāja uz ceļa.

Kāpēc viņš bija aizmirsis, ka savam liktenim neviens nav izbēdzis? Gar baznīcas mūri Tūtaram pretī nāca Zēģeļu Lidija, spīdinādama zilgajā rīta pustumsā smaidīgi paņirgtus zobus. Satikt sievieti pie baznīcas ir vēl sliktāk, nekā satikt sievieti ar tukšiem spaiņiem. Kapteinis īgni atņēma Lidijas sveicienu.

— Tišām uzsūtījis māsu, — sevī nogrēmās Tūtars.
— Viņiem skauž, ka es vienmēr esmu pirmais.

Kapteinis nelikās pārāk tālu no patiesības. Viss Ķikurags sekoja abu zvejas kuģu sacensībai. Ciema puikas stāvēja un krita par kapteini Zēģeli, kas allaž atrada savu plato bikšu kabatās samurcītu konfekti, bet, ja tādas nebija, apdāvināja zēnus ar draudzīgu smaidu. Vai visādi pārāko Tūtaru kāds tā apjūsmoja? Pasaule jau vienmēr ir netaisna. Vēl vairāk — tās ļaunums ir neizmērojams.

Un vai Tūtars varēja paredzēt, ka sazvērestība pret viņu sākusies jau iepriekšējā vakarā, ka, viņam guļot laimīgā miegā, apaļos kartupeļu grozos bija skrāpējušies visi Ķikuraga melnie kaķi?

Žviks! — no sētas spraugas pāri ceļam izšāvās Taizeļu runcis un pazuda ceriņu krūmos.

Kapteinis Tūtars nospļāvās un iegriezās taciņā uz Ķilmānu kaņepēm. Arī tā varēja nokļūt ostā. Līkums nebija liels.

Tālu viņš netika. Kaņepēs kaut kas nospurkšķēja,

atskanēja tāds kā pliķis, tāds kā kunkstiens, un uz taciņas izlēca melns saslietu spalvu kamols ar neganti zālām acīm. Vēkšdams tas izgāza savu sašutumu pār kapteiņa zvejas zābakiem, un tikai nikns kājas spēriens ietrieca viņu kartupeļu lakstos.

Tūtaram nu atlika vienīgi grāvmale, kas veda uz ostas dzeloņstiepļu sētu. Ja to apgāja, aiz stūra bija izgāzts balsts, un pāri tam varēja tikt tiklu žāvētavā.

Rīta klusumu sadrebināja embulīša murdoņa un kapteiņa Zēģeles balss:

— Atlaiž galu!

Tūtars metās tecīnus. Viņš steidzās tā, ka uzkāpa uz astes skolotājas Štokrozes melnajai kaķenei, kas staidamās izlīda no lupstāju pudura. Kāda nozīme vairs bija meklēt apkārtceju? Zēģele jau tāpat būs tālu jūrā, pirms viņš iesildīs motoru.

Un, kad Tūtars vēl uzdūrās pie izgāztā staba piesiegtam runčelim, viņš saprata visu.

— Neliešu banda! — kapteinis caur zobiem noņņācās, izvilka no kabatas nazi un pārgrieza auklu. Runčelis aizdieba, atpakaļ neskatīdamies.

Nu Tūtara sirds kļuva mierīgāka. Nevar taču uzskatīt par likteņa pirkstu skaudīga sāncenša stiķus!

Ostā viņš pilnīgi atguva labo omu. Uz steķiem mīņājās tie trīs no televīzijas ar savu kameru un akumulatoru kastēm.

— Mēs gribētu šodien izbraukt jūrā ar Ķikuraga labākā zvejas kuģa kapteini. — Pa pusei glaimīgi, pa pusei augstprātīgi paklanijās režisors.

— Laiņni lūdzu, — atsmaidīja Tūtars.

Tas viens no trim gan bija meitietis, — un sievietē jūrā nes nelaimi, — bet tādu, kas vienmēr staigā biksēs, īsti par smukā dzimuma pārstāvi nevarēja turēt.

— Re, ka šiem vis Zēģeles nevajag. — Kapteinis sevī nosmīnēja un stājās pie stūres. — Žēl, Zēģele tagad būs pamanījies izmest trali manā labākajā pleķī. Bet vai nu tīri es palikšu bez loma.

Kad Tūtara embulītis nonāca savā parastajā zvejas vietā, zem sarkanām mākoņu švīkām jau redzēja spožu saules kūkumu. Zēģele nebija pamanījies. Viņa kuģis rēgojās kaut kur pamalē.

— Katrs pats savas laimes kalējs. Bet ko tu muļķim padarīsi? — Tūtars paraustīja plecus un lika izmest trali.

Lēni izslīdēja pār bortu tiklu aste ar apaļu stikla pludiņu puniem, nodārdēja gruntropa riteņi un vārtu smagie dēļi. Trīs stundas nu plašā lokā slidēs kuģis, līdz trali varēs celt uz klāja.

Zvejniekiem šīs stundas ir brokastu un pīpošanas laiks — vēlāk nebūs vaļas. Kamēr tralis metīs nākamo apli, vajadzēs šķirot pirmā loma zivis.

Uz tukšo kastu dibeniem parādījās maize, ar lupatiņu vīkšķiem aizspraustas kafijas pudeles, olas, cep-tas gaļas šķēles un balti nolobītas sīpolu galviņas. Tū-tars uzlika kopīgajā galdā arī pumpainus gurķišus.

— Tu laikam par daudz uzplijies savai sievai, ka viņa tevi ar gurķiem baro, — secināja Taizeļu Pēteris.

— Kāds tam sakars ar gurķiem? — pabrīnījās bik-šainais meitietis, kam gan vispār nepieklātos par tādām lietām runāt.

— Zinātniski pierādīts, ka svaigi gurķi visai nomie-rina vīrieša cilvēku.

— Marga paredzēja, ka man būs jūrā jaunkundze līdzī, — atņurdēja kapteinis. Agrāk viņš par tādiem jokiem būtu apvainojies, bet nu tikai nosmīnēja bārdas rugājos.

Varbūt tas izklausās savādi, bet selgā laiks rit ne-

manot. Likās, nebija pagājusi ne stunda, kad pamalē pār Zēģeles kuģi uzvirvoja kaiju mākonis.

— Šie ņem laukā.

Kapteinis pacēla pie acīm lielu jūras binokli. Zēģeles traļa aste bija resni piespīlēta visā garumā un ņudzēja brūnu lucīšu līpās.

— Drikst paskatīties? — blakus atskanēja režisora balss.

Tūtars slepus pagrozīja binokļa regulatoru, — negribējās, lai tie televīzijas sprukstiņi redz, cik bagātu lomu velk viņa sāncensis.

Režisors ielūkojās un sāka slaucīt binokļa stiklus. Kapteinis sevī nosmējās — slauki, cik gribi, migla vien būs.

Binokli paņēma operators un tūlīt norīkoja to pareizi.

— Tas tik ir ko vērts! — viņš iesaucās.

Tad visi pamīšus cēla binokli pie acīm. Jā...

— E, velns!... Tomēr par tālu arī teleobjektīvam, — nosūrojās režisors.

— Nekreņķējieties pirms laika, — skāņi mierināja Tūtars. — Gan jau tepat būs ko uzņemt.

Tomēr, drošs paliek drošs, savu kuģi pirms traļa pacelšanas viņš iegrieza tā, lai Zēģele neko neredzētu.

Režisors sarosījās. Cauri kameras dūkoņai sprakstēja viņa aprautās komandas: «Kaijas... Pēteri tuvplānā... Laid pa rokām... Pludiņš...»

Kad Tūtars lieku reizi pārliecinājās, cik smagi vilkt tukšu tīklu, arī kameras tirkšķis apklusā. Traļa astē, kuras parādīšanos gaida kā stipru kārti zolītē, slinki kustēja rūsgans bumbulis — labi ja kastes trīs. Kapteinis remdējās tikai ar domu, ka Zēģelem nav tāda binokļa — piemiņas no jaunības gadu kontrabandista gaitām, kad Tūtars vadāja pāri robežai igauņu spirtu.

Plānais loms sabira klāja nožogojumā. Ja vēl būtu lucīši vien, varētu iztikt, bet ūdenaino salaku bija vairāk.

Nokurnējies par sieviešiem pie baznīcas un jūrā, Tūtars saužām grāba salakas un zibenīgiem vēzieniem svieda pār bortu.

Kuģi ietina brēcošs kaiju padebesis.

— Kāpēc viņš tās met jūrā? — apvaicājās pie visa vainīgā televīzijas meita.

— Lai Zēģele domā, ka te daudz zivju, un stūrē šurp, — Pēteris atšifrēja kapteiņa rīcību.

— Tas nav godīgi! — bikšainā ielēta acis līdz pusvaigam.

Tūtars atslēja muguru. Pār Pēča smejošo muti nošķīlās tāds skatiens, ka ņirgas zobiem vajadzētu izbirt pār bortu līdz ar kuslo salaku riekšavām. Bet kapteinis arī smaidīja.

— Es pamanīju, ka barā ir melnais muižkungs, un gribēju parādīt ciemiņiem. Palūkojieties uz to tumšo kaiju ar garu, spicu spalvu astē. Viņa nekad neķer zivi no ūdens pati, bet atņem citām. Tāpēc viņu sauc par muižkungu. Rets putns... Ne katru dienu to dabū redzēt.

Kaijas vēl kļiedza un kulstīja spārnus pār viļņiem, kad Tūtara kuģis uzņēma kursu Zēģeles virzienā.

Viņi nebija vēl īsti sauciena attālumā, kad Zēģele jau savicināja garās rokas:

— Vīri! Kunču te ir kā kurkuļu mārķā! Smel kaut ar cepuri!

Tūtars saviebās — zvejniekam neklājas bļautīties kā ganu puikam. Tiem no televīzijas gan Zēģeles ālēšanās bija pa prātam. Kamera šņāca aizvilkdamās. Un, protams, tikai viņu dēļ Zēģele tagad izvilka papīra lapu un sāka uz tās krecelēt.

— Paskaties! — brēca viņš, kad abi kuģīši ar apstā-

dinātiem motoriem šūpojās blakus. — Es vakar līdz vēlai naktij punktierēju un atradu, ka viņiem vajag būt šajos kvadrātos. Te ir uzzīmēts!

Uz Tūtara borta nokrita akmenim aptīts papīra gabals, viss palsos zvīņu punktus un rūsanganās lucīšu gļotās.

— Un vēl es izdomāju, ka te nav vērts vazāt trali trīs stundas. Pilns pa divām arī. Šis man ir jau otrais loms. Puikas, motoru! Ahoi!

Sīkos virpuļos sadūrās abu kuģīšu putu vīles. Tūtars atskatījās uz Zēģeles embulīti, kas, laiku netērējot, izlaida pelēku traļa asti. Tikai tad kapteinis pavirši ieskatījās neveiklajā zīmējumā.

— Skunstnieks atradies...

Tomēr trali viņš izmeta pēc Zēģeles padoma.

— Ka tikai mūsu kapteinis neiekrīt, — bažīgi ierunājās bikšainā. — Varbūt Zēģele atspēlējas par salakām un grib mūs piekrāpt?

— Zēģele? — Taizeļu Pēcis pacēla uzaci. — Nekad!

— Nu jā, es tikai tas sliktais, — kapteinis sevī nokurnēja, bet ilgi gremties nebija laika.

Visa pārējā diena saplūda bezgalīgā lucīšu mudžeklī, spriegā vinčas čīkstēšanā, slapjas traļa astes nesteidzīgā gaitā, nepārtrauktā zivju šķirošanā un kameras sīkoņā, ko pa reizei pārtrauca režisora izsaucieni: — Tūtaru ar jūras bulli tuvplānā! Jūras bulli vienu pašu! Kaptein, neoreālisti maksātu baltu naudu par tādu smaidu!

Jā, nu Tūtars smaidīja. Viņš iedomājās, ka Marga skatīsies filmu, redzēs savu vīru jūrā... Jo kas viņš bija mājās? Garlaicīgs vecis. Ciemos, baltā apkaklītē iežņaugts, ar gludi nosukātiem matiem vēl sliktāk. Tur viņš izskatās pavisam mulķīgi. Cilvēku vajag redzēt darbā. Tikai darbā īsts vīrs parāda savu spēku, skaistumu un pat

asprātību. Patrāpījušies tie kinopuikas pirms divdesmit gadiem...

Puikas Tūtaram patika. Gandrīz vai nāktos mainīt savus uzskatus par skolotiem plānā galdiņa urbējiem, redzot, kā viņi uzņemšanas starpbrīžos šķiro zivis vai ķeras pie tauvas, trali paceļot. Tie zeļļi varēja turēt līdzītiem zvejniekiem.

— Ko stāvi kā Lata sieva! — operators pār plecu uzsauca bikšainajam meitietim, kas bija atzvēlies pret kajītes durvīm. — Redzi, kāds loms!

— Loms ir, cilvēka nav, — viņa klusi, bet nepārprotami skaidri atcirta, aizkūpinot cigareti.

Tūtars sakoda zobus. Tāda vēl runā! Pati smird pēc tabakas pa pusversti, pirksti nopīpoti dzeltenī. Riebums, ne sieviete. Cilvēks! Nebūtu cilvēkam piecdesmit gadu, acis vien zibinātu kā uz garo Zēģeli.

Tomēr diena ar to pašu bija samaitāta. Un, liekas, kapteiņa īgnuma saukti, pamalē negaidīti strauji pacēlās melni mākoņi un iesvilpās vējš. Viļņu gali sabozās baltos putu ērkuļos.

Tūtars laida kuģi šķērsu viļņiem. Tā vairāk šūpoja. Lai tabakas preilene pārdomā, vai bikses un sulķis mutē ir kādu iztaisījuši par jūrasbraucēju.

Arī Zēģeles embulītis bija uzņēmis kursu uz ostu. Bikšainā, acis nenolaizdama, skatījās uz to pusi.

Tūtars uztaustīja kabatā Zēģeles zīmēto plānu un palaida vējā. Tas nu lidoja kā vienīgais baltais putns pār ūdeņiem, jo piesardzīgās kaijas jau laikus bija paspējušas noslēpties aiz kāpām.

Līdz pat upes grīvas mierīgajam līcim Tūtars vēroja bikšaino. Bāla viņa bija, bet zivis nebaroja. Toties ostā kapteini gaidīja triumfs — viņš atkal bija nozvejojis vairāk nekā ikdienējais sāncensis.

Gar pieņēmēju svariem slaistījās vecais Ūdiņpele. Nekāda pensija nevarēja viņu atturēt no ostas.

— Kač tu, Zēģele, esi skolots un vēl partorgs ar, — viņš norēcās ūdens plašumiem radušā balsī, — vecajiem zvejniekiem tu lidzi netiec un netiksi nekad! Vai ne, Tūtars?

Kapteiņa skatiens atdūrās bikšainā meitieša acīs, kas likās kaut ko no viņa gaidām. Ūdiņpelem Tūtars neatbildēja, kaut arī tādās reizēs mēdza izteikt vismaz trīs no savām visaptverošām dzīves gudrībām. Savādi, ka šovakar nederēja neviena. Un ka Tūtars nesteidzās mājās.

Mājās gaida Marga, viņa sieva, kas nekad neko nejautā, tikai paskatās, bet paskatās tā, ka tūlīt jāizstāsta visi dienas gadījumi un negadījumi. Varētu palielīties, ka uz viņa kuģa bijusi «Ķikuraga Holivuda», ka itālieši par viņa smaidu maksātu baltu naudu, ka bijis pats bagātākais loms visā mūžā un Zēģele atkal pārspēts. Un viņš nebūtu ne vārda melojis...

Kapteinis izlikās nedzirdam savu puišu aicinājumu iet reizē uz mājām. Labu brīdi pēc tam, kad viņi bija pazuduši aiz tīklu šķūņiem, Tūtars izgāja uz ceļa.

Pie remontdarbnīcas stāvēja priekšsēdētājs Ķīlis, kāds no atslēdzniekiem un Traktoru Milda. Kapteinim negribējās nevienu satikt. Viņš nogriezās uz nīkulīga maura ēdēm izraibināto tīklu žāvētavas smiltāju.

Tūtars uzmanīgi pārkāpa izgāztajam sētas mietam. Te bija piesiets melnais runčelis. Tīšām. Viņa dēļ. Auklas gals vēl tagad plivinājās vēja locītās nātres cekulā. Nerrojas puikas. Lai paaug un sāk iet jūrā, gan tad sapratīs, kāpēc veci zvejnieki ir mānīcīgi. Varētu, protams, sevī noprātot kaut ko par pasaules neizmērojamo ļaunumu, un tad viss nostātos savās vietās. Bet pārbaudītās dzīves gudrības bija iespītējušās.

Grāvja malā sēdēja baltmatains puika un drāza sprunguli. Pamanījis kapteini, viņš nolaida galvu vēl zemāk un izlikās iegrimis savā tukšajā darbā. Kad Tūtara ēna jau krita uz viņa noskrāmbātajām rokām, skaidas pašķīda tik ātri, ka sprungulis pārlūza.

— Tavs ģelzis nekam neder, — pēkšņi ieminējās kapteinis un izvilka krietnu jūrnieka nazi. — Gribi?

Puišelis paskatījās uz nazi un norija siekalas.

— Mamma neļauj ņemt no citiem, — viņš caur zobiem izgrūda, pielēca kājās un aizzibināja melnās pēdas pa dārza malu.

— Baidās, kaķu junkurs. — Tūtars pasmīnēja un izbrīnījies apjauta, ka ir nosarcis. Kāpēc viņš šovakar tirdās, it kā būtu apzadzies? Ko viņš, galu galā, ir nodarījis? Salakas? Kurš zvejnieks pie reizes nemānās? Savādi, ja viņš tagad satiktu melnu kaķi, varbūt kļūtu vieglāk... Bet kaķis, ne melns, ne strīpains, nerādījās.

Zēģele, līdz jostai kails, mazgājās ceriņkrūmu aizvējā pie akas.

— Jau otrais ūdens, un vēl nav tīrs, — viņš pamāja Tūtaram. — Traka diena!

— Jā, — Tūtars novilka. Un tad piebilda: — Pēteris man sataisīja jaunu gruntropu. Krietni parocīgāk. Es teikšu, lai viņš ierāda taviem puišiem arī.

— Ir jau darīts, — Zēģele atsmēja un atkal, sēkdams no aukstuma un labpatikas, uzšļāca ūdeni muskuļotajai mugurai.

«Man Pēteris pat neprasiņa...» Tūtars rūgti, bet dīvainā kārtā bez sašutuma nodomāja un iekrekstējās: — Klausies, Zēģele, dod man vienu papirosu.

— Tu esi sācis pīpēt?

— Sevišķos gadījumos.

Zēģele pienāca pie sētas un uzgriezta bikšu kabatu.

— Paņem pats. Man slapjas rokas.

Tūtars nemākulīgi aizsmēķēja. Ne velti runā, ka smēķa dūms noskaidro galvu. Kapteinis pēkšņi saprata, kā bija pietrūcis šai dienai. Vajadzēja apsveikt mūžīgo sāncensi ar uzvaru, kas būtībā pienācās Zēģelem, sapurināt viņa roku un teikt: — Tu, puika, sāc sist pušu vecus jūras vilkus... — Zēģele gan bija tikai desmit gadus jaunāks, bet tas nekas. Lai tad to sprukstiņu kamera būtu kaut aizrijusies griezdamās un tabakas preilene...

— Vējš mainījies, vajadzēs domāt par citu pleķi. Es šovakar taisos parēķināt. Negribi atnākt? — jautāja Zēģele.

— Atnāc labāk pie manis. Es kauju gaili. Būs krietna zupa.

— Čipu? — nobrīnījās Zēģele. — Kas šim vainas?

— Vecums nāk virsū. Tik vien ir kā tā lielā rīkle, — atņurdēja Tūtars un iemīdīja zemē papiroša galu.

Rietēja saule.

Lūzums apziņā

Autobuss slīdēja tik līdzeni un viegli, it kā riteņi nemaz neskartu zemi. Aiz loga mijās dzeltējoši bērzi, pļavu ieloki, lauku sētas sulīgu rudens ziedu skupsnās, palsiem rugājiem sabozušās druvas un priedes... priedes... priedes, bez kurām Latvijas ainava vispār nav iedomājama.

Žanis Cīrums tiksmīgi zvilnēja mīkstajā atzveltnī. Uz «Jūras arāju» valdes sēdi viņš nokļūs laikā. Raksts par daudzstāvu namu celtniecības problēmām Ķikuraga zvejas artelī faktiski jau bija gatavs. Pieredzējis žurnālists nekad nedodas komandējumā bez iepriekš izstrādāta plāna, galvenā konflikta un psiholoģiskā zīmējuma. Ir jau, protams, daudz arī tādu, kas neatzīst šo metodi, aizskrien, kā puikas saka, «uz dullo» un pēc tam nevar savilkt galus kopā. Cīrumam tā nav gadījies. Pašreiz Ķikuraga valdes sēdes gaita viņam bija tik skaidri zināma, ka vispār varētu uz turieni nebraukt.

Cīrums pašapmierināti nobraucēja divas dienas neskūto žokli — ārēja iekļaušanās aprakstāmā vidē arī piederēja pie krietnā žurnālista metodes stūrakmeņiem, tāpēc viņš bija apvilcies gumijas zābakus, izvalkātu rudens mēтели, žokejnīcu un strīpainu, šim nolūkam tirgus būdās pirktu kreklu, kura augšējo pogu neslēpa nekāda kaklasaite.

Zvejnieki... Sīkstā ziemeļu cilts ar savām dziļās saknēs sazarajušām tradīcijām... Un viena no tām — ābeļu dārziem nošķirtās sētas, silts, netraucēts ģimenes pavards pēc grūtā jūras darba. Kā viņiem ieskaidrot pil-sētas tipa namu priekšrocības? Sēde būs asa un spraiga.

Cīrums iztēlojās tās dalībniekus. Arteļa priekšsēdētājs — sirmu pavedienu piesūbējusi galva uz platiem pleciem. Celtniecības vadītājs — mazliet izstīdžējis rīdzinieks, kam ar zvejas vīriem kopīgs varbūt vienīgi spirts iedegums. Partijas organizācijas sekretārs skaudrām kā Baltijas viņi acīm, vārdos un žestos skops jūras vilks pāri pusmūžam; krāsainai detaļai derētu tetovētas rokas — jūrnieku jaunības romantika. Noteikti būs kāds mutīgs puisis, kas tikko apprecējies un sapņo par baltu mājiņu, kurā iemitināsies viņi divi vien... Būs vecis ar glūnīgu izbijuša budža seju — pats viņš dzīvo stiprā ķieģeļu namā ar dzeloņstiepļu žogu apkārt un niknu suni sētsvidū — un taisni tāpēc karsti piekritis kopīgai celtniecībai, zinādams, ka viņa aizstāvēšana tikai saniknos jau tā uzbudinātos zvejniekus. Ciets rieksts...

Labā rakstā galvenais ir lūzums cilvēku apziņā. Un, jo smagāks, jo iespaidīgāk izeļas jaunās idejas priekšrocības. Zvejnieki līdz aizsmakumam cīnīsies par savu pierasto, sirdij tuvo viensētu saglabāšanu. Viņu jūtas sadursies ar būvdarbu vadītāja dzedro loģiku, priekšsēdētāja materiālajiem aprēķiniem, partorga negaidīti asi domas pagriezieniem, kas tik savādi kontrastēs ar viņa flegmatisko ārieni, un ar glūnīga budža demagoģiju, kura, no vienas puses, it kā saskanēs ar viņu pašu priekšstatiem, bet no otras — kaitinās līdz izmi-sumam. Mutīgā puīša acīs varbūt parādīsies aizmūrēts valgums. Zvīņotas zvejnieku dūres cirtīsies galdā. Tomēr

jaunais uzvarēs. Ar gaišu nākotnes ainu rakstam būs pielikts punkts.

Autobuss, mīksti noelsdamies, apstājās Ķikuraga pieturā. Paprasījis baskājainam puikam, kur meklēt valdes ēku, Cīrums nesteidzīgi devās ceļā.

Bija ābolu gads. Zem smagi nolīkušiem zariem krakstēja balstu mietiņi. Ap puķu dobēm apstieptas brūnu tiklu strēmeles. Cīrums atzīmēja. Tā bija detaļa. Detaļa bija arī govš, kas ēda no siles ar kaudzi sabērtus ābolus. Pārpilnība. Pie viena viņš secināja, ka «jūras piešalkotais zvejnieciema klusums» šoreiz nederēs. Kaut kur iztālēm būkšķēja sprādzieni, rūca mašīnas, klabēja granīta šķīlas pašizkrāvēju kastēs, čīkstēja celtni.

Kad ciema dārzi un nami pašķīrās uz pieostas klajumu, Cīrums ieraudzīja visu šo trokšņu avotus: valdes ēka steidzīgi audzēja garu spārnu ar augstu logu ailēm, aiz steķiem jūrā stiepās mola aste, kuras galā rēgojās peldošs celtnis, — uz turieni brauca mašīnas ar akmeņu kravām. Remontdarbnīcā gārdza izmēģināms motors.

Mazi, nīkulīgi kociņi un vēl neiekoptas puķu dobes ap valdes ēku liecināja, ka tā arī uzcelta visai nesen.

Cīrums pavēra durvis uz vēso vestibilu. Stūrī pie sienas avīzes stāvēja pulciņš zvejnieku. Ieraudzījis viņus, žurnālists lieku reizi pārlicinājās, cik svarīgi visu izdomāt iepriekš. Grupa pārsteidzoši atbilda viņa iztēlotajam valdes sastāvam. Tur bija smaga, iesirma galva uz platiem priekšsēdētāja pleciem ādas vējjakā, tur bija drukns pusmūža vīrs ar uzlocītām piedurknēm, un viņa vareno muskuļu cilņus rotāja zili buru kuģi un kailas vāravas, bija izstīdzējis rīdzinieks ar šauru kaklasaiti pār pletkrekla krūti, bija puisis ar neganti vilņotu, melnu matu cekulu un izbijušais budzis ar pie-

sardzīgu zebiekstes seju. Malā, pret kāpņu margām atspiedies, stāvēja garš slīmests smīnīgi piemiegtām acīm. «Liela labuma no viņa jūrā nav,» noprātoja Cīrums un gāja klāt.

— Atvainojiet, es atbraucu uz jūsu valdes sēdi no redakcijas. Vai man tas gods runāt ar priekšsēdētāju? — Viņš paklanījās ādas vējjakai.

Uz priekšu panāca baltmataināis rīdzinieks un sniedza roku: — Ķīlis. Iepazīstieties ar mūsu valdes vīriem. Inženieris Vidavs... — Vējjakotā vīra plauksta grābienā bija tāds kā izsmiekls. — Kapteinis Tūtarš... — Cīrumam pretim pastiepās tetovētā muskuļu blīve. — Pēteris Taizelis... — melnmataināis puisis pavēra spožu smaidu. — Andrejs Līdaks... — zebiekstes acis indīgi pārslidēja Cīruma bārdas rugājiem, krekla pogai un zvejas zābakiem. — Kapteinis Zēģele, mūsu partijas organizācijas sekretārs... — garais slīmests viegli palocīja galvu. Viņa rokas spiedienu bija atturīgs.

«Tam ir kaut kas aiz ādas,» bažīgi nodomāja žurnālists. Viņš bija mazliet apjucis.

Priekšsēdētāja kabinetā, kur smagās mēbeles un mālaini brūnganie aizkari darīja visu svinīgāku un nozīmīgāku, Ķīlis vairs neizskatījās pēc pārauguša vidusskolnieka.

Zēģele, mazliet noliecis garo stāvu pār rūpīgi izzīmēto pieostas klajuma plānu, saspringa domās. Pierē bija ievilkusies rievā un uz lībiski platajiem žokļu kauļiem kustējās cieti pumpuļi.

Vidavs skopi paskaidroja katra kubiņa nozīmi: jaunās remontdarbnīcas... inventāra noliktavas... dzīvojamās ēkas... mols ir vienkārši uzzīmēts līdz savam galējam punktam... Inženiera pirksts tālu nostiepās gar zilajām, viļņotajām līnijām, kas apzīmēja jūru.

— Pēc mola izbūves upes straume pati izraks tik dziļu gultni, ka te varēs ienākt lielle jūras kuģi. Kā redzat, Ķikurags kļūst par ievērojamu ostas pilsētu, — Vidava smagās vaigu rievās atvilkās gandrīz vai izbrīnētā smaidā, — ar starptautisku nozīmi. Okeāna tvaiķoņiem ceļi vajā.

Negaidīti puiciskā žestā inženieris izvilka no kabatas priedes mizas laiviņu un nolika uz zilās līnijas.

Kapteinis Tūtars tikko manāmi saviebās. Viņš necieta aušības.

Cīrums pašķielēja uz partorgu — vai viņš pamanījis, ka inženieris dod krietnu trumpi sadursmei par kopīgo māju celtniecību. No Zēģeles vienaldzīgās sejas nevarēja spriest, ka viņš būtu manījis trumpi un pievācis to, lai izmantotu pēc vajadzības. — Neaptēsts, — nodomāja žurnālists.

Inventāra noliktavas, remontdarbnīcas un mols Cīrumu neinteresēja. Tur nekāds psiholoģisks konflikts nebija gaidāms. Tomēr pienākuma pēc viņš rakstīja piezīmju blokā iespaidīgos skaitļos izteiktos aprēķinus, ko pedantiski un neiedomājami ilgi lasīja Ķīlis.

Inženieris skatījās uz Rīgas viesi tik uzmanīgi, it kā skaitītu bārdas rugājus uz viņa tīši neskūtajiem žokļiem. Cīrumam kļuva neērti. Viņš pats redzēja, ka mazliet pārsālījis ar pielāgošanos videi, — visiem te vaigi gludi, drēbes tīras, un zvejas zābakos atnācis tikai tas izbijušais budzis ar zebiekstes ģīmi. Atlika vienīgi vēl niknāk šņāpt uz papīra nebeidzamos Ķīļa skaitļus.

Tomēr ar acu kaktiņiem Cīrums redzēja, ka inženieris kaut ko uzraksta, izplēš no bloknota lapiņu un tā aizceļo pie priekšsēdētāja. Ķīlis, joprojām runādams, pārlaida pār to skatienu, sarauca baltās uzacis un pakārtoja jau tā taisno, sīko kaklasaites mezgliņu.

Otra zīmīte aizgāja pie kapteiņa Zēģeles. Partorgs izlasīja, nevērīgi iebāza to kabatā un atkal sakrustoja uz galda malas slaidos, brūnos pirkstus. Trešo zīmīti saņēma Tūtars. Rokas muskuļiem saspringstot, kailā vārava vilinoši nogrozīja zili zvīņotos gurnus.

— Ko viņi brūvē? — nemierīgi sarosījās Cīrums, bet ilgi lauzīt galvu nebija laika. Ķīlis pievērsās daudzstāvu namiem.

— Šo namu priekšrocības... — viņš iesāka.

— Zinām, — pārtrauca Taizeļu Pēteris, — kanalizācija, vannas, centrālapkure. Ērti, moderni un lētāk nekā atsevišķas mājas.

— Lētāk gan, — saviebās Līdaks. — Bet mūsu artelis ir bagāts, un pēc īpaša lētuma nav jādzenas. Kanalizāciju, vannas un centrālapkuri var ierīkot arī atsevišķās mājās.

— Un kam tev tās atsevišķās? — Pēteris noprasīja. — Pašam jau ir.

— Pareizi, man ir, — nesteidzīgi turpināja izbijušais budzis. — Kopīgā mājā tev kaimiņi aiz sienas dzird katru vārdu.

— Ja dzīvo ar godu un runā ar godu, lai tad dzird visa pasaule, — Pēteris atspēkoja.

— Pieņemsim, — skāni nosmīnēja Līdaks. — Bet vai tev būs dārzs pie tās kopīgās mājas? Kur tu liksi gotiņu un vistas? Kūti es neredzu. — Viņš pamāja ar galvu uz maketa pusi. — Un blakus tādiem debesskrāpjiem kūts ne pēc kā neizskatās.

— Ak gotiņa un vistas gan? Lai tava Zete ņemas ar gotiņu un vistām! Ja man Milda visu dienu uz traktora, tad pēc darba viņai jāatpūšas, nevis jāplēšas gar gotiņu. Tam striķim, kurā gotiņu sien, otrā galā nav vis miets, bet viņas saimnieks. Mums ar Mildu tāds striķis neder.

— Apžēliņ, Pēter! Ko tu trako? Ne man tajā debes-skrāpī dzīvot. Es tikai vārda pēc.

— Atradis vārdu! Ķīli, pasaki viņam, cik mēs ietaupām uz kopīgo māju rēķina! Vesels kuģis tur iznāk. Un kuģu vajag kā ēst. Pats zini, ka līcis izkāsts un jābrauc Atlantijā.

— Zinu, zinu. Manam mūžam līča pietiks.

— Bet pasaule reizē ar tevi un tavu gotiņu bojā neies. Jādara tā, kā izdevīgāk. Un jādomā par nākotni. Es pareizi runāju, vīri?

Vīri piekrītoši māja ar galvām.

— Man piebilde, — teica kapteinis Zēģele un noliecās pār maketu. — Pašlaik mājām viena puse iznāk saulaina, otra ne. Bet, ja viņas pagriež slīpi, tad vienā pusē būs rīta saule, otrā — vakara. To var izdarīt?

— Kāpēc ne? — inženieris Vidavs piekrita. — Ļoti vienkārši.

Kopīgo māju izmaksā, ko nosauca Ķīlis, salīdzinājumā ar mola būvi šķīta niecīga.

— Liekam uz balsošanu? — jautāja priekšsēdētājs.

— Kas tur ko balsot, — noņurdēja kapteinis Tūtars.

— Skaidrs... skaidrs... — atsaucās valde, un Līdaks arī pamāja: — Vai tad es ko?

— Varam uzskatīt, ka jautājums izlemts un sēde slēgta? — ievaicājās Ķīlis.

— Jā!... Jā!... — vīri celdamies sadimdināja grīdu kā brīvstundā palaisti skolnieki. Kas gan bija sēde? Tik mazā ciemā katra lieta jau simtreiz apspriesta, pirms nonāk līdz sēdei.

Cīrums iepleta acis. Tas bija viss? Stundu gara runāšana par molu un darbnīcām un dažas minūtes par dzīvojamām ēkām? Kur tad palika cīņa un lūzums cil-

vēku apziņā? Skaidrs, ka te kaut ko slēpj. Ne velti inženieris rakstīja zīmītes.

Vīri mauca galvās naģenes. Cīrums gribēja uzdot kādu jautājumu, lai neļautu viņiem tā izvairīties un tišu prātu sabojāt jau iepriekš sacerēto aprakstu, bet nepaspēja — kapteiņa Tūtara pirksti sagrāba viņu aiz elkoņa un vilka uz durvju pusi.

— Par manu dzīvi var uzrakstīt romānu, — viņš pasludināja skaļā, komandēt radušā balsī. — Bērnību es nestāstīšu, tā bija kā visiem zvejniekciema puikām, bet kad es kļuju par kontrabandistu...

Vēl durvīs Cīrums bezpalīdzīgi atskatījās uz priekšsēdētāju, inženieri un partorgu, kas palika kabinetā. Krietna žurnālista vieta bija pie augstākstāvošiem, kas te nu bez viņa runās to, ko neizdevās izdibināt sēdes gaitā, bet kapteiņa Tūtara varenā roka bīdīja viņu pāri sliekšnim. Ar melnu dermatīnu apsistās, skaņu necaur-laidīgās durvis cieši aizvērās.

...Tas, kas notika priekšsēdētāja kabinetā, tiešām nebija domāts Cīruma ausīm.

— Pilnīgi skaidrs, ka tas tips nav nekāds žurnālists. No avīzēm nebrauc kā uz masku balli, — teica Vidavs.

— Acīmredzot Rīgā padzirdējuši, ka mēs bez atļaujas ceļam jaunu klubu, — norūpējies sprieda Ķīlis. — Atsūtījuši okšķeri. Ja viņš dabūs pierādījumus — klubs pagalam.

— Galvenais neļaut viņam slaistīties pa ciemu, — sacīja kapteinis Zēģele.

— Man ir ideja, — Vidavs turpināja. — Līdaks brauc uz lašiem. Lai paņem to tipu līdz jūrā un nelaiž malā līdz pēdējam autobusam.

— Viņš var palikt uz nākošo dienu, — iebilda Ķīlis.

— Ja mēs veco Līdaku labi palūgsim, — nosmīnēja

Zēģele, — viņš gādās, lai Ķikurags šim vīram tā noriebjas, ka viņš būs priecīgs tikt prom, cik ātri vien iespējams. Līdaks ir puika.

— Lai notiek. Palūdz Līdaku, kā pieklājas.

— Man nav ar ko. — Zēģele noplātīja rokas.

Ķīlis piegāja pie skapja un izvilka no apakšējā plaukta pudeli.

— Dzeršana darba laikā tiek sodīta ar likumu, — viņš bargi un svinīgi teica.

— Āmen! — nobeidza inženieris Vidavs.

Viņi izgāja vestibilā, kur Tūtars, žurnālistu kāpņu stūrī iedzinis, stāstīja: — ...iegrūž man ribās tā, ka es salecos un gribu jau bļaut: «Ākstīties varēsi, kad būs izkrauts!» — bet pavisam sveša balss tā mīlīgi nodziedas: «Rokas augšā!» Nu, ja augšā, tad augšā... ar revolveri pie sāna kumēdiņi vairs nav...

Cīrums, kā glābiņu gaidīdams, blisināja acis. Tur, dažus soļus tālāk, Zēģele kaut ko čukstēja Līdakam, un vecais zebiekstes ģīmis saraucās smīnā.

Ķīlis uzsita Tūtaram pa plecu: — Par igauņu spirtu citreiz, kaptein! Mūsu cienījamais viesis, spriežot pēc apģērba, noteikti grib izbraukt arī jūrā. Un Līdaks taisni pašlaik iet uz lašiem.

— Labprāt. Bet tad es nepaspēšu uz autobusu. Man rīt jānodod materiāls, — vairījās Cīrums.

— Paspēsiet! Ar lašiem jau nav tāda piņķēšanās kā ar reņģi. Paceļ murda asti, izkrata un brauc mājās. Paštaiga uz stundiņu.

— Ja nu tā, — negribīgi novilka Cīrums. Piezīme par apģērbu no elegantā Ķīļa mutes bija trāpījusi sāpīgā vietā.

— Vakariņās satiksimies pie manis, aprunāsimies, —

gaiši uzsmaidīja kapteinis Zēģele. — Neklājas slavēt paša sievu, bet lieliski cep un vāra.

Tūtars brīnum viegli bija ļāvis pārtraukt sevi atmiņu visinteresantākajā vietā un atvadoties ļoti oficiāli paspieda žurnālista roku.

Kaut kas nebija kārtībā. Bet kas? Cīrums velti lauzīja galvu, iedams pakaļ Līdakam uz ostu. Platie gumijas stulmi pretīgi plakšķinājās ap šim apavam nepieradušām kājām.

— Kārtīgs vējš, — viņš ierunājās.

— Štrunts. Piecas ballītes, — dzīvespriecīgi atsaucās Līdaks. — Ašā jūrā mēs rīdziniekus nemaz līdzī neņemam. Rudenī zivis treknas arī bez barošanas.

Vajadzēja gandrīz apvainoties, bet Cīrums nepaspēja. Osta bija klāt, un Līdaks iepazīstināja viņu ar saviem pušiem.

— Jēkabs, — dobji norūca jauns, lempīgs milzis ar apjomīgam kartupeļu grozam līdzīgu zodu.

— Viesturs, — sīki nodūdoja otrs, pavisam vēl zēns, kura apaļā, pūtainā seja atgādināja mannas biezputru ar brūkleņu ievārījumu.

Un, ja Cīrums savos salīdzinājumos gāja par tālu, tad tāpēc, ka jūras niknā šalkoņa izsauca viņā lielas bažas un neapmierinātību.

Laiva izslīdēja no ostas pretim nešpetni putojošai sēkļu līnijai. Cīrums cienīgi nosēdās uz malējā soliņa un paskatījās uz abiem pušiem, kas, nekur nepieturēdamies, stāvēja zvalstīdamies laivas vidū un pļāpāja kaut ko motora un jūras troksnī nedzirdamu.

— Izrādās, kā māc, — sevī nosmīnēja Cīrums. Tad ap viņiem uzvirda plīstošs vilnis, un žurnālists, slapjš līdz ādai, saprata, ka puši nebija vis izrādījušies, tikai

saglabājuši sausas drānas. — Nekas, ātri būsim atpakaļ, pie Zēģeles apžāvēšos, — samierinājās Cīrums.

Aiz sēkļiem šļakatu vairs nebija, laiva vienmērīgi šūpojās viļņos, un Cīrums sāka justies pēc īsta jūras vilka. Tas bija patīkami... Pat slapjās drēbes piederēja pie lietas. Tomēr pienākuma cilvēks vispirms domā par darbu. Cīrums prātoja par savu rakstu. Jau Rīgā sacerētais konflikts nederēja — protams, ja vakariņās ar Zēģeli neizdosies kaut ko izvilkt. Katram gadījumam vajadzēja sagatavot citu variantu. Ja nav īstu faktu, paliek lirika. Tādu jauku, dzejisku tēlojumu par raupjo, vienkāršo jūras cilvēku, kas zem skarbas ārienes slēpj jūtīgu un daiļu dvēseli.

Garās kājas saslējis un savu kartupeļu grozu atkāris, laivas priekšgalā ar cepuri uz acīm snauda Jēkabs.

— Puisim puisa rekte, — Līdaks pamirkšķināja no motorbūdas, — nakti nav laika izgulēties.

— Tāds ērms, — sevī nosprieda Cīrums, — un tomēr ir meitene, kuras dēļ viņš neizguļas, — žurnālists raudzīja iztēloties Jēkaba meiteni. Droši vien tikpat sīciņa, cik Jēkabs milzīgs, tikpat apsviedīga, cik Jēkabs lempīgs, tāda sprigana meiča ar zibīgām peles actiņām...

Dīvainā kārtā laivas skaistā šūpošanās sāka nepatikt un galvā likās uzmaukts čuguna pods — kaut kas sāpīgi un smagi spīlēja deniņus.

Motors apklusā.

— Klāt esam, — teica Līdaks.

Viesturs iebrūda Jēkabam dunku sēnā, un lielais lempis uzslējās kājās. Pa gabaliņu no ūdens rēgojās apaļas, ar tīkliem apvilktas redeles, kas reizēm iznira līdz pusei, reizēm gandrīz pazuda zem viļņiem. Cīrums saprata, ka tas ir lašu murds. «Izkratīs asti un brauks atpakaļ. Labi, ka tā. Ellīgi sāp galva,» viņš domāja. Gal-

vassāpēm bija pievienojies arī šķebīgs nelabums pakrūtē.

Puiši atraisīja mazu airu laiviņu, kas līdz šim bija vilkusies tauvā, un irās uz murdu.

Līdaks palika un arī nosēdās uz sānu soliņa. (Labi daudz zvejniekstāstu. Krietnam birokrātam no zvejniekstāstiem vien var piemesties jūras slimība — tā bija piekodinājis Zēģele.) — Negribat uzpīpot?

— Paldies, nē, — caur zobiem atteicās Cīrums.

Viņi tagad zvalstīja laivu no viena sāna uz otru, un tas bija vēl nejaukāk. Mutē sakrājās sīkstas siekalas.

— Šitādā pašā murdā, — rāmi vēstīja vecais Līdaks, — mēs vienreiz noķērām zemūdeni. Jā, jā īstu zemūdeni! Ziniet, no tām mazajām, ar ko sūta visādus spieģus un diversantus. Skatāties, murdā kaut kas melns, tīri kā zārks vai krietna torpēda, pacelt i nedomā! Tad Viesturs, viņš man ir žiperis, saka, lai Jēkabs airējas malā pēc robežsargiem. Atved robežsargus — kā tad! Špions rokā! Un mums prēmija par noķeršanu. Murdu gan samaitāja — iemudžinājis, nelabais, tīklu savā skrūvē un saplēsis lupatu lampās... Ej, ko tur ķimerējas! Ciemiņam slikta dūša.

Pāri bortam noliecies, Cīrums dzirdēja no murda puses blāvienu:

— Paprovējis pats! Te jau var pirkstus aplauzt! Ciets kā brūtgānam!

Bet ūdens aiz borta cēlās un grima, cēlās un grima. Izkliestām putu plēnēm noraibinātie viņi izskatījās tā, it kā tos no augšas kāds lielā riebumā būtu piesplaudījis. Cīrums aizvēra acis.

— Cik ir? — kļiedza Līdaks.

— Seši makani, — atskanēja no murda. — Ahā, vēl viens!

— Nav daudz, — Cīrums bija saņēmis un izlikās, it kā nekas nebūtu noticis.

— Kārtīgs loms, — nepiekrita Līdaks.

— Jaunajā hronikā es redzēju motorlaivu līdz malām ar lašiem.

— Vecs numurs, — nokrekstējās Līdaks. — Viens tāds kinojefiņš te bija. Vajagot pieliet laivu ar ūdeni un lašus pa virsu. Beigta zivs, saproties, peld... Un tad nofilmēt visu to būšanu. Mēs viņam noprasījām, vai šis negrib paskatīties, kā peld beigti tūtiņu dreijeri? Aiztinās kā dūmi. No kura arteļa tad hronikā bija tā pilnā laiva?

— No «Zilajām ārēm», — apjucis atbildēja Cīrums.

— Nu jā. Tie jau par slavu uz ecēšām lec. — Līdaks saprotoši palocīja galvu.

Cīrums atviegloti nopūtās, redzēdams, ka airu lai-
viņa atgriežas. Bija pats pēdējais laiks doties uz mā-
jām — nelabums atkal nāca savu nākamo, un galva
sāpēja tik neganti, ka gandrīz vai jāsāk vaidēt.

Uz laivas klājuma pie žurnālista kājām dunēdami
krita milzīgi laši. Kas to būtu domājis, ka svaigas zivis
var tik neizsakāmi riebīgi smirdēt? Zobus griezdam,
Cīrums cīnījās ar vēlēšanos liekties pār bortu.

Motors iekāsējās reizi, iekāsējās otru un aizrijās.

— Ka tevi divi deviņi, — šķendējās Līdaks, — samai-
tājies.

— Golij vasara! — Viesturs metās uz motorbūdu.
— Nu būs visu nakti jāsēž jūrā!

Cīrums savu izmisumu izgāza pār bortu. Kad viņš
atjēdzās, blakus sēdēja Līdaks ar derdzīgo zebiekstes
gīmi. Tā vien likās, ka šaurās ačeles ņirgājās.

— Nekas, nekas, — vecais zvejnieks mierināja,
— Viesturs sapravīs. Ja cilvēku krastā gaida skuķis,
viņš ne tikai laivas motoru, bet atomu dzinēju izlabos.

Cīrums neatbildēja. Ja viņš ļautu sakostajiem zobiem kaut par mazu spraudziņu pavērties, zvejnieki dzirdētu tādu lāstus, kas pat jūras vilkiem par stipru. Un Cīrums pārstāvēja savu avīzi, to nedrīkstēja aizmirst, lai tur vai gars jāizlaiž.

Līdaks izvilkā no kabatas pudeli un taukainā papīrā ietītus pīrāgus.

— Ja malā netiek, tad jāiestiprinās. Puikas, nāk ierauj vienu šļuku. Ciemiņam pa priekšu...

Jau uz pudeli un pīrāgiem paskatoties vien, Cīrumam pakrūtē sagriezās sājš kamols. Viņš novērsās, ar riebumu klausīdamies, kā vīru rīklēs klunkšķ degvīns un zobos šņakst pīrāgi.

— Pret jūras kaiti nekas nav labāks par šņabi, — Jēkabs prātīgi pamācīja. — Varbūt tomēr pamēģināsiet? Bet Cīrumam atkal bija cieša skatīšanās vilnī.

Kā caur miglu skanēja Līdaka balss:

— Vienam priekšniekam savukārt izgāja šitā. Kuģi pārnākuši no Atlantijas un stāv reidā. Šim, protams, nav laika sagaidīt, kad būs ostā. Brauc pretim. Uz viena kuģa izokšķerē visus kaktus un izbļautās, uz otra... Tagad lai gādā uz trešo. Bet reidā ar laivelēm nepiņķējas — kuģi blakus. Iesēdina tevi tīklā un pārlidina ar ceļamo krānu. Kur es paliku? Jā... Iesēdina bļautīgo priekšnieku tīklā un starp abiem kuģiem palaiž tauvas spoļi maķenīt kloķi vaļā. Ļur-ļur-ļur — un priekšnieks zem ūdens. Uz kuģa brēc un plēš matus: vinča samaitājusies! Griež atpakaļ, uzrauj gaisā labi krietni un atkal Ļur-ļur-ļur... pie reņģēm. Ar trešo reizi izvelk šo uz klāja slapju un traku kā jūras bulli. — Ak, piedodiet! Tāda nelaime! Bet ko lai dara? Mēs taču teicām, ka par maz piešķirts remontam. — Gadās. Ko šis varēja pierādīt? Tīru pliku neko. Citreiz zinās, kā okšķerēt...

Cīrumam gribētos būt šī priekšnieka vietā — ar noteikumu, ka dibenā nolaistu viņu vairs ārā neceltu. Nāve bija labāka par tādām mocībām.

Sāka krēslos. Vēl stunda, un autobuss arī nokavēts.

Abi puīši, viens basā, otrs diskantā, auroja:

«Uz kuteriem nav zēni noskumuši,

— Ahoi! — sauc kaptein's bleķa ruporī...»

Skaidrs, ka par raupjā, vienkāršā jūras cilvēka daiļo un jūtīgo dvēseli viņš arī nerakstīs. Kur tiem negēļiem vispār bija dvēsele?

Līdaks paskatījās savā milzīgajā kabatas pulkstenī, piecēlās un ielida motorbūdā.

Motors sāka vienmērīgi pukstēt, it kā nemaz nebūtu maitājies, un laiva sakustējās.

Atpakaļceļš likās bezgalīgs. Tomēr beidzot tumsā iespīdējās Ķikuraga ugunis un zem kājām izrādījās pietātnes cietie dēļi, kas tomēr dīvainā kārtā arī šūpojās. Jēkabs paķēra Cīrumu zem padusēm.

— Ved pie Zēģeles uz vakariņām, — Līdaks rīkoja.

— Nē, nē... tūlīt uz autobusu, — stīvu mēli atbildēja žurnālists.

Visu ceļu zeme slējās gaisā un atkal krita melnā tukšumā, tomēr uz pieturu viņi paspēja īstajā brīdī. Cīrums neatsveicinājies iekāpa autobusā, durvis nosēkdamās aizcirtās, un viņš nokrita mīkstajā atzveltnī.

Tie, kas tur smiedamies aizjoņoja pie Ķīļa, Vidava un Zēģeles paziņot, ka klubs pagaidām glābts, protams, pat iedomāties nevarēja, kādas atreibības ogles krāj pār savām galvām.

Vecais, krietnais žurnālists sēdēja mīkstajā atzveltnī, un viņa slapjās drēbes kūpēja no sašutumuma. Viņš vēl Ķikuragam parādīs! Viņš dzejiski aprakstīs šo vīru sapņus un cerības (sevišķu uzsvaru uz sapņiem!) un salīks

viņu mutēs jūsmīga skolas skuķa domraksta cienīgus vārdus. Lai tad viņi lec no ādas ārā, pierādīdami, ka nav tā runājuši! Ne tikai lielie, bet pat ciema puikas skandinās šos izteicienus uz katra soļa. Cilvēkiem acīs viņi nevarēs rādīties! Protams, Cīrums savukārt nekad mūžā nevarēs rādīties Ķikuragā, bet viņš arī netaisījās rādīties šiem neliešiem, kas izpostīja viņa skaisto rakstu par lūzumu cilvēka apziņā.

Autobuss slīdēja līdzeni un viegli, it kā nemaz neskartu zemi. Un Cīrums brauca atpakaļ gandrīz tikpat labā oma, kā bija braucis šurp.

Pilādzītis rudenī

— Čakārni, tu zini, kas ir laime?

Čakārnis neatbildēja, un ērmīgais aizvēsturiska rupuča purns, ko laiku pa laikam izrāva no tumsas tuvās bākas zibšņi, bija neizdibināms. Viņa galvu jūra nogludinājusi līdz zīda maigumam, un tā šķita silta pat nakts dzestrajā vējā.

Ilze nolika vaigu uz gludā koka pakauša. Vecais, vilņu izmestais celma stumbenis bija viņas draugs priekos un bēdās. Labs, pārbaudīts draugs, kas nejautāja un nepārmeta. Lai ko viņam neizstāstītu, pēc tam nevajadzēja sarkt.

— Čakārni, aiz pieklājības roku skūpstā tā... — Ilze viegli pieskārās ar lūpām siltajam kokam, — bet, ja tā... — lūpas pakavējās mirkli ilgāk, — tad sākas laime, vecais, dumjais čakārni! Es arī esmu veca muļķe. Tu zini, cik muļķiem labi, siekstas pauri? Nezini vis. Tu esi gudrs kā pasaule.

Ilze pacēla pie smaidošā vaiga roku, ko atvadoties bija noskūpstījis Vidavs.

— Es jau gribēju viņam teikt, ka tā ir ļauna spēle — garāmejojot skatīties manā logā. Teikt, lai izbeidz. Un nepaspēju, čakārni... Viņš noskūpstīja roku vienai vecai

mulķei, un viss pagalam. Man atkal jāstāv katru dienu pie loga.

Ap tuvā krasta akmeņiem miegaini šlakstījās sīki viļņi. Īsām plaiksnām uzliesmoja un dzisa bākas apaļā acs. Piejūras drēgnumā arī siekstas zīdainais pakausis kļuva arvien vēsāks. Pagāja labs laiks, līdz Ilze to pamanija.

— Tu saki — vēls? Taisnība, čakārni. Ar labu nakti!

Ilze paplikšķināja stumbeņa ķēmīgo galvu un piecēlās.

Tikai netālu no mājām viņas vieglie soļi kļuva nedrošāki. Klusi, kā zagdamās Ilze tuvojās dārza vārtniem. Logi bija tumši. Viņa atviegloti uzelpoja, pārskrēja dārzu un uz pirkstu galiem iegāja savā istabā.

Gaismu Ilze nededzināja. Elektriskās spuldzes asums izpostītu siltās tumsas mieru. Nebija arī nekādas vajadzības. Savā mazajā istabā viņa visu varēja paņemt vai nolikt pat aizvērtām acīm. Ilze izģērbās, saklāja guļvietu un ieritinājās zem segas.

Ja kāds būtu teicis, ka viņa šonakt aizmigs, Ilze neticētu, tomēr noslika miegā kā Jaungada svins ūdenī un arī pamodās kā pēkšņi no ūdens izņemts, gatavs laimes lējums.

Pulksteņa viņai nevajadzēja. Dažas pierastas kustības — apģērbties, daži ķemmes vēzieni — sasukāties un daži soļi — līdz logam.

Aiz sienas dobji iezvanījās Raiskumu vecais stundenis. Pēc septītā sitiena ieliņas krustojumā parādījās Vidavs.

Jau iztālēm, kad acis viņa sejā vēl nebija saredzamas, varēja just, ka tās pievērstas logam. Inženierim tuvojoties, skatieni sastapās un palika kopā — kamēr viņš aizgāja garām Raiskumu sētai.

Vienā mirklī sagurušām kājām Ilze apsēdās un nolaida galvu uz palodzes. Līdzās no ģerāniju poda spēcīgi paloja melnzemes auglīgais miklums.

Sētā varēja sadzirdēt divu sieviešu balsis — Lidijas un vēl kādas citas, it kā ļoti pazīstamas un reizē svešas. Ilze nepacēla galvu.

Gaitenī ieskanējās strauji, arī it kā pazīstami soļi un nepacietīgs klauvējiens. Durvis atsprāga vaļā, pirms Ilze paspēja atsaukties.

Baltā stenderu rāmī Lelde Sūruma vīcināja sarkanēm ābolu puniem izspīlētu tīkliņu.

— Dzer manu dzidrumu

Avotā!

Plūc manu mirdzumu

Ābolā!

Tīkliņš atvēzējoties sašūpojās un aizlidoja uz matraci, ko Ilze pa dienām klāja ar rupji austu zirga segu un dēvēja par tahtu.

— Kas mani dzer,

Pats sevi tver,

Sev jaunai laimei vārtus ver!

Vīzdegunīgi paklanījusies pati savam attēlam Spīdolas lomā, kas bargi raudzījās viņai pretim no sienas, aktrise apskāva Ilzi.

— Negaidīji?

— Patiešām! Kā tu te gadījies?

Lelde iegrūda no prieka apmulsušajai draudzenei dunku sēnā:

— Kinozvaigzne Sūruma brauca filmēties, bet taisni pie Ķikuraga mašīna saplīsa. Kamēr šoferis tur lādās

un rakņājas pa motoru, atskrēju paskatīties, kā tu dzīvo. Stāsti!

Ilze pasmējās:

— Tas būs grūtāk. Man neatliek laika padomāt, kā dzīvoju. Es te apvienoju kluba vadītāju ar režisori, kostīmu pārzini ar grimētāju, baletmeistari ar diriģenti. Visu ne uzskaitīt nevar.

— Un kā pateicīgā tauta atalgo tavus deviņus amatus? O! Acīmredzot devīgi, ja tu vari atļauties īstu Pundegu. — Lelde apstājās pie krāšņa akvareļa.

— Dāvana. Aija pašreiz ir Ķikuragā.

— Atkrīt... Parastā lauku kluba vadītājas aldziņa? Nu ko, tādā gadījumā es laikam pati visu uzminēšu. — Lelde paskatījās apkārt. — Tahta stāv uz četriem apaļiem priedes klučiem. Varbūt ar mizu, varbūt bez, — aktrise noliecās, — bez... Skapis gan pieder mājas saimniecei, toties iekšā mūsu universālais mētelis, kas der rudenim, pavasarim un ziemei, vilnas kleita un pāris katūna svārciņi, divas blūzītes un adīta jaka. — Lelde attaisīja čikstošās durvis. — Kļūda. Trīs blūzītes. Veļas pusē viens plaukts askētiskai pārtikai...

Arī tur draudzenei, izrādījās, bija taisnība. Ilze smaidīja, jo nekad nebija spējusi dusmoties uz Leldi.

Aktrise turpināja inspekciju: — Papīri, papīri un vēlreiz papīri... Par katru no deviņiem amatiem trejdeviņas atskaites un plāni. «Mazais princis», ko skaisti un gaiši paraudāt... Klausies, tas skan kā — «nāc, es tevis ilgojos sen!».

Lelde pētīja nelielu fotogrāfiju — Vidavs jaunceltnes pagalmā. Tumši sarkdama, Ilze steidzīgi novāca palagus un pārvērta nelaimīgo matraci tahtā, lai draudzene neredzētu viņas seju. Padarījusi to, nevainīgi apjautājās:

— Brokastis gribi?

— Nav laika, — Lelde pavisā atsaucās, vēl arvien skatīdamās fotogrāfijā. Tad Ilze pamanīja viņas pirkstā zelta stīpiņu.

— Tu esi apprecējusies?

Aktrise nevērīgi atmeta gredzenoto roku: — Ak ne jau, tas filmai. Es te esmu pilnā uzņemšanas formā. No mašīnas uz laukumu. Tikai grimu uzlikt, un gatavs. Bez tam, — Leldes lūpu kaktiņi ironiski savilkās, — es jau neesmu mazasinīga Laimdota ar pakulu bizēm. Spīdolās var pa reizei iemīlēties, bet par sievām viņas neviens neņem.

— Laikam gan, — Ilze domīgi teica, — tikai es to nekad neesmu spējusi saprast. Spīdola man vienmēr likusies nesalīdzināmi lielāka, spilgtāka un bagātāka par Laimdotu. Arī par Lāčplēsi, ja gribi zināt.

— Taisni tāpēc.

— Nesaprotu.

— Sieviete nepiedod lielumu. Padomā pati, kā izskatās vīrietis līdzās Spīdolai? Vai viņš var justies tas stiprākais un gudrākais no abiem? Vai viņš var nekautrēdamies izplest tādu košu pāva asti, lai pelēkā vistiņa kluks no sajūsmas? Spīdola neklukstēs, un pāvu gaiļi to apzinās. Mēdz runāt: pasaki man, kas ir tavs draugs, un es pateikšu, kas esi tu. Šo veco patiesību var izvērst. Pasaki man, kādu sievieti tu esi izvēlējies, un es pateikšu, kādu prāta līmeni tu spēj atļauties blakus, lai tava galvastiesā izrādītos augstāka.

— Šopēns un Žorža Sanda. Pjērs Kirī un Marija Skladovska...

— Jā, protams, katrs gadsimts ir devis pa vienam tik lielam vīrietim, kas uzdrīkstējies nostāties līdzās lielai sievietei. Viens uz gadsimtu. Maz. Spēlītē «pēdējais

pāris — laukā!» Spīdolas vienmēr paliek tukšām rokām.

— Vai tu nepārspilē?

— Vecmeitas žults.

Sauss, nikns skatiens pašķīlās caur piemiegtajām skropstām, bet tas bija tikai mirklis. Leldes tumšās acis atkal staroja siltā izlīdzinošā smaidā.

— Es jokoju, Ilzīt... Neņem pie sirds.

Ilze skatījās uz draudzeni. Gandrīz neticami, ka draudzene, un pavisam neticami, ka viņas krēslainajā istabiņā sēž Rīgas lielākā un slavenākā aktrise. Un ja vēl tikai Rīgas vien... Kinozvaigzni Leldi Sūrumu pazina tālu pāri zemes robežām.

Lelde atkal paņēma fotogrāfiju. Šoreiz Ilze saturējās un nenosarka. Galu galā arī viņa bija beigusi teātra institūtu. Tomēr ne velti Ilze nekļuva par lielās skatuves Spīdolu — viņas uzspēlētā vienaldzība draudzeni acīmredzot nepārlicināja.

— Labi, ka pasaulē ir Viņš. Jo Viņš nekad nav tāds kā citi. Pastāsti par Viņu!

Leldes balsī trīsuļoja ķircinoša sirsnība. Tā pati maigā nīrgāšanās, kuras dēļ rāmajai Ilzei vēl institūta gados dažkārt bija gribējies ķert pirmo priekšmetu, kas pie rokas, un triekt pret šo skaisto, nelietīgo galvu.

— No parūkām tev patiešām vislabāk piestāv čūskas, — Ilze tikpat mīļi piezīmēja.

— O?! — nobrīnījās Lelde. — Turpini tādā garā, un tev arī piestāvēs. Indes zobīni jau parādījušies. Bet runāt pretim Spīdolai tev vēl agri. Pastāsti par Viņu!

Tā bija pavēle.

Ilze nometa sandales, pavilka kājas zem sevis un ilgi kārtoja svārkus. Bet Leldes uzstājīgās acis gaidīja.

Lielās ābeles zari aiz loga šūpojās vējā, un līdz tiem

šūpojās zaļganīgā, sīkiem saules atspulgiem pielāsotā istabas krēsla.

— Nav jau nekā, ko stāstīt. Bērnišķības. Tu smiesies. Lelde klusēdama skatījās uz Ilzi.

— Nezinu, kad tas īsti sākās, bet sen... Ejot uz darbu vai atgriežoties, viņš skatās manā logā. Skatās man tieši acīs tā, ka liekas, tūlīt attaisīs vērtīņus un ienāks... Tad viņš iet garām. Es lādu sevi par to, ka ik rītu un vakaru stāvu, gaidu un nevaru citādāk. Tas ir viss. Un tā būs vienmēr.

— Precējies?

— Jā. Pirms nedēļas uzzināju.

— Nodrošināties pret muļķību ar tādām ziņām tu varēji mazliet agrāk.

— Iespējams, tu mani nesapratīsi, Lelde, bet... tomēr nevarēju. Ja kur dzirdēju pieminot viņa vārdu, gāju projām vai novērsu sarunu uz ko citu. Man bija tāda sajūta, ja gribi, pārliecība, ka dzirdēt kaut ko par viņu drīkstu tikai no viņa paša. Bet runājuši esam skaitītas reizes un par niekiem. (Ilze pietvīka, atcerēdamās Vidava pasvītrotos vārdus: «Nabagi tie, kas nemīl», — bet to viņa Leldei nespēja pateikt.) Un kāda tam nozīme? Viņš vienmēr ies garām.

— Tiešām? — piemiegtām acīm fotogrāfiju pētīdama, it kā neticīgi novilkta aktrise. Viņa noliecās pie somas, izņēma grima kārbīņu un spoguļi. — Garām, tu saki?

Ilze neizpratnē vēroja Leldes rosīšanos. Kāpēc grimēties?

Aktrise darīja savu darāmo, pa starpai prātojot: — Ak tad garām gan?... Nu nē!... Pazīstu kā raibus suņus. Atnāks. Ar viņa pudeli vai konjaku kabatā. Atkarībā no tā, cik, pēc viņa domām, tu vari turēt. Pirmo

cēlienu izlaidīsim... Nekā būtiska. Sāksim no tās vietas, kad viņš jau būs te...

Lelde strauji piecēlās no krēsla, pārsēdās blakus draudzenei, ar vienu roku valdonīgi atspieda spilvenā, ar otru sažņaudza viņas plaukstu. Dobjā čukstā, kas vienāds kā sieviešu, tā vīriešu balsīm, smagi, pa brīdim apklusdama, ierunājās:

— Es atnācu, Ilze, tāpēc, ka vairs nevarēju nenākt. Cik ilgi es cīnījos ar sevi, tu zini. Sapratu, ka nedrīkstu stāties tavā dzīves ceļā. Tu esi jauna un brīva. Bet es ar savu mūžu izpērku senu kļūdu. Nekas nav briesmīgāks par vientulību ģimenē blakus garīgi svešam cilvēkam...

Sastingusi Ilze skatījās sejā, kas liecās arvien tuvāk un tuvāk.

— Tā ir tikai Lelde, tikai Lelde, — saspringti pulsēja apziņa, bet uzacu un lūpu liekumi, rūgtās rievās ap muti, pāri pieri krītošā matu šķipsna piederēja Vidavam. Istabas zaļganā puskrēsla viegli šūpojās. Galva dunēja no čukstiem, kas kļuva straujāki, prasīgāki:

— Vienīgais, ko sev atļāvu, ieraudzīt tevi logā... Šodien es vairs nevaldīju pār sevi. Ienācu... Tu vari darīt mani laimīgu, vari atstumt... Ilze, mana gaišā meitene...

Rokas nu žņaudz sagurušos plecus, karsta elpa apdedzina lūpas.

— Laid! — Ilze iekliedzās šķebīgā izmisumā, mēģināja atbrīvoties. Rokas nelaida. Viņa māksloti iesmējās:

— Lelde, neāksties! Lelde, nu! — smieklos ieskanējās raudas.

Spēcīgais pirkstu tvēriens atslāba. Tagad blakus sēdēja tikai grimēta aktrise, kas ar pašapmierinātu smīnu baudīja savas spēles iespaidu.

— Tā būs... — Leldes smīns nodzisa. — Tu ticēsi

katram vārdam. Mīlēsi. Pēc kāda mēneša viņš sāks runāt, ka divkosīgas attiecības nomoca, ka tu esi pārāk laba un tīra, lai ar tevi tā varētu. Uz darbu ies pa citu ceļu. Vīrieši ir ļoti morāli — pēc tam...

Aktrise nosēdās pie spoguļa, pavilāja vates picīņu vazelinā un sāka noņemt grīmu.

Istabā bija iestājies smags, sakostu lūpu un nedzirdamu asaru piesātināts klusums. Lelde nervozi slaucīja seju. Iekšēji sevi nolādēdama, viņa bezrūpīgi ierunājās:

— Nu tu redzi, Ilzīt, kāpēc aktrisēm slikta slava. Klauni — un nekas vairāk. Labi, ka tu aizgāji no skatuves. Citādi tev arī katra seja un katra situācija būtu tikai iemesls improvizācijām. Spēlējot cilvēkus, var netišām pazaudēt cilvēcību. Ceru, ka tu nenoticēji manām muļķībām?

Uz draudzeni viņa neskatījās, lai dotu laiku nomierināties, izslaucīt acis. Tomēr tik ātri tas nenotika. Lelde paspēja notīrīties, nesteidzīgi salikt somā izņemtos sīkumus un vēl kārtīgi izpētīt, kādi koki un puķes aug aiz loga Raiskumu dārzā.

— Pastāsti labāk, kas notiek teātrī. Es jau te dzīvoju kā mežā. Neko nezīnu, — pēc ilga klusuma ierunājās Ilze.

Lelde aiztaisīja somu. Aši un īdzīgi nočirkstēja ātrslēdzis.

— Kas var notikt teātrī? Viss pa vecam. Rītos mēģinājumi, uz kuriem aktieri nav gatavojušies, no mēģinājumiem ar steigu jāskrien uz haltūrām televīzijā un radio, no haltūrām atkal uz izrādēm.

Lelde piecēlās.

— Man tāpat vairs nav laika. Varbūt pavadīsi?

— Kas par jautājumu! — atsaucās Ilze un savādi — gandrīz vai ar atvieglojuma sajūtu, par ko pati nokau-

nējās, — viņa tik ilgi nebija redzējusi savu draudzeni, par kuru tuvākas, iespējams, visā mūžā nebūs.

Lelde paņēma somu, Ilze tikliņu ar āboliem, un viņas gāja.

Rīta svaigums jau vīta augsta sausajā tveicē, ko neatsvaigzināja pat tuvo ūdeņu elpa, jo ne mazākā vēja pūsma neatvēdīja no rāmās, it kā sastingušās jūras.

Uz šaurā dārza celiņa Ilze palika iepakaļ, Leldes slaidā, līganā soļa savaldzināta. Dīvainas pretestības dzīta, viņa mēģināja pasmīnēt, jo pati bija klāt, kad Lelde kopmītnes istabā pirmoreiz uzlika uz galvas lielu māla krūzi un jau pie trešā soļa to saplēsa. Vispār tika saplēstas piecas krūzes, bet sestā līdz pat institūta beigšanai katru dienu stundām kronēja jaunās aktrises galvu. Iespējams, ka zaļais lauku podnieka darinājums kalpoja vēl tagad. Latgales māls un Kurzemes sievietēm parastā neatlaidība bija galu galā izveidojuši šo vijīgo, tīri austrumniecisko gaitu.

Uz ielas pietika vietas, lai ietu blakus, un gaismas, lai Ilze varētu pa īstam ieskatīties Leldes sejā. Tā bija daiļa, labi kopta seja, bet, ja atgādināja rozi, tad tomēr jau nogrieztu un ilgi, kaut rūpīgi uzturētu vāzē, — rozi, kuras ziedlapiņu dzirkstošā samtainumā samanāms novīšanas sausais dzīslējums. «Grimis saēd,» ar žēlumu nodomāja Ilze. «Un gadi...»

Lelde gāja, sevī iegrimusi, un viņas lidojošais solis nesaskanēja ar neatlaidīgas domas rievīņu pierē un sakniebtajām lūpām.

Aiz kāda dārza sētas smējās bērns — gulgojošām, arvien augstākām skaņām kā lakstīgalu dziesmas beigu kāpienā. Un atkal kā lakstīgalai — mirklis klusuma, daži bikli, nogaidoši piesitieni un spalgām lāsēm sprakstošas gaviles.

Lelde apstājās un skatījās dārzā. Uz tuklām, grīlainām, tikko staigāt sākušām kājelēm bērns slējās pie ābeles, slēpdamies aiz rēpuļainā stumbra. Otrā pusē māte, baskājaina, atirušām bizēm — arī vēl pavisam bērns — ļāva viņam noslēpties, tad paliecās gar ābeli, un ik reizi, skatieniem sastopoties, mazais resnulis aizvilkās smieklos un māte viņam piebalsoja — vienkāršā spēle darīja līdzīgu prieku abiem.

Bērns pacēla galvu un ieraudzīja aiz sētas svešu sievieti. Smieklī aprāvās. Klupdams viņš metās pie mātes un iespieda galvu kuplajos svārkos. Arī viņa pa pusei ar jautājumu, pa pusei ar nosodījumu paskatījās uz nelūgto traucētāju.

Lelde pietvīka.

«Lielas aktrises arī sarkst,» ne bez gandarījuma nodomāja Ilze un atkal nokaunējās. Kas viņai šodien uznācis? Patiešām Leldes ākstību dēļ? It kā jau institūtā nebūtu pierasts pie šīm pēkšņajām uzspēlēm, kas palaiķam varēja novest pārsteigto improvizācijas upuri līdz asarām.

Uz ielas mēļoja divas meitenes, tikko pāri pusaugam.

— Sapinies ar tādu veceni! Viņai taču jau trīsdesmit gadu!...

— Ārprāts...

— Mirdza! — no netālā ielas gala atskanēja saučiens.

Meitene saslējās, nopurināja galvu, pārlaida plaukstas pār vieglā kleitiņā iekļauto augumu un uzlēca uz vīriešu divriteņa. Pedāļus minot, aizņirbēja viņas brūnās, augstu atsegtās kājas. Otra noskatījās pakal, pavēra sava dārza vārtus un, celiņa granti jauna dzīvnieka laiskā niķībā spārdīdama, gāja iekšā.

Ilze neapzināti veda Leldi uz jaunceltņu pusi. Viņa bija pieradusi pie šī bieži staigātā ceļa — nāca te vienmēr, kad tirdijās pašpārmetumos par savu bezjēgas mīlestību. Viņai vajadzēja redzēt, kā Vidava doma un darbs pārveido lauku nomales omulībā apslinkušo Ķikuragu, lai attaisnotu sevi. Veltīga šī mīlestība varēja būt, bet tā nebija necienīga.

Viņš pašlaik stāvēja kluba būvlaukumā ar muguru pret ielu — platie pleci izriezti, sirmu pavedienu piestīgotā galva atmesta, spāru cēlājus vērojot. It kā juzdams garāmgājēju, inženieris atskatījās un īsi paklanījās sveicienā.

Kaklā sakāpušu sirdi Ilze atņēma.

Lelde puspievērtām acīm pārslidēja Vidava augumu, pakavējās pie pirmītējā fotogrāfijā ļoti līdzīgi uztvertās sejas un viegli nopūtās.

— Aiziesim, es tev parādīšu, kādu varenu molu pie mums būvē, — steigšus ierunājās Ilze un neapmierināti pie sevis atzīmēja, ka, neērti juzdamās, vienmēr lieki runā un rosās. Kāpēc viņai justies neērti? Vidavu varēja mīlēt ar lepnumu, par spīti Leldes izdomām.

Aktrise klusēdama pamāja, un arī Ilze neko vairs nepiebilda.

Mola pagarinājums stiepās tālu jūrā. Vecajā — sākuma daļā malējie akmeņi bija apauguši gļotainu sūnu krēpēm un atgādināja plikpaurainus pakaušus izspurinātu matu ielokos. Zaļās pinkas miegaini skalojās rāmajā ūdenī.

— Klausies, tās taču ir... — Lelde vaicājoši iesaucās, skatīdamās kaut kur tālāk, viņšos.

— Medūzas, — apstiprināja Ilze.

— Cik skaisti!

— Pilsētnieces acīm. Ja viņas ir selgā arī, mums tas nozīmē sliktu zvejas dienu. Zivis bēg no medūzām.

— Mums? — Lelde pasmīnēja. — Tu esi kļuvusi par īstu zvejnieci.

— Mazos ciemos ar cilvēkiem pat nesarod, drīzāk saaug. — Ilze likās nemanām draudzenes ironiju.

Gandrīz jau pašā mola galā viņas panāca smagā mašīna ar pelēkiem laukakmens blūkiem kravas kastē.

Mašīna virzījās atmuguriski pretim vietai, kur, ceļam beidzoties, vajadzēja izbērt vedamo. No šofera kabīnes Ilzei pamāja puisis sviedrainā, krūtīm pielipušā kreklā. Viņa atturīgi uzsmaidīja.

Draudzenes palika turpat. Viņas noskatījās, kā pašizkrāvējs apstājas, saslien kravas kasti un izdārdina akmeņus jūrā.

— Jaunkundzes atnākušas paskatīties, cik tālu esam, — brēca kāds no būvstrādniekiem. — Nu jau drīz vien būs ceļš vaļā tiem tālbraucēju brūtģāniem! Visas Ķikuraga vecmeitas izdosim pie vīra...

Mašīna salēkdamās pašāvās uz balamuti. Grūdienu vairīdamies, būvstrādnieks nolēca no mola un ieķērās akmeņos:

— Dullais! Ko ālējies! Kluba preilene tāpat uz tevi ne ar pēcpusi neskatās!

Pašizkrāvējs brāzās atpakaļ, ietīdams abas sievietes putekļu mākonī, kas palika nekustīgi karājamies visā ceļa garumā — nebija vēja.

— Pagaidīsim, lai nosēstas? — Ilze jautāja.

— Ilgi būs jāgaida. — Lelde paraustīja degunu, un viņas gāja.

Viļņu nolaizītās ūdensmalas svaigums izpirka putekļu mokas uz mola. Draudzenes atviegloti uzelpoja.

Rupjie krasta oļi bija nosēti viļņu izmestām medū-

zām. Sausumā tās izskatījās pēc apaļās formās sarecinātiem želejas gabaliem, un muguriņu raksta baltums bija pārvērties purpura sarkanos spiedogos. Smaržoja pēc jūras.

Te nebija Rīgas kūrortu pludmales dzeltenās un slinkās vienmuļības — krasts izlauzīts grīšļa un leknu dadžu noaugušiem pauguriem, no ūdens slējās akmens blūķu šķautņainie kūkumi, smiltis mijās ar rupju oļu nobruģētām strēlēm, no zemo kāpu irdenajiem sāniem spraucās likumotu sakņu ķeburi, pār stingo, karsta saules metāla pārlieto jūras klajumu, asi brēcot, svaidījās kaijas — un tā līdz pašai pamalei, kur krasta krāsainība izkusa mēļā dūmakā.

Lelde apstājās, atmeta galvu un dziļi ievilka krūtīs sāļās ūdenszāļu elpas piesātināto gaisu. Kad viņa gāja tālāk, izstrādātā aktrises gaita bija pēkšņi pazudusi — jocīgs, it kā no sava viegluma apskurbis un reizē nedrošs solis. Ilze iesmējās — atmiņā pavīdēja Raiskumu telēns, pavasarī no kūts izvests un pirmoreiz sauli ieraudzījis. Arī acis ieplestas gaismas apdullinātā izbrīnā, trūka vienīgi platu, spalvainu ausu, ko savicināt pirms traka lēciena pretim raibajam plašumam. Toties bija lēcieni.

— Ķer!

Aktrises trenētās kājas tikpat kā lidoja pār zemi, bet Ilze te Ķikuragā bija, pašai nemanot, augusi zvejnieču spēkā un izturībā. Elpas viņai pietika ilgāk. Noķērusi draudzeni un sagriežusi sev apkārt, viņa aizselsusies izmeta:

— Kur tev aušība ņemas...

— Aušība? — Lelde pārlaida plaukstu pār skrējienā sakarsušo seju. — Es nekad neesmu bijusi tik nopietna.

Ilzei pretim lūkojās pārmetošas, gandrīz bargas acis.

— Laikam jau nopietnība man nepiestāv. Ved uz šoseju. Mašīna droši vien gaida, — aktrise sausi teica.

Ilze nopūtās. Vienmēr ar viņu tā...

Draudzenes pagriezās uz priēžu pusi, pāri vecu ierakumu izvagotām kāpām. Gar smilšu aizplūdušiem grāvjiem spurojās rūsainu dzeloņstiepļu pinumi. Leldes sandale aizķērās adatainā cilpā. Uzmanīgi atbrīvojusi kāju, aktrise klusi teica:

— Tas par Spīdolām un viss pārējais — muļķības. Varbūt tieši te krita mans vienīgi iespējamais vīrietis un soli tālāk — tavš. Karš nepāriet ar pēdējo šāvieni. Vismaz mums, veselai sievietei paaudzei, nē.

Sils bija mēms — nešalca vējā priēžu galotnes, nedziedāja putni. Iztālēm vienmuļi klaudzinājās dzenis, ar šīm nedzīvajām skaņām vēl asāk pasvītrojot klusumu.

Ilze noskuma. Cik bieži viņa bija iztēlojusies satikšanos ar draudzeni, domās stāstījusi un rādījusi savu Ķikuraga dzīvi, bet tagad viss likās mazsvarīgs. Šķīra kaut kāda neredzama svešuma josla, ko Leldes untumainais noskaņojums paplašināja ar katru brīdi. Bet vai tie maz bija untumi? Nevarēja jau zināt, kad viņa spēlēja, kad ne. Un pavisam muļķīgi, ka bija līdz asarām žēl Leldes. Sīkos ikdienas darbos iegrimušai lauku kluba vadītājai žēl aktrises pašā slavas spožumā? Silā atliku likām vietas arī blakus, bet Ilze turējās mazliet iepakaļ. Tā bija vieglāk.

Caur priedēm paspīdēja šosejas zilganā līnija un turpat arī studijas autobuss. Pa ceļmalu staigāja cilvēki un garlaikoti skatījās apkārt. Leldes parādīšanās sacēla nepacietīgu kliedzienu un mājienu viesuli.

— Raksti! — Aktrise noskūpstīja Ilzi uz vaiga, izķēra no viņas rokām tīkliņu un, kuplos svārkus plivīnādama, aizskrēja.

Ilze palika stāvam, kamēr kinoļaudis klaigādami sabruka autobusā, durvis sacirtās aiz Leldes raibajiem svārkiem un mašīna aizbrauca. Tāds kā atvadām vicināts lakatiņš nozibsnīja garām slīdošā logā, bet varbūt tā tikai izlikās. Motora dūkoņa drīz apsīka tālumā, un atkal vienīgi dzenis kala savu kaļamo.

Ilze lēni gāja atpakaļ. Pret jūras dzirkstīgo līdzenumu viņa ieraudzīja kāpās kādu muguru. Jau pēc melnā krekla ar atrotītajām piedurknēm varēja pazīt Aiju Pundegu.

Sadzirdējusi soļus, Aija pagrieza seju pret nācēju. Ilze manīja īsu vilšanos pavīdam tumšajās acīs, bet Aija jau draudzīgi pamāja un atkal pievērsās iesāktajai gleznai.

— Mālēju šo te muļķi. Rudenī sadomājis ziedēt.

Patiešām, Aijas priekšā, cauri dzeloņstiepļu gredzenam izslējies, ziedēja mazs pīlādzītis — divi lēzeni, balti ziedi kā paļāvīgi atvērtas bērna plaukstas. Bet turpat tālāk, nākošajā kāpā, liels koks jau dega sarkanu ogu smagajā ugunī. Zem koka stāvēja vīrietis. Ilze sarāvās un nolaida acis — tas bija Kārlis Raiskums, viņas dzīvokļa saimnieks.

— Labi tam, kas māk ziedēt rudenī, Aija...

Skatienu uz otru kāpu nepacēlusi, viņa gāja tieši pret jūru, lai nevajadzētu sastapties ar Raiskumu un izrādīt, ka redzējusi.

Tur, krietnu gabalu tālāk, bija vecais, uzticamais čakārnis. Diena Ilzei brīva, un mājās iet viņa tagad neparko nevarēja. Kas teicis, ka klusēšana nav meli? Satiēkot dārzā vai pagalmā saimnieci, Ilzei būtu jānosarkst tāpēc vien, ka viņa zināja, kur pašlaik ir Lidijas vīrs. Lai arī tā nebija Ilzes vaina, viņa justos nekrietna, vēl jo

vairāk tādēļ, ka nespēja Aiju nosodīt, tātad piedalījās netiešā savvērestībā pret Raiskuma sievu...

Čakārņa rēpuļainais purns likās samiedzies pret sauli bezrūpīgā snaudā, kam nebija nekādas daļas gar atnācēju.

— Pareizi, sumpurni, — Ilze ieritinājās ērtajā muguras likumā, — īsti draugi neapvaino cilvēku ar līdzjūtību.

Līdzjūtību? Vēl pagājušo nakti viņa te sēdēja laimīga, laimīga. Un kopš vakardienas nekas nebija mainījies.

Pēkšņi Ilze atcerējās sevi un Leldi pie dārza sētas, rotaļā iztraucēto bērnu un vaicājošo naidīgumu jaunās mātes skatienā — dzīvi, kurā viņas abas bija svešinieces, — un vēl, ko pati bija sikā gandarījumā nodomājusi, it kā arī viņa nebūtu atstumta aiz šo acu nepārkāpjamās robežas. Tikai tagad patiesi aptverts, tā brīža kauns apdedzināja vaigus.

Uz čakārņa ķepas tupēja varde. Ilze uzmanīgi pacēla to aiz kaulainās muguras un nolika uz plaukstas, lai gūstekne neaizbēg. Varde izbiedēti elpoja, cilājot dzeltenīgos sānus, mēģināja atsperties bēgšanai, bet stingrie pirksti neļāva.

— Neņem ļaunā, princese! — Ilze teica. — Mēs visas esam vienādas. Kad neviens nemīl, mums kūkums mugurā un acis izspiežas no bēdām — divas tādas slapjas, dusmīgas pogas kā pašlaik. Toties, ja mīl, tad nav vairs nekāda kūkuma un katra varde pārvēršas skaistā princesē. Žēl, ka tikai reti karaļdēli to saprot.

Varde nikni plēšāja un kārpījās.

— Negribi, nevajag! — Ilze noņēma pirkstu. Apburtā princese, gaisā kūleni apmetusi, noplakšķēja smiltis un aizkumuroja uz grīšļiem atvēsināties.

Ilze palūkojās apkārt. Visā krastā neredzēja neviena cilvēka. Viņa izģērbās, apsēja savu lakatiņu čakārņa galvai un gāja ūdenī.

Brienot sakustinātais līmenis izlauzīja viņas auguma atspīdumu. Kuprainā princese... Ilze pasmīnēja un laidās peldus — krietnai vardei piederīgā brasā. Viņa peldēja labi, un spēcīgo kustību prieks padzina bezprieka domas.

Pēc laba laika Ilze apgriezās uz muguras — atpūties. Augstumā acīmredzot bija vējš, jo spalvu mākoņu vieglās šautras slīdēja ātri, un šī debesu kustība radīja sajūtu, it kā jūra viņu pašu strauji nestu tik tālā selgā, ka izpeldēt nepietiks spēka. Ar prātu Ilze zināja, ka tā nav, bet elpa aizžņaudzās mirkļa bailēs.

— Un kas par to? — viņa atguvusies pavīpsnāja. — Tikai viena muļķe vairs nestāvētu pie loga.

Tomēr saule rādīja, ka laiks atgriezties pie šī paša loga. Viņa apsviedās un peldēja uz krastu. Par laimi, arī tagad tur neviena nebija. Ilze izbrida malā un apģērbās.

Atspirgusi un mierīga viņa devās mājup. Iespējamā satikšanās ar Lidiju vairs nelikās tik briesmīga. Un saimniece arī nepagadījās pretim ne sētā, ne priekšnamā. Ilze pievēra aiz sevis durvis, un tikai tad ieraudzīja, ka uz galda nolikta piena krūze un šķīvis ar zeltaini apcepušu ābolu rausi. Lidija ienesusi...

Pēc āra gaisa un jūras gribējās ēst. Rauša virspuse rasoja medainā saldumā un smaržoja pēc kanēļa, piens noteikti ledus auksts, jo krūzes vāpētie sāni apsvīduši blāvā miglīnā. Bet aukstam pienam ir riekstu garša... Ilze noriņa siekalas un uzgriezta galdam muguru.

Paņēmusi krēslu, viņa apsēdās pie loga un atspieda

zodu plaukstās. Rokas vēl bija pilnas laba noguruma, Ilze nemanīja, kā salīpa smagie plaksti.

Uzmodināja cieša skatienu sajūta. Viņa pietrūkās. Pa ielu nāca Vidavs. Tuvāk un tuvāk. Tūlīt ies garām dārza vārtiņiem. Ilzei aizsitās elpa: rokturis bija sakustējies. Tajā pašā brīdī vārtiņi atsprāga vaļā, un viņš iegriezās dārzā.

Sirds likās notrūkstam un krītam tukšumā. Šis mirkļa kritiens beidzās ar negaidītu mieru. — Viņš nezinās ienākt, — sevī atzīmēja Ilze, izgāja Vidavam pretim uz lieveņa, smaidot pasniedza roku un ievēda istabā.

Nejauši pametusi acis spogulī, viņa ieraudzīja, ka vēl arvien mitrie mati iziruši un zoda galā nospiedies sārts plankums. Arī tas nemulsināja. Ilze mierīgi sasukājās un pagriezās pret Vidavu.

— Nupat biju peldēties. Jūra šodien silta, — viņa iesmējās, — toties piens auksts. Gribat vai negribat, jums vajadzēs ēst ar mani launagu. Sēstieties!

Trauku uzlikšana neprasiņa ne sevišķa laika, ne uzmanības — viņa paspēja ievērot, ka Vidavs apsēdies nezina, kur likt rokas, un vēl nodomāt, ka pēc Leldes paredzējuma viesim nu vajadzēja izvilkt no kabatas pudeli: brīdis bija īsti piemērots. Tomēr pudele neparādījās. Tā bija maza uzvara pār Leldi. Kļuva pavisam labi.

Ilze nometās uz tahtas, kāri, bez mazākiem sirdsapziņas pārmetumiem iecirta zobus Lidijas rausī. Un ar acu kaktiņiem baudīja Vidava neveiklību — vienmēr tik pašpārlicinātais pusmūža vīrs pašreiz atgādināja lauku zēnu svešos ciemos. Bet viņai bija viegli, it kā ēst abiem kopā launagu būtu vispierastākā lieta — ne pirmo reizi, ne pēdējo.

Un vēl — mazliet tā kā smiekli nāca.

Inženieris laikam to bija pamanījis un sāka dusmoties. Uz Ilzi vai uz sevi — ka atnācis? Viņa plānās lūpas sakniebās taisnā līnijā un acis raudzījās mazliet caur pieri.

«Puika nepatiesi ielikts kaktā,» nodomāja Ilze un vēl atcerējās Taizeļmātes vārdus: «Vīrietis ir un paliek bērns līdz mirstamai stundai.» Ja kāds jautātu, ko viņa pašlaik jūt (labi, ka to nemēdza ne jautāt, ne atbildēt), Ilze teiktu — mīļi zobgalīgu mātes pārākumu pret šo sirmojošo bērnu un vēl, par ko pat sev grūti atzīties, — savādu tukšumu.

Tā bija toreiz, kad saņēma institūta diplomu. Pēc rietu krēslā un rīta svīdumā sakusušām valsts eksāmenu sesijas naktīm, pēc bezgalīgiem mēģinājumiem teātrī un pie spoguļa, pēc gandrīz vai ārprātīga lampudrudža diplomdarba izradē: rokās cieta grāmatiņa un... tukšums. Mācību gadu saspringtais ritms bija aprāvies, mērķis sasniegts — tātad laime. Un nekādas laimes sajūtas.

Laikam tāpēc Ilze nepalika nevienā no Rīgas teātriem. Protams, Leldes spīdoliskā spožuma viņai nebija, bet daudzas no kursa biedrenēm, kas tagad spēlēja galvenās lomas, institūtā tika vērtētas krietni zemāk par Ilzi Rīteri. No iekšēji pārvarētas materiāla pretestības viņa bija bēgusi uz Ķikuragu pie nezināma materiāla — visiem cilvēkiem kopīgās dziņas blakus praktiski radošajam darbam izpaust sevi arī mākslas tēlainajos veidos, ko dēvē avīžu novazātā vārdā — pašdarbība. Un Ilze nenožēloja savu izvēli.

Kaut kur viņa bija lasījusi par zirgu, ko kājās turēja vienīgi ratu ilksis. Tikko izjūgts, vecais vezumnieks sabruka. Saspīlētās gaidīšanas ilksis bija nokritušas... Te nu Ilze sēdēja uz savas tahtas, un neviens cits, izņemot

viņu pašu, neuzminētu, ka zirgs sabrucis, nesaprazdams, kāpēc viņš gul uz ceļa, un grāvmale, kas pirmīt skatījās uz viņu no lejas ar balti skropstainām pīpeņu acīm, tagad spurojas blakus puteklainos stiebros. Bet pēc nepārtrauktās vezuma vilkšanas gulēt saules piesi-
lušā grantī un skatīties zvīņotās ziedu pamatnēs ir labi un mierīgi. Un Ilzei bija labi.

Vidavs pašlaik stāvēja pie viņas grāmatu plaukta — ar roku aizsniedzams — un pētīja sējumu muguriņas.

— Man vēl nebija gadījies redzēt plauktu, kurā nav nevienas sliktas grāmatas, — viņš teica.

— Krāt arī sliktās man nav pa kabatai, — Ilze pasmaidīja.

— Šaubos, vai kāds apzināti krāj sliktas grāmatas. Vajadzīga gaume pērkot.

— Tur nu man nopelnu nav. Mūsu grāmatnīcas vadītāja pa draugam iesaka, ko lai noteikti ņemu un bez kā var iztikt. Plāna pildīšanai tas par labu nenāk, bet viņa reizēm atļaujas šo greznību.

— Cik bieži dzirdēti vārdi: «Tur manu nopelnu nav.» Jūs, Ilze, kā papardīte, vienmēr turaties ēnā. Pat tagad — ierāvusies kaktiņā tā, ka es jūsu seju neredzu. Bet es nācu skatīties uz jums.

Viņš pagriezās pret Ilzi, apsēdās blakus un nedroši saņēma uz spilvena atkritušo roku. Kā jautādams glāstā pārļaida pirkstus ādai, ieskatījās acīs. Noraidījuma nesastapis, pacēla roku pie lūpām.

Zirgs atkal bija kājās, iejūgts tik cieti, ka ilksis žņaudza sānus un neļāva elpot. Pīpeņu dzeltenie redzokļi caur pieputējušām skropstām raudzījās tieši pretim, un solis uz priekšu, tur, pa pierasto, nebeidzamo ceļu, nozīmēja šņirkstošu smagumu visos muskuļos. Soli vaja-
dzēja aizkavēt.

«Tikai nerunā,» sevī lūdzās Ilze, «tikai nesaki tos briesmīgos vārdus, ko Lelde šorīt... Nerunā, mīlais, nerunā!»

Vidava lūpas pavērās: — Es atnācu tāpēc, ka vairs nevarēju nenākt.

Tā laikam kontuzē sprādziens. Jeb vienkāršāk? Tā filmai pazūd skaņa, un uz ekrāna varonis veltīgi kustina muti. Pēc šiem vārdiem Ilzes ausīs bija iesities sanošs klusums, un tur nu Vidavs sēdēja, runāja kaut ko nesaklausāmu, bet viņa zināja, ka dzirdēs, tikko atkārtosies tie vārdi, noteikti dzirdēs.

Ilze cieši skatījās viņa sejā: «Ieraugi, saproti, ka es raudu, kaut acis man sausas. Nekad mūžā es neesmu tā raudājusi, nekad mūžā tā lūgusi. Klusē, un es aizvērsu acis. Uz visu. Lai tikai man nav jādzird.» Vidava mute kustējās. Viņš runāja un runāja. «Kāpēc cilvēki nesaprot viens otru? Nesaprot visvienkāršāko?»

— Tu zini, cik ilgi es cīnījos ar sevi, — caur kurluma sienu izlauzās Vidava balss.

«Cik ilgi cīnījies, jā... Bet vārdu nezinu. Vienīgi uzvārdu,» sakniebtām lūpām domāja Ilze. «Ja varētu kā no rīta saprast, ka tā ir Lelde, tikai Lelde un pēc tam būs aktrise, apmierināta ar savu spēli.» Acu priekšā pazibēja draudzenes gurdi nolaistie pleci. Ko Lelde teica? «Pēc kāda mēneša viņš sāks runāt, ka divkosīgas attiecības nomoca, ka tu esi pārāk laba un tīra, lai ar tevi tā varētu.» Un seja Leldei bija kā vāzē turēta roze.

Ilze jūta, ka asaras beidzot lauž ceļu uz acīm, tūlīt izplūdis pār vaigiem un viņai, no kauna smokot, būs jādreb elsās šī cilvēka priekšā, cilvēka, ko viņa bija tik ilgi gaidījusi, kam zināja tikai uzvārdu un kas pašlaik teica: «Virieši ir ļoti morāli — pēc tam...» Nē, tā jau bija Leldes balss. Vidavs nerunāja, viņš liecās pie Ilzes lūpām.

Īsos atvēzienos viņas roka cirta pirmo pļauku, otro. Sistu vēl, ja Vidavs nepiecēlies. Un tikai tad apjauta, ko izdarījusi. Patiesībā tas bija par daudz sacīts, ka apjauta. Notirpušiem locekļiem Ilze truli skatījās, kā viņš pagriežas uz durvīm un iziet. Cik smagi un skaļi bija šie soļi gaitenī, cik spalgi nočīkstēja priekšnama durvis, un Roļa sprakstošās rejas likās līdzīgas šāvieniem. Zoļu čirkstoņa pa granti šķīta griežamies miesā. Nekad Ilze nebija domājusi, ka soļus uz dārza celiņa var tik sāpīgi dzirdēt istabā. Noklabēja vārtni. Beigas.

Ilze apsviedās uz mutes un iecirta zobus spilvenā, citādi būtu kliegusi. Vai daudz mūsu dienās cilvēku, kas var raudāt pilnā kaklā, nebaidoties ausu svešās sienās, svešas līdzjūtības vai sveša nicinājuma? Ilze koda spilvenā tā, ka sastinga žokļi. Ienāktu Lidija, žēlotu, abas nelaimīgas... Tikai ne to.

Kas tad īstenībā bija noticis? Apdullusi un kurla pret visu — viņa bija gaidījusi vienīgi *tos* vārdus. Bet Vidavs droši vien runāja pavisam citu. Viņš nebija tāds. Tie divi teikumi — sagadišanās.

Ilze pietrūkās, uzsvieda plecos jaciņu un skrēja. Pannākt, nolūgties. Liekas, tas bija priekšnamā, kur viņas skatiens atdūrās pret saimnieces seju — bālu, izbiedētu jautājumu. Viņa pasviedās sāņus un metās garām — viņas atbilde nebija Lidijai.

Pie savas būdas Rolis saluncināja asti, bet Ilze neatņēma suņa sveicienu ar pierastu glāstu pār pinkaino pakausi. Viņas acis bija piekaltas rievotu pazoļu pēdām uz celiņa. Aiz vārtiem tās pagriezās pret jūru. Labi, ka nebija pavisam satumsis.

Tumsa vēl tikai krājās pažobelēs, pakrūmēs, zem kokiem, bet melnā pakrēšļa trauki jau bija pāri malām.

Kāds pa tukšo ielu nāca pretim. Ilza saspringa, ieska-

tījās, bet tūlīt pazina kapteiņa Zēģeles plecu izvērsienu un tikai viņam vienam piemītošo, it kā zobgalīgo gaitu, kas ik ar soli šķīta sakām: «Pieiesim, redzēsim, vai maz tā ir...» Viņa nolaida acis, kas jau vairs nespēja saturēt pierietušo asaru smagumu, gribēja steidzīgi, kā nepamanījusi tikt garām.

Elļainas piedurknes barjera nolaidās priekšā. Kapteiņa lielā plauksta uzgūlās sētas stabam, un acis, to Ilze juta, bija nogaidoši pievērstas viņas sejai. Kā nedzīvu lietu Ilze noņēma kapteiņa roku no sētas staba un gāja tālāk stomīgām, cieša skatiena sapītām kājām. Tikai nogriežoties šķērsielīnā uz kāpām, šie pinekļi nokrita. Nu viņš vairs neredzēja. Bet noteikti stāvēja vēl turpat ar svešas bēdas pieliektiem pleciem un varbūt gribēja nākt pakaj. Ilze ieklausījās. Soļus nedzirdēja. Ar delnas virsusi noraususi asaras, viņa skrēja uz jūrmalu.

Gludais ūdens klajums likās atstarojam dienā uzkrāto gaismu, un tās nespodrā mirdzuma vēl pietika visam liedagam. Tālu priekšā melnoja cilvēka stāvs. Jeb tā bija no sila atšķīrusies priedīte? Viltīgajā mijkrēslī nevarēja saprast.

Īsu mirkli Ilzei gribējās apstāties, griezties atpakaļ. Ko viņa teiktu panākusi? Apskautu, lūgtu, lai piedod, lai atkārtu visu, ko nebija dzirdējusi? Un Vidavs noņemtu no pleciem viņas rokas kā nedzīvas, svešas lietas, kā pati pirmīt kapteiņa Zēģeles plaukstu no sētas staba? Ko tad?

Jūras uzkrātā gaisma sadila strauji, kā noplok sauļā saņemtu kāpas smilšu kopiņa. Nāca tumsa ar tukšumu rokās.

Ilze, smiltīs stīgdama, steidzās gar likumaino kāpu sākumiem, kur ēna biezāka. Tā viņa varēja labāk saredzēt krasta līniju un nepaskrietu garām arī te.

Pret ūdens palsumu rēgojās čakārņa skausts.

— Cilvēki nav vienādi, un man vajag viņu panākt. Citādi Leldei taisnība. Es paliktu pie tevis. Mierīgāk. Bāku sargi runā ar sevi un nedzīvām lietām. Bet es taču vienmēr ļaudīs. Labos. Ko es viņam sacīšu panākusi? Ka cilvēks ir vientuļš, ja nav viena cilvēka? Vientuļš, ja nav viena?

Nogājusi krietnu gabalu, Ilze apstājās, piespieda delnu pieri. Kaut kas ar to domu nebija kārtībā. Vientuļš, ja nav viena?

Bākas zibsnī pavīdēja paceltas plaukstas. It kā viņu kāds brīdinātu, lai neiet tālāk. Nākošā gaismas strēle tās atkal izrāva no tumsas — divus lēzenus, baltus ziedus. Sīku stumbru dzeloņstiepļu gredzenā.

— Nu jā, pareizi... Pīlādzītis. Rudenī sadomājis ziedēt. Dzeloņstieplēs. Un ierakums pat nav aizaudzis. Mazs vēl, tāpēc mulķis. Vai Lelde tev neteica, kas būs pēc tam?

Ierakuma šaurā dobe bija tikko manāma, ar vienu soli pārkāpjama, bet Ilze palika turpat. Viņa stāvēja, skatījās uz pīlādzīti un redzēja to pat vismelnākajā tumsā, bez bākas ugunīm. Acis viņai bija sausas.

... un pats pamanu, ko tas kalēra skaists
... Un tad pat... un tās vairs vairs parāki
... Mierīgāk
... Bet es taču
... Ko es vairs sacīšu parāki?
... vienīgi, ja
... vienīgi?
... pēdējās, pēdējās
... vienīgi, ja
... vienīgi?
... it kā vairs
... Nākoties galmas ārēji
... divus bēdus, bēdus zied
... gredznu
... Kādam ziedonājs
... Un ierakstus par nācīgā
... kas būs
... ar vienīgi
... turpat, turpat
... vienīgi

Belcime
1971

Burbekīša

Dienīņ tu manu — alkohols tā un alkohols šitā, un cīņa ar alkoholu, un to vien dzird. Bet paši? Ja tu svētdienas dienā pēc pieciem, par provi, sadomāsi pienu dzert, vai dabūsi? Nekā. Bodes ciet. Bet šņabja bode — tā gan vaļā. Tukšu pudeli varbūt nenodosi, bet pilnu — lūdzu, un uz veselībām.

Uz veselībām, Stiķenīt! Priekā! Re, taisni vēl divi lucēni palikuši uzkodām. Labs gan, ko? Lai viņi, tie alkohola rakstītāji, nosēž vienu dienu ar puķītēm tirgū, īpaši, kad iegriežas ziemeļu vējš un iztilina tevi, nabagu, līdz kaula smadzenēm un vēl maķenīt dziļāk, un tad paskatīsimies, kā šie nedzers. Un vai tikai kočiņu uz diviem izraus? Pusstopa nepietiks.

Tu saki, mēs tirgū jau divus kočiņus izrāvām? Un kas par to? Vai mēs nevaram nopelnīt? Savi trīs desmiti dienā vismaz. Lai kurais priekšnieks tā pelna. Es katrā laikā varu tīru konjaku dzert, tik kā negaumē tā blakšu zupa. Cita lieta šņabis, ja vēl ir kāds lucēns vai gurķītis, ko piekost. Par rolmopsi jau nemaz nav ko runāt. Rolmopsim vajag kreicnagliņu. Bet kur tu ņemsi? Cīliga madāma ar kanēli vēl savu reizi šiverē, bet kreicnagliņas — kur tu dieviņ! Jau aizmirsts, kā izskatās.

Nu tak neskrien tūlīt mājās! Kas mums te kaiš?

Uguns lai plītī, sildies no āra, sildies no iekšas — man tā vien prātā, ka aiz miltu kules kambarī vēl viens kočiņš stāv. Tumšs, saki? Vellu, ir gan. Kā acī durams. Debess lai nomākusies, ne zvaigznīte nepamirkšķī. Ko tu rīt andelēsi, Stiķenīt? Asteres? Manējās vēl nezied, aizķēros ar stādīšanu. Un gladiolas šodien nogriezu līdz pēdējai. Būs vai tepat uz kapiem jāaizstaigā — lielas bēres šodien esot bijušas, kaimiņa Elzēns teica. Rožu tur būs kā malkas, grēdām vien. Un pa to rudens vēsumu vēl svaigas, kā nule no dārza.

Ej nu! Veca sieva, bet kā tāds bērns! Spoki rādīšoties! Ka jēl reizīti būtu kāds parādījies, bet nekā. Un ja arī? Ko tāds spoks tev var padarīt? Lai rādās vesels. Sliktāk, kad milicis rādās. Tad gan auksts pa kauliem un mati stāvus. Mums te iecirknī ir viens tāds glodens, kā teļa nolaizīts, un balss kā caur samta spilvenu: — Pilsone Burbeķe, vai jūs nepastaigājaties pārāk vēlu? Un vēl pa kapiem? — Es viņam: — Biedri Kukān, vai brīvā valstī brīvs cilvēks nedrīkst brīvi staigāt, kad viņam patīk? Ja man, par provi, sāp galva un gribas paelpot svaigu gaisu? — Šis atkal: — Jūs varbūt nezināt, bet pa naktīm staigā sievietes ar ļoti sliktu slavu. Jūs sevi kompromitējat. — Es šim: — Dies' pas', manos gados! — Šis tad: — Kas vainas gadiem? Sieva kā roze. Es jūs pavadīšu uz mājām, tā būs drošāk. — Es saku: — Man tāpat nav bail. — Šis: — Redzu, redzu, nazis rokā. Tad jau gan droši. Vai jūs neaizmirsāt groziņu? — Un noliecas pār krūmu taisni tur, kur es savu kurvi nosviedu, pilnu ar kapu kreimenēm, un izceļ kā baraviku. — Ziniet, es jūs labāk pavadīšu uz nodaļu, pilsone Burbeķe. — Un visu tā milīgi, tā milīgi, kā viens brūtgāns, zem rociņas paņem, piķis viņu rāvis. Es gan teicu, ka nav un nav kurvis mans, un milicijā arī teicu, bet veltīgi. Tur vis ar

mani tik saldeni nerunāja, kā tas nūga Kukāns, pabjāva lai. Bet kas man no viņu bļaušanas? Soda nauda, jā — skādīgāk. Kaut gan — var savu reizi samaksāt, kas tad man, ministra alga, kā smeijies.

Nu tik patiesi tu drāzīsi projām un atstāsi mani ar šito kočiņu vienu? Vējš kauc? Ko ta šis — pirmo reizi kauc? Tāda kā pasista. Manis pēc. Neiešū jau uzbāzties ar savu labu. Nu, neņem galvā, Stiķenīt! Rīt tirgū tāpat saredzēsīmies.

Jā, kauc gan, pagāns... Re, kur tak vēl burkā pāris marinētu beciņu, ko uzkosties. Svilpodamas nogāja dibenā. Nē, tādus konjakus man ne par velti nevajag. Šnabītis paliek šnabītis, tira manta... Bet, ja tad nu esmu gājēja, tad jāiet. Kā būtu vecais kurvis derējis, tak neatdeva, paturēja milicijā. Ko šie, vilkos, darīs ar vecu kurvi? Bet nē. Un šis te jaunais vēl balts, spīd pa gabalu. Pag, jāapsien pelēkais maišelis apkārt. Ka tevi deviņi, kur tie pirksti gan stīvi un jocīgi paliek, kad visu dienu tirgū nosēž! Līdz kaula smadzenēm un vēl dziļāk. Nu tak nelocies kā zutiņš! Nē? Nu, karājies vien, karājies, pašu vējš plēsīs. Tuteniņu patrīt vajadzētu... tepat šūplādē galoda.

Ko? Vai tad man divas bija? Patiesi divas. Nē, viena... Tfū... garām. Jā, pasalstiet jūs tirgū un tad paskatieties — vai varat galodai uzspļaut? Nekas neiznāks. Tā labi jāpietēmējas... Šķersu... Nu, lai sātans tevi trin! Griez tām rozēm nemaz nevajag, goda pēc vien līdzī paņēmsū. Iztiks. Vai tā vien gājis, vai tā vien ies; ē — negāzies, ka es tev saku! Ūuh... Nudien, laikam par daudz ieķēru... pati uz grīdas, šūplāde virsū... būtu labāk tas kočiņš palicis aiz savas miltu kules... dulla, traka vecene tu esi, Burbeķiš! Slienies augšā.

Jūra krāc un vēji pūš... Elles laiks. Bet to jūs nesagaidīsiet, ka Burbeķīša rīt ar puķēm tirgū nesēdēs. Kočiņš ir kočiņš, un puķes atkal ir puķes. Un Burbeķīša ir sieva kā nagla. Durvis ciet. Domāji, ka netrāpīšu atslēgas caurumā? Ūja, negudrais, patiesi gāž no kājām nost! Jāpieturas pie šitā mieta. Re, ka nedabūsi vis gar zemi! Burbeķīša ir nag-la. Ko šis toreiz sacīja? Sieva kā roz... esse sen jau novītū-ūšas, nav no rudens... dulla kas dulla, nudian, jābāž lakats mutē, sabļaus vēl miliciju pati uz savu galvu.

He, he — kā roze, ko? Ir jau arī. Stūrums, kas tirgū par naktssargu, saka: nāc pie manis par sievu, pēc sava Burbeķa taču vairs prātīgos gados nesērojies. Saka, tu esi apaļa, no kuras puses gribi, allaž ir kur roku pielikt. Un nāc par sievu, un nāc par sievu. Slīpēts vecis. Ne šim vajag manu apaļumu, kur roku pielikt, nekā. Tik lai ir kāds, kas viņu no priekšas un pakaļas par pliku velti aptekā. Ēst pataisa, aplāpa, apmazgā, un pats tikai celt degunu gaisā un rūkt. Atradis mulķi! Es tos vīriešus pazīstu krustām un šķērsām, vai tādi vien bijuši kā šis te likais čakārnis! Lai domā vesels, ka es pēc Burbeķa sērojos... tad ta manta bija. Viena es varu tā un varu atkal šitā, bet ko tu cilvēks vari, kad tev vīrišķis uz kakla? Rokas pielicējs! Dikti man vajag šā roku? Sniedz rociņu, dod mutīti... kuš, vecā! Khe-khē! Tā tev vajag, vējš rīklē.

Nekas, vēl tikai pa vārtiem iekšā, kapos būs aizvējš. Tu piķis! Nevajadzēja līst aiz tās miltu kules, krusti skrien virsū. Skrien, skrien... tu man skrien, bet es pie tevis pieturēšos. Šitā. Kas tev te par grubuļiem? Aha, tas buru kuģis. Zinu, tev apakšā kapteinis guļ. Viņam, nabagam, arī bija ko pašūpoties savā mūžā, ar kočiņu vai bešā, bet šūpoja tāpat. Miers viņa pišļiem. Pietu-

rējos — un gana. Drošu dūšu — un tālāk! Par šito krūmeli nekas. Cauri. Pamazītiņām uz augšu. Kas te, jods, par smilšu kāpām?

Ā-ā-ā! Vai dieniņ, vai! Labi, ka uz tuteņa neuzkritu. Tad būtu gan — no zemes tu esi ņemts, par zemi tev jāpaliek. Bet patiesi, zeme visapkārt kā mūris... Nebirsti acīs, ka es tev saku! Zeme visapkārt un visapkārt... tādi kā sakņu gali...

Burbeķiņš, dullā, trakā vecene Burbeķiņš! Dzīva kapā iekritusi. Ko, velns, tik dziļus rok? Malu var aizkacēt, bet atsperties nav uz kā... Tebe nu bija kočiņš aiz miltu kules. Pareizi raksta avīzēs par to alkoholu. Tikšu laukā, ne mutē vairs neņemšu elles zēveli. Kad nu vajadzētu siltumiņa — ak tavu drēgnumu, dobe apakšā slapja lai, un es neapāvos lāgā, kā uz sausu iedama, — tad neko vairs nejūt. Galva skaidra kā stikliņš. Būtu tas kurvis no klūdziņām, varētu atsperties, bet ko šis te skalu ņerga? Par velti. Kur auksts tādā kapā... Kā tie mironīši, nabadziņi, var izturēt? Līdz kaula smadzenēm un vēl dziļāk. Vai dieniņ, vai!

Vajadzēja gan labāk iet pie Stūruma. Kas man kaitētu? Gulētu tagad zem pēja un klausītos, kā vecais krāc un blaktis zem tapetēm tā mīlīgi mudžinās. Vīrs man vis neļautu pa naktīm dauzīties. Pārlieku mani tas naudas velns dīda. It kā man tik daudz vajadzētu? Kapā līdzī tāpat nepaņemšu.

Kapā, Burbeķiņš, kapā, dullā, trakā vecene! Ak to drēgnumu, taisni vai zobi sāk klabēt. Kuš! Patiešām soļi... nāk... divi nāk... tā smagi... Apžēliņ, vajadzēja man vismaz to kurvi un tuteni izmest, lai nenokļer atkal ar visiem amata rīkiem! Par vēlu. Klāt. Kuš, Burbeķiņš, neklabini protēzi. U!... U!... Divi čemodāni! Labi, ka ne uz galvas. Kuš — ko t' šie runā?

— Lai pastāv līdz rīta pusei.

— Tad būs droši.

— Ap pieciem piebrauksim ar šamā bīli un, ja gaiss tīrs, bagāžniekā iekšā un projām.

— Pašlaik mēs neko nezinām ne par kādiem čemodāniem.

— Ja arī uznāk kāds, divi folliķi kapos ierauj savu šnabīti.

— Polšs kabatā?

— Nav jau vakarējais.

— Nu tad!

— Uz to pašu!

Bet ta skan tādā nakts klusumā. Katru klunkšķienu var dzirdēt, kā noiet pa rīkli lejā un cik gardi šie noelšas... Neklabini protēzes, Burbeķiš. Jā, neklabini nu, kad nāve zoba galā. Līdz kaula smadzenēm un vēl dziļāk. Vienu mazu mutīti no tās pudeles, un es nenomirtu. Un ja provētu? Dzērājs dzērāju vienmēr saprot. Tikai tā klusītēm un žēlīgi, lai puikas nesabīstas:

— Dēliņ, dod man ar vienu šļukiņu!

Ūja! Ūja! Nesamanīgais! Nekrīt dzīvam cilvēkam virsū! Un tu neskrien, apdauzītais! Tādi paši zagļi vien esam. Re, kā aizpēra! Kurls no bailēm. Jauni puisi — un tik nervozi. Ta' jau man būtu vajadzējis šlaku dabūt, kad es kapā iekritu! Un šis te? Guļ bedres dibenā kā sieksta. Nudien, būs kaklu aplauzis... Nē, šņāc. No pārbiļa apgībīs. Bet ta nu fiksāk! Vienu čemodānu. Otru virsū. Pasaulīt, kur smags! Nez' ko, velnu, šie par dzirnavu akmeni nospēruši? Dusi saldi, es kāpju ārā.

Uh! Laukā gan. Nu tik uz mājām. Rokas trīc, un kājas trīc. Skāde par tām brangajām rozēm. Kazi, kad atkal būs tik lielas bēres? Te Āgenskalnā tik bieži vis negādās. Nav jau Meža kapi.

Un šitos slimestus, ko! Vīri kā lāči, strādāt varētu, bet nē, dauzās apkārt un dzīvus cilvēkus apzog. Dzīvs par to ir dzīvs, ka viņam pašam vajag. Mironis — cita lieta. Viņš vairs nemož — ir tur roze vai nav rozes, tas viņam viens pīpis. Un tie rožu nesēji? Kamēr cilvēks bija dzīvs, tikmēr viņam varbūt ar pēcpusi virsū neskatījās, bet, kad nu pagalam, tad ah un vai, un dārgais aizgājējs, un puķītes, un asaras. Nudien, netrīcētu kājas, aizietu un piekrautu savu kurvi, ka vai lūst. Bet nē, nē, labāk jau uz mājām. Taisni pa galveno ceļu un uz vārtiem.

Kuš! Tur pie vārtiem zem laternas... Tētīt, nu patiesi Kukāns, pogas spīd kā suņa acis! Un vēl viens milicis.

Grozu dzīvžogā. Tā. Sapravī nu lakatu, Burbeķiš, un drošam pieder pasaule! Eju taisni virsū. Kā tad, saldi, kā sīrupu tecinādams: — Ā, pilsone Burbeķe! Man jau bija tāda nojauta, ka jums šovakar sāpēs galva. — Es šim: — Galva, ne galva, bet svaigā gaisā der pastaigāt. Un kas jūs par miličiem, ka jums tur kapā zellis guļ, un jūs ne zinis? — Šis: — Tie zagļi, kas jau kapā guļ, uz mums vairs neattiecas. — Es: — Neattiecas? Nu tad ar labu vakaru. Neies jau uzbāzties. — Šis: — Pagaidiet, pagaidiet, pilsone Burbeķe! Ko jūs gribējāt teikt? — Es: — Ka tas viens aizplēsa, ka smiltis vien pajuka, bet otrs iegāzās kapā un guļ uz diviem čemodāniem. — Šis: — Vediet un parādiet. — Es: — Ko tur vedīs, ko nevedīs. Paši atradīsiet. Taisni uz priekšu un pa labi, kur kaps uzrakts rītdienas bērēm. — Šis nē un nē. Man jāvedot un jāparādot, un pēc tam uz nodaļu kā lieciniecei protokolu sastādīt.

Nevajadzēja teikt. Kas mani aiz mēles rāva. Un nebūtu teikusi, ja šie man to šļukiņu novīdējušies, vecam

cilvēkam. Bet nē — ta' jāmūk, ta' kapā jākrīt, jauni vīrieši
prātam, obligātā izglītība, astoņas klases! Es trīs nepa-
beidzu, i tad man ne no spoka, ne miroņa bail. Iešu un
iešu pie Stūruma. Sievišķis bez aizstāvja ir niedre vējā,
kā milicis papūš, tā jālokās. Un vēl jaunu kurvi dabūšu
pirkt, tas uz galvošanu.

Trīs mārciņas cīšķenu

Tā likā vecene, kas te ķērc, savas sirmās pinkas spurinādama, ir mana meita Amālija, tā resnā, bezzobainā, kas svepšķina viņai līdzī, ir mazmeita Šarlote, tā izmālētā garos brunčos un tīkliņa zeķēs, kas izskatās pēc nupat ar kāju pa mīkstumiem dabūjušas un no kroga izsviestas prieka meitas, ir mana mazmazmeita Skaidrīte — tā viņas visas tagad izskatās tajās modes lapās arī: kājas izplestas, vēders izgāzts, acis izbolītas, pakalu ar rokām sagrābušas, tfū! — un tas skuķis tik īsā kleitelē, ka viss dibens plīks, ir Mudīte, mana mazmazmaz... ne izrunāt nevar. Visas manas atvases kopā kā augstos svētkos un visas vaid, un skuķis arī spiedz pa vidu: — Cīšiņi! — Cīšiņi, cīšiņi! — Un kā nevarot cilvēkiem iestāstīt — un kas tad veikaliem, ka tikai plāns, — un kad tas viss reiz beigšoties!

Ar to beigšanos viņas domā, kad jel es nomiršu. Nu jā, man ir simt divi gadi, bet nāve nenāk. Viņsvētdien biju kapos, glabāja Krūmiņu Rozāli. Savu laiku šī manam Bērtulim pa priekšu vien grozījās, kā ne, divdesmit gadus par mani jaunāka, bet, skaties nu, ne Bērtuli atņēma, ne manu nāvi pieredzēja. Es viņai uzliku smuku kronīti uz kapa. Es — viņai. Un esmu vēl tīri priša. Redzu un dzirdu it labi, paiet varu, zobi arī vēl ir, ne tā

kā Šarlotei — viens pats, tāds melns un garš pār lūpu, kā vecai raganai. Nē, mazmeitiņ! Ne jau tā, ka es būtu diezcik smuka — acis sarkanas, no matiem tikai tāda reta cāļa pūka uz galvas palikusi, bet citādi var iztikt.

Spogulī es vairs neskatos. Tad jau labāk uz to lielo bildi, kur mēs ar Amālīti — abas vienos kruzūļos kā lelles, Amālītei vēl bante matos, gandrīz vai tik liela kā skuķis pats. Es jau mācēju izpeinēt katūna bruncīti glau-nāk par visiem zīdiem, es biju smalka vešeriene, varējāt dot man kaž trauklupatu, uzstērķelēšu un uzpletēšu kā mākonī. Bērtulim arī vajadzēja būt uz bildes, bet viņš bija atkal pilns kā vešas grāpis pēc kungu viesībām, tas fotogrāfs ciķeli vien nošķobīja un sacīja, ka tik piedzē-rušu jau nu gan nevarot bildēt. Es izdzinu Bērtuli laukā, lai iet uz māju gulēt vai dzer tālāk, kā pašam tīk, un bil-dējāmiem divas vien ar Amālīti. Vēl tagad var redzēt, cik nikna es biju. Un pēc tam negāju vis savu plenci meklēt, bet abas ar Amālīti uz ummurkummuri. Lai rūc tā būda, lai izput! Pirksti nomazgāti līdz kaulam, bet ietaupīts nekas, visu tāds tēviņš rīklē sagāž. Vai tik smalka veše-riene nebūtu varējusi dzīvot? Ar mani kundzes nekādus pigorus taisīt nedrīkstēja — nemaksāt vai ko. Kamēr man nebija rokā par tiro veļu, es viņu nogrābstītās blū-zes neņēmu, un šīs maksāja vien — otras tādas veše-rienes Rīgā nebija, un to manas dāmiņas zināja it labi. Un prasīju es divtik dārgi nekā citas. Un taupīga biju, ka ne žāvētas doršas āda negāja zudībā — novārīju ar kar-tupeļiem un sīpolu, piliens piena klāt, un lai katram tāda zupa. Visādus tur sierus, kliņģerus, bonbongas un desas nekad nepirku. Un ko tas līdzēja? Viens vienīgs «cum-ting-ling-ling, ceļ spāres un iedzer stipras zāles» — no-dzēra manu peļņu, nodzēra savu, mūrnieks viņš bija. Un smuks kā sātans. Kad tā Rozāle ap viņu krukājās, es

neko, tā vien domāju: «Skrien, skrien, skuķi, stāvu galvu nelaimē! Nu, noņemsi man viņu, kas tad būs? Sasitīsies kopā kā nelaulāta sieva, sataisīs viņš tev bērņus, bet ko tu tiem bērņiem mutē bāzīsi? To pašu cum-ting-ling-ling? Vai Bērtuļa smukumu? Un gaidīsi vien, kad tikai atkal kāda glodena nāburdze ielīdīs tavā ķēķī un sataisīs saldi sērīgu ģīmi: «Stilbīt' kundze, Stilbīt' kungs guļ lejā uz ielas bez biksēm...».» Tā es domāju, bet teikt neko neteicu. Kad tāds skuķis uz vīrišķi uzmelsies, tad vari gan viņam vai pakulu maisus uz galvas velēt. Uzpūstos tikai — it kā man būtu tā sava plenča žēl! Bet mans Bērtulis jau nepaspēja viņas apaļumos lāgā ieskatīties, vienā zilā mandāgā nokrita no stalažām, un beigts bija. Nevienu asaru es viņa bērēs nenorādāju. Rozāle — tā gan vai ģībdama ņēmās. Mācītājs tricinjā balsi, cik krietnu mūrnieku, gādīgu vīru un mīlošu tēvu mēs esot zaudējušas, sak, kam tu lūzi, ozoliņi, visi dziedāja «Ak, galva asiņaina», bet es stāvēju ar Amālīti, kas jau bija krietni izstiepusies, — un neko daudz viņai līdz Rozāles gadiem netrūka, — un domāju, kā mēs aiziesim uz bodi, nopirksim cīsiņus un rundstiķus un vēl uzvārīsim kafiju ar pienu.

Toreiz tajā ummurkummurī, kad mēs bijām nobildējušās, es nopirku Amālītei rundstiķi ar cīsiņu, tad vēl vienu un vēl. Izdzērām pa krūzei saldas, baltas kafijas. Izvizinājāmies karuselī. Un, kad es prasīju, vai vēl grib vizināties, Amālīte sacīja: «Es labāk gribētu vēl kādu cīšķenu, memm,» — un actiņas tādas žēlīgas. Nekad jau nebija ēdusi, vai tad es varēju? Jā, todien mēs uzdzīvojām, bet pēcāk sākās viss no gala. Tauku putra, asinsdesa, plika silķe no tām liesākajām, ierūsējušām. Tad reiz Amālīte bija dikti slima, neko vairs mutē neņēma. Un vienu vakaru izmurgojusies, izvaidējusies:

«Es gribu cīšķenu, memm...» No rīta man vēl šūplādē rublis bija, piegāju, sak, lai nu slimam bērnam. Tukšs. Izvilcis cum-ting-ling-ling. Un tad man bija tā ap dūšu, ka būtu gājusi uz ielas un piedāvājusies kādam vīrišķim kaut par pusrubli, lai Amālītei to cīšķenu dabūtu. Mazāk negoda, nekā no kaimiņiem prasīt. Bet vai es varēju aiziet no slima bērna? Bērtulis pārvilkās tā ap pusnakti. Rāpus. Kā es viņu situ! Ar visu, kas pie rokas. Un raudāju no dusmām, kad rokas piekusa, bet viņš, pagāns, nekā nebija jutis, idēja vien, tā piedzēries. Apgriezu kabatas, katru vilīti izpurināju — ne kapeikas. Pamodās Amālīte — atkal cīšķenu... Bet es viņai pelašķu tēju — pacieties, bērniņ, būšu bagāta, trīs mārčiņas uzreiz nopirkšu. Un pati domāju — ja tu, meitiņ, dzīva paliksi...

Bagāta es tiku tā ap deviņdesmit gadiem. Šitās manas vecenes uz dzimšanas dienām allažīt dāvināja loterijas biļetes, lēti un labi. Tak vienreiz mana biļete viņnēja milzu naudu. Kā tad šīs ap mani luncinājās! Tā likā skandināja, ka vai visu savu mūžu mani uzturējusi. Tā resnā gribēja uzcelt mājiņu, kur tad mēs ar šo dzīvošot. Tā mālētā — vest uz dienvidiem, lai es jel reiz pasauli paskatoties. I knīpa kniksišus vien taisīja: «Labrīt, mīļo vecmāmiņ! Kā klājas, mīļo vecmāmiņ!» Pat Bērtulis uzradās — vairāk pa krēslu, kā jau mironis, — nāca, sēdās uz gultas malas: nu, sieviņ, vai gaidīji ar'? Tāds mīlīgs, bet acis apkārt vien, kur mana nauda. Bet es nebiju muļķe, nē, nē, es pašuvu tādu brangu kuļķenu un pakāru kaklā zem krekla. Neņēmu nost ne gulēt iedama — miegs man jautrs, lai tikai kāds būtu mēģinājis aiztik. Un nevienam ne kapeikas. Ne Bērtulim, ne vecenēm. Atdošu citiem, kur tad ņemšu, kad Amālīte paprasis kādu cīšķenu? Tagad man nevajadzēja ne

prasīšanas gaidīt. Tāpat arī varēju, lai bērns brīnās un priecājas. Tajā pašā dienā aizgāju uz Marītes bodi un nopirku trīs mārciņas cīšķenu. Pārnesu mājās. Likā vecene sāka lamāties, kur mēs tik daudz likšot! Vai es prātu esot izkūkojusi, vai? Un kādai Amālītei? Šī pati jau esot tā Amālīte un šai nekādu cīšķenu nevajagot. Kas šī par Amālīti, vecais, likais ķēms! Amālītei balta kleitiņa un bante matos kā milzīgs taurenis, un skatās tik žēlīgi un saka: «Es labāk gribētu vēl kādu cīšķenu, memm!» Un atkal Amālīte bija slima, slima un prasīja cīšķenu — un man bija jāiet. Tagad es varēju, lai likā veča pieskata, kamēr atnesu.

Marītes bodē bija labi, ne tā kā tajās lielajās, kur jāņem pašai un jāliek tādās bleķa lamatās un bodes jaun- kundzēm tik vien darba, kā skatīties uz pirkstiem, lai ko nenozog. It kā man vajadzētu zagt! Marīte visu nosvēra pati, iedeva rokā un vēl mīlīgi aprunājās, pavisam kā vecos, labos laikos. Kad es todien aizgāju pēc cīšķeniem otrreiz, viņa nobrīnījās: «Jums laikam cie- miņi, mammīt?» Atcerējās, ka esmu jau bijusi. Bet es neko nestāstīju — tāpat aiz manis arī rinda, ja visi sāks stāstīt, kad galu saredzēs?

Tad likā veča nogrāba mani aiz rokas, aizrāva atpa- ka] uz bodi ar visiem cīšķeniem. Sāka bļaut uz Marīti, ka es esot traka un man nedrīkstot dot. Visu cilvēku priekšā, bezkauņa. Vai es par viņas naudu pirku? Pati par savu, pati savam bērniņam.

Otrā dienā Marīte man nosvēra tikai trīs cīšķenus, vakar esot iznācis jauns likums, tagad mārciņā tikai viens cīšiņš un vairāk par trim mārciņām vienam pircē- jam nedrīkstot dot. Tā varēja gan būt, laiki mainās un vienmēr uz slikto pusi. Bet kas man liedza pēc brītiņa atnākt atkal?

Līkā veča sāka slēgt mani istabā. Ja nu kāds bija prātu izkūkojis, tad viņa gan. Kad slimis bērns grib ēst, māte sienu izlauzīs, ne tikai pa logu izkāps — un mums vēl tas logs tik zemu, ka ne jālec nav.

Vakar man laimējās. Kad Marīte man nosvēra trīs cīsķenus, viens sirms kungs aiz muguras sāka kliegt, ka trīs mārciņas esot kilo divsimt gramu, un kā neesot kauna apkrāpt vecu cilvēku. Rindā arī nebija parastie kundes, bet sveši, tie kļiedza līdzī. Marīte sarka un bālēja, asaras ar straumi. Tāda laipna bija un mīļa, tak arī blēde. Jauno likumu izdomājusi. Raudādama viņa nosvēra man trīs pilnas mārciņas.

Līkā tad apziņoja tās citas, te nu viņas brēc un plosās, bet es sēžu maliņā pie pašām durvīm un smaidu.

Mālētā saka: «Ilgāk tā vairs nevar. Māte jāliek slimnīcā.» Un šīs klausās kā vecas meitas uz čigānieti. Viņa jau mums tā gudrā, dikti mācīta, zinātņu doktors esot. Blēņas, kas nu sievišķis par doktoru. Manos laikos tādi šmiņķēti doktori šenķos par bufetes mamzelēm strādāja. Šī arī droši vien. Manas večas jau dumjas, viņām tikai papūt.

Līkā sāka gaudot: «Miesīgu māti trakonamā! Ko cilvēki sacīs?»

Resnā: «Ko sacīs? Ko sacīs? Lai saka!»

Mani viņas vairs nemož. Es klusītēm izeju ķēķī. Durvis ir noslēgtas un atslēga izņemta. Tas nekas. Bļaudamas viņas nedzird, kā es attaisū logu. Kājas pāri, aha! Bet pie Marītes, tās blēdes, gan neiešu. Aizstaigāšu līdz lielajai bodei. Pārnesīšu, novārīšu un saukšu Amālīti iekšā. Skuķis būs noskrējies, izsalcis — memm, ēst! Un tad es nocelšu grāpim vāku — un Amālīte lēkās uz vienas kājas: cīsķeni, cīsķeni! Žēl tikai, ka īstus rundstiķus nekur vairs nevar dabūt.

Baltā sieva

— Būt vai nebūt? — tā tikai ģēnijs varēja jautāt. Jo kas ir ģēnijs? Ģēnijs ir tas, kas tieši sirdī ielūkojas un pasaka vienkāršos vārdos, ko tu velti pūlētos izteikt šaisaulē vai viņā. — Būt vai nebūt? — Šķespīrs no tiesas bijis ģēnijs, gandrīz kā Ādolfs Alunāns, tik nu vienīgi pārmēram drūms, kurpretim Alunāns bija viens lustīgs un omu cilinošs kungs, es viņu atceros kā šodien, bet ko es par Alunānu, kad Pēterītis stāv, pirkstus tilta margās iekrampējis, asaras viņam acīs kā brilijanti uz melna samta, un visas lokas aiz bēdām gluži taisnas nostiepušās, un, ja šitais te cēlais jauneklis, slaiks un bāls no vaiga, Viņai nav Hamlets, kurš tad ir? Bet nē, izvārdzina cilvēku pa provēm, sasparo, cerības padod un tad pēcgalā pārgriež acis un: — Jūs nejūtat lomu! Man vairs nav spēka sisties kā pret akmens sienu. Tas taču ir Hamlets! Saprotat? Hamlets! — Pēterītis gan, nabags: — Es saprotu, ka Hamlets, — bet Viņa: — Neko jūs nesaprotat! — un lomu Novalkam, kuram ne skata, ne iznešanās! Un Pēterītis nu stāv uz tilta, gluži kur es savulaik stāvēju, un ir tāda pati mēness nakts, un Pēterītis tā kā samīņājas, tā kā atsperas...

Tā lieta top bailīga! Būt! Es nolaižos uz ūdens, materi-ali-zējos, paslienu baltas rokas un iesmejos dobji:

— Ha! Ha! Ha! — Kā tas atbalsojas nakts klusumā! Kā skan! Kā izskatās! Un tad vēl Annas baznīcas pulkste- nis sāk sist divpadsmito stundu. Un es raujos no ūdens Pēterītim pretī ar izstieptām rokām un iesmejos vēlreiz: — Ha! Ha! Ha! — un mati viņam, kas tāpat jau gaisā no kupluma, nu saslienās pavisam stāvus, un viņš top vēl baltāks par mani un tad apsviežas un gariem so- ļiem metas uz pilsētas pusi — un es vēl padodos viņam līdzī un ievaidos: — Ā-a-a!

Nabaga jauneklis! Cik grūti viņam neskriet, kaut gan tie garie soļi par katru skriešanu ātrāki! Žēl zēna, bet smieklī arī nāk. Un kad man nāk smieklī, es topu neredzama. De-ma-te-ri-ali-zējos. Jāteic arī, pašā laikā. Neba jau nu varētu viņam pa pilsētu pakaļ plandīties katra garāmgājēja acu priekšā, tak pavadīt, paskatīties, ka sveiks mājās aizkļūst un sev ko nenodara, tāpat vajag.

Tā nu es maģenīt virs zemes slīdu viņam pakaļ. Uz- reiz manu — viens pieslīd blakus. Paskatos, kā tad, Adal- berts, un: — Ā, vecais spoks! Jauniem aktieriem skrien pakaļ?

Atradies! — Nevis spoks, bet plazmas matrice, — es saku. — Tas tagad zinātniski un literāriski pierādīts. Un vecs esi tikai tu. Man kā bija, tā ir divdesmit pieci gadi.

— Re, ka vērts slīcināties!

— Ne nu vērts, nekā. Zinājusi, ka i viņšaulē no tevis vaļā netikšu, neparko nebūtu ūdenī lēkusi. Un ko tu vispār neesi pie savas Šturmfogeles?

Adalberts piepūšas un slīd projām. Mugura lika, pirksti vienos mezglos, ap pliko pauri tādas baltas pūķe- les vietām spurinās, acis duļķainas un mirkšķī. Ko lai dara, deviņdesmitā mūža gadā mira. Bet skaists vīrišķis

savā laikā bija. Tagad nekā. Un labi vien ir, ka dabiskā nāvē mirušiem tās matricēs tik plānas, ka dzīviem parādīties nevar. Tur nav ko redzēt.

Jā, tā paiet pasaules godība... Kā es raudāju, kā plēsu matus, kad Adalberts pa teāteri pie Šturmfogeles vien dzīvoja, manu pūra naudu pušķos un brošās notrieca un visa pilsēta uz mani ar pirkstiem rādīja, sak, re, kur tā piemeklētā sieva, līdz beidzot man sirds pagalam apskrējās un es teicu: — Vai nu es, vai viņa! — Bet šis teica: — Ak tu, spoks tāds! — Un es teicu: — Labi, lai tad ir spoks, — un projām un kanālā iekšā, ka reiz miers.

Rūgti es pievīlos. To pēc sūrā slīkšanas cīniņa es sapratu, jau uz savām kanālā gulēdamām miesām nolūkodamās. Vienubrīd nobijos un gribējās tikt miesās atpakaļ, bet tas vairs nebija izdarāms. Un, ja nebija, cik ilgi lai es tā būtu lūkojusies? Cēlos no ūdens un laidos uz mājām skatīties, ko Adalberts dara. Kā tad! Ūsas šķobīdams, pie spieģeļa šlipsi sēja, uz teāteri pie savas Šturmfogeles posās un jutin nejuta, ka pielaulāta sieva savu nāvi kanāla dibinā atradusi. Es taisni novaidējos aiz errastībām. Viņš paskatījās — nepieradusi būdama, tad vēl nezināju, ka no bēdīgām sajūtām topu redzama, — salēcās, sarauca pieri, norāva pangsneju, noberzēja, tad sprauda uz deguna un blenza atkal, bet man no tā jau smiekli sanākuši, un es vairs redzama nebiju. Adalberts noraustīja plecus, iesmaržinājās, uzvirpināja ūsas un rāmu garu devās uz teātri pie Šturmfogeles. Un es neredzami pakaļ, pirmo reizi izbaudot, kur labi tā neredzamai būt un slīdēt. Tik kā jāsargājas, ka durvīs neiever.

Es vēl nebiju iemanījusies, tādējādi Adalberts mani ievēra divas reizes — vienu lielajās parādes durvīs un otru Šturmfogeles ģērbtuves durtiņās. Ērmīga jušana,

kad tevi tā durvīs iever. Protams, laukā jau top, tikai maģenīt jāpiepūlas. Tālab atgādājieties: durvju virāšanās pašām no sevis nebūt nenozīmē viņsaules brīdinājumu vai tišu rēgošanos — tā nāk no durvīs ievērtiem spokiem.

Vārdu sakot, laukā es tapu, kad Adalberts patlaban bučoja savu Šturmfogeli, un tas man tā ķērās pie dūšas, ka šī mani ieraudzīja un nebalsī ieķērcās. Adalberts arī atskatījās un teica: — Nebīsties, tas man pangsnejā! — Šī nomierinājās arī, pangsnejā, tad pangsnejā. Ko tu tadai darīsi? Uzgriežu viņiem muguru un slidinājos paraudzīt, kas tas teātris īsten ir par ietaisi, jo agrāk tikai zālē biju dažkārt sēdējusi, kādu izrādīšanu skatīdamās. Nu es varēju tajā Šturmfogeles valstībā ielūkoties un, jāsaka, ne bez sirds noskumšanas.

Dieniņ tu manu, kas par mudžekli, bedrēm un augstumiem aiz tās itin nelielās bīnes! Zinājusi, kā tur ko sauc un kas tur ko nozīmē! Aiz brīnumiem tīri aizmiršos, kas esmu, un pieslīdēju vienam vīram, kas tur tādu kā kasti meistarēja, aprunāties. Un, tikai kad viņš ērmoti aizkunkstējās un, zobus klacinādams, parāvās atpakaļ, es atgādājos, ka esmu viņpasaules radība, no kuras dzīvam cilvēkam baiss. Kur tak biju noņēmusies nevienu no lieka nebiedēt! Jo ir jau, ziniet, daži, kas rēgodamies vien staigā, lai tikai sarietbu. Bet tie arī pie zemes dzīvības nekādi krietnie nav bijuši. Ne velti sacīts: kāds tas cilvēks, tāds viņam tas spoks.

Nebe aiz ļauna prāta, aiz tīras nemācēšanas es pirmajā viņsaules dienā biju parādījusies, bet ar to pietika, lai paklistu valodas, ka teāterī spokoja balta sieva. Un, kad trešajā dienā manas miesas uzpeldēja un tapa no kanāla izvilkta, visiem bija arī skaidrs, kas tā par sievu. Nu Šturmfogeles mamzelei vairs dzīves teāterī nebija,

ši savāca savus loriņus un nobrauca uz Rīgu. Tak manas vainas tur nesakiet. Es viņai liku svētu mieru. Man visa tā būšana bija tik vienaldzīga, ka es pat uz savām bērēm neaizgāju. Kas tur ko redzēt no trīs dienas ūdenī blīduša liķa? Vai no sagrauztā atraitņa? Ha!

Cita lieta — teāteris! Tas man tā iepatikās, ka vienu vien nožēloju — kālab savā laikā no papa un mammas aktrīzēs neaizbēgu. Ne tad man būtu par sievu pie Adalberta jāiet, ne ūdenī jālec. Kaut gan no otras puses — tolaik pilsētā vācu teāteris vien bija, un tik labi es vāciski nerunāju, ka uz bīnes varētu kāpt. Adalberts, tas kā šķeterēt šķeterēja un visišķin par vācieti uzdevās, bet es šā tā vien buldurēju.

Tad ta bija viņsaulē šķandāls, kad es no vācu teātera aizgāju uz Suvorova ielu, kur tikko latviešiem pašiem savs teāteris iedibinājās! Jo vienam garam pieklājoties rēgoties tur, kur pasācis. Ja, teiksim, tu esi Dundagas pils zaļā jumprava, tad turies pie Dundagas pils mūžīgi mūžos. Un mums tas mūžīgi mūžos nav vis tāds smukuma pēc sacījiens kā dzīvajos esošiem. Mums mūžība patiesi ir mūžība, tālab jo vairāk būtu iemesla pārmaiņu meklēt, bet kur nu! Iestāsti viņiem! Neklātos jau aprunāt, bet mani kolēģi ir briesmīgi aprobežoti. Ne pa tukšu vēl šodien rakstniekus strostē par atraušanos no dzīves, kaut gan dzīvs cilvēks nemaz tik dikti nevar atrauties, viņam vienkārši neiznāk, toties mēs!

Vienreiz es Pēterītim pār plecu lasīju (es, ziniet, lasu, kad vien pietieku klāt) tādu stāstu, kurā viens rakstnieks, par viņpasauli pasmieties gribēdams, garu saukšanu aprakstījis: kā šis saucis dažnedažādus lielus garus, par provi, Napoleonu un Vašingtonu, un šie uz katru jautājumu tik vien atbildējuši, ka viņsaulē esot gaišs un šie esot ļoti laimīgi, un lai sakot visiem, cik laimīgi šie

esot. Un no tā rakstītājs liek izgudrēm un caur smieklu manīt, ka tādas viņsaules vispār nav, jo lielie gari taču nekādi nevarot tik dumji būt! Tur viņš gauži alojas. Taisni tādi tie lielie gari caur atraušanos no dzīves tapuši. Ja vispār jekad bijuši lieli. Par provi, Napoleonu es pazīstu. Savus senējus iekarojumus aplaidelēdams, viņš pārs reižu arī uz Liepāju bija atblandījies. Dumjš un uzpūtīgs tēviņš. Liels gars šis esot! Ja kāds, teiksim, noposta kiosku uz stūra, tad viņš ir prasts dauzoņa un saņem strāpi. Ja noposta puspasauls, tad viņš ir liels gars, viņam ceļ pieminekļus un sauc uz galdiņu dancināšanām. Napoleons, starp citu, uz tām galdiņu dancināšanām kā uzmedots. Ausis spicē, ka tikai garām nepaļautu. Vienreiz viens nabaga gariņš, tāds sīks un bāls, izbijis skrīveris, kuru nekad nekur nesauc, Napoleona vietā ieblēdījās tādā garu saukšanā. Kā Napoleons ālējās, kad uzzināja! Austerlica un Vaterlo, nekas vairāk. Un būtu jel viņam caur to kāda skāde cēlusēs, tad varētu saprast, ko plosās.

To es tālab pieminu, lai būtu skaidrs, kas ir mani kolēģi un ko man vajadzēja izturēt, kad es uz Suvorova ielu divi pārgāju un pēc tam atkal uz Hāgedorna, kas tagad par Teātra ielu saucas. (Tak teātra, teātra, nevis teātera! Netieku un netieku no savas vecmodīgās izruņāšanās vaļā.) Un tālab mēs vairs nesaejamies. Es tuos pie dzīviem cilvēkiem, vislabāk jauniem, tā drošāk saglabāt prāta možumu. Un arī no sirds dibina viņiem pieķeros. Kā šim pašam Pēteritim.

Adalberts saka, es viņā esmot iemīlėjusēs. Ak, ko sver šis nieka vārds, mirstīgo izgudrots mirstīgām jūtīgām! Jau tie, kas līdz vecumam nodzīvojuši, stāsta, ka vecumā cilvēks lielāku mīlestību pazīstot nekā jaunībā. Par vecumu nevaru spriest. Bet, ka dzīvajo mīlestība,

pat ja līdz zvērētajai kapa malai ilgtu, pret aizsaules mīlestību nav nekas, to gan zinu, esmu te mīlējusi ne-skaitāmas reizes. No visa tīra un brīva, tā ir kā slidēšana virs zemes dubļiem vai šīs peļķes, kurai Pēterītis gar malu pa izdrupuša asfalta kukuržņiem laipo.

Aiz peļķes stūris, kur Pēterītim uz mājas pusi vajadzētu griezties, bet viņš ne, viņš pagriežas uz Komunālo ielu. Vai patiesi pie Šās? Kā tad! Iemetas sētā, no kuras augšējo logu var redzēt. Logā gaisma. Pēterītis, ar zobiem dūres kauliņus knadzinādams, skatās uz augšu un domā. Es zinu, ko viņš domā. Labi, ka mana sirds vairs nevar asiņot. Vīrieši staigā, tādus svelotus acu uzmetienus kā graudus kaisīdami, tāpat, katram gadījumam, lai dīgst un aug, gadīsies notes reize — paplūksies, ne — lai nokalst, kur uzaudzis. Un Pēterītis, puisis būdams, savureiz ir uz Šo tā ugunīgi paskatījies. Tagad rēķina, vai tur nebūtu kas uzdīdzis, ka Hamlets tomēr zudībā neietu.

Nu Pēterītis iet no sētas laukā un uz parādes durvīm. Maz gan ticams, ka vajā būs. Un patiešām ciet. Pēterītis parausta. Pagrauz dūri. Tad lēnām iet pats uz savas mājas pusi. Dūri grauzdams. Kad viņš dūri grauž, par viņu var neuztraukties, to es zinu, tālab ļauju aiziet vienam. Tagad viņš kaut ko izdomās no dzīvošanas, ne kanālā lēkšanas.

Bet es pati? Tāds ir jautājums.

Ģēnijiem, protams, ģēniju rekte. Bet vienkāršam spokam? (Pagodinoši skan tā plazmas matrice, bet nevar ne īsti pierast, ne izrunāt, un sevislab nav vērts lauzīties.) Spokam arī sava rekte. Spokam durvis nav aizslēgtas. Pareizāk, ir, bet es saplāninos tā, lai pa spraudziņu, cik atslēgas līdzeklis atstāj durvju grabēšanas tiesai, plakaniski izslīdētu cauri. Ja, par provi, nav sliekšņa,

kā jaunajās mājās, tad pa durvju apakšu arī var, izloko-
ties kā tādai baltai iesvētāmas meitas matu bantei baz-
nīcas caurvējā.

Šī savas durvis nav slēgusi ciet, kaut gan, pie spie-
ģeļa sēdējama, tin matus uz ruļļiem. Ja nu kāds vīriš-
ķis uznāk? Kaut gan dzīvājo pasaule kaunu zaudē ar
katru dienu vairāk un darās tā, kā agrāk nenosarkstot
ne iedomāties nevarētu. Starp mums, matricēm, runā-
jot... bet lai paliek — nav vērts. Re, re, kā rullis šķērsu
ietinies, un Šai ap degunteli tūdaļ balts riņķis, to rulli
laukā piņķerējot. To es pie Viņas no sākta gala ievēroju.
Sakreņķējas vai noskaišas — nāsis uzreiz sakniebjas kā
veļas knaģī ieķertas un ap pasarkano degunteli balts
riņķis. Un tagad Šī spieģeli ierauga mani, tumšajā kaktā
pie durvju stenderes stāvēdamu. Domāju, nu būs blā-
viens un riņķis pa visu ģīmi! Bet ne tuvu. Šī samiedz
savas apaļās acis šķirbiņās, vaigus savukārt bedrītēs un
sāk tik ellīgi smīnēt, ka es taisni vai apstulbstu.

— Baltā sieva? — Šī pārsmiedama jautā. — Labva-
kar! Es jūs sen gaidu.

Kaut kas tāds nav piedzīvots, kopš aizsaule pastāv,
goda vārds! Es stāvu kā viena aita un nesaku neko. Ne
jau tā, ka es vispār varētu atbildēt veseliem teikumiem,
mēs neviens nevaram, to dara caur klaudzināšanu, bet
par to man nav sajēgas, uz garu saukšanām es neeju,
netik. Un nedomājiet, ka neesmu saukta. Ik reizes, kad
teātrī parādījusies spiritisma mode un salasījusies garus
saukdamā kompānija, pirmām kārtām sauc mani. Es
aizeju, bet neatbildu, un tad viens saka: re, nekādas
baltās sievas nav; un otrs: es pats redzēju; un trešais: tu
biji pagīrās; un ceturtais: bet tu arī redzēji; un trešais
atkal: man bija gripa, trīsdesmit deviņi. Un nospriež,
ka nav baltās sievas. Kas man? Lai spriež un sauc citus.

Par aktrīzi būt, jā, to gan gribētos. Es viņām rādītu! Viņas taču nemaz nemāk spēlēt, neviena pati. Es eju uz provēm, visas smukās lomas līdzī izmēģinos, karaļmeitas, bārenītes... Tikai tās nekrietnās ne. Ofēliju arī es visu laiku līdzī mēģinājos. Viņa tik smuki prātā sajūk! Reizi mūžā man gribētos uz bīnes iziet un tā nospēlēt, ka publikai rokas samežģās no plaudēšanas...

Nē, šito sievišķi! Tur jau pašam lēnprātības eņģelim dūša aptecētos! Un es aiz krenķiem nevaru ne ievaidēties, ne šaušalīgi pasacīt: ha-ha, kas gan visišķin būtu manos spēkos. Tikai jūtu, ka topu blīvāka. Droši vien pavisam pēc dzīva cilvēka izskatos.

— Jūs it kā rādoties, ja kaut kas neesot pēc jūsu prāta? Un tas neesot uz labu?

Es muļķīgi pamāju ar galvu. Kas atliek? Es biju iece-rējusi darboties pēc visiem drāmas likumiem. Parādos — ekspozīcija. Tad šī pastāsta, ka es viņai rādījusies. Šai savukārt pastāsta, ka tas nav uz labu. Es rādos vēl un vēl, līdz kamēr Šī aiz bailēm skrien gar sienu augšā, tas ir sarežģījums. Tad Šī sastop Pēterīti un saprot, ko izdarījusi. Tā ir kul-mi-nācija. Un tad laimīgas beigas — pirmizrāde, Pēterītis bāls un daiļš stāv dzeltenas gaismas rimbulī un saka: «Būt vai nebūt!» Bet Šī sāk no kulminācijas. Es māju vēl un vēlreiz, lai kopā uznāk trīs.

— Ko es tādu šodien būtu izdarījusi? Padomāsim kopīgi! — Šī sarauc pieri un skatās spieģelī uz mani. Es stāvu un skatos uz Šo. Četri ruļļi vienos sānos ietīti, četri otros, priekšā vidējais atrisis, un slapja matu skrulle uz pieres ļengājas. Nopietnās grumbās savilkta tā pierīte, bet ačeles sprēgā vien no smiekliem.

— Ko es šodien varētu būt izdarījusi? Es atņemu

lomu Pēterim Grienam un atdevu Kurtam Novalkam. Tas bija netaisni?

Es atkal trīsreiz māju ar galvu.

— Labi, — Šī saka. — Vienosimies, ka Pēteris Griens lomu patur, bet Kurts Novalks paliek otrā sastāvā. Uz rezervistu soliņa, ja jūs saprotat, ko tas nozīmē. — Es priecīgi māju. Kā nu nesapratīšu! Hokejs! Ko tad vēl citu teātrī skatās? Aktieri, es domāju. Un, dabiski, es.

— Bet ar vienu noteikumu. — Šī cieši raugās spieģelī uz mani. — Matakla tādā gadījumā spēlēs Ofēliju ar Kurtu. Ar Pēteri spēlēsit jūs!

Rokas man pasviežas gaisā, un es ievaidos tā, kā savu aizmūžu neesmu vaidējusi.

— Jā, jā! — Nu māj ar galvu Šī. — Viena lieta ir aizstāvēt glītus jaunekļus pret netaisnību, bet pavisam cita — ar viņiem strādāt, vai ne? Mēģinājums rīt vienpadsmiņos, tepat repetīciju zālē. Tā ka lai jūs nenokavētu!

Labu brīdi es, galīgi neko nesaprazdama, vēl stāvu pie durvju stenderes, bet uz mani Šī vairs nepaskatās. Tin savus matēļus uz rulljiem, zieķē degunteli ar krēmu, pavītušo kaklu pirkstu galiem pakšķina. Es stāvu un stāvu. Ko es vēl varētu darīt. Sacīt: ha-ha-ha? Patiesi: smeijies, Pajacco! Tā izņirgāties par manu nelaimi, kur es pusi aizmūža atdotu, lai Ofēliju nospēlētu! To laimi es caur kanālā lēkšanu esmu sev nolaupijusi, un tagad man gribētos lēkt pa otram lāgam. Izslīdu laukā, mēnesnīcā, un, kad rīta pusē sakāpj migla, šūpojos miglā — teātra smacīgo gaisu patlaban ne iedomāties nevaru, un vispār, ko es ar to teātri sapinos? Kur man bija prāts?

Apkārt ezermalas namiņi un dārzi. Labi būtu nekad vairs neatgriezties teātrī. Lai miers. Piemesties kaut vai te, zem melni darvota papes jumta melni darvotā mā-

jelē, visa tā mājele smaržo pēc vecas liellaivas un šķūnītis, un kūtiņa arī. Ābelēm melni stumbri, kā nodarvoti. Līgoties tādā ābelē, pa mēnesstaru pēc niedrēm un veciem kalendāriem smaržojošos bēniņos staigāt...

Kūtiņā noblīkšķina spārnus un iebrēcas gailis. Es viņu pazīstu, tāds liels un sarkans. Starp citu, kāds muļķis izgudrojis, ka mēs no gaiļa dziesmas baidāmies? Ne drusciņas. Ja nu vienīgi tāds gailis no dziļas domas iztrūcina. Vai dzīvajie tāpat nesaraujas, kad viņus iztrūcina? Jo vairāk!

Es salipinos kā svece vējā, un no sētas manī nolūkojas runcis, tāpat melns: kaķi atšķirībā no citas dzīvās radības mūs redz visās gaismās un domas dzird. Kālab tas tā, nezinu. Bet dzird. Domās saku viņam: minni, minni, minni, un runcis uzmet kūkumu, it kā šo glaudītu. Parunājušies esam. Slīdu projām no melnā lielīvu namiņa jau maģenīt mierīgāku prātu.

Aplam es darīju, pie Šās iedama. Apsmieklis vien iznāca Pēterītim. Spēlēt ar balto sievu viņam liks. Mana vaina. Aiz pārliemas iekaršanās viņam palīdzēt. Tad, mazākais, jābūt klāt un jāpilda savs pienākums, cik tas manos spēkos. Kā es varētu spēlēt, runāt nespēdama, nedz arī stundīgi redzama būt, es vēl nezinu, bet pūlēšos. Lai nebūtu Pēterīti, nabaga zēnu, atstājusi grūtā brīdī gluži vienu.

Ērmoti. Kā īsti Šī stādās priekšā to manu aktrīzes būšanu? Tagadēju laiku teātrī jau gan visādas lietas iespējamas, tādus pigorus pasākuši taisīt, ka ne domādams neizdomāsi, ne prazdams nesapratīsi. Tā viņas rekte, kas man.

Līdz vienpadsmitiem vēl tālu, slidināties tik brīnum labi, tīri bail, ka neaizmirstos. Laiks ir tāda dzīvajō padarīšana. Un nokavēt savu pirmo likumīgo provi, to

gan ne! Tad jau labāk būt uz vietas un gaidīt. Drošs paliek nedrošs, kā saka Pēterītis. Viņš jau man palaikam tik asprātīgs, ka nenosmieties!

Varētu iekšā iet, bet slinkums plānināties un pa durvju spraugu līst. Lielu spēku tas prasa, bet spēku man vajadzēs provei. Miglā turp un miglā šurp. Gan jau kāds nāks, un tad es līdzi. Bet tikām... Kā tur bija? Rokas sažņaudzot: «Mans cienījamais kungs, jums labi zināms, ka, maigus vārdus teikdams, sniedzāt man šīs dāvanas...» — un tad pastiepjot: «...kas mīļas bij...»

— Khi-hi! — viens blakus ieķilkstas kā vecs suns pa miegam. Atkal! Nevar un nevar man pakaļ nevalkāties!

— Koši tev iznāk, — Adalberts vīzīgi saka.

— Neba sliktāk kā tavai Sturmfogelei, — es atcērtu.

— Nu, nu! — šis aizķiķinās un pazūd, bet es zinu, ka tepat vien grozās. Dieniņ tu manu, dzīvai būdamai tāda laime liktos, ka viņš stundīgi pie manis turētos. Nu turas, bet par tīro errastību vien.

Tādi kā soļi, vai? Kā tad! Šī. Visā savā godībā. Uz rīta cieri gar jūras malu bijusi. Tas Šai dodot dimensiju, vai kā nu Šī tur sacīja.

Es ielidoju Šai pa durvīm pakaļ, nogaidu, lai pakāpjas kādu trepi uz augšu, tad materializēju aukstu roku un vieglītēm saņemšu Šo aiz plikā spranda. Šī noskurinās, bet nebrēc. Ne atpakaļ nepaskatās un saka: — Aha! Baltā sieva! — Nu teic tu vienam cilvēkam!

Kaut gan — pati nezinu, ko es Šai liku to roku uz spranda. Laikam jau tālab, ka Adalberts mani nokaitināja.

Nu Šī iet grāmatvedībā. Es arī. Ko tad līdz provei lai apsāk? Bet uztraukties gan sāku. Un saprast, kas ir lampu drudzis. Ja tā turpināsies, drīz būšu redzama pat rīta gaismā.

Griež to ripu. Pīkstiens. Vēl. Un tad miegaina un nīgra balss saka: — E-lū? — Pēterītis! Šī viņam: — Vienpadsmitos jums jābūt mēģinājumā. — Pēterītis indīgi: — Jūs aiz pārskatīšanās esat uzgriezusi Griena telefonu. — Šī: — Nē. Taisni Grienam es zvanu. Vai jums tur tuvumā nav Priedeslaipa? — Pēterītis: — Kā lai viņa man būtu tuvumā? — Šī: — Tiešām nav? — Pēterītis, kā svētākās jūtās aizskarts: — Dīvaina iedoma. — Šī: — Nav, tad nav. Mēģināsim dialogu ar Ofēliju no trešā cēliena. — Un nospiež ragus.

Ar mani! Sirds kāpj pa muti laukā! Kaut gan nav vairs nekādas sirds. Bet tomēr kāpj.

Šī atkal griež ripu. Kam vēl?

No viņa gala siks, sparīgs: — Klausos!

Šī saka: — Varu paļauties, ka noruna nav aizmirsta un vienpadsmitos būsit repetīciju zālē?

Sīkā balstiņa dziļi izbrīnās: — Kāda noruna?

Šī: — Nu, nu! Sākšu vēl domāt, ka jūs patiesi esat ģeniāla aktrise. Lai būtu. Dodu jums iespēju to pierādīt. Vienpadsmitos. Trešais cēliens ar Hamletu. — Un atkal nospiež ragus.

Ak jā, sparīgo balstiņu es pazinu. Augšminētā Priedeslaipa. Bet kāpēc viņa, ja norunāts bija ar mani? Tā vien gribas ņemt šo atkal ar aukstu roku aiz spranda, bet cik ilgi ņemsi, ja nelīdz? Un prasa arī tāda iemiesošanās milzīgu pūliņu, jau no pirmās reizes gluži sagurusi jūtos. Ja vēl ko saprastu, bet kur tu dieviņ!

Vizinos repetīciju zāles caurvējā. Šī smēķē. Aiz gara laika veru sev cauri dūmus. Dikti ērmoti, kad dūmu strūkļa pa krūtīm ieiet un pa muguru iznāk, itin kā nekas nebūtu bijis. Tagad pa kreiso plecu iekšā un labo ārā. Maģenīt tā kā silda. Īstā reizē. Mēnesnīcā un rīta miglā biju brangi atvēsusi, var vēl pieaukstēties, un

viņpasaules iesnas, Pēterīša vārdiem runājot, nav nekāds kaifs.

Bet tur jau aiz durvīm skan pazīstami soļi — tādi kā piepacelti, kā uzpalēkdamies. Pēterītis. Ienāk bāls un stāvu krunku pierē, paraugās uz Šo sāpīgām acīm. Vai ne? Kas Šai acis, ja ne miroņa roku uz spranda nemož? Tur būsi raudzījies, tur neraudzījies. Un labrīt, protams, labrīt. Čūska! Nosaka: — Tātad karalis un Polonijs aizgājuši. Lūdzu! — Bez kādas ievadīšanas, itin kā glāzi limonādes oberim pasūtīdama. Pēterītis nobālē, sadrūvējas vēl vairāk, pagrauz dūri, atklepojas un sāk: — Būt vai nebūt...

Cik tāds ģēnijs gan visiem dzīves gadījumiem derīgs! Kad Pēterītis, Šai nicīgi acīs raudzīdamies, runā: — Kas prāta cienīgāk, vai ciest tās bultas, — tad liekas, Šekspīrs kā ūdenī skatījies, to paredzēdams. Kad viņš raksta: — Gals sirdēstiem un tūkstoš citām likstām, — varētu domāt, re, i ģēnijs kļūdās, bet nē — tūdaļ viņš pareizi piebilst, ka varbūt nekāda gala nav. Viņš tikai iedomājas visu ļaunāk nekā patiesībā — tas jau cilvēciski. Pat mēs te aizsaulē itin bieži kaut ko priekšā stāvošu sadomājamies ļaunāk, nekā pēcgālā izrādās. Žēl, ka viņš te mūsu pusē neapgrozās, tas Šekspīrs. — Pēc nāves, šīs vēl neatklātās zemes, no kuras vēl neviens nav pārnācis, — jā, jā...

Šai, protams, nekas. Žāvas rīdama, sēž kā pusaizmidzis vaktnieks, acis stiklainas. Ne mostin nemož, cik māksloti Pēterītis balsi izloka: — Irst pamats, netop tie nekad par darbiem... — Bet, kad viņš saka: — Bet klusu! Daiļā Ofēlija, nāra! — un: — Nem savās aizlūgšanās manus grēkus, — patiesi atveras durvis un gruntīgi kā uz bīnes ienāk Priedeslaipa. Deguns uzmešts, ikšķis Šekspīrā. Uzšķiļ baltu aci Šai, mutes kaktiņu sakroķē,

atsit grāmatu: — Mans kungs, kā klājies jums šo ilgo laiku...

Pēterītis arī no grāmatas: — Es pazemīgi pateicos jums, labi.

Šī itin kā pamostas no sava nomidža, paslien no galda plaukstu un uzplikšķina. Tas nozīmē, ka nu jāpaliek klusu, Šī pati runās. Runā arī. — Priedeslaipu var atvainot, viņa nupat iekrīt lomā, bet jums, Grien, vairākkārtīgi teikts, ka dzejas teksts jāzina no galvas jau mēģinājumu laikā. Citādi ne tikai spēlēt, bet kvalitatīvi mēģināt nav iespējams.

Pēterītim lūpas noraustās. Es zinu, viņš grib sacīt: nosauciet jel vienu aktieri mūsu teātrī, kas zinātu dzeju no galvas simtajā izrādē, kur nu vēl mēģinājumā. Bet viņš ir lepns un nesaka neko. Tikai sāpīgi noraugās.

Toties Priedeslaipu varot atvainot. Kā tad! Skatos cauri visu provi, tur nav ko atvainot. Nav arī saprotams, ko Šī domājusi, man lomu piedāvādama? Ar Novalku Matakla, ar Pēterīti Priedeslaipa, kur viņa sacīja, ka ar Pēterīti spēlēšu es. Tātad es nespēlēšu?

Man vajadzētu just lielu atvieglinājumu, bet es neju. Jo nevar taču zināt! Lomu katrā ziņā iemācīšos no galvas. Man tikai nav skaidrs par to vietu, kur Hamlets liek galvu Ofēlijai klēpī un runā rupjības. Viņš izliksies man cauri, ka noblikšķēs vien, un vēl pakausi sadauzīs. Bet, no otras puses, var būt, ka pie moderna teātra galvas apdauzišana caur Ofēlijas klēpi ir jo labāka un kaut ko izsaka? Lai skatītājs domā, kālab Ofēlija ir bezmiešīga un Hamlets sasit galvu. Tas būtu itin kā simbols.

Bet viņi visi trīs tagad ķeras pie cigaretēm. Pīp-pauze. Varēšu atkal dūmos pavirināties. Ak, kas Pēterītim par likumotu grīsti! Ar plecu slīpi iekšā, šķērseniski ap sevi... ā-ā-ā... Kurts Novalks, melnā triko iespīlēts

un negantu pagīru dvašu pūzdams, triepj bālu savu sarkano ģīmi, uz kalendāra lapiņas divdesmit devītais, uz afišas divdesmit devītais, pirmizrāde! Ar Novalku!

Kas noticis? Kā var būt divdesmit devītais un pirmizrāde, kur es nupat vēl Pēterīša dūmos virinājos? Ai! Miglaini atmiņā, ka pie pašas viņšaulē ieiešanas viena veca matrice mani brīdināja no Mēbiusa gredzena, īpaši dūmi esot bīstami, viņa teica un skaidroja, kas tas Mēbiusa gredzens ir, bet man, jaunai sievai, pa vienu ausi iekšā, pa otru ārā, ko tāda vecene pļāpā. Viņa teica — spoks tad pazūdot pats sev. Ne uz mūžu, jo dabā nekas neiet zudībā, bet uz brangu laiku. Tak laikam ar mani tas noticis. Ārprāts! Tekstu pavisam nezinu!

Bet es taču nespēlēšu? Nav teikts. Rīgā esot bijusi izrāde, kur divēji sastāvi reizē spēlējuši, cits citu no skatuves nost celdami, un bijis dikti labi. Un pat vēl citu teātru aktieri arī pa to baru līdzī darbojušies. Kālab ne es? Novalkam uz galdiņa visā tajā dražā uzšķirts trešais cēliens. Varbūt vēl ko uzspēšu. Atmiņa man laba. Mans princi... ko jūsu augstība ar to grib teikt... vai skaisstumam varētu būt labāka sabiedrība par tikumu... jā, mans princi, jūs man likāt ticēt... jo vairāk tad es esmu pievilta... To zināšu. Bet tālāk viņš nešķir! Nu! Nu taču! Mēģinu iedvest. Nekā. Ko tu iedvesīsi no pagīrām plīstošā galvā? Bet ka man vajag!

Un tad es noskaišos, sasprindzinu roku un šķiru pati. Novalkam acis ieplešas un izspiežas no pieres kā naģei, mute uz vienu sānu gluži pie pleca piešķiebjas. Šlaka ķers, vai? Bet pie zemes nekrīt vis. Stīvi uz grāmatu skatīdamies, viņš iešķērseniski kā runcis kāpjjas atpakaļ — es saprotu, diez kas nav, kad ieraugi miroņa roku vienu pašu lapas šķiram, un izgaisinu roku, bet ir jau par vēlu. Atpakaļ kāpdamies, viņš noslauka divielī

grimu, nosviež divieli, velk pāri galvai melno triko. No blakus galdiņa pagriež galvu, bārzdu līmēdams, Striebuls, laikam karali spēlēs, kronis galvā. Prasa: — Kas tad nu? — Novalks stīvu mēli, pie bikšu gumijas turēdamies: — Eju ārstēties no alkoholisma. — Striebuls: — Traks esi? Pusstundu pirms izrādes? — Bet Novalks: — Miroņa roka! Eju ārstēties!

Mazais Dukuriņš, Rozenkrancs, jau paspējis aizskriet pēc Šās. Šī nāk iekšā — un vesela varza pa pēdām. Tad nu iet vaļā! Bet velti. Novalks tikai daudzina miroņa roku un ārstēšanos, un spirta dvaka no viņa tāda, ka atpakaļ sit. Šī ierauga barā Pēterīti: — Grien! Grimēties! Ģērbties! Ātrāk!

Jā, kādreiz pats no sevis izdodas tas, uz ko pēdējā cerība zudusi. Pēterītis tak spēlēs Hamletu pirmizrādē! Spēlēs, ka vai izput! Ko? Stīvējas pretī? Nu patiesi! Pie spieģeļa velk kā atspērušamos suni! Tekstu nezinot, neesot gatavs, nevarot. Šī lauza rokas, balts riņķis ap degunu. Matakla, Novalka Ofēlija, neaizmirstēzilu brunci purinādama, krīt ap kaklu, tak viņš varot, tak viņš zinot, un suflieris tak būšot, un citi arī vēl priekšā sacīšot! Pēterītis sit kāju pie zemes, brēc, ka nu šis esot labs, nu ap kaklu, bet kas šo par plīša dēmonu iesaukusi, un Matakla zvēr, ka nemūžam neesot iesaukusi par plīša dēmonu un lai tak piedodot, un Šī par teātra godu, un Striebuls par koleģialitāti, un direktors par kasi, visi cits caur citu Pēterītim virsū un bīda, un nospiež pie spieģeļa, un Pēterītis raud un kliedz, ka labi, viņš izgāzīšoties, ja visiem to vien vajagot, un Matakla raud, un Šī raud, un blarkšķ pirmais zvans, un direktors rēc, kāds idiots līcis dot pirmo zvanu, un, zīniet, daudz kas ir teātrī piedzīvots, bet šitāds jampadracis gan vēl ne!

Beidzot Pēterītis noslauka acis, izšņauc degunu un stiepj drebošu roku pēc grima kastītes — un visi atpoc, ka pirmo zvanu varēja gan dot, līdz Pēterīša uznākšanai tak Bernardo un Francisks, un Horācijs, un Marcells ap tēva garu ilgi izrunājas. Nomierinās, dod otro un trešo zvanu, pūlis izklīst, kurais uz bīni, kurais uz savu ģērbtuvī, pamazām iestājas klusums, Striebuls cīnās ar pēdējo bārzdas pinku, nevarēdams vien pa prātam pielīmēt, Pēterītis šķirsta lomu un murmina: «Tas ārējs viss, ko izrādīt var katrs,» — blakus ģērbtuvē blikšķis un lādēšanās, tēva garam atkal kaut kas lēcies — Puputis ir no tiem aktieriem, kas uz līdzeniem dēļiem kāju lauž un tukšu bīni sev uz galvas uzgāzīs; kad viņam jāspēlē, top ierēķināts pēc iespējas maz butaforiju un visa kā, bet Rīgas režisorienei — atradusies dāma! — to neviens vis neteica, kad Šī iedeva Puputim tēva garu. Un nevienā ģīmī ne smaida galiņš neparādījās — aktieri kā nekā! Es arī sevī nosmējos, bet nu man baiss: tak viņš var nomaitāt dialogu ar Pēterīti! Vai zvērēšanas ainu, kad Pēterītis saka: «Hike-tu-bike, paiesim kur nomajāk!» Cik briesmīgs gan tāds lampu drudzis, i ja pašai nav jāspēlē! Zobi man klabētu, ja vairs varētu klabēt! Kā viņš, nabags, lai jūtas?

Nu ceļas Striebuls, tātad tūlīt būs karaļa, karalienes un Hamleta uznākšana. Pēterītis arī ceļas, murminādam: «Jums, kundze, labprāt visur klausīšu,» — un es slīdu maģenīt aiz un virs viņa, gluži kā bildēs sargeņģeļus rāda, tik ļoti man par viņu baiss! Un, viņa melni lokainajā pakausī raudzīdamās, vieglītēm aizķeros ar kāju ugunsdzēsēja ūsā, un šim sanāk šķaudiens. Es, zinādama, kā viņš šķauda, aplam iztrūkstos, tak arī ugunsdzēsējs ir teātra cilvēks, zili sarkans notumst, acis teju no

pieres izsprāgst, bet norij to šķaudienu! Striebulš tostarp jau runā: «Kaut mīļā piemiņā vēl turam dārgo,» — un Pēterītis, zodu krūtīs iecirtis, caur pieri nolūkojas Striebulā un atkal Ķērpē, kas karalieni, viņa māti, spēlē, un Laerts ar Poloniju it brangi iznesas, bet, kamēr Pēterītis nenorunās, man miera nebūs.

Beidzot! — Teikts svešam tas par daudz, bet tuvam pārāk maz. — Balss maģenīt aizžņaugta, bet tas jau allažiņ pie pirmās ierunāšanās, atklepoties uz bīnes tak nedrīkst. — Ne tā, mans kungs, man saules pārāk daudz. — Jau spirtāk. Galva viņam laba, manam Pēterītim, ka tikai slinks nebūtu. — Jā, kundze, tā tas ir. — Ne vainas. Bet nu nāk garāks gabals «ne tumšais apmetnis, vien mīļā māte». Tur Pēterītim sāk ķerties. Elziņa būdā paceļ balsi, bet tā balss viņai jociģi iestādīta, zālē allaž var labāk dzirdēt nekā uz bīnes, un Pēterītis, nabaga zēns, ausās, garas — it kā aiz sirdssāpēm pauzes taisīdams, un no malas patiesi izskatās, ka tas pie lomas piederas, nevis no nezināšanas nāk. Tas pāri. Paldies Dievam! «Jums kundze, labprāt visur klausīšu,» tīrais nieks, bet nu visi aiziet, un Pēterītis paliek viens uz plača ar savu monologu. Galu dabūšu! Nudien, galu dabūšu, par spīti visai bezgalībai un mūžībai!

Pēterītis grauž dūri, bet no malas nekas, Elziņa būdā čukst, «ak, kaut šī pārāk izturīgā miesa», bet Pēterītis dzird tikai to «ak» un «miesa» un kā sper laukā: «Ak sieviete, tavs vārds ir vājā miesa!» Apžēliņ, to mīsekli! Un vēl puse monologa pagalam! Pats apķēries un nobijies kā diegs. Nu, runā tālāk, kam negadās? Esi aktieris vai neesi? Pat Elziņa apķērusēs un suflē: «Īss mēnesis nav kurpes,» — bet viņš izstoma: «Jel izkustu un

izgaistu kā rasa!» Rokas man pasviežas gaisā, vairs laužas iz sirds dibina, un Pēterītim arī rokas pasviežas gaisā un mati gaisā, un viņš atmuguriski kāpjas nost no bīnes. Noturēt man viņu vajadzētu, bet mana roka vairs aizsniedz tikai ugunsdzēsēju, to pašu, kas visur par mani tenkas taisa, lielās mani vai katru dienu redzam un īstens tudraugs man esam, un viņš nogāžas bez atmaņas kā blūķis, četrdesmit astotā numura pēdas gaisā, un Šī kliedz priekškaru, un priekškars aizšvīkst, bet zālē aplausi, gaviles. Kas tad nu? Ko viņi tur skandē? Nevar būt! Bet ir! — Bal-to sie-vu! Bal-to sie-vu!

Vai dieniņ! Tak aiz tiem uztraukumiem iemiesojusies, trakā! Un priekškara vīrs rauj priekškaru vaļā, kā viņš allaž dara, brangu plaudēšanu dzirdēdams, un man jāiet klanīties.

Jāiet klanīties. Sauc. Mani, kas karsti mīļotam Pēterītim izrādi sagandējusi, izgāzusi viņu uz mūžīgiem laikiem! Monologu gan viņš pats nojauca. Kā plaudē! Kā sauc! Neviena tā nav saukta, nevienai tā nav plaudēts! Nekrietni tas ir, bet es kūstu no laimības. Mani sauc, un es eju. Māksla ir nežēlīga.

Es izslīdu tajā gaismas rimbulī, nolaižu rokas gar sāniem, noliecu galvu un klausos, kā publika plaudē. Tā tagad dara. Agrāk spieda rokas pie sirds, galvu purināja, rokas bučiņas uz visām pusēm mētāja. Tagad vairs ne. Bet žēl. Nevar tā īsti savu laimīgu izbrīnīšanos un pateikšanu parādīt — Bal-to sie-vu! Bal-to sie-vu! — viņi kliedz, un es tomēr spiežu rokas pie sirds, bet pag, kāpēc viņi joprojām kliedz? Tad tak viņi mani neredz? Un priekškars veras ciet? Es metos teikt, lai never, bet priekškara vīrs skatās man cauri, un tikai ugunsdzēsējs guļ kā kritis ar savām četrdesmit astotā numura pēdām

gaisā, un blakus man viens drebelīgi aizķīstās: — Vecais spoks!

Neprecieties! Goda vārds, neprecieties! Meli tā cerība uz «kamēr kaps mūs šķirs». Kādu laiciņu jau šķirs, man bija miers no Adalberta sešdesmit gadu, bet kas ir sešdesmit gadi priekš aizmūžības vaiga? Un ko cieš tie nabadziņi, kas vairākkārtīgi precēti bijuši, tas ne vārdos nav izsakāms.

Nelaipe mājās

Es jau autobusā jutu, ka nebūs un nebūs labi. Tāda vien smaga sirds kā uz nelaimi. Un ne drusciņas prieka par veprēna naudu, kas vai somu plēsa pušu. Brangi pārdevu — no šņukura līdz astes galiņam, i kamara pāri nepalika. Tāpēc ka es cirtējam nekad nežēloju. Lai citi skopojas — es ne. Cirtējs tev gaļu saķēzīs tā, ka ne suns virsū neskatīsies, vai atkal izcirtīs tik skaisti, ka liec jelkuru gabalu rāmī — klusā daba. Un vēl jāzina, kad pārdot. Cits baro uz pēdējo tūkstoti, lai svara vairāk, atved Rīgā, kad tirgus lūst no gaļas, un tad pūzdams šķūrē atpakaļ. Es ne. Peļņa nav svarā, bet cenā un cilvēku vajadzībā. Es vienu veprēnu vedu augustā, kad uz gaļām tukšais laiks, stendos tik vien tādas vecas, zilas govīs un spraukstošā ledū sasaldētas cūkas un kolhozniekiem pļaujas laiks, nav vaļas, otru vedu vecgada dienā un vēl tad no paša rīta nebāžos, bet ap beigām, kad pēdējā aizmārša attopas, ka uz vakaru nekas nav sagādāts. Taisni brīnums, cik tādu liderīgu meitiešu Rīgā! Tik viņu daudz, ka liekas, paviljonu sagāzīs. Bet viss jau izķerts. Svilp nu vilku mežā. Un tur tad stāvu es ar savu mantu — gribi ņem, gribi neņem. Viņas grib — kas šīm atliek. Un viņas ir no tām, kas naudu neskaita. Izgājšgad pat — paķēra četras

šķēles karbonādes, iegrūda man divdesmitpiecnieku saujā un aizbliezās, ka abas pakakles vien noplakšķēja. Es gan saucu: — Kundzīt! Kundzīt! — tak ne gluži tā, lai pati savu miesīgu rīkli pārplēstu. Līdz pēdējam ribu gabalam gaidīju, vai nenāks atpakaļ. Nē, tā nebija no tādām. Dažu mīļu reizi es, viņu atcerēdamās, nosmējos un vēl tagad būtu pasmējusies, ja ne tā nelāgā jušana, ka nebūs un nebūs labi.

Bet kas? Nozags man veprēna naudu? Somu tak allaž turu tā, ka savu mūžu man naudu neviens nav nozadzis un nenozags. Lai vienam galam paduse pāri un otram plauksta virsū. Un tādās reizēs es Rīgā nepērkos, labāk atbraucu no lieka. Ar pirkumiem cilvēks apdullst un rokas arī aizņemtās, nevar savu naudas vīkšķi nosargāt.

Mājās kāda nelaime? Ja vēl būtu likusi vecajam ābolus ņemt, tad, teiksim, varētu no ābeles nokrist un kādu locekli samežģīt vai pat nereizē sprandu aplauzt. Bet es liku zirņus nolasīt. Mums ir tie, kas reti kādam vairs aug, tie lielie kā īkšķa gali un mīkstie kā pūpoli. Ir jau milzu darbs, bet tad balta nauda arī — kas no laba saprot, pieci rubļi kilogramā dod. Uz tiem man ir parakstīšanās kā uz žiguļiem — pa adresēm izvadāju, kad pienāk laiks. Un tādiem smalkiem kundēm vien. Nē, nopietni — joks ar tiem smalkajiem — nu viņiem mode uz zirņiem. Un ko tu neteiksi — kaņepēm! Tā laukos allaž bijusi pēdējā nabagu barība. Kaņepes ēda, kad cita galīgi nebija. Bet šie sēž pie savām lepnības krāsniņām, grīdas kā spoguļi, krāsainais televizors kaktā, gar sienām bildes vienos zelta rāmjos, un ēd tās kaņepes no porcelāna šķīvīšiem. Kas ta mums, lauku sievām? Atkal pieci rubļi par kilo.

Nē, zirņus lasot, manam vecajam nekas nevarēja

notikt. Māja nodegt arī nevarēja. Ēst pataisīt viņš ir slinks un nepīpo, to niķi es viņam izdzinu jau pirmajā gadā pēc kāzām. Kā jel drusciņu pēc tabakas oda, es gultā nelaidu, lai gul uz mūriņa viens. Kas šim atlika? Gauži bija samīlējies manī. Kad es vēl gudroju, vai iet pie šā vai tomēr pie Kumpes Andreja, šis man ar teļa sienamo striķi rokā pa mūsu birztiņu vien staigāja, uz augšu skatīdamies. Un, kad es galu galā pie viņa izgāju, tad aiz laimes nezin ko būtu darījis, ne tikai pīpošanu atmetis.

Vai kas ar mūsu laulības šķiršanu? Arī nevarētu būt. Mums viss kārtībā. Katrs varam uzrādīt savu šķiršanās apliecību — man pat pirmslaulības uzvārds atpakaļ — Skrapste. Marta Skrapste. Un viņš ir Jēkabs Skostiņš. Divas ģimenes un divas saimniecības. Lielajai istabai dēļu siena pa vidu, kūtiņai dēļu siena pa vidu — katra govs un baroklis savā pusē, piemājas lauciņiem arī žogs pa vidu. Un neba mēs tādi muļķi, lai pelēkos zirņus stādītu vienā, kaņepes otrā. Katram pa pleķītim savi. Kad zirņi jau kulē, tad neviens velns nepierādīs, vai es tur vedu uz Rīgu Martas Skrapstes vai Jēkaba Skostiņa zirņus.

Katrā mājas galā sēž pa sunim — Skostiņu suns un Skrapstes suns, un katram sunim sava būda. Tie saož svešu jau pa kilometru un rej, zemi ārdīdami, ka mājai visi pakšķi kratās, mēs vienmēr varam laikus izrādīties lielu gabalu viens no otra. Un, ja suņi iesnaustos, kas gan vēl nekad nav gadījies, ķēķa logam es aizstādīju priekšā divas rindas to pašu vareno zirņu — pa logu neviens neieskatīsies, ka mēs pie viena galda ēdam. Mums pašiem gan visa sēta labi pārredzama — es allaž paspētu visu noridāt un vēl kaut vai traukus nomazgāt. Un, kurā pusē Jēkabs nakti gul, to, kā dziesmā sa-

cīts, «tik zinām es un viņš, es un viņš, un vēl mēnes-
tiņš...» Neviens mums neko nav varējis pierādīt un ne-
pierādīs.

Nieka lieta jau nebija ar to laulības šķiršanu. Kad es
savam Jēkabam teicu: — Nākamgad man pensijas laiks
klāt un es tajā pensijā iešu arī, bet, pirms iešu, mums
jāšķiras, — šis palika pelēki balts kā apses lapa, kas
visu ziemu zem sniega trupējusi. — Par ko, Martiņ? Ko
es tev esmu izdarījis? — Un pats kā nesamanīgs un
nemaz neklausās, ko es viņam saku, un tikai: — Ne
dzirdēt negribu... — Maz pamazām iestāstīju, ka tā šķir-
šanās būs tikai uz ārpusi, dzīvosim, kā dzīvojuši, būs
mums divi zemes gabali, divas govīs, visa divtik, un
man brīvs laiks kopt, darīt un uz tirgu skapēt. Jo pēc
tiem gadiem jau man pensija pienākas gan, bet pēc
spēka, veselības un skata es kurai katrai četrdesmit-
gadīgai turu līdzī un situ pušu. Tālab jau, kad man tas
laiks pienāca un es prasīju pensiju, priekšsēdētājs mani
stundām gan labināja, gan kaunināja. Bet es sacīju, ka
es tā tikai izskatos un ka man lokoties visas iekšas sāp
un tirpst. Kas arī nemaz nebija melots — kad man priekš
cita jālokās, man patiesi tirpst. Priekš sevis — jā, tad es
varu kalnus gāzt un pret gaisu atsperties. Tak vai man
tas atkal bija priekšsēdētājam jāstāsta? Un likums arī
paliek likums. Pensija man pienācās, un pensiju es
dabūju. Bet gadu pirms tam mēs izšķīrāmies.

Tiesā man Uzkalnu Mirdza, kas fermā par slaucēju,
noliecināja, ka mans Jēkabs pie šās ik pārvakaru nācis
kā lielais brūtgāns un šī domājusi, ka es pati viņu ne-
gribu, tā dzīvē gadoties, bet, ja es to tik ļoti ņemot pie
sirds, tad šī Jēkaba nelietības slēpt netaisoties un melot
neiešot. Un Jēkabs arī — jā, esot gājis. Un kāpēc gājis? —
Viņa tāda dikti apaļa, man patīk. — Un visi tad sāka

smieties, un Jēkabs bija sarkans kā redīsu buntīte. Mirdza par to dabūja jēru no manas aitas, sen jau bija kārojusi. Kā ne, īsta merīniete, vilna bieza kā mūris un mīksta kā zīds, kad pāršķir uz muguras, visa tādos balti spīdīgos vilnišos. Mākonis, ne aita.

Priekšsēdētājs, lapsa gatavais, sāka gauži par mums rūpēties, lai viens nākot uz ciematu un otrs paliekot Damakšņos, šķirtiem ļaudīm esot grūti kopā. Kas mums par labumu no šķiršanās, ja vienam jāiet uz ciematu? Par to es Mirdzai jēru no savas merīnietes? Mēs neļāvāmies ne viens, ne otrs. Kopā māju cēluši, katram puse pieder, un neviens no savas puses ne soli. Galvenais ir pastāvēt uz likuma. Citādi — kam tie likumi derētu?

Kad nu priekšsēdētājam nekas neiznāca ar ciemata zemes un vietas ierādīšanu vienam no mums, šis pasāka mūs laipni un visādos laikos apciemot, allaž kādu no valdes līdzī nēmdams — tak par liecinieku, domāt. Bet tālab jau mums bija Skrapstes suns un Skostiņa suns, un visur tās sienas pa vidu. Atbrauc: vajagot satikt Jēkabu Skostiņu. Es šim: nezinu, kur tas vecais meitu ģēģeris dauzās. Atbrauc citreiz: vajagot Martu Skrapsti. Nu, Jēkabs atkal nezina, kur tā čūska valkājas. Ja mums cilvēkos gadījās vienam otru pieminēt, tad es viņu tikai par veco meitu ģēģeri un viņš mani par čūsku. Tā ka beidzot sievas sāka Uzkalnu Mirdzu vai ar pirkstiem nost badīt un šī man nūrdēt, ka viņai tas jērs pārlietu dārgi maksājis. Es prasu: vai tad neizauga laba aita? Izaugusi gan. Es saku: uz lopiem tev vispār laimīga roka. Pašas govys arī brīnum pienīga. Cits no trim tik daudz neizslauc un nesaķērnē, cik tu no vienas. Tāda suga jeb vai fermā īpašāk slaukt iemācās? Mirdzai mēle balta! Vai nu es, tiesas liecinieci meklēdama, laikus neapskatījos, kurai lapsai tās raibās zoss spalvas

pie purna pielipušas? Tāpat zināju, kam prasīt. Un paredzēju, ka iegaršosies mans jēriņš un vēl ko uzkodām gribēsies.

Vienu es neparedzēju, ka mūsu lēnīgais priekšsēdētājs tik urķīgs un piesējīgs izrādīsies. Ieņēmās jaunu modi — kā pašam Rīgā kādas darīšanas, tā arī tirgū iegriezties, visas rindas apstaigāt un redzēt, kas no kolhoza — ar ziņu vai bez — tobrīd piepelnās. Un vajadzēja viņam uzgrūsties gan augustā, gan ziemu, kad es vecgada suķi tirgoju. Kam varēja prātā ienākt, ka viņš tādā dienā uz Rīgu dzīsies? Darba diena tā skaitās tikai uz papīra, būtu sēdējis mājās kā kungs, bet nē, klāt un: — Tu, Martiņ, savu cūku jau augustā nokāvi. Kas tad šis par lopu? Vai nav Jēkaba?

Man kājas uzreiz aukstas, bet saņēmos un tā pavisam mierīgi sacīju:

— Augustā? Eita nu! Nē.

— Es pats tevi tirgū satiku.

— Vai, biedri priekšsēdētāj, tas jau bija izgājšgad!

Ja ar acīm vien varētu ko nodarīt, man galvā būtu tādi rumbuļi izdeguši, ka debesis cauri spīd, — tā viņš uz mani skatījās. Bet kas tad man: viņš toreiz augustā pienāca viens, bez liecinieka. Viņš var sacīt — šogad, es — pagājušo. Kas pierādīs? Atlika viņam nopūsties un nokrekstēties: — Marta, Marta... — Es atkal viņam tā mīlīgi: — Jums, biedri priekšsēdētāj, tik daudz rūpju un darīšanu, ka grūti visu prātā paturēt. Tāpat sajūk. Taisni brīnums, kā jūs iespējat. — Un pašai smieklīnāca. Ko lai dara, ka man priecīga daba — vai nu nezināms, ka smiešanās nav uz labu, kaut arī sevī smeļies, ka citi neredz, bet nē un nē, allaž man smieklī.

Tie divi svešie, ko es mūsu sētsvidū, ar veprēna naudu pārbraukusi, ieraudzīju, arī smējās, savā starpā

tērgādami, bet Jēkabs lūrēja gar paksi kā apzadzies suns. Es gan mēģināju sev iestāstīt, ka varbūt kādi tūristi ienākuši ūdeni padzerties vai piena prasīt — nu jau vairs ne alkšņa pudurītis laukos nav palicis, ko tie tūristi neizsešķētu, bet pašai sirds kakla galā. Jo tūristu dēļ mans vecais vis tik nobijies neizskatītos.

Kā tad — sveķu tecinātāji. Mežsargs atvedis ar priekšsēdētāja ziņu un ieteikumu. Damakšņi esot vistuvāk pie meža. Šie te mēnesi dzīvošot. Un mans vecais, kā tāds teļš, noīdējies vien. Bijusi es pati mājā, tad, kozi, viņiem tas numurs neietu cauri.

Jā, divi, un katram pamatīgi piebāzta mugursoma turpat mauriņā pie kājām nolikta. Viens tāds jauns, garš, gaišiem pasprogainiem matiem un ļoti zilām acīm. Ar visām dusmām jāsaka — skaists puisis. Mani ieraudzījis, viegli un smalki — gluži kā ķinītī — paklanījās un nopietni padeva labvakaru. Otrs pamazāks, druknāks, ap gadiem piecdesmit vai pāri, galva plika, tik kā pa kušķītim gar ausīm un plāna šķipsna likumu likumiem no pieres vidus uz pakausi pārsukāta. Tas klupa man pretī, kā senu radu ieraudzījis, roku spiest un klanīties, sak, saimniecīt un Skostiņ kundze, un prieks iepazīties. Es atkal: — Saimniecīte es jums neesmu, jūs Skostiņš pieņēma. Mani sauc Marta Skrapste.

— Vai nu tāpēc jābūt tik dusmīgai? — Viņš lunciņājās un manu roku vaļā nelaida. — Jauks vārds — Marta. Jums ļoti piestāv! — Un ne laišus nelaida manu roku vaļā, acīs vien skatīdamies. Toties Jēkabs gar pakšņi nu glūnēja ne vairs bailīgi, bet īsti nikni — viņš man no sāкта gala bija greizsirdīgs un pat uz vecumu to niķi neatmeta.

Nu, es nodomāju, tā tev vajag, kam ielaidi svešus

mājās, kod nu pirkstā. Un uzsmaidīju tam plikpaurim un sacīju, ka mēs ar Skostiņu esam šķirti ļaudis.

— Nespēju ticēt! Es no tādas sieviņas nemūžam nešķirtos!

Savu roku es atdabūju, kad man bija izstāstīts, ka šis esot Jurgis Rubenis un tas otrais Kristaps Āriņš un ka Kristaps esot dzejnieks, bet viņš, Jurgis, atraitnis, viens kā skurstenis uz jumta. Garais puisis sadrūvējās, kad Jurgis viņu par dzejnieku nosauca — laikam jau nekāda goda un ienākuma tur nav, ka jāstaigā sveķus tecinādamam. Es, piemēram, arī esmu dažu labu reizi mēģinājusi avīzē vai žurnālā kādu dzejoli izlasīt, bet tad tā jocīgi — it kā redzētu tos vārdus, it kā neredzētu, saplūst visi pelēkā strīpā un garlaicīgi ap sirdi. Saprast tur nevar nenieka. Man jau skolā pati Jaunākā mocība bija, kad vajadzēja skaitīt visādus tur «balts sniedziņš snieg uz skujiņām». Neturējās prātā ne sitami. Snieg ta snieg tāds sniedziņš un, ja tur ir skujiņas, uz skujiņām arī, — vai tāpēc vajag bērnus mocīt? Sasnigs pats bez visiem dzejoliem. Un pavasarī nokusīs. Atraduši brīnumu.

Bet citādi tas Kristaps, lai arī dzejnieks, bija patīkams un pieklājīgs jauneklis, tikai tāds bēdīgs, itin kā viņš tas īstenais atraitnis, nevis Jurgis. Kā tovakar no viņa lieka vārda nedzirdēja, tā vēlāk arī... Toties Jurgis par deviņiem mēmiem: vai tad patiesi tāpēc vien, ka mēs ar Skostiņu šķirti ļaudis, es viņus galīgi bāreņos atstāšot? Un kur grūti pasaules gājējiem bez sievietes roku siltuma. Un par velti taču arī viņi neko negribot. Un tikai tādā garā un uz priekšu. Es nepatapu ne vārda iespraust un īpaši nepūlējos arī — lai manam Jēkabam tiek par viņa mīkstulību. Tikai apprasījos, kur Skostiņš domā šos guldīt — kūtsaugšā es neļaušu: aizsvilinās

pīpodami Skostiņa pusi, degs mana arī. Nē, šie, kā jau vīrieši, nepīpojojot — tas tagad esot vairs tikai tāds dāmu niķis. Un vai vakariņās neatrastos kaut kas silts? Es pašķielēju uz pakšņa pusi, kur mans vecais jau gluži melns no vaiga, un sacīju, ka šovakar vis neiznāks — tā esmu nogurusi, ka drīzāk gribētu, lai man kāds pataisa vakariņas. Vai tāpēc atraitnis atļaidās? Šis nāksot un pataisīšot, lai es tikai pasakot, kur kas stāv, izcienāšot mani kā lielmāti. Un ņem zem rokas un danceniski vien velk uz ķēķi. Ko es varēju darīt?

Jāsaka, laikam jau nekas liels no tās Jurgā nelaiķes nebūs bijis — saimniekot viņš mācēja tā, kā tikai lide-rīgu meitiešu vīri, kam pašiem ar sevi jātiek galā un vēl madāmas jāaptekā. Uguni iekūra, ka viens redzējiens, priekšnamam cauri nākot, bija pamanījis līņus — laikam jau Jēkabam kāds atnesis un viņš manā pusē nolīcis, lai sacepu vakariņās, — tos Jurgis ienesa iekšā, prasīja: — Drikst? — un, atbildi negaidot, ķērās klāt un vēl pastāstīja, ka līnim zvīņas kasīt nevajag, tikai gļotas ar sāli noberzēt nost, olā, miltos, sviestā un uz pannas — un rikojās tik apsviedīgi, ka nepaguva ne apstāstīt, kad līņi jau čurkstēja. Kamēr viens sāns cepās — šis dārzā pēc tomātiem, kamēr otrs — tomāti sagriezti un ar krējumu aizdarīti un dālijas zieds ielikts krūzītē un man pie šķīvja ar lielu klanīšanos. Pa kuru starpu viņš tēju uzvārījis, to es pat nepamanīju. Vienu reizi tikai man vajadzēja piecelties — uz istabu pēc glāzēm —, jo viņš no mugursomas bija izvilcis vīna pudeli. Uz labu sadzīvošanu, kā viņš teica.

Dzejnieks tad ieminējās, vai nevajadzētu paaicināt Jēkabu Skostiņu. Es sacīju, ka, lai arī esam šķirti ļaudis, viņiem ar Skostiņu tāpat vajadzēs labi sadzīvot, derētu

gan pagodināt, pie sevis domādama, ka piķis ar vīnu un sadzīvošanu, bet vecais tak bez vakariņām paliks!

Jurģis tad apskrēja mājai apkārt pie Jēkaba durvīm, izklausījās, izsaucās — nekā. Skaidrs, ka sagājis lielajā, — iekšā viņš bija, pati, glāzes ņemdama, dzirdēju, kā viņš pa savu pusi šņāc un būkšķinās. Man taisni kā krupis uz sirds uztupās, kad Jurģis atnāca tukšā, un tas dzejnieka Kristaps ar savām zili sērīgajām acīm arī skatījās uz mani, it kā cauri redzēdams. Vēl jo vairāk nedrīkstēju izrādīt. Pasmējos tikai un teicu, ka būs pie savas Mirdzas aizgājis — tur viņam vairāk velk nekā salda vīna pudele. Un skubināju ķerties pie vakariņām.

Gods, kam gods pienākas, — tik gardi saceptus liņus savu mūžu nebiju ēdusi. Un ja vēl padomā, kā būtu gaumējuši, ja prāts bijis mierīgs un es caur divi sienām Jēkaba nīgrumu nemanītu. Vīns arī salds un mīlīgs — ķiršu, nevis kā tie šķērmuļi, ko mani smalkie kundes dzer. No tādiem mute kā no vasarā aizkosta ziemas ābola, taisni jāpabrīnās, ko visu cilvēki ar lielu vaļu nedara! Un, ja tas viņiem šķietas labs, tad sagrūstas kaņepes jau nu patiesi ir īstā debesmanna.

Tā mēs ēdām un dzērām. Jurģis — tērgavādams, aiz elkoņa ķerdams un acīs skatīdamies, Kristaps — klusēdams un raudzīdamies it kā uz iekšu, kur viņam tas vīns paliek. Bet citādi — dzēra kā ūdeni un, kad vīna pudele bija cauri, piegāja pie savas somas un izcēla «Kristālu». To arī viņš dzēra kā ūdeni, tikai acis zilas un nevainīgas, akurāt bērniņš pie mātes krūts. Un nemaz nevarēja manīt, ka dzēris, Jurģis, tas gan itin drīz sāka dziedāt «kad klētiņā dusēsi tu», un man arī sakāpa galvā. Taču ne tik ļoti, lai neiedomātos pēdējo līni Jēkabam ierīti paslēpt, domāju ienest viņam, kad šie gulēt aizkopsies.

Bet ne viņi kopās, ne bija. Kristaps sēdēja kā aizpaušaulē nogrimis un tikai glāzi pa reizei pacilāja. Jurgis kļuva ar katru brīdi knakstīgāks. Gan es laiku pa laikam ieminējos, ka rīt mums visiem darba diena un agra celšanās, bet kā pret šķūņa durvīm. Nepratās. Un ar katru brīdi man nelāgāk ap dūšu — acu priekšā Jēkabs, kā viņš tur guļ uz mutes savā gultā un visas sienas spindz no viņa dūsmām. Tad es vairs nevarēju izturēt. Piegāju pie skapja, izņēmu četrus palagus, divus spilvenus un segas, iznesu šiem un ieliku katram klēpī — lai tad nu iet uz kūtsaugšu gulēt, un cauri. Jurgis gan vēl izmurkšķējās, lai kundzīte nākot paklāt, bet es viņu bīdīdama pa durvīm izbīdīju un bultu aizšāvu.

Būtu jau varējusi tostarp galdu nokopt un traukus nomazgāt, bet sirds bija tik nemierīga, ka rokas necēlās. Sēdēju un klausijos, kā ārdās Skostiņa suns un Skrapstes suns, šiem pa sētu staigājot un sirdskambarīša durvis virinot. It kā jau labi tādi suņi, bet, no otras puses, kad sāk aurēt, citas skaņas grūti saklausāmas. Tīri galva apsāpējās no pūliņiem. Tomēr dzirdēju gan, kā šie redeles noblarkšķina, kūtsaugšā kāpdami, un lūkas durvis nočīkst. Vēl labu brīdi gaidīju, lai viņi noliekas un aizmiegt, un tad tikai gāju pie Jēkaba sienas piebungot. Ilgi viņš neatsaucās nemaz. Es gan šā labināju, gan tā. Beigās nobrēca: — Lai tas līnis taviem brūtģāņiem rīt uz paģirām paliek! — un cauri. Ak tavu rīkli! Ja šie tur vēl nebija aizmiguši, noteikti dzirdēja. Es tad arī metu mieru, ka vēl savu nelaimi nesabļauj.

Neesmu no raudātājām, tak tomēr asaras apbira, gultu klājot. Un miegs nenāca, kad nolikos. Citkārt es aizmiegt, kad vēl galva nav lāgā līdz spilvenam tikusi, bet nu miegs nevienā acī — gan virtuvē palikušie trauki kā tāds kroga lēvenis rēgojās, gan Jēkaba netaisnīgums

grauza. Pirmo reizi mūžā biju traukus nemazgātus atstājusi, un par ko? Es tos klaidoņus mājās ielaidu vai pats? Tukšas pudeles uz galda... Kā es viņus skubināju gulēt, kad no «Kristāla» mana vecā tiesa vēl bija palikusi, lai viņam labāks prāts. Bet nevainīgais dzejnieks, guļamdrānu klēpi vienā rokā, ar otru izlēja visu savā glāzē un, sapņu tālumos skatīdamies, izmeta, kā nemanījis. Un tā glīti, smalki paklanījās: — Ar labu nakti, saimniec! — Piķi tev, nevis labunakti! Tādiem vēl savus labos palagus iedevu, jaunās segas un spilvendrānas ar tamborētām enzecēm! Radi brauca, tiem neklāju, un šitādiem pasaules klaidoņiem grūšus ieogrūdu, lai tik ātrāk vaļā tieku un ar Jēkabu pagalam nesanīstos. Tiku, kā tad! Nesanīdos...

Es jau nakti, bez miega vērtīdamās, paredzēju, ka vecais vēl pirms gaismas būs darbā aizmanījies, savu nīgrumu perinādams, lai es visu dienu kā noziedzniece staigātu. Tā arī izrādījās. Kad sveķu tecinātāji trausās no kūtsaugšas, Jēkaba vairs nebija ne miņā. Vakariņas neēdis, brokastis neēdis — taisni mana reize staigāt ar teļa sienamo striķi pa birztiņu un uz augšu skatīties, jo nekad neesmu bijusi no tām sievām, kuru vīriem pa pasauli neēdušiem jāblandās. Visāda liderība man kā nazis sirdī. Jēkabs, labi zinādams, man par mocību tā izrikojās. Lai pats taisītu krustā sistā Jēzuliņa ģīmi, un es tas Poncijs Pilāts, kas varēja mazgāt rokas nevainībā, cik uziet, tāpat vainīgs.

Paķēru gan ne striķi, bet groziņu, domāju caur dārzu aizlavīties uz birztiņu paraudzīt kādus apšu kungus — tie manam Jēkabam gauži garšo, gan jau vakarā viņam bļodiņu kaut kā iemānītu un pie viena tagad mājās nebūtu, lai šie aizkopjas uz mežu, kā paši redz, bet kas to deva? Gar dāliju puduri Jurgis preti: — Labrīt, Martas

kundze! Kā labi gulējāt? Jauki sapņi rādījušies, ka vaidziņi tā zied! — Ērms. No dusmām viņi man ziedēja, ka nepamanījos laikāk. Un tā vien nāca virsū, ka man viena atkāpšanās — uz virtuves durvīm. Tur arī dzejnieks klāt: — Labrīt, saimniec!

Lielais runātājs, protams, Jurgis. Negribot jau par velti, pati lai cenu nosakot, kā algu dabūšot, tā sarēķināšoties, un vai jel kāda krūzīte rūgušpiena neatradīšoties, kāda šķēlīte lauku maizes? Maksātājs! Kur man šī lauku maize tirgū par rubli kilogramā iet! Paši reti kad ēdam, parasti tos ķieģeļus vien. Bet vai man jāva vārdu iespraust? Uzliku rūgušpienu, uzliku maizi — gan ķieģeli — un vēl sviesta bļodiņu un biezpienu. Piesēdās viņi pie galda, bet dzejnieks ar zilām acīm noņēmis ierītī vien, kur man šķīvī Jēkabam taupītais līnis. Nospriedu, ka līdz vakaram tāpat sakaltīs, un cēlu priekšā. Un tad durvis uz mirkli aptumsa — biju ar to apjukumu vajā atstājusi — un garām pagāja Jēkabs. Taisni kad Jurgis, mani aiz elkoņa sagrābis, tērgāja, ka bez saimniecītes klātsēdēšanas šiem kumoss kaklā ķeršoties. Nu kaklā ķērās man. Izmetu: — Tas suns tak nožņausies! — un metos laukā uz būdas pusi, kur Jēkabs gāja. Bet viņš bija kā ūdenī iekritis. Paķimerējos goda pēc brīsnīņu ap suni un nācu atpakaļ.

Ar mokām izdzēru rūgušpienu — un Kristaps vēl tā sērīgi virsū skatījās, it kā cauri redzēdams. Varbūt redzēja arī, jo tūlīt cēlās un skubināja Jurgī uz iešanu — tas bez skubināšanas patiesi laikam būtu visu dienu mēli kulstījis. Es noskatījos, kā viņi uz mežu ceļa līkumā iegriežas, un skrēju atkal laukā Jēkabu meklēt. Gan kūtiņā ielūkojos, gan šķūnī, gan pie viņa durvīm izklaudzinājos — nekur. Sirdskambarītim arī krampis no ārpusēs aiztaisīts.

Nopūtos, ņemu atkal groziņu un sēnēs. Bet apšu kungi reti kur pa birztiņas malu un grāvi paspīdēja — un tad arī gandrīz katrs tārains. Krustu šķērsu visas zināmās vietņas izlodāju un vēl zāli izšķirstīju, bet vakariņām ne tik kā viena ēdāja tiesu nesalasīju. Nebūtu man ar veprēnu tik labi tirgū paveicies, pceptu kādu svaigas gaļas šķēli un tās dažas beciņas smaržas tiesai klāt. Bet, kad jau cilvēkam nav laimes, tad ne pašā laimē nav, visulielais labums par postu vien izrādīsies.

Kuros laukos viņš bija darbā, es nezināju. Un, ja arī būtu zinājusi, vai es varēju viņam pusdienas aiznest? Tak jau nē. Pataisīt kaut ko, varbūt viņš netālu strādā un pārnāk? Kaut ko tādu, kas viņam dikti garšo? Teiksim īstās, pašas grieztās un veltās nūdeles? Nepaspēšu. Nūdelēm pēc griešanas labu laiku jāžāvējas. Nezinu, kā ir ar citiem vīriešiem, bet manam Jēkabam tas vien īsti garšo, kas ilgi un piņķerīgi taisāms. Ko vienkārši var katlā vai uz pannas, — un pa brītiņu gatavs, no tā degunu sāniski vien griež kā izlepis suns. Es varu ēst konservu zupas, rubļa desu vai tirgus kulinārā paņemtu kotleti — vēl labāk garšo, kad piedomāju, kāda starpība cenā un kas man uz grāmatiņas paliek, jo savu veprēnu — tā jau atkal baltas naudas apēšana. Un kur vēl ātri tā lētā barība gatava — uguns nav lāgā iekurējusies, kad ņem nost un liec galdā. Tāpat malka aiztaupās. Bet vecais pūš un kunkst.

Citkārt man par to bija dusmas, šoreiz būtu gribējusi Jēkabu palutināt — bet ar ko? Tik vien bija mājās, kā tā pati rubļa desa, un labi vēl, ka neaizmirsu pārvest. Pusdienās izvārīju kartupeļu biezputru, piena neželodama. Pat drusciņ saldā krējuma piešāvu un uzkūlu kā gulbja dūnu. Un ķimenes klāt, kā viņam patīk. Desu sacepu sīkos gabaliņos, trīs sīpolus klāt

piegriezu, kaut arī skaidri nebija sīpolu gads un, uz pavasara pusi paglabāti, tie būtu dzīva nauda, un mērcei atkal divas karotes krējuma klāt. Nosedzu ar diviem un gaidīju veco kā vienu brūtgānu.

Patiesi, ne meitas gados nebiju tā gaidījusi. Sēdēju kā nolēmēta. Un vai tur Reksis ķēdi pagrabināja, vai Kursis izstaipījās, vai vējš lielo zirņu maiksti pret jumta malu paklabināja, man elkoņi uzreiz notirpa un tāda šķebena nošalkšanās pa kauliem. Cik ilgi tā būtu sēdējusi, nezinu. Līdz pašam vakaram, vai? Tik kā teļš sāka īdēt. Tad cēlos un gāju ar ķipi. Bet Jēkabs nepārnāca. Var jau būt, ka tālu strādāja, bet drīzāk gan tīšām, man par spīti.

Pievakarē atkal Jurgis ar Kristapu klāt pirmie. Suņi sāka ālēties; viņiem pa gabalu esot, es žigli noliku putras katlu un pannu uz maizes krāsns un uzgāzu virsū ābolu kasti, pati istabā, gultā un sasedzos. Biju laikus izdomājusi, ka teikšos slima — lai tiek galā, kā redz, un ēdamo nes no veikala. Es tostarp kozi pagūtu ar Jēkabu satikties, vakariņas padot un aprunāties. Bet tas nu bija aplamākais, ko es varēju darīt. Pašai jāpabrīnās par savu dumjību. Vai tad es jau vakar neredzēju, ka tas Jurgis ir tīrais plāksteris no cilvēka?

Ieblikšķēja abi virtuvē, izšvīkājās ar zābakiem, izgrozījās. Tad tuk-tuk-tuk pie istabas durvīm: — Saimniecīt? — Es tā vārgi atsaucos: — Jā? — Jurgis pabāza savu pliko pauri durvju starpā: — Vai, piedodiet! Nu gan saimniecīti no paša saldākā miedziņa iztraucējām! Kas labs sapnīti rādījās, ka actiņas tik spožas?

Es tīri apjuku. Pēc mana rēķina viņam būtu vajadzējis sākt taujāt, kas man kaiš, un es tad tikai pa pusvārdam atmestu, lai runāšana neievelkas, pakunkstētu un taisītu acis ciet: sak, neapgrūtiniet slimu cilvēku. Bet šitā?

— Slikti jūtos, — es caur zobiem izgrūdu.

Jurgis tūlīt istabai pāri, klāt un roku uz pieres. Ilgi turēja. Kristaps, durvīs ieslējies, pa savai modei skatījās uz mani, vēl drusciņ man cauri, bet vispār kaut kur tālumā.

— Temperatūras, liekas, nav, — Jurgis sacīja. — Sirsniņa?

Tajā brīdī es dzirdēju, ka savā istabā ienāk Jēkabs, velk vateni nost un kar uz naglas. Mums jau tā siena tikai skata pēc starpā, visu var dzirdēt, kas otrā pusē notiek, lai vai kalendāram lapu pāršķirtu.

— Tūlīt paraudzīsim sirsnīņu arī, — Jurgis nogrudzinājās kā tāds zirgs un apsēdās uz gultas malas, ka nočīkstēja vien. — Mīksta gultiņa, mīksta... Sirsniņa gan laikam cietāka... Jeb vai ne?

Nositusi es viņu būtu, acis izplēsusi, to pēdējo matu kumšķi ar visām saknēm... Sakodu zobus, lai nebūtu jākliedz, kamēr šis man pulsu raudzīja. Un aiz sienas bija klusums kā liķu kambarī — Jēkabs klausījās. Bija patiesi ko dzirdēt, jo tikai dzirdot, bet neredzot, varēja likties, ka te notiek ķēniņa darbi. Man sirds aiz šausmām kāpa vai pa muti ārā un tā vien šķita — nupat pārplīsīs. Taisni melns gar acīm sagriezās.

— Sirsniņa kā jaunai meitenei, — Jurgis pa brīdi saldeni noteica, un bija arī viņam rīkle, to jau ne tikai aiz dēļu sienas, bet sētā varētu dzirdēt. — Sitas kā putniņš! Jums validols ir mājā? Vienu ripiņu zem mēles, šo vakaru nogulētu un rīt būtu atkal jestra kā pilādžu oga.

— Ne man zāles mājā, ne sievieša cilvēkam kāda gulēšana. Kas manā vietā vakara soli apies?

— Uzticiet man. Vai es savu nelaiķi neaptecēju, kad pēdējo gadu gultā vien sagulēja? Visu izdarīju un klāt pienesu.

— Netaisiet mani tūlīt par nelaiķi.

— Asa gan jums mēlīte. Kā nātre. Bet nātrei salda sula, — šis smējās un didījās, ka gulta čikstēja aizņemdamās.

— Man govš jāslauch, — es pikti sacīju. — Govi slaukt tak nemākat?

— To gan nē. Un tu, Kristap?

— Nav gadījies, — dzejnieks nopietni atbildēja, — bet nekas liels tur nevarētu būt. Velk aiz cičiem, kamēr vairs netek. Ja jūs atļaujāt, es pamēģināšu.

Es lai ļautu savu Brūkleni maitāt? Par to lāsi, kas vienreiz tesmenī paliek, citureiz būs mazāk līdz pat nākamam teļam. — Nē, nē, — es teicu. — Paldies par labu gribu, bet mana govš svešu nelaiž klāt, sper slauceni laukā un badās. Var vēl nelaime notikt.

— Es ļoti labi saprotos ar dzīvniekiem, — Kristaps sacīja. — Zirgi man nesper, suņi nekož un govīs nebada.

— Mana Brūklene nav dzīvnieks, bet zvērs, — tā apmelojusi savu gotiņu, kas bija lēna kā rīta migla, es liku šiem iet laukā, lai varu uzcelties.

Jurgis gan vēl mēģināja pļāpāt, ka veselība ir dārgāka par visu, un sazin ko tur, bet man pietika. Un viņš tad arī izgāja, taču palika virtuvē. Būtu izgājis sētā, es caur sienu varētu Jēkabam kādu vārdiņu pateikt, bet kas tev deva! Noblīkšķēja, ar dusmām cirstas, mana vecā durvis — projām. Metos pie loga — tur viņš aizlaida ar riteni pa ciema ceļu. Tā kā uz ēdnīcu vai veikalu. No otras puses, būtu jau labi, ka viņu kādreiz ēdnīcā redzētu, kā īsti šķirtam vīram klājas; bet vai nu tieši tagad ar naidu un nesaprašanos vajadzēja būt tai reizei?

Kad Jēkabs ar savu riteni nozuda aiz kalniņa, ieraudzīju arī Kristapu uz to pašu pusi slājam. Tik daudz tad

sapratuši, ka es viņus neapdienēšu un nebarošu. Paldies vismaz par to. Būs man viņi no kakla nost, gan salabšu ar savu veco — tā es savā mulķa prātā nodomāju, un uzreiz kļuva vieglāk ap sirdi. Pat īpaši neskaitos, kad Jurgis, pļāpādams un amizieri dzīdams, piesējās līdzī uz kūti to manu zvēru skatīties, un Brūklene tūlīn šim roku laizīt un pieri stiept, lai pakasa. Jurgis kasīja, un Brūklene pūta vien no laimības. Es buksniju viņai pa vēderu, lai saskaišas un sāk ragus mētāt, bet šī, govš tāda, ne manīt. Un Jurgis tikai kasīja un sauca par dusmīgo govī, un tērgāja, ka viņš ne brītiņu neticējis par manu nezvēru, lopiēm esot tāda daba, kāda viņu saimniekam, tāpēc maniem kustonīšiem jābūt kā pienam ar medu, kā zemenēm saulītē, kā angoras šallei ap kaklu.

Ka mans Reksis, mums no kūts iznākušiem, atkal vai visas iekšas izrēca un rāvās šim virsū klupt, kamēr neapsaucu, to Jurgis nelikās dzirdam. Ņēma nost pilno slauceni — nekādi, nekādi es to nedrīkstot pati nest — spieda roku pie sirds un lūdzās, lai tak es neliekot viņam noskatīties, kā sieviete — un vēl tāda sieviete kā es! — iet ar pilnu spaini un viņš tukšā, to vīrieša gods nepieļaujot. Nakti viņš negulēšot.

Jocīga lieta — dusmas man uz viņu bija, ka pati ar savām rokām nosist varētu. Un, ka muldoņa un blēdis, to es no viņa lišķīgām acīm pa gabalu redzēju. Bet ar visu niknumu — kaut kur patika arī viņa saldā mēļošana un uzmanības izrādīšana. Patika, un viss. Jēkabs, piemēram, par mani būtu vai dzīvību atdevis vēl tagad, ne tikai tajās karstajās jaunības dienās vien, to es labi zināju. Bet vai es no viņa mīļu vārdu dzirdēju? Jel reizi mūžā viņam bija ienācis prātā nolikt man puķi pie šķīvja, kā vakar Jurgim? Vai manu slauceni panest?

Jā, tā nu Jurgis nāca man blakus, vienā rokā slauceni

nesdams, ar otru mani zem elkoņa kā vājnieci balstīdams, kad sētā ar savu riteni iebrauca Jēkabs. Būtu viņam mopēds — iztālēm dzirdētu, bet šitā — tīri siksparnis no vakara krēslas izšāvās. Es pat aizklicdzos, kā viņš mani satrūcināja. Nevajadzēja liela prāta, lai saprastu, ko Jēkabs par tādu aizkliegšanos nodomāja, kad man vēl Jurgis pie rokas! Nu es, Jēkabu pazīdama, vairs nelādēju to brīdi vien, kad viņš te uzkūlās, bet jau savu dzimšanas stundu. Pat ja viņš to pašu vakaru savāktu paunas un aizietu, arī tad Jēkabs mani krimstu līdz kapa malai, kā nu jau trīsdesmito gadu piemet kulšanas talku, kad mēs ar Andreju, viņaprāt, par ilgu uz rudzu panta bijām divi vien kavējušies.

Laikam jau arī Jurgis ko noprata. Kā svieda pie sirds to roku, ar kuro mani zem elkoņa bija turējis: — Labvakar, saimniek! — tā otra līdzī noraustījās un brangu krūzes tiesu piena izšļakstīja. Bet mans vecais tikai uzmeta aci, baltu kā tas izlietais piens, un gar stūri uz savu galu. Nu man arī vajadzēja spiest roku pie sirds.

— Jūsu cienītais gan laikam ar visu šķiršanos nav vienaldzīgs pret jums, — Jurgis pa brītiņu ieminējās. — Un to var ļoti labi saprast katrs, kam acis pierē. Kāpēc jūs šķirāties?

— Viņam bija cita.

— Martiņ, nevar būt! No tādas sievietes citu nemeklē.

— Kas vīrietim ir, tas viņam nekad nav labs, — es sacīju. — Vīrietim vajag to, kā viņam vēl nav.

— Nu Martiņa apmelo vīriešus, kā pirmīt savu govi.

— Par nieku es, trīsdesmit gadus nodzīvojusi, vis nešķirtos.

Tur nu Jurgim nebija ko sacīt. Nopūtās tikai. Un mēs kā divi bērnieki gājām uz virtuvi. Vai es būtu varējusi

sacīt, lai nenāk līdzī? Neko tādu viņš nedarīja, ka man rastos ieganss trenkt projām. Tik vien kā zem elkoņa paturēja un to pašu pieklājīgi.

Virtuvē izkāsu pienu. Jurgis pagrozījās, laikam jau drusku neērti bija nabagam, un teicās pāieties Kristapam pretī — varbūt veikalā smagi sapircies, un puisis vēl dikti jauns, kauli mīksti, ko tāds lielu var. Un gāja arī. Tas man bija kā medus maize. Noskatījos, lai viņš tiek aiz kalniņa un skrēju pie Jēkaba.

Istabā viņš bija. Šerps kā sīvumā sagājis gurķis. Ko man vajagot?

Es saskaitos un teicu, ka man nevajag galīgi neko, es tikai nevaru noskatīties, kā cilvēks savā muļķa prātā gandē dzīvi sev un citiem.

Viņš savukārt — ak tad gandējot citiem to saldo amizieri? Viņš jau varot iesniegt priekšsēdētājam lūgumu, lai ļauj pārceļties uz ciematu. Jaunā četrstāvu māja teju būšot gatava, gan atradīšoties istabiņa arī šim, ja nu reiz traucējot.

Tad es neizturēju un sāku kliegt, kurš īsti tos blandoņas mājā ielaidis? Es vai viņš?

Ka viņš, to Jēkabs noliegt nevarēja, bet sāka runāt jau galīgi šķērsām. Viņam tad nu esot skaidrs, ka es ar to Jurgī jau sen Rīgā saostījusies, tāpēc man vajadzējis šķirties, viņu, godīgu un uzticīgu vīru, ļaudīm par piedauzību apmelot, māju ar dēļiem izākstīt, lai katram savā būrī kā diviem zvēru dārza seskiem jādzīvo. Seskiem? Zagļiem, kam jātrīc no katra cilvēka! Un par ko?

— Par to, ka mums tagad uz grāmatiņām tik daudz naudas, cik savu mūžu nav bijis! Un vēl procenti aug klāt!

— Ak naudas daudz? Un kam tev nauda?

Kam nauda? Man kamols kaklā sagriezās no tik neizmērojamas dumjības. — Kam nauda? Lai būtu!

— Kāpēc lai būtu?

— Tu esi prātu izkūkojis!

— Ved mani pie prāta atpakaļ. Tu jau esi tā gudrā.

— Te nevar saprast, no kura gala sākt.

— No tuvākā. Ko cilvēki dara ar naudu? Pērk mašīnu. Mums jāpērk divas un jāceļ divas garāžas. Pirksim?

— Traks neesi!

— Pērk krāsaino televizoru. Mums jāpērk divi un jāsprauž uz jumta divas antenas.

— Nu šim televizora ievajadzējies!

— Tātad bez televizora varam iztikt, ko? Labi. Cilvēki pērk par savu naudu mēbeles un iekārto skaistas mājas. Iebāzīsim katrs savā dēļu šķirbā pa vācu vai čehu garnitūrai?

— Nemuldies nu kā pa mežu.

— Ak tad garnitūras arī nevajag? Vēl cilvēki par savu naudu brauc pasauli apskatīt. Uz dienvidiem. Uz ziemeļiem. Uz tāliem austrumiem. Vai pat uz ārzemēm. Kad brauksim?

— Apžēliņ, kur lauku sieva no saviem lopiņiem?

— Skaidrs. Nauda mums vajadzīga, ko bērnus skolot, pirkt viņiem tās mašīnas, televizorus un mēbeles, kas mums pašiem nav vajadzīgas, un ko mazbērniņus lutināt.

— Par to tu varētu savu nekrietno muti nevārstīt. Man ir kāds bērns no tevis piedzimis?

— Tātad bērnu nav. Es prasu vēlreiz — kāpēc mums vajadzīga nauda?

— Priekšdienām.

— Pat ar to, kas mums ir, mēs varam dzīvot līdz pastarai tiesai. Tu jau ne savu pensiju mēnesī neizdod.

— Pensiju! Un ja laiki mainās?

— Tad arī nauda pagalam.

Patiešām. Tur nebija ko teikt.

— Redzi nu. Ja es, muļķis būdams, saprotu, tad tu, tā mūsu gudrā, saproti jo labāk. Tātad naudas dēļ mums vis nevajadzēja šķirties un savu dzīvi izniekot. Iemesls bija cits, un tas nu tagad ir klāt.

— Vakar es viņu ieraudzīju pirmo reizi mūžā tāpat kā tu, un neplēs to fuksiju nost! Būtu labāk aplējis. Nokaltīs.

— Jā, jā, kapu vaiņagam es augu dažai rožu kopējai. Sprūc nu laukā. Tavējā plikais pauris jau uzspīd pār kalniņu.

Bēdīgākais, ka man patiešām vajadzēja sprukt laukā, lai mūs kopā neierauga. Tikko biju dārzā pamukusi, arī suņi sāka aurēt — bet vēlāk, nekā pienāktos. Laikam Kristapa dēļ. Neiedomājami, bet jau vakar tas dzejniēks bija piegājis pie pašas būdas. Un Reksis, kuram pat es, kad viņš nav omā, bļodiņu ar garāku koku pietumju, deva šim ķepu un luncinājās kā tāds klēpja sunītis. Kur taču Reksi neviens nav mācījis ķepu dot! Un vai kāds — pasargi Dievs! — drīkstējis viņa ķēdes robežā kāju spert? Ar visām saknēm to kāju izrautu! Tagad arī, Kursim garām nākdams, Kristaps apstājās, pasmaidīja: — Nerāties nu, nerāties! — Un Kursis aprāvās pusrēcienā, vienu ausi gaisā, otru lejā, un skatījās kā padumjš.

Par Kristapu mans vecais ne vārda nebija teicis, bet jocīgi, man viņš pamazām sāka krist uz nerviem vēl vairāk nekā Jurgis, kura pēc visas tās nepatīšanas. Kad viņš skatījās virsū un cauri ar savām zilajām acīm,

pakrūtē sāka kņudēt — tā kā apzagusies būtu, tā kā plika. Kas viņam kaitētu sēdēt Rīgā un rakstīt sniedzīņus uz skujiņām, ja reiz dzejnieks? Bet nē. Pa mežiem jāblandās. Jurgis arī. Kas par to, ka atraitnis? Vai Rīgā meitiešu trūkst, kas gluži vēl spraunu vīrieša cilvēku atplestām rokām ņemtu pretim? Es kaut kur lasīju, ka ikviens septītais rīdzinieks esot vientuļa sieviete. Ja parēķina, iznāk apaļi simt tūkstoši! Vai no tādas armijas nevar izmeklēt labu labo? Kur tu dieviņ! Jāsperas šurp uz Damakšņiem un jāsagriež cilvēkiem visa dzīve ar kājām gaisā! Suņi samaitāti, Jēkabs muld kā pa ķešu. Uz rītdienu nekas nav pagādāts, ko tirgū vest. Un kur tik labi būtu — es varētu pēcāk pamaisīties pa pilsētu, pie radiem ciemos aiziet, vai, un braukt mājās tikai ar pēdējo autobusu, lai Jēkabs redz, ka Jurgā dēļ vis te nesēžu.

Pie radiem gan bez kārtīga ciema kukuļa nevar iet, un tā ir tīrā skāde, tāpēc jau arī savus trīs gadus nesmu ciemojusies, bet šitādā nerezē varētu kādu burciņu medus un dzijas šķeteri upurēt. Dzijas tāpat ar visu sargāšanu un vēdināšanu kodes kapā. Bet ko es bez iepriekšējas sarūpēšanas varētu tirgū vest? Atkal vienīgi medu — un tas pie Jēkaba istabā, jo es jau ar bitēm nemāku, stropi viņa dārzā. Tāpēc es, Jurgim ar Kristapu pienākot, tā vārgi balstījos pret sētas mietu, lai būtu redzams, ka tūlīt likšos atkal gultā, un gan jau tad rastos brītiņš ar Jēkabu cauri sienai par medu aprunāties.

Tā arī izdarīju. Kristaps bija atnesis validolu — baltas ripas stikla stobriņā — lai liekot zem mēles. Es paliku arī — tīrā piparmētra, bet tik stipra, ka mutē kož. Vēl šiem bija šķiņķis un kas tur, un viņi ņēmās pa virtuvi cepdami. Jurgis tik vien kā karoti krējuma palūdza

un pats atcerējās, kur ir. Brītiņš radās, kad Kristaps izgāja sētā Reksi maitāt un Jurgis dārzā pēc dillītes. Es piebungāju Jēkabam un teicu, lai viņš izliek abus medus spaiņus pagraba priekšīnā — vedīšu rīt uz tirgu.

Šis atcērt: — Savu medu es ēdīšu pats.

Es: — Tad jau labāk ēd uzreiz sudraba rubuļus.

Šis: — Atkal tev rubuļi?

Es: — Un tad? Par naudu velns danco.

Šis: — Dārgs prieks. Rīgas operetē jaunas meitas par nieka biļetes cenu vien danco daudz košāk, nekā tavs vecais kraupainais velns.

Es: — Tev tikai meitas!

Šis: — Kāpēc ne? Šķirts vīrs, brīvs kā putns gaisā. Dzīvo vesela. Es eju.

Es: — Kur ta nu dzīsies, negudrais?

Šis: — Uz kino.

Kad viņa durvis nočīkstēja, es pielēcu pie loga. Jā — zilais goda uzvalks mugurā, baltā bārda apcirpta un izsukāta kā zīds. Tīrais kungs. Un jāsaka — patiesi izskatīgs vīrietis mans Jēkabs. Cits uz vecumu kļūst nesmu-kāks, viņš otrādi. Puiša gados tāds temulis vien bija, pumpains un lempīgs, bet ar pirmo sirmumu aizvien jo cēlāks un skaistāks. Taisni sirds nosāpēja — vai tiešām kāps uz riteņa un pašām dārgākajām biksēm galus apbrāzīs? Nē. Aizgāja kājām, tā lēni un cienīgi. Un man vajadzēja likties gultā, ka Jurgis neuznāk.

Atlaidos un gaidīju, kad tā sasodītā ripa izkusīs, bet nekā. Noriju. Pagalam tika šķebena, kad sīvums pār-gāja. Kad tā padomā, grūti gan tiem, kas īsteni slimi, — kāds tikai draņķis nav iekšā jāņem un jāguļ no visas tiesas, dienām un mēnešiem — es neparko nevarētu, jau brītiņu vien šitā bez darba un jēgas vārtoties, pa kauliem it kā skudriņas aiz gara laika un nepatikšanas

tekāja. Un domāju — ka nu drīzāk parādītos Jurgis. Jā, jā, tas pats Jurgis, ko es savām rokām būtu nožņaugusi, cik ļoti viņš man uz nerviem krita!

Pa brīdi viņš arī ienāca virtuvē, kur vēl panna sprēgāja uz mazas uguntiņas, traukus, pie sevis dungodams un murminādams, pagrabināja, kājas piedanco-dams švīkāja. Un smaržoja no virtuves tik gardi, ka pakrūtē sažņaudzās. Savu mūžu tā nebija ēst gribējis, bet vai tad es, par slimu izlikdamās, drīkstēju ēstgribu rādīt? Kad Jurgis ar šķīvi uz balti klātas paplātes un divieli elkonī kā lielais oberis ienāca, es pievēru acis un nopūtos — sak', ko nu man, slimam cilvēkam, ēdiens ne prātā —, bet viņš, mani kā grāmatu lasīdams, — lai vismaz es paskatoties, ja ne vairāk! Nu kaut vai ar vienu actiņu!

Es paskatījos. Tā paplāte izrādījās par manu veco gaļas dēlīti, ko viņš ar baltu drāniņu pārsedzis, — mana nebija, laikam no paša līdzņemtiem mutautiem. Virsū šķīvis ar skaisti saceptu šķiņķi, pētersīļa pušķītis blakus, otrā pusē tomātu šķēlītes ar sīpola ripas viducīšiem — tīri vai mušmirītes, bet skaisti gan. Tējas krūze. Un atkal puķes glāzītē — šoreiz samtenes. Un, lūdzu, lūdzu, lai jel vienu kumosīņu nobaudot un pasakot, kas no viņa cepiena iznācis!

Jāsaka man bija no visas sirds, ka to jau pat mir-dams var ēst. Nu tad viņš drošā cerībā, ka es nemir-dama jau noteikti, iešot pie Kristapa vakariņas ieturēt un pēcāk nāksot pēc šķīvja.

— Kamēr viņi tur virtuvē ēda, es kumosīņu pa kumo-sīņam tīri nemanot biju nokopusi savas vakariņas arī. Mēģināju gan noturēties — vēl vienu, pavisam sīciņu, un tad diezgan —, bet nē, nevarēju. Tējas krūzi arī iz-dzēru. Un tik silti un labi iekšā palika, un samtenes tā

rūgtēni un midzinoši smaržoja, un gaisma no galda lampiņas tāda dzeltena vien kā liepu medus, un es iesnau-dos. Saldi jo saldi, gluži tajā medū noslikusi.

Kad pamodos tik spirta, ka vai tūlīt lēktu dziedā-dama augšā, logi bija pavisam melni — dziļš vakars, ja ne gluži nakts. Aiz sienas Jēkabs kāra skapī uzvalku. Pārnācis. Dzirdēju, kā viņš atlaižas gultā un nočauk-stina avīzi. Un tūlīt durvju spraugā pabāzās arī Jurgā smaidīgais vaigs. Redzēdams, ka man acis vaļā, viņš ienāca, un atkal dvielis elkonī. Vai drīkstot cienītai kundzei galdiņu novākt?

Es prasīju, vai viņš savā laikā nav par oberi strādā-jis, ka tik smalki māc vakariņas pasniegt. Tā paindīgi prasīju, jo aiz sienas Jēkabs katru vārdu dzirdēja.

Neesot gan gadījies.

Kur tad tā iemanījies?

— Es jau minēju, ka mana Lillīte gadu uz gultas sagulēja, kopjama un cilājama.

— Vai tad slimnieku cilājot var ko skaistu iemācī-ties? Jeb vai pie cilāšanas bija cits? — es jautāju. Tik tikko neizspruka man kāds vārds par podu nešanu, bet sakaunējos.

— Nē, kur nu cits. Tādam darbam Rīgā cilvēku ne-sameklēsi. Un, ja sameklētu, kā es varēju zināt, kāds tas cilvēks izrādīsies? Visa miesa viņai sāpēja, izgulēta, iz-mocīta — vai svešām rokām rūpētu, kā viņai vieglāk piedurties? Pats vien cilāju un kopu.

Es nezināju, ko teikt. Jurgis arī nopūtās, paklusēja, tad runāja tālāk.

— Un par to skaistumu un ēst taisīšanu... Redziet, viņai jau ēst vairs nemaz negribējās. Man vajadzēja visādi lauzīt galvu, lai kaut kumosīņu iemānītu. Veselu plauktu pavārgrāmatu sapirku par gatavošanu un galda

klāšanu. Cilvēks visu var iemācīties, ja grib. Es ātri iemācījos. Īpaši to pasniegšanu. Kad ēdiens skaists, pat grūtam slimniekam kārojas nogaršot, vai ne? — Un pats tā valšķīgi smīnēja, jo es savu šķīvi biju izēdusi un vēl ar garoziņu izslaucījusi. — Drusciņ līdzējis ir, vaidziņi zied ziedēdami.

— Glaimīgu runāšanu arī, slimnieci kopjot, iemācījāties?

— Arī. Lai priecīgāka.

— Un tā mācēšana noder vēl joprojām?

— Kā nu ne. Noder. Pasaki sievietei, ka viņa ir skaista, un viņa ir skaista — it kā spuldzīte iekšā iedegas, un uzreiz var redzēt visu, kas viņai jauks.

— Pie redzēšanas vien paliekat?

— Kā gadās. Ja sievietei prieks un man prieks...

Jēkabs aiz sienas noklepojās.

— Jurgī, ko jūs domājat par naudu? — man pēkšņi paspruka. Pati nobrīnījās. Laikam no Jēkaba klepošanas.

Jurgis tā kā apjuka. — Par naudu?

— Jā. Par naudu.

— Neko nedomāju. Nauda vai vēsmiņa pavasarī — te ir, te atkal nav.

— Tik vien?

— Nopietni. — Un tagad viņš patiesi bija it kā nopietns un smiekla pilns reizē. Puse tā smiekla izrāvās un puse nopūtās līdzī. — Kad Lillīte jau bija slima, bet vēl ne tik ļoti, ka uz gultas vien jāguļ, viņa dažudien bija spirta kā skolas skuķis. Vienā tādā spirtuma rītā mēs aizbraucām uz Mežaparku. Kā kungi — no pašas Zolitūdes ar taksi. Es biju algu dabūjis. Kā pie zvēru dārza izkāpām — fotogrāfs priekšā. Nofotografējāties. Uz svariem izsvērāties. Kamielim tūtu smalkmaižu

izbarojām. Tajā kafejnīcā pār Ķīšezeru izsēdējāties, šampanieti dzērām — tur skaists skats, vēl jaukāk nekā gar zvēru būriem staigāt. Tā mīlīgi ieskurbuši izklejojām visu Mežaparku. Ja šautuve, mēs iekšā — un šaut, ja panorāmas rats — mēs atkal vizināties. Visu, kas Mežaparkā darāms vai dabūnams, mēs izdarījām vai nobaudījām. Beigās vēl ar ūdensriteni izbraucāmies — diena bija rāma, ezers kā spogulis, saule rietēja. Lillīte nolika man galvu uz pleca — tāda laimīga, bet es redzēju: nogurusī. Ņēmām atkal taksi un mājās: atpakaļ uz Zolitūdi. Un, kad es par taksi biju samaksājis, tad redzēju, ka makā pliks piecnieks, ne vairāk, ne mazāk. Pa rublītim un kapeiciņai vien bijām visu notriekuši.

Es noliku Lillīti gultā, spilvenu aiz muguras, kājas apsedzu. Viņa paskatījās uz mani. — Ko tu tāds jociģis? — Es tajā ātrumā neattapos samelot un teicu: — Tu neticēsi, bet mēs esam notērējuši visu naudu. Piecnieks vien palicis. — Un pats nobijos: kā nu viņa uztrauksies? Viņai patiesi uz mirklīti palika mute vaļā. Tad viņa krita man ap kaklu un smējās, smējās, asaras slaucīdama: — Jurgī, mīļo, par to mēs bijām jauni kā pašā jaukākā jaunībā. Gan iztiksim, nebēdā! Kas zina, vai otra tāda diena mūsu mūžā vairs būs.

Nebija arī. Drīz Lillīte iegula. Nākošo vasaru viņa vairs tikai pa logu redzēja un rudenī nomira.

Jurgis apklusā. Es iedomājos viņus, divus vecus muļķus, pa Mežaparku dauzāmies — tīrais teātris. Jānosplaujas. Prasīju: — Un iztikāt?

— Iztikām.

— Laikam jau bija kas iekrāts. Citādi jūs gadu vis neiespētu savu sievu kopt. Kad cilājams slimnieks uz rokām, tad darbā nevar iet.

— Kur nu iekrāts. Es iestājos tādā artelī, kas deva uz

māju visādus sīkus koka darbus. Varēju pelnīt un pie viena Lilliti aprūpēt.

— Labi maksāja?

— Nē. Pārdevu motociklu un vēl šo to no mantām. Pie Lillītes tikai neko neaiztiku, lai viņa nepamana un nesatraucas.

— Vai tad arī nenožēlojāt, ka nekas nav iekrāts nebaltaī dienai?

— Dažkārt tirgū. Lillīte, jo slimāka, jo ēst nevarēja, un tad labāku meklēju — agru odziņu vai puķkāpostu, maigāku teļa mīkstumiņu. Pie privātiem. Un tie tad par savu teļa šķēlīti cilvēkam divas šķēles dzīvas miesas plēsa.

— Var redzēt, ka teliņu kopis neesat. Citādi zinātu, ko tas savukārt maksā.

— Es ne tik daudz par pašu cenu runāju. Jūs minējāt nebalto dienu. Nu tad galvenokārt nebaltaī dienā kāds to ārprāta naudu izdod. Lai dārgam slimniekam varbūt pēdējo prieku sagādātu vai kuslam bērniņam. Un viņi, tie ādas dīrātāji, zina, ka cilvēks nelaimē ir apjucis un viegli tādām iesmērēt kaut ko no apakšas, iepuvušu. Tā vienreiz ar zemenēm... Pirmās bija un tirgū vienīgās. Pa virsu tādas skaistas vien, kā jau zemeņu vecenes māc. Kamēr es skatījos un prātoju, vai varēšu, pienāca sieviete, bāla, acis vienā miglā, divsimt gramu gribēja un lūdza, lai labas, bērniņam uz slimnīcu. Zemeņu vecene: — Man, kundzīt, visas labas! — un, kamēr grāba un svēra, tā arī izlikās. Tā māte samaksāja trīs rubļus, pagāja soli, ieskatījās iekšā un sāka balsī raudāt. Stāvēja un balsī raudāja. Bet zemeņu vecenei ģimīis kā liķa tārpam, it kā šai nekādas daļas nebūtu. Savu mūžu neesmu pret sievieša cilvēku roku pacēlis, bet tai gan viņas zemeņu kasti pret galvu salauztu, lai

liek cietumā, vienalga. Krautu, ja Lillīte mājās viena negulējusi, kas tad ar viņu notiktu? Un ziniet, kopš Lillīte nomira, es savu kāju vairs tirgū neesmu spēris, lai man tie neķītrie spekulantu smaidi ne acīs nav jāredz. Derdzas.

Man melns gar acīm sagriezās no dusmām. Cilvēks no savas mutes labāko atrauj, lai tak pilsētniekiem tiek, un par to viņam — neķītrie spekulantu smaidi un liķu tārpi! Kad vērtā manta lielu naudu nav maksājusi? Sakodu zobus, lai neizlamātos. Puķu Gustiņš! Lillītes atraitnis. Bet pats gar elkoņiem knakstās un acīs lūr, un «kad klētiņā dusēsi tu...». Pazīstam tādus runčus! Allaž siltu mūriņu atradīs un būs mīlīgi un gludeni, bet citi tie sliktie.

Jurģis arī tūlīt pamanīja, ka esmu pārvērtusies no vaiga, un sāka atvainoties, ka nogurdinājis mani, slimu cilvēku, ar savu plāpāšanu. Es neteicu pretī ne vārda, pat arlabunakti neatņēmu. Šis nokrekšķinājās vien un aiztaisīja durvis, virtuvē žigli nomazgāja traukus — viens kas tiesa: akurāts vīrietis — un klusiņām vien laukā. Bet Jēkabs aiz sienas izstaipījās savā gultā, ka dēji vien nobrākšķēja. Aizklepojās tā vīzīgi un prasīja: — Nu, dabūji pa degunu no sava lielā brūtgāna?

— Tagad tu beidzot redzi, ka nav nekāds brūtgāns, ar ko es tirgū saostījusies un uz Damakšņiem atvilinājusi. Kaunējies būtu.

Šis atkal: — Es kaunos jau trīs gadus. Vairāk negribu. Iešu uz ciemu dzīvot. Rīt pat sniegšu priekšsēdētājam papīru.

Paskaties tikai! Viens pasaules gājējs pamuld un diezgan. Tūlīt visa dzīve jāārda laukā. Tā arī pateicu. Bet viņš: — Nemaz nē. Ja tu uzmet uz vadža mazu lakatiņu un vadzis nolūst, tad ne tava lakatiņa dēļ, bet

tāpēc, ka bijis pilns. Mans vadzis sen jau pilns. Es tagad ķeros to papīru rakstīt.

Gulta nobrākšķēja atkal, Jēkabam ceļoties. Dzirdēju, kā viņš aiziet pie galda, grabinās atvilktnē, čaukstina papīrus, nosēstas, un tad klusums. No tiesas rakstīja.

— Apdomājies jel, ko tu dari, — es sacīju, un dūša man bija tāda, ka gandrīz vai jāliek zem mēles vēl viena ripa no Kristapa nestā zāļu stobriņa. Jo savu veco es pazinu — lēni viņš skaitās, bet, kad saskaitās, nenāc ne tuvu. — Apdomājies, — es sacīju, — cik mums uz grāmatīnām. Pāri pa desmit tūkstoši katram. Vecā naudā būtu divsimt tūkstoši. Vai agrāk jel pašiem tiem visulielākajiem budžiem bija tāda nauda bankā? Ne Lejas Sprigulim arī nē, kur viņš jau bija īstens muižnieks!

— Kādam, kas banku aplaupīja, gadījās vēl vairāk. Un kur vēl mūžīgās bailes, ka noķers un ieliks cietumā.

— Atradis, ko salīdzināt? Vai mēs zaguši?

— Blēži tāpat. Ja par fiktīvu laulību tiesā, tad par šķiršanos noteikti arī. Man apnicis gaidīt, kad mūs liks cietumā; kaut gan, no otras puses, kas cits ir šīs mūsu dēļu šķirbas, ja ne cietums?

— Bet ko tad darīt?

— Vai nu precamies atpakaļ un jaucam savu cietumu nost, vai es eju projām — un būsim pa īstam šķirti.

— Precamies? Pensijas gados? To kaunu!

— Šķirties pensijas gados nebija kauns? Kā tādiem pilsētas sprukstiņiem, kas vienu rītu skrien sarakstīties un otru — uz tiesu, lai šķir?

— Tad tu mani, kā sacīt, bildini? — es mēģināju viņa ālēšanos pagriezt par joku.

— Jā, — viņš sacīja dusmīgi.

— Bet tad tu nevari vis rīt papīru iesniegt. Bildināmai meitai vajadzīgs apdomas laiks. Vismaz trīs dienas.

— Neesi vairs nekāda meita. Līdz rīt no rītam pietiks. Papīrs man gatavs. Vai nu es iešu viens pie priekšsēdētāja, vai mēs abi uz ciema padomi. Ja abi uz ciema padomi, tad liec aiz auss — pa tirgu tu man katru mīļu dienu nedauzīsies un tavas rubļa desas es turpmāk neņemšu ne mutē. Un ne vārda vairāk! Es tagad gulēšu.

Kā viņš rubļa desu pieminēja, tā atcerējos, ka cepu tak pusdienās un kartupeļu biežputru sakūlu, un kasti uzgāzu virsū, lai Jurģis ar Kristapu neierauga, un ka viss tagad sakaltis un pagalam — kartupeļu biežputra ātri skābst — rīt suņiem un vepriem vien darbs. Skāde atkal. Bet Jēkabs tikmēr nolikās gulēt un pa brītiņu jau šņāca un pukšķināja — aizmidzis.

Cik tomēr nelietīgs var būt tāds vīrišķis — viņš, redziet, savu ir pateicis un guļ. Kā man — tas viņam vien-alga. Bet modināt un vēl ko sacīt — šī nu nebija reize, kad drīkstētu vēl vairāk kaitināt.

Viegli tā noskaldīt: precamies atpakaļ! Ka viss pagasts smiesies un zobus trīs, to es paciestu. Kad cilvēki nav runājuši, kad nerunās. Bet tad jādod viena govš projām un zemes pleķis būs uz pusi mazāks. Suņi... Nu, par tiem es neko — ēd matus no galvas nost lielie nezvēri, spēj tikai barot. Bet govīs! Vai Brūklene, vai Liepa — tīrās piena upes ķīseļa krastos. Tādu nokaut — kā pašai nazi pie rīkles. Kolhozam atdot, lai ar slaucamām mašīnām vārdzina, — no žēluma nevarēšu. Un, ja es tirgū nebraucu un zemes gabaliņš viens, un govš viena, — ko tad lai es te Damakšņu kaktā sadaru? Televizors, vai, jāpērk, lai varētu sēdēt un blenzt kaktā, rokas klēpī salikusi? Tur jau kaķim jāsmejas. Vai grāmatas jālasa, kā tai gaisā pasistajai Zvirgzdiņu Marei?

Kad vēl pēdējo gadu kolhozā strādāju un bietes ņēmām, šī man kā jau kaimiņiene allaž blakus un tad nenostāstīties, kuro romānu atkal lasot. Viens bija uz veselu nedēļu par kādu tur Annu, kas pametusi labu vīru un miesīgu bērniņu un aizskrējusi ar grāfu pasaulē. Neatceros, ko man toreiz vajadzēja, bet vienu pavakari es pie viņas iegriezios — Mare sēdēja galda galā, plānvidus neslaucīts, pati ne darba vamzi nenovilkusi, mute melna, grāmata priekšā un asaras pil uz lapām, ka pakšķ vien. Es prasīju, kas ta šai par nelaimi? — Anna! Anna metusies zem vilciena! Es no sākuma nesapratu, kura Anna — Vecsinepju vai Kušķu —, un tīri satraucos, bet tad apjēdzu, ka tak tā viņas pasaules skrējēja, ar ko viņa man bietēs pilnu galvu piemelsa. Lai kā nekodu lūpā, smējiens paspruka. Mare saskaitās, bet es teicu, ka viņa gan varējusi laiku un asaras aiztaupīt, — vai tad no paša sākuma nav bijis skaidrs, ka tāda grāfiem pakaliskrišana labu galu neņems? Vārds pa vārdam — tagad mēs vairs pat nesveicināmies, uz ceļa tikdamās. Par tādu muļķi var grāmatas cilvēku pataisīt. Un atkal — lēta manta gan ir tāda grāmata, ja pērk vienu vai divas, bet ja daudz? Kā tai pašai skolotājai. Manu Jēkabu sauca pagrabā balstus likt — grīda liecās no grāmatu svāra, teju ielūzīs, bet pašai ciema kurpnieks astoņus gadus no vietas veco kurpju pāri lāpa. Kāda bērniem priekšzīme no skolotājas, kas nolāpītās kurpēs staigā? Gudra šī esot. Patiesi liels prāts māju gāzt kopā ar grāmatām un pašai plikām kājām skraidīt.

Laikus gan attapos savu dumjību arī — domāju un šķendējos par citiem, kur man par Jēkabu un saimniecību vajadzēja izlemt. Briesmīgākais, ka, vai nu es ar Jēkabu precētos atpakaļ, vai šķirtos pavisam, — puse saimniecības tāpat nost. Slikti vienādi un slikti otrādi.

Bet kā sliktāk? Tur tas āķis. Vai vadzis, kā Jēkabs sacīja. Kaut ko viņš sacīja un gulēja kā ercens, bet es jau otru nakti bez miega. Aiz to acis vien mirgoja un istaba rādījās it kā rīta pelēkumā, un pretī pie sienas vadzis. Jocīgi, ka es to vadzi agrāk nebiju pamanījusi. Un tas dzeltenbrūnais kažociņš, kas tur ar citām drēbēm karājās — kāpēc es biju domājusi, ka tas sen novalkāts un ielāpos aizgājis? Izskatījās gluži jauns, baltie jērādas atloki spīdēja puskrēslī. Nejauki rēgojās tikai izņidrējušais lakats virsū. Kas mani bija dzinis to putnabiedekli zirņu dobē noraisīt un tīri par apsmieklu uz glīta drēbes gabala uzvest? Ar lakatu vispār notika nelabas lietas — pelēkās rūtis it kā žāvājās, it kā stiepās uz leju un vilka citas drānas līdzī. Vajadzēja celties un pakārtot, bet visa miesa kā svina pilna, ne pirksta nespēju pakustināt, lai gan pūlējos tā, ka vai jākliedz. Uzmetīšu vadzim lakatu, vadzis lūzīs? Tā viņš teica? Lūzt vajadzētu ar briķšķi. Bet nu lūza pavisam bez skaņas, balti skaidu iesmi nostiepās, un es kritu kažokam un lakatam līdzī melnā tumsā.

Un tad tajā tumsā briķšķis — kā pa labu laiku, kā no tāluma. Vadzis nolūzis. Bet vajadzēja vēl arī būkšķienam būt, kad kažoks, citi kankari un tas nelaimes lakats uz grīdas nokrita. Gaisā taču nepalika? Bet nē — nebūkšķēja. Un tad es attaisīju acis, lai redzētu to brīnumu, kā aitas kažoks pa gaisu lidinās.

Ieraudzīju, ka istaba pasārtusi rīta blāzmā, kažoks uz vadža, kā bijis, un vecā lakata skrandā virsū. Ne vadzis lūzis nekā — taisni jāsmejas, ko visu cilvēks savā aplamībā nesusapņo! Un tad man itin kā viens pakrūtē būtu iesitis — tas briķšķis taču bija durvju aizciršanās, tur aizgāja Jēkabs, ar visu papīru aizgāja! Nogulēju. Ja

iesniegs priekšsēdētājam, tad viss pagalam, tik daudz es savu stūrabuku pazinu. Nu vajadzēja raut brunci mugurā un skriet — ja nebija ar riteni aizbraucis, kozi panāktu. Bet galva dulla, un visi locekļi kā nolēmēti — ne galvu kakla caurumā iedabūt, ne rokas piedurknēs. Kaut kā beidzot uzmodžināju kleitu, kājas basikņi tupeļēs un skrēju apkārt mājai uz Jēkaba lieveni.

No lieveņa pa rudens rasas baltumu melna švika uz ceļa pusi. Ar riteni gan... Un tad tikai man sāka klabēt zobi no tās ledainās rasas un rīta spalvguma, bruncis arī uz krekla vien uzrauts. Bet soli paspert nevarēju, paraudāt arī ne, tikai zobi klabēja, un nezinu, cik ilgi būtu stāvējusi, nesācis vecgada baroklis ņerkstēt.

Kāda man tur būtu daļa — Jēkaba baroklis, un Jēkabs tāpat pagalam, bet lops jau nav vainīgs, un vai tāpēc spainim labu samazgu jāiet zudībā? Atkal — pierasts. Savādi ar tiem pieradumiem — rokas un kājas pašas kust, kur vienmēr kustējušās, ka tur vai pasaules gals. Tā vien liekas: ja es pastarās tiesas priekšā plika stāvētu un Dievs ar eņģeļiem visos zeltos un bardzībā mani pratinātu, un tad veprēns ieņerkstētos, roka stieptos uz to pusi, kur cūkspaiņa stīpa, un es sacītu: paga nu runāt, paspēsīm, tāpat pasaulei gals, sabarošu tikai to lopiņu un tad jau... Un tā es, zobus klacinādama, gāju uz priekšnamu pēc cūkspaiņa, bet priekšnamā vāritu tupeņu un skāba piena dvaka garojās, it kā nekas nebūtu noticis, un es iešķaidīju spainī vakarējo biezputru, iekūlu riekšavu kliju, šjuku skāba piena piešāvu, un, tā pierasti kustoties, sāka likties — gan jau, vai nu tīri nekāds padoms nerasies, tāpat visu mūžu dzīvojuši, nevar taču būt! Pat istabā iegāju, zeķes uzvilku, cilvēka jēgā apģērbos un matus sasukāju. Zobi gan pārstāja klabēt,

tikai kad spaiņa stīpu otrreiz rokā paņēmu — veprēns nu kvieca itin sirdīgi: kā ne, citkārt viņš ap šo laiku jau paēdis un atmiedzī nolicies.

Veprēns kvieca, stīpa vilka roku, cūkēdiens lēni un pierasti šļakājās — nē, nevarēja un nevarēja būt, ka visa dzīve pagalam.

Un tad es pirmoreiz tajā rītā pa īstam pacēlu acis — un tur maura vidū stāvēja Kristaps. Garš, tievs, sprogainu galvu un bārdeli, un iesānis vēl garāka ēna ar rasas kroni kā jējuliņa rimbuli galā, un viņš skatījās ar savām zilajām acīm manī, cauri un vēl kaut kur tālumā, un man kā iedūra: var, var būt, pagalam dzīve, un velti kviec veprēns, un tad es atvēzēju spaini un izgāzu viņam zem kājām. Dzejnieks atradies! Dzejnieks! Pašas labās samazgas ar visu biezputru. Kad nav, tad nav.

Pēcpusdiena ar bērniem

Neizbēgamais ir noticis. Viņi stāv manā priekšā, tas ir, viņi nestāv, bet mīņājas un trinas, saskatīdamies, atklepodamies viņi runā kaut ko par pieskatīšanu, par neko nevajadzēšanu, visu gatavu, māsīcas kāzām un no rīta mājās būšanu, un es dzirdu viņu balsis it kā caur biezu spilvenu, un sajūta — mediķei pavisam necienīga — ir tāda, it kā patiesībā es būtu mirusi un manas miesas jau gulētu kaut kur citur, un šī te nemaz nebūtu es, bet kāds astrāls ķermenis, kas gan pārvietojas telpā, dzird un redz, bet ir absolūti nereāls. Tāda sajūta man rodas galēja pārguruma vai apjukuma brīžos. Es kaut ko atbildu, pati nezinu, ko, un mute man ir bieza un nejutīga kā no smaganās iešļircināta novokaīna. Mana atbilde laikam patikusi. Mani sauc par mīļo dakterīti un sirsnīgi pateicas, un tad viņa ieskrien istabā posties — un viņš arī tā sāniski virzās prom, un nekas mani vairs neglābs.

Es to gaidīju — pareizāk, ne gluži to, ne tik briesmīgu — kopš brīža, kad bumbierē aiz loga pēkšņi atskanēja spurciens un brīkšķis. Ziniet, kā tas ir, kad cilvēks klusā vietā apzinās sevi pilnīgi vienu, un pēk-

šņi brīkšķis: es neviļus iekliedzos pilnā kaklā, ar pašai pretīgu aizķercienu, čemodāns izkrita man no rokas, bumbierē pavīdēja mūsains vieplis smailu zodu, smailām ausīm, burkānsarkaniem matiem un līdz ausīm atņirgtu redeļainu muti piena zobu izkrišanas stadijā, nošalca zari, kaut kas mīksti nobūkšķēja, un spalga balšteile iespiedzās: — Šamā baigi notruhņijās! — Kāds vēl spiedzīgāk iesmējās, un tad divi kāju pāri aizmaršēja, divās nebalsīs dziedot: — Juksā, mazas bebuliņas, visas vienā rindiņā!

Es nemierināju sevi ar cerību, ka tie varbūt ir no kaimiņiem uzklīduši puikas. Es zināju. Pagalam mana miera osta — Tilaudu jumtistabiņa ar aplupušām sienām, kailiem elektrības vadiem un kailu spuldzīti pie griestiem, drēbju pakaramo, vecu virtuves skapīti zem viļņaina, vietām pelēcīgi plankumaina spoguļa un greizi izgulētu tahtu, kas nezin kāpēc saucās «Lira» un bija ļoti iecienīta manos jaunības laikos. Kaut gan grūti pateikt, vai iecienīta, vienkārši citādas nemaz neražoja.

Čemodānu es vaļā netaisīju, atstāju to istabas vidū un gāju uz kāpņu laukumiņa skatīties, vai kur nav manāms Tilaudu saimnieks, pats Janis Tilauda. Tieši Janis, nevis Jānis. Kolorīta pēc.

Zem kāpņu laukumiņa pelēksnēja nekad nekopti ērkšķogulāji un dažī sirmi ķirsīši — tur pēc vecā Tilaudas varēja neskatīties. Malkas šķūnīša — savas vasaras rezidences priekšā uz bluķa viņš arī patlaban nesēdēja. No pirtīņas skanēja rakstāmmašīnas klaboņa. Kuriņa durvīs ieslējies kāds hipijs — pat krūtis, pleci un vēders spalvaini, par bārdu un krēpēm nemaz nerunājot. Viņš te dzīvoja arī pagājušo vasaru, bet jāsaka, nevienu neaiztika, un es vēl šobrīd nezinu, kā viņu sauc. Jo labāk. No kūtsaugšas pa redeļu kāpnēm smiedamās un

drebinādamās kāpa jauna dāma garos pludmales brunčos, viņas tikpat jaunais vīrs stāvēja apakšā, gatavs uzķert, un nebūtu arī brīnums, ja viņa sapītos svārkā un kristu, tāds apgērba gabals nav iecerēts redeļu kāpnēm. Mazajam kūts lodziņam priekšā kruzulots aizkariņš, to patlaban vilka vaļā tukla roka. Toties aiz kūts stūra vicinājās Spoles aste, tad parādījās Jaņa pirksti ar aukliņu un piesēja asti pie pakaļkājas — tā tad vecais jūras vilks bija tur un taisījās slaukt govī, kas pa vasarām mitinājās zem klajas debess. Patiesi, ja neskaita malakas šķūnīti, Tilaudu vienīgā vasarniekiem neizirētā ēka bija mazmājiņa, un man allaž licies, ka Janim tas stipri kremš.

Varēju nesteigties, Spoli slaukdams, saimnieks parasti bija neomā, taču arī pie čemodāna neatgriezās — kas zina, vai vērts izkravāties. Stāvēju un gaidīju, kamēr Spolei noņēma aukliņu. Janis iznāca gar kūtsstūri, ienesa piena spaini šķūnītī un tad izslāja atkal laukā, nosēdās uz bluķa, izvilka no kabatas cūkas pūšļa repi un sāka bāzt švamdozē tabaku. Pagaidīju vēl, lai viņš ievelk dažu dūmu un slaiki nospļaujās, un tad gāju izskaidroties, jo Apšuciema Tilaudās, satiksmes neērtības nevērodama un zvēra naudu par noplukušu jumtistabiņu maksādama, es gadu no gada dzīvoju tikai tāpēc, ka vecais necieta bērnus un vasarniekus ar bērniem neņēma.

Tur nu viņš sēdēja uz bluķa visā savā operetiskā greznībā — balta bocmaņa bārda pazodē, pogājams adīts vamzis pār strīpainu bužurunci, švamdoze zobos, kājas gan basas, bet milzīgie, atlokotie zvejas zābaki pieslieti redzamā vietā pie šķūnīša sienas, un turpat vadzī uzkārtā vaskadrānas jaka un cepure ar atloku mugurpusē, kādas redz vairs tikai filmās un uz skatu-

vēm. Par zīdvesteri to sauc, vai kā. Jūru tie zābaki un zīdvesteris matijuši nebija, vecais blēdis jau gadus divdesmit piecus negāja zvejā, šis aksesuārs līdzēja vasarnieku laupīšanā, bet es viņam nemaksāju par zābakiem, zīdvesteri un bocmaņa bārdi. Es maksāju par mieru, un tas viņam bija labi zināms.

Tagad nu Janis Tīlauda šļirca caur zobiem un izlikās mani neredzam. Bet tas viņu neglāba.

— Jums te parādījušies bērni, saimniek, — es teicu.

Janis pacēla dzeltenīgas veca runča acis un skaļi ierāva elpu.

— Ko jūs teiksiet? — es jautāju.

Janis teica: — Tā viņš i, — un nospļāvās. Tāmiņu izlokšne arī piederējās pie stila.

— Nu, un?

— Ročeg, Sietiņ āzbrauc uz Maskav un tikmēram adev to mājapakš švāģerim.

— Tad man jāmeklē cita vieta. Savu atvaļinājumu es gribu pavadīt bez bērniem. Jūs to lieliski zināt.

— Tā viņš i, — Janis atkal drūmi nospļāvās.

Nu man vajadzēja prasīt atpakaļ naudu, bet nevarēju uzreiz saņemties.

Janis paurbināja smiltis ar liku kājas ikšķi un teica: — Ta šie te būs vēl desamt diens. Vo nevar pieciest? — Doma, ka vajadzēs atdot naudu, nu bija ataususi Janim tik skaidri, ka viņš izkrita no lomas. — Tāpat jūs visā ciemā ne tukšu strazdu būri neatradīsiet. Un citas mājas būs pilnas bērnu līdz skolas sākumam. Šie te aizbrauks pēc nedēļas.

Par to varēju nešaubīties. Vecais jūras vilks bija tik slinks, ka pat ar melošanu sevi neapgrūtināja. Pēc šīs neparasti garās runas viņš atkal sāka pakšķināt padzi-sušo pīpi, blenza nīkulīgajā maurā un neteica vairs

neko. Es arī brīdi paklusēju, griezoz apkārt un smagu sirdi gāju izkravāt čemodānu.

Pakāru uz vadžiem virsdrēbes, ieliku virtuves skapītī veļu, uz skapiša ziepes, odekolonu un citus sīkumus. Pēdējo no čemodāna izņēmu safjānā iesietu grāmatu «Vējiem līdzi». No mātes mantotu. Priekšlapā ar viņas stāvo, cieto rokkrakstu kā zīmēt iezīmēts: Lonija Pērle.

Tā pati cietā roka sabojāja manu mūžu. Kalsnais pirksts vienmēr kratījās gaisā, biedējot mani no citiem bērniem, baciļainiem, netīriem, rupjiem. Es patiesi baidījos. Un, kad citi bērni to pamanīja, viņi mani biedēja tīšām. Bērni ir sadisti. Viņi vajā to, kas no viņiem bīstas — lielu vai mazu. Tad māte uzgribēja, lai es mācos par bērnu ārsti, kā daktere Liepiņa, kas mani glāba, kad es saslimu ar vēdertīfu. Tieši un vienīgi es, nevis tie netīrie, baciļainie. Un ko mana māte gribēja, tam bija notikt. Es kļuvu. Es, kurai aizkrīt balss no šausmām jau tad, kad jāpasaka bērnam: — Elpo... klepo... parādi mēlīti. — Un slimš bērns taču godīgi guļ gultiņā vai nobijies atnāk mātei pie rokas uz poliklīniku. Toties vesels!

Apakšā skanēja puiku balsis, vecāku arī. Es nospriedu, ka jāiet pie jūras, kamēr viņi mājās. Kas zina, kā būs tālāk.

Tālāk bija tā, ka es, nomaļāku ielāciņu kāpās izraudzījiesies, nepaspēju lāgā ne palagu noklāt, izgērbties un atšķirt grāmatu, kad viņi parādījās. Nebija ne mazāko šaubu, ka tie ir viņi, nevis citi, jo viņi nāca ar jau dzirdēto maršu: juksā, mazas bebuliņas! Drošības labad es pasteidzos uzlikt saulesbrilles. Kaut nedaudz, bet tomēr norobežo, īpaši tik lielas, kā tagad nēsā.

Kā jau varēja paredzēt, viņi negriezās uz otru, bet

tieši uz manu pusi un apmetās tikai kādu desmit metru atstatumā no manis. Ir cilvēki, kas obligāti lien citiem virsū. Teiksim, tukša ēdnīca, tikai pie viena galdiņa kāds sēž. Nu tad viņi nesēstas vis pie brīva galdiņa, bet klāt tam vienīgajam sēdētājam.

Puikas arī nebūt negāja pie ūdens, bet sāka spēlēt sunišus, izgudrēm ar katru apli pievirzīdamies man tuvāk. Tas, kurš mani sabiedēja bumbierē, izrādījās mazākais. Otrs par kādu gadu vecāks, balti sprogainu matu ērkuli uz galvas. Viņš ļoti izskatījās pēc tā bērnu dienu kaimiņpuikas, kurš, mani gaitenī satiekot, grūda pirkstu allaž zaļi aizķepušā degunā un tad man pie mutes: — Puņķi negribi? — un es, riebumā un bailēs brēkdama, bēgu pie mammas. Vēl tagad jānoskurinās atceroties.

Nu puikas apmeta man jau tik tuvu likumu, ka grāmatā iesprakstēja smiltis. Acis nepiešķīda, brilles bija priekšā. Es izpūtu smiltis no grāmatas un pacēlu galvu, skatīdamās cik iespējams draudīgi. Kaktā iedzītas peles draudēšana. Bet viņi pēkšņi apstājās un teica: — Labdien!

— Labdien. — Es apjuku no tik negaidītas pieklājības.

Viņi stāvēja un blenza uz mani, kā blenž vienīgi bērni. Tādās reizēs es jūtos tā, it kā man drēbes nebūtu kārtībā.

— Tu esi mūsu daktertante, — apcerīgi sacīja burkāngalvis.

— Jūs! — Lielākais ieogrūda viņam dunku sānos.

— Jūs, — nopietni atkātoja mazais.

Man viņi arī likās it kā redzēti, bet ārstējusi viņus noteikti nebiju, un es teicu: — Neatceros, ka būtu jūs ārstējusi.

— Mūs nē, mēs ar Jēkaupiņu nekad neslimojam, bet citus bērņus, — sacīja burkāngalvis.

Jā, jā. Nezāles princips. Beidzot es viņus atcerējos. Bija tādas durvis sētas kaktā, pa kurām nevarēja mierīgi iznākt vai ieiet, jo durvju priekšā mežonīgu puiku bars no gaismas līdz gaismai spēlēja hokeju. Šie divi allaž bija barā. Jau pa gabalu to baru ieraugot, man gaita kļuva kokaina un lūpas savilkās nejēdzīgā, stīvā smaidā, bet vajadzēja vien iet cauri. Toreiz es labi redzēju, ka dubļainā bumbiņa lido man taisni sejā, bet nespēju paliekt sānis savu koka smaidu. Bumbiņa trāpīja pa vaiga kaulu. Es izlikos, ka nekas nav noticis, un smaidīdama gāju uz durvīm.

Burkāngalvis lietišķi prasīja: — Kur tu viņai iemauci? Sprogainais atbildēja: — Acī. Pa tiešo.

— Būs ziepes, — burkāngalvis sacīja.

Ziepjū nebija. Žēloties mūsdienu vecākiem nav nekādas nozīmes, pat ja būtu laiks un enerģija viņus uzmeklēt.

Te nu viņi stāvēja un blenza. Izrādīt nepacietību nedrīkstēja. Ja bērņi redz, ka no viņiem grib vajā tikt, tad nav ne dzīšus aizdzenami.

— Tātad tavu brāli sauc Jēkabs. Un tevi? — es jautāju burkāngalvim.

— Mazām Lulitēm, — viņš teica.

Jā, jā, tieši tā viņš teica.

— Es neprasu, kam, bet kā?

— Mazām Lulitēm.

— Tā viņu sauc no bērņa kājas, — apstiprināja Jēkaupiņš.

— Kā var kādu saukt no kājas? — es jautāju.

— Nevis no kājas, bet no bērņa kājas, — Jēkaupiņš paskaidroja.

Man pietika. No kājas. — Uz redzēšanos, Mazām Lulitēm un Jēkaupiņ.

— Uz redzēšanos!

— Tas būs drīz!

— Mēs taču dzīvojam vienā mājā!

Protams. Kāda laime. Grāmatā atkal iesprāga smiltis, šoreiz no starta atspēriena, un par to varēja vienīgi priecāties.

Tagad viņi uzklupa tēvam, kas negribīgi slējās augšā. Smiltis tapa iesprausti žagariņi, kas nozīmēja vārtus. Tēvu, garu, kumpu un brillainu, ielika vārtos, un futbols sākās. Blikšķēja bumba. Puikas necilvēciski spiedza. Māte ar blondu bizes rituli pakausī un kādiem piecpadsmiit kilogramiem lieka svāra brīžiem laiski uzsauca: — Sarauj! — Tēvam svīda brilles; kamēr viņš vilka no šortu kabatas mutautu un slaucīja stiklus, puikas brēkdami un lielīdamies sasīta kādus desmit vārtus. Ģīmenes idille visā savā idiotiskumā.

Teorētiski man bija mīers, bet praktiski neesmu spējīga koncentrēties, kad dzirdamības un redzamības robežās ir bērni.

Pēc sešdesmitajiem vārtiem tēvs teica: — Brek! — un apgūlās smiltīs. Es negaidīju, kamēr puikas atkal sāks uzplīties man. Savācu savu saimniecību un pastaigādāmās gāju uz Rīgas pusi, ar visu ādu juzdama, ka puikas blenž man pakaļ.

Acis bērniem ir kā korķu velkamie.

Piecpadsmiit minūtes es gāju un tad atskatījos. Tie sīkie ķeburiņi, kas nu bija redzami, mani nebīedēja. Taisījos klāt palagu, kad ieraudzīju, ka, par aizmugurē atstātām briesmām domādama, nebīju pamanījusi priekšā esošās. Te kāds pusducis bērnu raka cietoksni. Patlaban viņi to darija klusi, pakauši vien redzami pār slapjo

smilšu valni. Taču sajūta, ka jebkuru brīdi viņi no tā cietokšņa ar brēku un ālēšanos iznirs, tāpat neļautu man lasīt. Nogriezos šaurajā meža strēlē un pa šoseju, garāmbraucošo mašīnu izplūdes gāzes rīdama, gāju uz Tilaudām, uzkāpu savā istabā un nokritu uz pļerkstošās «Liras».

Jūrmalas gaiss pirmajā dienā uzdzen miegu. Par spīti sarūgtinājumam un Jaunām nojautām, es cieši aizmiglu un nogulēju līdz vakaram.

Lejā skanēja paceltas balsis. Rituālā cīņa par kāju mazgāšanu. Bez entuziasma. Puikas bija pret kāju mazgāšanu, to prasīja puiku pašcieņa. Vecāki par. To prasīja vecāku prestižs. Beidzot noplīkšķēja siksna — pa solu vai pa galdu. Pēdējais brīdinājums. Tad sāka plunkšķēt ūdens. Puikas mazgāja kājas. Vēl minūtes desmit pēdējo spiedzienu un jezgas, tad iestājās klusums.

Taču ko lai es tagad iesāku ar klusumu? Ja nakti dega gaisma, pa jumtistabas šķirbām līda odi un, reiz salīduši, palika istabā uz visu vasaru, lai ik nakti man vajadzētu līst ar galvu zem segas, atstājot tikai mazu spraudziņu elpošanai, kamēr viņi, derdzīgi sīkdami, riņķo virs segas un gaida, kad miegā es segu nometīšu, kā tas parasti notika. No rīta viņi, sarkani piezīdušies, karājās pie griestiem.

Tāpēc es uztaustīju miega zāles, iedzēru dubultu devu un gulēju tālāk. Saprņi es biju vista, šausmās zemei pieplakusi, un pār mani riņķoja melni ar oranžām svītrām puikas, zemāk, arvien zemāk... Es izmisīgi iekērcos un no tā ķērciena pamodos.

Pār Tilaudu ērkšķogām karājās migla. Zāle bija ledainas rasas pilna. Pasarkanā rītu puse rādīja, ka lec saule. Uz akas malas kāds bija atstājis pilnu spaini — atlika

vienīgi priecāties, ka varu piesmelt savu krūzi, ķēdi nedārdinādama. Tādā agrumā tas nebūtu pieklājīgi.

Jūrai vēl, protams, par aukstu, bet pilnā klusumā gulēt uz vienalga cik nelāgas tahtas, grauzt cepumus, piedzert akas ūdeni un lasīt bija tīrā bauda.

Bet nekas nav mūžīgs. Jau pēc divām stundām apakšā ar troksni un skandālu sāka mosties. Noblikšķēja ārdurvis. Puikas izšāvās laukā. Ar lasīšanu bija cauri. To es zināju vēl pirms mīnāšanās zem bumbieres un rāpšanās. Es uzvilku segu pāri galvai un izlikos aizmigusi.

— Daktertante gul, — bumbierē atskanēja čuksts un uzmanīga, daudz klusāka lejuņķepurošanās. Tā tad miegu te respektēja. Tomēr kāds glābiņš.

Četras dienas es bēguļoju un pamanīta taisīju acis ciet. Puikas bija klusi. Savu iespēju robežās, protams. Un kādas puikām tās robežas? Kad puika ierauga žogu, viņam jānovelk gar to sprungulis, lai noplarkšķ. Cauram spainim jāiesper ar kāju. Stieples gals jāstrinkšķina. Papīra tūta jāpiepūš un ar blikšķi jāsasit. Un vēl jākaujas — no sākuma sēcot un buksnījoties, tad ar brēcieniem un spalgu lamāšanos. Un, godīgi sakot, kad viņiem izdevās būt pavisam klusiem, bija vēl jaunāk. Tad man likās, ka man uzglūn un tūdaļ notiks kaut kas briesmīgs, un es ķērķšu kā tā zemei pieplakusī vista, uz kuru metas divi strīpaini vanagi. Glābiņa nekāda, tikai pats bojāejas mirklis nezināms.

Nu mirklis ir klāt. Esmu apņēmusies. Vai tiešām esmu? Negribas ticēt, bet puiku mātes zīda kleita un tēva uzvalks redzami jau no mugurpuses un tad pazūd ceļa likumā pavisam, un vanagi skatās uz mani ar plēsīgām acīm.

— Mēs iesim uz jūru? — prasa Jēkaupiņš.

— Jā, mēs iesim uz jūru, — es atbildu gluži bez balss.

Mēs ejam. Puikas aurē savu: «Juksā, mazas bebuliņas,» — grūstās un dzenājas, visu laiku it kā ar tīšu aprēķinu, lai basās kājas būtu pa mata tiesu no kādas pudeles lauskas vai dzeloņstieples činkura. Cik daudz izrādās lausku, stieplu un smiltis ieputinātu konservbundžu no Tilaudām līdz jūrai, vai dienīņ, un no traumām es neko nejēdzu, tā nu nepavisam nav mana specialitāte! Atmiņā bezpalīdzīgi pēc izvēles uznirst kaut kādi formulējumi, kā «komplicēta psiholoģiska eksplozija» un «otrās krīzes periods», kad konstatēts vislielākais bērnu traumu skaits (puikas ir taisni tajā vecumā), rēgojas pēdu šķēlumi, griezumi, no artērijas šļācošas asinis... Man kļūst nelabi. Un tad Jēkaupiņš iebrēcas un sāk lēkāt uz vienas kājas, otru rokās turēdams. Noticis. Nupat zaudēšu samaņu.

— Tu uzkāpi uz dadža! — dzirdu mazā balsi.

Jēkaupiņš nolamājas. Mazais nošņāc: — Kuš!

Jēkaupiņš atkal skrien ar abām kājām, gan mazliet pieklībodams, bet uz katru lausku un bundžu, kas rēgojas no smiltīm. Un tad vēl kāpu mieži, asi kā žiletēs! Reti ir brīži, kad cilvēks nožēlo, ka nav akls. Es nožēloju.

Katra vēlēšanās piepildās, bet parasti tad, kad ir jau par vēlu. Tagad es guļu smiltis un skatos grāmatā, bet neko neredzu. Ja vēl varētu nedzirdēt. Tomēr dzirdu. Tas, ko dzird, bet neredz, liekas dīvaini biedējošs un neķītrs. Es tomēr paceļu galvu. Nē, attiecībā uz puikām redzi neesmu zaudējusi.

Tepat viņi ir. Jēkaupiņš, uz papēža paslietu pēdu vicinādams, skatās uz to pēdu un spurc. Tāda pēdas vicināšana saucas par pāku un lieliski viņus uzjautrina.

Neko idiotiskāku nevar iedomāties. Ja nu vienīgi pākas cīnīšanu (kad Lulitēm tādu paslietu pēdu cenšas noliekt pie zemes) vai pikuča cīnīšanu (tad jānoliec pasliets ikšķis). Savā starpā viņi arī dažkārt dēvējas par Pikuci un Pāku. Mazais ir Pikucis, lielais Pāka. Un, kad lielais grib mazo kaitināt, viņš nebalsī deklamē: «Pikuciša dziesma skan jau no paša rīta, Pikuciša dziedāšana atskan malu malās.» Mazais tad kļūst vēl sarkanāks nekā viņa sarkanie mati un visi viņa vasarraibumi sprakst aiz niknuma, bet lielais ņirdz, kamēr mazais sāk raudāt un kauties. Arī pākas cīnīšana bieži pārvēršas kautiņā, tāpēc es saku: — Ejiet labāk ūdenī.

To man nevajadzēja darīt. Jēkaupiņš, Pikucīti dziedādams, metas uz jūru. Mazām Lulitēm šņākdams pakaļ, un kautiņš tomēr notiek, tikai ūdenī. Katram gadījūmam izlupinu un iemetu mutē divus tazepamus. Galu galā tur ir sekls. Tā. Izkāvušies samērā ātri un tagad brālīgi brien dziļāk. Pirmais, kā jau īsākais, laižas peldus Lulitēm. Es zinu, ka viņi peld labi, un tomēr, redzot viņu galvas tik tālu jūrā, man atkal kļūst pavisam nelabi. Tas noteikti nebija briesmīgākais, ka man viņus uztiepa, īsti briesmīgajam vēl jānotiek. Kā caur miglu atceros, ka bērniem pie atvēšanas nav pieaugušo brīdinātāja — krampju. Viņi zaudē kustību koordināciju, un tad... Nē, tā nav dzirdes halucinācija. No jūras skan drausmu pārvērsti brēcieni. — Palīgā! Slikstam! — Es lecu augšā un skrienu uz jūru, kājas man smagas, kā pret straumi brienot, un tas ir veltīgi, jo peldēt es tikpat kā nemāku, bet kā es būtu varējusi palikt uz vietas, kad slikst man uzticēti bērni? Labāk jau noslikt viņiem līdz.

Un tad es ieraugu, ka uz bļāvīenu pusi strauji peld liela galva. Abas mazās pašķiras un šaujas katra uz savu

pusi. Lielā nokliedz: — Kuru ķeršu, tas dabūs dubulto! — un griežas pakaļ Jēkaupiņam. Zinu, ka tas ir Jēkaupiņš, viņa baltais ērkulis arī ūdenī nekļūst gluži tumšs un gluds. Tad Jēkaupiņa galva pazūd pavisam. Ak Dievs! Bet lielā galva sparīgi peld uz priekšu un neliekas uztraucamies. Ieniris? Pēc veselas mūžības Jēkaupiņa galva iznirst, taču ne lielajai galvai priekšā, bet tālu aizmugurē un atkal brēc: — Palīgā! — Nu lielā galva atskatās, bet otrreiz vairs nav izjokojama un griežas uz krastu. Ar prātu es nu saprotu, ka tā ir spēle, bet kājas man trīc.

No ūdens izbrien viscaur spalvains radījums un nāk uz manu pusi. Nu es redzu, ka tas ir Tilaudu bezvārda hipijs. Puikas izbrīduši seklākā vietā, šļakstinās, bet malā nebrien. Suns zina, ko ēdis.

Es katram gadījumam uzlieku lielās saulesbrilles. Hipijs nāk, apkārt skatīdamies, it kā ko citu meklēdams, tomēr pie manis. Nu viņa ēna ir blakus smiltīs. Visas hipija spalvas pilnas ūdens pilienu, un ap ēnu zibinās sīkas varavīksnes. Kad viņš nokrekstas, man atliek vienīgi pacelt galvu.

— Piedodiet, vai jūs neesat redzējusi to puisēļu vecākus?

Es atbildu, ka šodien viņus aizstāju.

— Ak tā, — viņš saka un šaubīgi noskatās uz mani. — Redziet, viņi to nedara pirmo reizi. Bet nevar zināt, kurā brīdī tik pārgalvīgi bērni iekuļas nelaimē. Kad viņi patiešām sliks, var izrādīties, ka neviens viņus neglābs. Vajadzētu viņiem paskaidrot.

— Es pateikšu viņu vecākiem.

Es skatos mazliet pāri spalvainajam plecam debesīs.

— Paldies, — viņš saka pēc neveikla klusuma brīža.

Es paskatos viņam sejā un pamāju, atmiņā uznirst kaut kur lasīta rinda: «Tas bija Patrokls ar krēslainiem, nolaistiem plakstiem...» Aplama asociācija. Patrokls noteikti nebija spalvains. Ja nu vienīgi plecīgs un gurnos šaurs, kā šī pa smiltīm aizslīdošā ēna. Smieklīgi. Es, paldies Dievam, neesmu no tām, kas attiecīgā vecumā lauza galvu par jauniem puisiem, kaut gan medicīniski tādas noskaņas pamatotas.

Es pat nosarkstu aiz dusmām uz sevi. Vai puikas būtu ko pamanījuši? No kārkliem atskan spurciens. Ka viņi ir jau klāt un tieši kārklos, es jau dzirdēju. Paceļu acis. Jā, pār smilšu valnīti pabāzušies divi pauri ar kaiju spalvām slapjajos matos. Indiāņi. Vajadzētu parunāt par mānīšanos un sliķšanu, bet negribas ielaisties. Sākot runāšanu ar bērniem, nekad nevar paredzēt, kā tā beigsies.

Puikas man draudzīgi uzsmaida. Viņi liekas apmierināti ar sevi un pasauli. Jēkaupiņš paceļ pie mutes kaut ko baltu un sāk piepūst balonu. Kad es beidzot aptveru, kas tas par balonu, karstuma vilnis pāršalc mani no pēdām līdz matu galiem. Trīs garos lēcienos esmu pie viņa, izsītu to draņķību no pirkstiem, sagrauju Jēkaupiņu aiz rokas un rauju uz mājām. — Paņem mantas! — es vēl uzkliežu Mazām Lulītēm, un viņš nobilī paklausa. Sētā viņš pat paskrien mums garām un draž augšā pa kāpnēm uz manu istabu mantas nolikt.

Jēkaupiņu es ierauju Ķirvīžu virtuvē. Uz galda par laimi ir sodas paciņa. Ieberu sodu vienā ūdens glāzē un lieku skalot muti, ieberu otrā, noberžu viņam lūpas un seju arī, pārējo mazgājamā bļodā un lieku pamatīgi berzt un mazgāt rokas. Jēkaupiņš izskatās satrūcies un dara, kā sacīts. Var redzēt, viņš nesaprot, kas tas bijis par balonu. Labi vismaz, ka tā.

Es atvelku elpu un iemetu mutē vēl divus tazepamus. Kopā četri. Tas ir par daudz, es zinu, bet man jāiztur līdz puiku gulētiešanai.

Kad ārā atskan būkšķis un brīkšķiens, es jau zinu, ko tas nozīmē, un pat nesatrūkstos, ieraugot kāpņu laukumīņa pārlauzto margu vēl šūpojamies un lejā smiltis nekustīgu Lulitēm — pēc četrām tazepama tabletēm daudz maz normālam cilvēkam satrūkties vairs nav iespējams. Es tikai nodomāju: labi, ka neiekrita ērkšķogās, varēja acis izdurt. Kad es pietupstos, lai paraudzītu pulsu, man blakus kur bijis kur ne tup arī Jēkaupiņš un mierina: — Neuztraucieties, daktertante! Mazām Lulitēm vienmēr krīt no augšām, un nekas. Šis jau bija tikai otrais stāvs. — Pulss rāda, ka Lulitēm krizdams gan mazliet iztrūcies, bet tas laikam viss, jo, lai cik nekustīgi viņš negulētu, plakstiņi mazliet raustās un caur skropstām uz mani lūr blēdīga ačeļe. Nekustīgs. Tā ir ideja.

— Tavam brālim smadzeņu satricinājums, Jēkaupiņ, — es nopietni saku.

— Nū? — Jēkaupiņš izbrīnās, bet tikai uz mirkli. — Tas Lulitēm nav pirmais smadzeņu satricinājums. Kad viņš Rīgā ar spēka paņēmienu trieca Hepi pret asfaltu, Hepi aizveda uz slimnīcu. Smadzeņu satricinājums! Vēlāk Hepis nāca sētā tikai ar hokeja ķiveri, un puikas viņu vairs nesauca par Hepi, bet par Hegustu.

— Atraduši Hegustu! — Lulitēm iebrečas un speras augšā. Jēkaupiņš ieņem cīņas pozīciju, un es saku «brek», kā viņu tēvs tādās reizēs.

— Fakts! — atcērt Jēkaupiņš. — Pārākais vārtsargs.

— Pikuci! Ģirts labāks! — šņāc Mazām Lulitēm.

— Jēkaupiņ, neuztrauc brālīti, — es saku. — Sma-

dzeņu satricinājums ir nopietna lieta. Viņam tagad vajadzēs divas nedēļas gulēt bez kustēšanās.

— Man nekas nesāp, — brēc Lulitēm.

— Smadzeņu satricinājums bieži ir nesāpīgs, — es atbildu, un mēs ar Jēkaupiņu vedam Lulitēm uz gultu.

— Daktertant, vai jums kādreiz ir bijis smadzeņu satricinājums? — jautā Jēkaupiņš, un es no sirids nožēloju, ka nevaru nolikt nekustīgi viņu arī. Hmm, kāpēc nevaru? Bet par savu smadzeņu satricinājumu gan es viņam nestāstīšu. Bija. Vienam piedzērušam tipam es aizrādīju, ka nepārvarama tieksme uz neķītru vārdu lietošanu saucas par koprolaliju, un jautāju, vai viņš ir uzskaitē. Viņš atbildēja. Es sacīju, ka tas nav iespējams, jo mana māte nomira, kad viņš vēl nebija nācis pasaulē, un atguvu samaņu tikai slimnīcā.

Mazām Lulitēm ķepurojas. Es saku, lai ir mierīgs, citādi būs vēl sliktāk, bet viņš kliedz, ka viņam ne drusciņas nav slikti, un es atbildu, ka tā tikai liekas, lai viņš nekliedz un neplosās, jo tad sāksies vemšana. Vemšana ir nepatīkama. Lulitēm kļūst domīgs un beidzot ļaujās it mierīgi, ja neskaita to, ka jau pie trešā soļa viņš izmanās iespert Jēkaupiņam pa potīti un Jēkaupiņš viņam pa dibenu, un atkal man jāsaka «brek», un vēl es viņam saku: — Bet tu saklāj gultu brālītim un pēc tam sev.

— Kāpēc sev?

— Tev karsta galva. Mērīsim temperatūru.

Jēkaupiņš parauga pieri. — Nemaz!

— Ar paša roku nejūt.

— Tad es nevaru gultas klāt, — Jēkaupiņš iebilst.

— Tik daudz vēl vari. Man jānogērbj Lulitēm. Tas jādara ļoti uzmanīgi.

Jēkaupiņš klāj gultu un šķielē uz Lulitēm, kas ieju ties lomā un savilcis žēlabainu ģīmi. Vispār Jēkaupiņš

liekas it apmierināts, ka arī viņš būs slims. Tā bērni saprot taisnīgumu. Kas vienam ir, to vajag otram, lai tā būtu kaut vai spitālība. Kad abi nodabūti guļus, Jēkaupiņš arī raugās žēlabaini, lai gan galva viņam, protams, nav karsta. Bet, gultās gulēdami, puikas vismaz būs drošībā un nepadarīsies sev galu manas dežūras laikā.

— Termometrs ir skapītī, — vārgā balsī saka Jēkaupiņš.

— Bet tad vajag lasīt priekšā. Mums vienmēr lasa priekšā, kad mēra temperatūru vai mēs esam apdauzījušies un nolikti gultā, — paziņo Lulitēm.

— Tev kaitīgi runāt, — es aizrādu.

— Karlsonu, — saka Jēkaupiņš.

To jau varēja gaidīt. Karlsonu es reiz netīšām izlasīju. Pievilka autores vārds — Astrīde Lindgrēna. Pie tam zviedriete. Izlasīju, un tagad par daudzzinātajiem zviedriem esmu daudz zemākās domās. Ja bērni pirms Karlsona vēl kādu nelietību nemācēja vai vienkārši neiedomājās izdarīt, tad Karlsons ir aizpildījis pēdējos robus viņu izglītībā.

Es iespraužu Jēkaupiņam termometru padusē, nolieku krēslu istabas vidū starp abām gultām un lasu: «Tad viņi abi ar Karlsonu stīvējās tik ilgi, kamēr spilvens saplīsa. Un Karlsons to pameta gaisā, un dūnas tik jauki lidoja uz Brālīti, kas gulēja uz dīvāna, ka Brālītis skaļi smējās.»

Vārdu sakot, tādā garā tikai uz priekšu. Savu balsi es dzirdu kā caur sienu. Tas ir no tazepama.

— Vai vēl nav? — prasa Jēkaupiņš.

— Kas nav? — Ak jā. Saprotu. Es paskatos pulkstenī. Divdesmit minūtes. Tik daudz vēl apjēdzu, ka jāizņem termometrs pašai, pirms Jēkaupiņš pamanījies.

— Trīsdesmit septiņi un pieci, — es saku. — Gultas režīms.

— Es arī gribu redzēt. — Jēkaupiņš stiepj roku, bet es jau esmu termometru nokratījusi. Tā tikai vēl trūka, lai viņš redzētu!

— Dzert, — činkst Lulitēm. Iejuties.

— Kur jums ir vārīts ūdens? — es jautāju.

— Mēs nedzeram vārītu ūdeni!

— Mums riebjas vārīts ūdens!

Lai. Galu galā vienalga. Acis man līp ciet, bet saule vēl gabalā. Kamēr es virtuvē smeļu no spaiņa ūdeni, istabā kaut kas noblīkšķ. Protams. Pulkstenis uz grīdas.

— Netišām, — saka Lulitēm.

Es biju cerējusi, ka gultas režīms līdzēs. Nekā. Nu viņi vienkārši demolēs māju. Vispār es apskaužu to pulksteni, kas tur guļ uz grīdas un drīkst netikšķēt.

— Dzert, — tagad saka Jēkaupiņš. Kamēr es iešu virtuvē, atkal kaut kas plīsīs. Tad savu reizi dzert vai ko citu gribēs Mazām Lulitēm — joprojām nezinu, kā to palaidni sauc īstā vārdā — nē, kaut kas ir jādara.

Istabā aizdomīga švīkstoņa. Jādara. Nekas viņiem nenotiks. Lieli un spīrgti puikas. Es piesmeļu nevis vienu, bet divas krūzītes.

— Tagad dzersim zāles, — es saku.

— Abi? — sajūsmā prasa Lulitēm.

— Abi.

Es iedodu katram pa tabletītei tazepama.

— Rūgt nebūs?

— Nebūs.

Puikas svinīgi ieņem zāles un es savu vietu uz krēsla.

— Pie kā mēs palikām?

— Pie «bet es nudien redzēju Jonu Blundu».

— Labi. Nākamā nodaļa. «Karlsons noņemas ar maizīšu un pankūku iranizēšanu».

Mans lasījums laikam atgādina uz maza ātruma uzliktu plati, bet man patiesi vairs nav spēka. Ja, balsi lasīdams, cilvēks varētu aizmigt, tas ar mani notiktu.

Par laimi, pirmie aizmieg puikas. Labu brīdi es neticu savai atpestīšanai, lasu tālāk un vēroju, vai viņi neblēdās. Nē. Elpa dziļa un mierīga, rokas atmetas. Veselu bērnu miegs.

Es nolieku Karlsonu, kāpju augšā un nokrītu uz savas «Liras».

Mans miegs nav laimīgs. Sapnī poliklinikas gaitenis un pie mana kabineta durvīm divi balti zārciņi. Iekšā guļ Jēkaupiņš un Mazām Lulitēm abi nemazgātām kājām. Kāda sieva ar zīdaiņi grib tikt garām un iekšā, bet māsa Meire bīda viņu atpakaļ un saka: «Šie ir pirmie pie dakteres Pērles.»

Es pamostos aukstos sviedros. Aiz loga tumšs. Divpadsmit. Nokāpju lejā un, gaismu neiededzot, klausos. Puikas mierīgi guļ. Eju atkal augšā un tad tikai aptveru, ko esmu sadarījusi.

Kā es rīt skatīšos acīs viņu vecākiem un ko teikšu? Ja es pastāvēšu uz smadzeņu satricinājumu, Ķirvīziem būs vajadzīga sanitārā mašīna, lai aiztransportētu Lulitēm uz Rīgu. Ja turpretim ne, tad man jāatzīstas, ka neesmu varējusi izturēt divus veselus bērnus ne pusi dienas un nolikusi viņus gultās. Ar nemazgātām kājām baltos zārciņos. Mācītā pediatre. Kā vispār lai es pastāstu Ķirvīziem par mazā krišanu no otrā stāva un lielā balonu? Vai tas drīkst notikt ar bērniem, kurus kāds uzrauga? Un ne jau vienkārši kāds. Baltie zārciņi ir pirmie pie dakteres Pērles, jā, jā.

Es laikam nemaz neesmu pamodusies. Es lieku baltā

zārciņā peldudvieli un saulesargu, melnās brilles un kurpes, kleitas, veļu un odekolonu un pašā virsū «Vējiem līdzīgi». Kamēr tas tur vēl nestāv kuriņa durvīs. Jocīgi. Zārciņam čemodāna slēdži.

Kā es varēju viņus nolikt gulēt ar nemazgātām kājām? Un kāpnes arī tik briesmīgi čīkst. Sapnī vienmēr briesmīgi čīkst. Drebuļi pa visu miesu no āra gaisa. Nekas, izrādīsies, ka vienkārši esmu nometusi segu. Tāpēc droši uz priekšu, daktare Pērle! Cauri pagalmam, tad laukā uz ceļa, un tad jau būs šoseja. Varbūt kāda vēla mašīna uzņems. Sievieteī bīstami nakts laikā sēties svešā mašīnā, bet droši vien es pēdējā brīdī pamodīšos un tas nenotiks. Sapnī tas līdz galam nenotiek.

Tās dullās Paulīnes dēļ

Cilvēkiem acīs mēs vairs nevaram rādīties. To vien dzird kā — šu... šu... šu... re, tās ir tās divas vecenes, kas dabūja gadus par huligānismu... nabaga cilvēks... smagi miesas bojājumi... invalīds uz visu mūžu... cietumā tādas, bet nē, nosacīti šām iedots... nav taisnības pasaulē, nav... Viņdien eju gar Klāburu logu, dzirdu, iekšā mazais Pēcis ālējas, bet māte šim: — Bļauj, bļauj! Sabļausi huligānu vecenes, tad tev būs! — Puikam mute ciet kā aizšūta. Agrāk, kad mēs ar Paulīni jaukā laikā izgājām sētā zem ceriņkrūma pasēdēt, bērni ap mums vien tinās, konfekti mangoja vai plijās virsū, lai Paulīne pastāsta par «aiztukšītu — pustukšītu — iztukšītu» vai lieldienu tirdziņu ar karuseļiem uz tā stūra, kur nu jaunā skola uzcelta. Tagad pamūk aiz šķūnīša spēlēties vai parādās uz trepēm, ierauga mūs un sprūk atpakaļ. Bet sētas puses logos viena gardīne nokustas, otra. Lūr. Uz ielas tāpat — sabikstās, nokrekstas, galvas griež atpakaļ un atkal: šu... šu... šu...

Tā dullā Paulīne tikai smejas: — Lai skatās veseli! Viņiem savs prieciņš, mums arī. Tak beidzot kāds paskatās, ja reiz jaunībā neskatījās. Nekādas bildes jau nebijām. — Atradusies! Nebijām! Lai runā par sevi. Es biju. Man ir ko vecumdienās atcerēties. Paulīnei tik

vien kā tas spickundziņš, kas viņas sūri grūti krātu padomiņu izmānīja un iekrita kā santīms rīziņā. Ne policija rokā nesadzina. Palika vecavās, lai arī pēcāk, kuro naudu nopelnīja, to par štātēm palaida. Pucējās uz velna paraušanu. Tādas algas dienas nebija, kad ar paciņu rokā nepārnāktu. Un tad — ne ēdusi, ne dzērusi, ne rokas mazgājusi — vaļā. Aukliņu ar nazi pušu un nosviež murskulī, papīru saplēš, kur tak vienmēr pie saimniecības noder aukliņas un papīri, un es nekad neko neizputinu — lai cik ilgi jāknibinās, atraisīšu un satīšu glīti jo glīti, papīru ar plaukstu nogludināšu un nolikšu pie vietas, lai neiet manta zudībā. Šī — nē. Un tūlīt tā jaunā blūze, vai kas tur bijis, mugurā un pie spoguļa — no priekšas, no pakaļas, no vieniem sāniem, no otriem, caur pieri lūrot vai galvu atmetot. Stundām no vietas. Es viņai gan sacīju: — Ko tu gories pie spoguļa vien? Kas tevi te redz? Pagrozies tur, kur puīši staigā, varbūt kāds uzķeras. — Šī atkal: — Tu saki? Visas jau neskrien vīriešiem pakaļ, kā daža cita! — Daža cita, ko tu neteiksi! Pretī pāieties vēl nenožīmē pakaļ skriet. Un, ja pretī nepaiesies, kas zinās, vai tu maz tāda pasaulē esi? Sienām cauri jau nesaredzēs, kā tu pie sava spoguļa klīrējies. Bet ko nu!

Dulla bija Paulīne tos laikus, dulla arī palika, un tikai viņas dulluma un štātēšanās pēc mēs uz tiesas beņķa nonācām. Un vēl par to vīzdegunību. Par mūžīgo: — Tu saki? — Lai tur kas vai kā, šī tikai saslienas kā ķēniņiene un: — Tu saki? — ar tādu varenu nicināšanu. Pat ja es no rīta viņu modināju, un modināt stundīgi vajadzēja man, jo Paulīnei bija āpša miegs, tad arī es šo purinu: — Celies! Uz darbu jāiet! — kamēr šī uzslienas cēli jo cēli sēdus un: — Tu saki? — Tā tas viņai iegājies,

ka ij pati, par brīnumu, pamodusies šāvās sēdus un:
— Tu saki? — kaut gan neviens neko nebija sacījis.

Bet kāds nu mēs kurais esam, tādām tas mūžiņš jādzīvo. Paulīne, lai cik dulla, tāpat mana māsa, citi radi zem velēnām, un pašām arī laiks piedomāt pie kaulainā brūtgāna ar izkapti pār plecu.

Piedomāt mēs sākām pirms pieciem gadiem. Paulīnes domāšana skaidra: mirstamkleitas! Kādas mums kurai būs un cik smalkas. No zīda, no atlasa, no brokāta! Es šai: — Nekādus zīdus un brokātus mēs no savām pensijām vis nevaram atlicināt. — Šī tik atmet galvu: — Tu saki? — Kāpēc citas vecenes varot ar murķelēm, baravikām un brūklenēm šiverēt, bet mums kā tādām grēfienēm uz pensijām vien jāsežot? It labi mēs varot izkustēties svaigā gaisā. Bez visas peļņas, tas pat sejas krāsai esot derīgi. Es gan turējos pretī, ka man gluži vienalga, kādā krāsā manas krunkas, bet vai Paulīni jel viens cilvēks pārrunājis? Spindzēja apkārt kā rudens muša, kamēr vienu rītu uzcēlāmies pirms gaismas, grozus rokā un uz Limbažu mežiem. Tīri par postu bija gan baraviku laiks, gan labas vietas uzgājām, gan brangi nopelnījām. Nu Paulīne vairs ne striķos sienama pie mājas neturējās, nedz arī man jāva elpu atvilkt. Ar baravikām vēl nekas, bet kad nāca brūklenes! Želīgais dieviņ, to kriku mugurā, tās nostieptās rokas un vaka-ros vēl smērēšanos ar bišu indi tā, ka ne vairs mūsu istaba vien, bet visas trepes un koridori pēc nabagmājas smirdēja. Tikai ap dzērveņu laiku Paulīne pierima — pārāk tālu no Rīgas, vienā dienā nekādi neapgrozīties. Dzērvenes jau mūsu laikos tie vien var dabūt, kam savas mašīnas, ne mēs, divas vecenes. Un tāpat bijām brangu žūksni sapelnījušas, atlika vienīgi izdomāt, kādu drēbi

pirkt un kur šuvēju dabūt — par arteļiem Paulīne ne dzirdēt negribēja.

Bet tad tos gāganu karus, kamēr izspriedām, kāda drēbe gādājama! Es gribēju melnu zīda kleitu ar baltu krādziņu un manžetēm — kā godīgam mironim piederas. Paulīne — nē un nē! Melna kleita baltos plīvuros neizskatīšoties, man vajagot gaiši pelēku, ja ne tieši baltu. Es atkal: — Ak tad baltu gan? Un galvā kronīti no tavas kāzu mirtes? — To mirti, re, Paulīne iestādīja vēl skuķa gados, un jau toreiz, kad tas spickundziņš parādījās, mirte bija tik kupla, ka Paulīne būtu varējusi no galvas līdz kājām nopušķoties, ja šis neaizmucis, bet nu sen kā visu logu aizaugusi, istabas stūris allaž tādā zaļā pakrēslī. Paulīne nošķnās vien, bet tad atcirta, ka bērēm tāpat kāds mirtes zariņš vajadzīgs — un nebūtu šī sarūpējusi, kur tad ņemtu?

Nedēļas divas stīvējāmieš un ecējāmieš, bet Paulīne nebūtu Paulīne, ja man pelēku neuztieptu. Un, kādu šī pati šūšot, to man nemaz neteikšot — kad pārnesišot no veikala, tad redzēšot. Manu drēbi arī viņa pirkšot, viņai esot labāka gaume. Tur nu es neļāvos. Gaume šai, kā tad! Apzeltītu pulksteni uz piedurknes virsū sprādzē, un vēl gaume! Pati gāju drēbi pirkt, bet neba šī man pa visu Rīgu pakaļ nevalkājas un aiz rokas neraustīja: — Šo nē! To nē! Šito pavisam nē, šitai nebūs krituma! — Nudien, kāds tad, uz muguras guļot, vēl kritums vajadzīgs? No zārka laukā, vai? Bet iestāsti Paulīnei. Dulla.

Manas mirstamkleitas drēbi vienā dienā sadabūjām. Tādu mīlīgi pelēku krimplīnu. Toties Paulīne meklēdamās līdz vecgada vakaram saskraidīja — mani līdzī nesauca, nedz arī es būtu gājusi. Un, kad pārnesa un atkal pa savai nemodei aukliņu murskulī un papīru

skrandās, es domāju, ka turpat uz vietas galu dabūšu. Lillā! Spoži lillā ar zelta un sudraba puķēm. Brokāts. Tik vien kā iebreços: — Dullā! — Bet Paulīne zodu gaisā: — Tu saki?

Es sacīju arī. Visu pēc kārtas par veco ķēmu, kam trīs saskrullēti mateļi uz galvas, rokas kā sakārņi un zelta puķes mugurā. Un kā tas var izskatīties.

Paulīne atkal: — Tu saki? Cik tev pašai to matu, ja man trīs? Četri vai? Mēs nopirksim parūkas. Baltas un sprogainas. Un rokās baltus cimds.

Parūkas! Kur pēc šiem krimplīniem un brokātiem labi ja šuvējas tiesa palikusi. Bet Paulīnei muti neaizbāzīsi. Vai nu tīri šoziem mēs miršot, nākamvasar atkal pabraukāšot baravikās un nopelnīšot.

Nenomirām arī, bet, kad baravikas bija pāri un sākās brūklenes, man gribējās, kaut mēs tomēr būtu vēl ziemā nomirušas. Atkal krika visos kaulos, bišu inde un sirdsdrapes, bet parūkas nopelnījām, lai arī izrādījās dārgākas, nekā domāts. Toties skaistas gan. Es savu uzliku, apskatījos, kā piestāv, redzēju, ka labi, un noliku mirstamajā plauktā uz garās, pelēkās kleitas. Paulīne toties katru mīļu dienu kleitu mugurā, parūku galvā un gar spoguli — no priekšas, no pakaļas, no vieniem sāniem, no otriem, caur pieri un ar atmestu galvu. Zelta un sudraba puķes vien laistījās. Vai viņai varēja iestāstīt, ka šitā viņa līdz bērēm visu to godību pagalam novazās? — Tu saki? — Un cauri.

Kad vēl pēc vienas baraviku un brūkļu vasaras bija gan cimdi, gan gari zīda apakšsvārki, gan tilla plīvuri un sazin kas, Paulīne pasludināja, ka tādā zārkā, kādu Revolūcijas ielas kantorī taisot, šī ne sitama negulšoties. Vajagot dabūt privātu meistarū un laikus pasūtīt. Istaba mums, kaut arī pa abām viena, liela kā

ugunsdzēsēju garāža, varot mierīgi nolikt zārkus kaktā, lai gaida savu reizi.

Es vairs ar Paulīni nestrīdējos, īpaši, kad izrādījās, ka tajā pelēkajā kleitā, baltos cimdos un parūkā patiesi izskatos pēc baroneses, ja ne augstākas dāmas. Un zārki mums maksāja vēl divas baraviku un brūkleņu vasaras, man — gaiša, lakota oša, Paulīnei ar baltu zīdu apsis un kruzulu kruzuliem gar malām. Ja šai kāzu nesot bijis, tad vismaz bērēs šī gribot baltu zīdu.

Taisīja tos zārkus mūsu istabā — meistaram nebija citas vietas. Kaimiņi izprasījās krustām un šķērsām, kas tur pie mums dauzās un ēvelē. Mēs teicām, ka remonts, un cauri. Kad bija gatavi, aplājām ar siltumnīcas plēvi un segām, lai nenoput un kāds nejaušs ienācējs nepārbīstas. Cilvēki jau tādi nervozi.

Nu, kad viss gatavs, varētu būt miers. Tā likās man, bet ne Paulīnei. Blēņas raksta par to neizgudrojamo perpetum mobili. Paulīne ir tāds perpetums un mobilis vienā personā. Kur tikai duka rodas? Paskaties — kauli un āda, ne dzīvībai nebūtu kur aizķerties, bet pukšķina, griežas un spurinās kā viena vāvere, tik tā miera kā pa nakts melnumu. Un tad arī svaidās pa gultu, trūkstas sēdus un: — Tu saki? — Nav vairs tas āpša miegs, kas jaunās dienās. Bet no rīta, kā acis īsteni vaļā, tā pie kumodes savas mirstamdrēbes cilāt un parūku galvā bāzt. Es sacīju — noķēpāsi, un tā arī notika. Vienu reizi šī atkal visā savā godībā gar spoguļi gorījās un tikmēr kāpās atpakaļ, kamēr uzgrūdās galda stūrim, kur man šķīvis ar rīvītiem āboliem. Izgāza sev uz dibengala. Pagalam mani pūliņi, pagalam lillā brokāts. Kur tu ābolu pleķi no zelta un sudraba puķēm laukā dabūsi? Tad gan Paulīne raudāja, kamēr attapās, ka tam nesmukumam viņa tāpat virsū gulēs un neviens neredzēs.

Kādu nedēļu pēc ābolu šķīvja bija miers. Tik vien kā uz kumodi skatījās, grūši pūta, pavilka šūplādi vajā un aizstūma atkal ciet. Pa to nedēļu sakritās vēl vairāk, lai arī likās, ka nebūtu kam kristies. Un sāka runāt, ka velts bijis viss pūliņš, šai no bērēm nekāda prieka nebūšot, ja nevarēšot sevi zārkā redzēt. It kā jel viens miro-nis sevi zārkā redzējis! Dulla, kas dulla. Tā es viņai. Bet Paulīne galvu atpakaļ un: — Tu saki? — Lai gaidot laiku, šī izdomāšot.

Izdomāja arī. Mēs nolikšot viņas zārku uz galda, šī apgērbšoties un gulēšot iekšā, es viņu ar plīvuru un mirtēm nopušķošot, sveces blakus aizdedzināšot un pasaukšot fotogrāfu, lai iztaisa bildi. Fotogrāfs jau mirstamzīmi neprasišot. Bildi varēšot smuki palielināt un priedāties par savu bērū godību pēc sirds patikšanas. Pēc tam to pašu izdarišot ar mani, tikai fotogrāfu pasaukšot no citas darbnīcas. Un atkal viņa mani apvārdoja, kā tas allažiņ bijis.

Vienā jaukā pavasara rītā man vajadzēja iet uz darb-nīcu pēc fotogrāfa. Sarunāju tādu istu solīdu kungu — mīkstu un apaļu kā mācītāju, pasirmiem matiem. Jau-nie jau vairs nemāk kārtīgu bildi iztaisīt — tā domāju es, un tā viņš arī sacīja. Lai es neuztraucoties, dārgās nelaiķes bilde būšot ka prieks, uz pirmskara papīra. Atnākšot viņš pēc darba, septiņos. Atstāju solīdajam kungam adresi un gāju uz tirgu pēc vizbuļiem. Paulīne bija pieteikusi, ka astoņiem vizbuļu pušķiem vajagot būt uz tā plīvura, pastarp mirtes zariņiem. Un vēl sveces pērkamas.

Kamēr es it apgurusi mājās pārķļuvi, Paulīne jau bija savu balto zārku no plēves apakšas istabas vidū izšķūrējusi un pie krustiem vien kunkstēdama un vai-dēdama ķērās. Un neba istabas vidū izvilkšana tas

smagākais darbs. Vajadzēja divām vien ar saviem kaķa spēcīgiem uz galda uzcelt. Kaimiņus palīgā saukt pie šitā teātra tak nevarējām. Es jau arī fotogrāfam kauna pēc nesacīju, ka nelaiķe vēl nemaz nav nelaiķe. Bail bija, ka nesmejas, kaut arī tāds solīds kungs, pieklājīgs un saprotošos gados.

Diviem lāgiem cēlām un atkal laidām atpakaļ. Trešo lāgu Paulīnei viņas gals paspruka vaļā, ka noblarkšķēja un nokrakstēja vien. Taisni tāds troksnis, it kā lūzis kas būtu. Izčamdijām to nelaimes galu ar čamdīšanu — redzēt cauri baltajiem zīda kruzūjiem tāpat nevarēja, bet tā arī nesapratām, ir pašķīdis vai nav. Paulīne katram gadījumam apraudājās. Es teicu — neraudi, miroņim nedrīkst būt sarkanās acis. Šī atkal: — Tu saki? — bet nošņaucās tomēr un palika mierā. Par to es viņai sa- taisīju cukurūdeni. Tad atpūtāmies kādu pusstundu un, kad cēlām ceturto reizi, uzdabūjām gan augšā. Visādi glīts zārks, tikai tas zemē kritušais gals gan vairs ne pēc kā neizskatījās. Labi vismaz, ka tā bija Paulīne pati, kas vaļā palaida, citādi man ne peles alā nebūtu glābiņa no pukstēšanas un vaidēšanas.

Divas stundas Paulīne pucējās, grozījās pie spoguļa, likās zārkā, kāpa laukā, un tai zārkā man arī vajadzēja nest viņai spoguļi klāt. Nebija un nebija labi, kamēr izdomāja, ka lūpas arī vajagot nopūderēt baltas, citādi neesot īsti pēc miroņa. Nebūtu es viņu skubinājusi, fotogrāfs uznāktu, šai vēl pie spoguļa grozoties. Un patiesi, tik tikko uzspēju Paulīni ar plīvuru pārklāt un ar tiem miršu zariem un vizbuļiem nospraudīt, kad klāt bija. Svecēs aizdedzināju, kamēr viņš ar savām lampām un visādiem steķiem ķimerējās. Jāsaka, to viņš darija ilgi. Nav joka lieta tāda fotografēšana.

Ar visu vecumu ausis man kā pelei. Un dzirdu —

kamēr solīdais kungs, šo to papļāpādams, nevar vien uzmunsturēties un izdibināt to īsto vietu, no kuras bildēt, — mana Paulīne sāk tā smalcīņi caur degunu švilpt. Aizmigusi! Par to švilpšanu vēl nebūtu nekas, ņēmos diktāk runāt un solīdo kungu arī lūdzu diktāk, sak, lāgā nedzirdu. Bet pašai kājas aukstas — ka Paulīne neiedomājas miegā grozīties vai ko. Tik vien cerēju, ka no mūsu runāšanas klusītēm uzmodīsies.

Jāsaka, kungs bija solīds, bet pastrupa auguma, galds augsts un Paulīnes baltais zārks arī kā viens stikla kalns — bez krietnas pakāpšanās mūsu princese nebija īsti nobildējama. Kungs kāpa uz ķebļa, kāpa uz krēsla — nekā. Beidzot es iegidos, ka otro durvju kaimiņš tak savas trepītes koridorā izlicis, un gāju pakal, izgudrēm runādama un kājas klapēdama, lai kungs Paulīnes švilpšanu nedzird.

Noslējām tās trepītes Paulīnei kājgalī, blakus nolikām krēslu, uz tā bija man jākāpj gaismu rādīt, un tad dabūjām, kā fotogrāfa kungs teica, pareizo rakursu. Tik nu kā tās trepītes krakstēja un ļodzījās, ka viņam bikses vien švikstēja no kāju drebēšanas. Bet kungs neko, turējās dūšīgi, lika man cilāt lampu šā un tā, līdz beidzot diktā balsī noteica: — Tā būs labi!

Un te nu mūsu mironis ar vienu rāvienu sēdus un: — Tu saki? — Tā bargi un nicīgi, kā jau Paulīne allaž, no miega trūkusies.

Solīdais kungs tā īsi aizgārdzās, kāja trepēm cauri un gar zemi ar visu to būšanu. Par nelaimi — ne jau vienā rāvienā. Vispirms ar vaigu pret galda stūri, ka asinis vien pašķīda, tad ar savu smalko aparātu pret svečturi, un tas arī vēl viņam uz galvas uzkrita.

Brēcu es, brēca Paulīne, no zārka laukā svempdamās. Fotogrāfs gulēja uz grīdas, asinis no vaiga, kāja trepēs.

nelāgi ierežģīta, acīm baltumi vien redzami. Paulīne metās pēc ožamā spirta — labi, ka es visu vietā nolieku, jāmeklējas nebija — un korķīti kungam zem deguna. Kungs iestēnējās, acis jau zilās paspīdēja, bet, kā ieraudzīja Paulīni zelta puķēs un miroņa plīvurī, kas, no zārka kāpjot, bija aiz tiem brokāta ķeburiem aizķēries un stiepies līdzī, — nogārdzās atkal — un baltas šķirbas vien starp plakstiem. — Tu, dullā, jel nerēgojies viņam! — es uzšņācu, un reizi mūžā Paulīne iztika bez «tu saki». Aizgāja stūrī pie savas mirtes un ķērcā klu-sītēm, kā vista uz pērkonu. Un man vajadzēja vienai ar visu galā tikt — zinājusi nu, no kura gala sākt.

Vispirms dabūju viņu pie samaņas, tad ķēros kāju no trepēm vilkt, bet kur tu dieviņ, kā es aiztieku, kungs nebalsī bļaut un lamāties tik šķebeni, kā es savu mūžu nebiju dzirdējusi. Lai saucot tūliņ ātro palīdzību, kāja esot salauzta gabalu gabalos. Laikam bija arī — nelauzta jau nevarētu tik modīgi ielocīties tajās negala trepēs. Un miliciju lai saucot uz karstām pēdām, viņš mums, vecām velna mātītēm, rādīšot cilvēkus bendēt. Un, jo viņš bļāva, jo šķīda asinis no pušā vaiga. Es teicos jel tās asinis saņemt, bet šis nē un nē, lai redzot milicija un ātrā palīdzība, ko mēs viņam nodarījušas.

Uz tādu nedzirdētu skandālu, ne saukti, ne manīti, bija ienākuši kaimiņi, tie, kam trepītes koridorā. Pats ūsas galu mutē iekodis, pati kā Lata sieva uz Sodomas degšanu izbolījusies — un bija arī ko redzēt. Ja ne zārks un sveces, un solīdais kungs trepēs un asinīs, tad Paulīne viņas lillā zeltos un plīvurī. Vienreiz nu viņa bija bilde.

Kungs sablenza, ka divi sveši nākuši klāt, un sāka bļautīties vēl negantāk. Tad es teicu kaimiņam, lai noiet pie Klāburiem, kur vienīgais telefons mūsu mājā,

un zvana arī to ātro palīdzību un miliciju. Kas cits atlika.

Milicija atšāva pirmā. Un pratināt un protokolu rakstīt — zemē tur bija jāielien visu kaimiņu acu priekšā. Jo projām jau šie negāja vis, Klāburi arī uznāca un vēl kādi, ar kuriem mēs ne lāgā nesveicinājāties. Paulīne sarka kā pujene, man bira asaras no kauna un errastībām, bet izstāstīt vajadzēja visu. Un, kad atbrauca ātrā palīdzība, — vēlreiz. Un skatīties, kā miliči kož lūpās, lai nebūtu jāsmejas. Ārsts arī koda lūpā, bet sanitāri, jauni puikas, spurgāja vien, prātā viņiem nenāca pievaldīties. Uz labu tāda ēvergēlība nevarēja būt un nebija arī.

Kamēr ārsts to kāju no trepēm ar lielu kunga blāšanu izmunsturēja, kaut kā lubās iesēja, lai pa ceļam no lieka nekulcinās, un vaigu sakopa, tikmēr šie abi kā tādi ērzelēni paskatās uz Paulīni, paskatās uz mani, paskatās viens uz otru, aizkunkstas no smiekliem un tikai skurināties. Bet, kad vajadzēja kungu nestuvēs celt, tad tās skurināšanās dēļ viņiem neko labāk vis negāja, kā mums ar Paulīni zārku uz galda stīvējot. Dakteris rājās, kungs blāva, šie nesa, un nestuves lēkāja un kratījās kā tajos viņu modes dančos. Tā viņi izkratījās pa durvīm un sāka purināties pa trepēm lejā.

Es līdzī negāju, man pietika kreņķu un blamāžas. Tāpat dzirdēju, kā šie, kājas švīkstīnādami un aizspurgdamies, kopjas lejā. Bet tad uzreiz tie spurcieni atkal zviedzienā pārgāja, un tad nāca pamatīgs būkšķis un tāds blāviens, kāds vēl šovakar nebija dzirdēts. Blāva, cik kurais, un kunga balss pāri visiem kā pastardienas bazūne. Tak tie nešpetnie bija izpurinājuši viņu no nestuvēm, un, ticiet vai neticiet, kungs bija salauzis arī roku!

Iesūdzēja viņš mūs laikam jau slimnīcā gulēdams,

jo, kad pēc pusotra mēneša nāca laukā, tad arī mūs ar Paulīni sauca tiesas priekšā. Un atkal bija jāstāsta no gala, aiz kauna vai nostu beidzoties, atkal visi kočā lūpās, un pats tiesnesis gaisu vien uz iekšu rāva, kā verdošu pienu iestrēbis, tikai kungs un mēs ar Paulīni ne. Jo ne vien kāja un roka šim salauzta, bet vēl smadzeņu satricinājums un smalkais aparāts sasists. Kungs pastāvēja, ka mēs ar Paulīni aiz tišas ļaunprātības tā izdarījušas, jo, kad viņš, uz trepītēm stāvēdams, sacījis: — Tā būs labi, — Paulīne uzblāvusi: — Tu saki? — Šitā neviens no miega netišām nemostoties.

Es gan teicu uzteikdama, ka Paulīne savu mūžu tā no miega modusies, bet tiesa noticeja kungam, nevis mums. Un piesprieda mums par ļaunprātīgu huligānismu trīs gadus, sodu nosacīti atlaižot.

Trīs gadus! Man melns gar acīm sagriezās, ne vārdiņa es nebūtu varējusi pateikt, bet Paulīne, dullā, jau cirta galvu atpakaļ, un es rāvu šo aiz piedurknes, lai neuzbrēc jel tiesnesim: — Tu saki? — Taču nē, Paulīne jautāja, vai viņu glabāšot kroņa vai pašas drēbēs, ja cietumā nomiršot. Pat uz tiesas sola viņai tik vien rūpēja, kā tie lillā zelti un baltais zārks. Tiesnesis, gaisu uz iekšu raudams, tādā aizžņaugtā balsī paskaidroja, ka cietumā mums nemaz nebūšot jāiet, tikai mūsu papīros skaitiņoties, ka esam tiesātas.

Tad mēs ar Paulīni sākām raudāt, citi savukārt smaidīt un tikai mūsu apskādētais kungs šņāca un purpināja par netaisnību. Bet tā zem deguna, jo tiesai nedrīkst acīs lēkt.

Tā mēs, mūžu tik godīgi nodzīvojušas, ka likās, ne pastarās tiesas nebūtu īpaši jābaidās, Paulīnes dulluma dēļ tapām notiesātas tepat šaisaulē. Sev par sirdēstiem un pasaulei par apsmieklu.

Pareizāk būtu sacīt — man par sirdēstiem. Paulīnei tas pasaules apsmieklis kā debesu rasa. Jo uz mums skatās, jo cēlāk šī atmet galvu un vēl ikšķi man sānos — sak, redzi ko? Un parūku tagad vazā katru dienu, savos matos un lakatiņā uz ielas vairs neiziet. Būs, būs uz mirstamo reizi tikpat šķidrena kā pašas pūka. Bet man apnicis runāt, lai darās, kā grib, tik vien pieteicu, ka viņas dēļ brūklenēs vairs nebraukšu. Mana mirstamā kārtā un parūka gaida savu stundu kā nule gādātas, man nekur nav jāskrien.

Lai es neskrienot arī. Tiktāl labi. Bet viņnedēļ — pārņāku es no veikala, logs vaļā, mana Paulīne baltā parūkā sēž uz palodzes un blakus tas dzeltenais plastmasas spainelis, ko mums kaimiņš uz Sieviešu dienu uzdāvināja. Es tā lēšu, ka pircis bija paša sievai, bet šai nepaticis, tāds pusē nošķelts ērms un nieks vien tur iet iekšā — neba citādi šis būtu dāvinājis. Jā, tad nu Paulīnei tas spainelis blakus un pilns ar ūdeni.

— Nu jau ar parūku galvā sāksi logus mazgāt? — es prasu.

Šī: — Tu saki? — Ne mazgāšot logu, ne būšot. Bet, ja to ūdens spaini kādam uz galvas uzgāztu, vai tas būtu huligānisms?

— Ko tev atkal no huligānisma vajag? — es prasu.
— Sen neesi tiesāta?

Šī: — Dikti patikams un laipns kungs tas tiesnesis. Gribētos vēl kādreiz redzēt. — Acis pārgrieztas un skatās pāri šķūneļa jumtam, it kā gaidītu to patikamo kungu no debesīm atlidojam. Un smaida saldsērīgi, kā īstena brūte.

Redzējies ko? Šausmas padomāt, kur mēs vēl nonāksim tās dullās Paulīnes dēļ.

Kara Jaiku stāsts

Lauzta sirds
uz goda dēļa
1997

— Keskiselt kättä... — mut, per siniseston. Paulina
taas parviltä... — Jo ut muna... —
— ja, kättä... — tagad... —
— m... —
— ma... —
— ap... —
— v... —
— k... —

— La... —
— ma... —
— ei... —
— ja... —
— ei... —
— ma... —
— ei... —

— ja... —

— ja... —

— ja... —

— ja... —

— ja... —

Kara laiku stāsts

Laila pamodās ar sauli kā vienmēr, lai gan gulēt tikusi labi ja pirms divām stundām, kad no sētas bija aizkunkstējis pēdējais pārkrautais vezums un viņa beidzot raudājusi pilnā kaklā, jo nu jau drīkstēja, neviens vairs nedzirdēja, līdz balsi aizsita miegs, bet arī miegs Lailu nepažēloja.

Sapnī viņa atkal bija nokļuvusi tvarstā, jo dokumentu pārbaudītāji allaž jauca viņas dzimšanas gadu ar datumu, trīsdesmit pirmo ar trīsdesmito, un trīsdesmitajā gadā dzimušos jau dzina darba dienestā uz Vāciju. Laila atkal gāja noķerto cilvēku barā pa ielas vidu, gar malām žandarmi ar kolonnai pievērstiem automātiem kaklā un katram blakus milzīgs suns. Suņu niknās, dzeltenās acis un automātu melnie stobri ne mirkli nenovērsās no kolonnas. Bet sapnī suņi, stobri un arī citi noķertie skatījās tikai uz Lailu. Noķertie rādīja uz viņu ar pirkstiem un dusmīgi runāja, par kaut ko apsūdzēdami, tikai vārdus nevarēja saprast. Lailai gribējās kliegt: es neesmu vainīga! — bet mute kā vates piebāzta, ne skaņu viņa nevarēja izdabūt pār lūpām. Un tad Laila ieraudzīja māti. Māte gāja žandarmam zem rokas tērzedama, atmuguriski un uz Lailu skatīdamās. Žandarms arī atskatījās uz Lailu un kaut ko jautāja, laikam, vai tā nav viņas meita, bet māte smējās un purināja galvu, ka

nē, nē, nav... un pieglaudās žandarma plecam. Laila rāvās uz priekšu skriet, kliegt, ka ir, bet māte sāka dzist, cauri viņai jau spīdēja liepu stumbri un tie nenoķertie, kas gāja pa ietvi, un tad māte izdzisa pavisam. Uz Lailu skatījās vairs tikai automātu stobri, murdēja apsūdzošas balsis, švīkstēja soļi, un tad viņa pēkšņi apjauta, ka tas ir tikai sapnis, un iekunkstēdamās atvēra acis.

Virs galvas balsinātas griestu sijas ar atlupušām kaļķa plēksnītēm. Tikai sapnis. Bet balsu murdoņa un soļu duna nebija apklususi. Tas no miega. Laila pār-laida pirkstus acīm. Nopampušas, sāpīgas.

Miegaini smagām rokām Laila apgērbās, izsukāja plānos matus, sapina bizītēs un pierasti apsēja rupja maisa drānas priekšautu, kaut arī nekādi darbi nebija paredzami. Gāja pie mutesbļodas. Aizvesta. Tikai stopiņš, kā par brīnumu, atstāts. Paņēmusi stopiņu, Laila izgāja pie akas. Nomazgās muti ar aukstu ūdeni, tad pāries tā murdoņa, it kā ceļš būtu ļaužu pilns. Tas no miega, no miega... No miega viņa pat īsti negāja, bet streipuļoja, roku pastiepusi, lai neuztriecas kam virsū. Un griežamais kloķis divas reizes izšļuka no nesamanīgās rokas, vajadzēja griezt no jauna, līdz pilno spaini izdabūja uz akas malas.

Ar stopiņu Laila lēja ūdeni plaukstā un ilgi mērcēja karsti satūkušās acis, slapēja pieri, kaklu un matus, kamēr miegainums pārgāja. Bet balsu murdoņa un soļi nepārgāja.

No akas ceļu redzēt nevarēja, gar mājas stūri parādīties bail. Varbūt atkal tvarsts? Te, laukos? Dzen uz Vāciju? Laila skrēja iekšā, ieslēdzās un piesardzīgi gāja pie loga. Pavisam klāt gan ne, tad no āra var redzēt, ka tur kāds skatās. Atstatus, lai tikai pati redz.

Pa ceļu gāja armija.

Lilailai sirds sakāpa kakla galā un daudzījās tā, ka ausis sāka džinkstēt. No armijas meitenei jābaidās, pat ja viņai vien trīspadsmīt gadi, to Laila zināja kopš reizes, kad tas šārfirers, vai kas nu viņš bija, no kara noliktavas, atnāca pēc piena un mājās neviena cita nebija. Šārfirers sasarka, zaglīgi paskatījās apkārt, ar vienu roku grāba viņai pie krūtīm, un cik nu Lailai krūšu, kā baloža olas, ar otru rādīja puķainu zīda lakatiņu un kaut ko ātri, nesaprotami murkšķēja. Bet ko viņš grib, Laila saprata gan. Atrāvās, izmetās pa durvīm, klupšus ieklupa pagrabā, ieslēdzās, un sirds viņai daudzījās kakla galā kā tagad. No pagraba viņa iznāca, tikai sadzirdējusi saimnieces balsi.

— Kas tev pagrabā pazudis? — saimniece aizdomīgi prasīja. Nu jā, iedomājas, ka Laila pie šās meduspodiem lidusi.

Laila pateica.

— Jā. — Saimniece saknieba lūpas. — No armijas skuķiem jāsargās. Nāc, mizo kartupeļus!

Pēc tam uz piena reizi allaž bija mājās saimniece pati, saimnieks vai Valis. Un tikai tagad viņa atstāta viena ar visu šo armiju, kas murdēja garām pa ceļu. Kuru katru brīdi kāds varēja klauvēt pie durvīm. Laila gāja aizšaut arī bultu.

Basie soļi mīksti atbalsojās tukšajā istabā un tukšajā virtuvē. Izlēmuši, ka uz Vāciju aizdzīt un mantību izlaupīt neļausies, saimnieki veselu nedēļu veda pa naktīm lopus un iedzīvi uz mežu. Pat ievārījuma burkas un pudeles pārlēja divās piena kannās. Visu kopā: melenes un zemenes, ķiršus, avenes, ērkšķogas. Brūklenes vārīt šogad nebija patapts un dzērveņu laiks vēl priekšā. Aizveda arī divus vezumus siena, lai lopiem tur mežā ir ko ēst, vairāk nejaudāja.

Kad šķūņi, kūts, tukšā klēts un pagrabs bija noslēgti, istabā palikusi tikai milzīgā, neiznesamā gulta, ko galdnieks tepat iekšā meistarojis, virtuves galds un smagie soli abās pusēs, saimniece parādīja pieliekamā kambarī atstāto olu bļodiņu, speķa gabalu, piena krūzi, iegrieztu maizes klaipu, kartupeļu grozu un pannu. — Tu paliec mājās. Kuru katru brīdi var atbraukt mamma vai Velta. Tad noslēdziet durvis un atslēgu nolieciet... tu jau zini, kur.

Laila zināja, kur. Laila, caur kūts durvīm noklausījies saimnieku sarunu, zināja arī, ka māte ir jau projām ar to savu frici un Velta vēl pirms mātes, ka neviens viņai pakaļ nebrauks un nevienam viņa nav vajadzīga.

Lauzās kliedziens: — Tu taču zini! —, bet neizlauzās. Laila tikai dziļi ievilka elpu, sakoda lūpas, novērsās un nosarka. Viņai bija kauns par saimnieces meliem. Tik ļoti kauns, ka pat nesāka lūgties, lai ņem līdzi, ka viņai bail te palikt vienai. Pēc tam — jā. Tad viņa kliezda un raudāja. Nu vairs ne. Asaras izraudātas. Arī sirds pārstājusi dauzīties. Vai nebija vienalga?

Laila apsēdās pie virtuves galda, nodomāja, ka derētu kaut ko ieēst brokastīs, bet negribējās. Galva noslīga uz rokām, un Laila iesnaudās.

Kad viņa pamodās no klauvējiena pie durvīm, kakls un pleci bija stīvi un notirpuši. Klauvēja nedroši, ne tā kā armija. Māte? Tomēr?

Bet ārā vīrieša balss uzsauca: — Eu, tur kāds ir?

Latviski. Savējie. Laila skrēja pie durvīm, atslēdza, rāva, bet durvis nepadevās. Tikai tad atcerējās bultu un atvilka arī to.

Ārā stāvēja divi karavīri, sviedraini un noputējuši.

— Tik briesmīgi esam, ka tā jāiebultējas? — viens, garākais, pasmīnēja.

Laila pietvīka, sameloja: — Es mazgājos, — un nosarka vēl vairāk.

Garais iesmējās: — tad vismaz ūdens mājā ir. Mums, redzi, vajadzētu padzerties. Var palūgt?

— Jā, lūdzu, — Laila paķēra stopiņu un gāja karavīriem pa priekšu pie akas. Uz vāka vēl stāvēja pirmīt vilktā ūdens spainis. — Aprimušu gribat vai smelt par jaunu? Mūsu ūdens ir ļoti auksts.

— Smels par jaunu, — strupākais sacīja, izšļāca aizsākto ūdeni un laida spaini akā. Pats arī zibenīgi izvilka, laikam pārlietu izslāpis.

Laila piesmēla stopiņu un pastiepa viņam pirmajam: — Lūdzu!

Strupais pātiesi dzēra tā, ka guldzieni aizkaucās rīklē un, kas pāri mēram, lija uz zoda un krūtīm. Žēl domāt, kā viņam pēc tam sāpēs zobi un kakls.

Garais, ar vienu roku stopiņu turēdams un nesteidzīgi dzerdams, ar otru atsprādzēja spaini un cēla nost. — Stopiņi neko nelīdz.

Laila saķēra viņa piedurkni: — Es nevaru atdot spaini. Saimniece būs dusmīga!

— Nu tad nāc līdzī savam spainim, — garais atrauca un lieliem soļiem gāja uz ceļu, Laila tecīnus pakaļ.

Ceļa malā roka aiz rokas sniedzās pēc stopiņa, un pa brīdi spainis tukšs. Laila skatījās pēc abiem jau pazīstamajiem, bet viņi aizgājuši. Tas, kuram nepietika, ar tumšiem, sviedrainai pierai pielipušiem matiem, žēli raudzījās uz Lailu. Skropstas viņam bija garas un acis brūnas, valgas, kā telēnam.

— Vai nevarētu vēl? Es atnestu!

Balss viņam bija aizkritusi un roka, pēc spaiņa sniegdamās, it kā drebēja.

— Es pati! Jums tāls ceļš. Pagaidiet! Es tūlīt!

Laila skriešus metās uz aku, aizgūtnēm grieza ķēdi, rikšiem atpakaļ.

— Bet dzeriet lēnām. Tīrais ledus. Es tikām palasīšu ābolus. Lēnām dzeriet!

Laila skrēja zem dzidrajām, kur zāle pilna pārbriedumā ieplaisājušu ābolu. Skaisti tie vairs nebija, bet pāršķeļot dzintarainā serde peldēja saldā sulā un gardums tāds, kādu pavaļas gados, kad laiks ar āboliem ņemties, nobaudīt vairs nedabūja. Laila pielasīja priekšautu un nostājās blakus spainim. Nu katrs ņēma no priekšauta arī pa ābolam un iekodis uzsmaidīja Lailai.

— Nu, saimniecīt, tādu ābolu ne Ādams nav ēdis! Vai tevi gadījumā nesauc par Ievu?

Bet Laila purināja galvu — nē, nē, nesauc vis par Ievu, — atkal skrēja uz aku un atkal dārzā. Tikai vienubrīd paspēja pavaicāt: — Kas jūs esat?

— Deviņpadsmitā divīzija.

Deviņpadsmitā divīzija! Un Laila saimniecīte, dzirdītāja, ābolu devēja. Viņa iedomājās arī par maizes klaipu, bet kad lai paspētu? Divīzijai slāpa, vairāk par visu slāpa.

Skrējiens ar tukšu spaini, grieztuves ķēde, ātrāk, ātrāk, ar pilnu spaini atpakaļ dārzā pie ābelēm. Atvasaras saule karsta. Drīz arī Laila sviedros, paduses pludo, kleita līp pie krūtīm un muguras, ik pa brīdim piere slaukāma. Laila elpoja īsiem rāvieniem, bet nogurumu nejuta. Diena izplūda skrējienā, smaidos, īsos paldies vai garos teicienos, cik skaista un laba šīsmājas jaunā saimniece, un Laila pēkšņi bija laimīga kā nekad mūžā.

Kāds uzlika viņai smagu roku uz pleca un sacīja: — Neņem ļaunā, meitenīt, ka atkāpjaties. Tālāk par

Tukumu neiesim. Vai nu kritīsim, vai sakausim viņus visus. Un tad nāksim atpakaļ.

Diena pietumsa. Laila savā jūsmīgajā skriešanā pat nebija padomājusi, ka tā ir atkāpšanās, aiziet latviešu leģionāri un tālāk — melna neziņa. Un Laila visu pamesta. Bet nebija laika. Viņa atkal metās uz aku. Tikai tagad, līdz ar smago roku, pleciem bija uzgūlis nogurums. Pilno spaini Laila nesa jau streipuļodama, bet, ābolus lasot, aizdzinkstējās ausis un gar acīm noplaiksnāja melni sarkans reibonis.

Cietu, sejā iestingušu smaidu viņa turēja paplestā priekšauta stūrus un uzklausīja pateicības. Bet nāca jau pēdējie, kājas smagi vilkdami, sakritušām sejām. Tikai vienam gluds, smīnīgs olasģimis un tajā ģīmī apaļas, zilas acis sarkanīgos rimbuļos kā raudai. Pēc ābola sniedzoties, rimbuļi kļuva vēl sarkanāki, pirkstu krumšļi ieurbās Lailas pavēderē.

Lilal paspruka priekšauta stūri, āboli izbira uz ceļa, viņa atlēca aiz spaiņa. Kāds elkonis atsvieda olasģimi.

— Piedod, bērniņ... Tas mums tāds...

Laila drebošu roku sniedza stopiņu, bet vīrs novērsās. Citi arī. Neviens vairs negribēja dzert. Aizgāja Lailai garām, acis nolaiduši.

Pa lielu gabalu parādījās zirgi un milzīgo armijas katlu skursteņi, bet Laila paņēma spaini, stopiņu un gāja mājās.

Istabā ieiet nebija spēka. Laila atkrita uz durvju priekšas soliņa, atzvēla muguru pret saulē sasilušo sienu. Spainī vēl ūdens. Laila piesmēla stopiņu un šodien pirmoreiz dzēra pati. Ielēja arī plaukstā, pamērcēja pieri, pārlaida pār vaigiem. Tad pasmēlās vēl, uzlēja uz galvas un krūtīm. Ūdens tecēja pār pakausi un pieri,

karājās skropstās, un sētmalas pīlādžu ķekariem izauga sarkani mirgojoši stari.

Uz ceļa dobji dunēja smago vezuma zirgu pakavi, gurstēja riteņi, murdēja balsis. It kā vajadzētu piemelt spaini un iet, gan jau vezumnieki arī izslāpuši. Laila stiepās uz spaiņa pusi, bet acu priekšā iznira olasģīmis, vēderā ietirpa krumšļu grūdiens un viņas roka izrādījās nepacejami smaga, pakustoties spalgi iesāpējās arī mugura un elpa vēl arvien lauzās īsiem rāvieņiem. Neies. Nenesīs. Lai nāk paši.

Laila sēdēja un klausījās savā elpā. Kad apklusā ceļš un arī elpa kļuva nedzirdami mierīga, uznāca drebulis. Laila paskatījās uz sauli, jau tuvu pamales meža galiem, un uzslējās stāvus. Aizvilkties līdz akai bija vesela sāpju mūžība. Un tad atpakaļ. Un pāri sliekšnim.

Ar prātu Laila zināja, ka šodien nav nekā ēdusi un vajadzētu. Saņēmās pat ieiet pieliekamā kambarī. Paskatījās uz maizes klaipu. Lai ēstu, jāpaceļ sāpošās rokas, jāgriež no smagā klaipa, jākustina mute. Pat mutes kustināšana likās par grūtu. Un negribējās arī. Neēdīs.

Soļi no pieliekamā līdz neaizslēgtajām ārdurvīm šķita nepārvarami. Lai! Vienalga. Istaba un gulta tuvāk.

Ne priekšautu nenoraisījusi, Laila kunkstēdama ierausās gultā un pārvilka pāri viņai atstātās, visvecākās zirgu segas malu. Par kāju mazgāšanu ne domas. Gulēt. Gulēt.

Bet acu priekšā zābaki mala lielceļa granti, stopiņš cēlās pie apkaltušām lūpām, zālē piebriedušu ābolu bezgals, un pa brīdim izpeldēja un atkal aizgrima neķītrais olasģīmis. Gulta šķita šūpojamies un metās nelabi kā uz vemšanu. Vajadzēja vērt acis vaļā; tas mazliet līdzēja, bet acis negribēja vaļā turēties, krita ciet, un atkal zābaki, āboli, olasģīmis, nelabums.

Ārdurvju būkšķis un smagi soļi virtuvē. Laila aiz-
žņaugti iekliedzās, uzrāvās gultā sēdus un atspiedās
kaktiņā pret sienu. Kailajā istabā nebija ne kur bēgt, ne
kur slēpties. Un nepaspētu arī.

No virtuves loga krītošā saulrieta piespīdētās durvis
uz mirkli aizsedza melns, milzīgs kareivja stāvs. Nāca
taisni uz gultu, ar katru soli ne vairs melns, ne milzīgs,
tikai stīvas acis skatījās uz Lailu — tuvāk, tuvāk un virsū.

Nē, ne virsū, iegāzās blakus gultā, pagriezās uz mu-
guras, bet acis jau bija ciet. Un Laila pēkšņi saprata, ka
šis vīrs viņu nemaz nav redzējis, skatījies tikai uz gultu,
kā pirmīt pārgurumā pati. Nokritis viņš bija ar visu
cepuri un zābakiem, no elpas varēja dzirdēt, ka apkakle
un josta žņaudz.

Lailai sirds atkal bija vietā. Saņēmās, pāri aizmiguša-
jam izkāpa no gultas, atāķēja apkakli, noņēma smago
«Gott mit uns» un cepuri. Viņš nejuta neko, pat gaišās
skropstas nenotricēja.

Viena kāja palikusi pār gultas malu karājamies. No-
tirps. Laila iecēla kāju gultā. Arī to viņš nejuta. Droši
var vilkt nost smagos zābakus, noautas kājas labāk at-
pūtīsies.

Laila zināja un mācēja, bija āvusi kājas tēvam, kad
viņš krita un māte brēca: — Es tam lopam klāt neķeršos!

Tēvs tad šķērmi oda pēc šņabja. Šis te oda tikai pēc
sviedriem un ceļa putekļiem. Laila novilka zābakus,
glīti blakus nolika uz grīdas un tad ieraudzīja, ka rokas
viņai asiņainas. Un sega zem gulētāja kājām asinīs. Par
vecu zirgasegu nekas. Raiba un pieskretusi.

Kāds smilkstēja kā vācu opeļa sabrauktais Rolis.
Karavīrs tas nebija. Karavīrs tagad, kad apkakle atāķēta,
frencis atpogāts un josta noņemta, elpoja tik klusi, ka
Laila brīžiem izbijās: nomiris! Un tad Laila aptvēra, ka

sīvā roku un kāju sāpe pārvērtusies smilkstienā. Smilkst viņa pati. Laila gandrīz apraudājās, cik ļoti bija sevis žēl, bet neko vairs nevarēja atstāt nedarītu. Zeķes arī vajadzēja novilkt, citādi piekaltis pie pušumiem, un kas tad rīt būs?

Zeķu novilkšanu karavīrs tāpat nejuta. Netīrie papēži — viena vienīga brūce. Jāmazgā. Un pat mutes bļoda Lailai nav atstāta. Laila izvilcās pieliekamajā, izņēma olas no apskrambātās bļodeles, no kuras baroja Roli, kad Rolis vēl bija dzīvs, un gāja pie akas berzt, kamēr bļoda tīra un var ieliet ūdeni. Neviena trauka sildīšanai. Viss aizvests. Jāmazgā ar ledainu. Tad nu gan viņš modīsies. Laila notupās ar bļodeli pie gultas, ak dievs, cik skaļi smilkstēja sabrauktais Rolis, un cik ilgi nevarēja saņemties. Saņēmusies atjēdzās, ka nav ne nieka lupatiņas mazgāšanai. Taču ne ar veco trauklupatu!

Velti viņa pārskatīja tukšos kaktus. Viss tik kārtīgi aizvests, ka galīgi nekā, pat ne šķēru nogriezt lupatiņu, ja tāda atrastos.

Viņas pašas drēbes gan karājās uz divām naglām istabas kaktā, zem tām čemodāns ar dažām grāmatām un veļu, bet veļa netīra, pēdējo mēnesi ne mirklis pavaļas izmazgāt. Toties nebija arī pavaļas un gadījuma uzvilkt balto puszīda blūzīti, Lailas goda kārtu. Tā tīra.

Rolis gandrīz vai kauca, kad Laila pacēla roku un noņēma blūzīti no naglas, ar virtuves nazi iegrieza un noplēsa īso piedurkni.

Karavīrs nedomās arī no asiņaino papēžu mazgāšanas ledainā ūdenī. Nedomās, kad Laila, ceļmallapas saplūkusi, piesēja pušumiem un, zeķes rokā turēdama, pirmoreiz īsti ieskatījās viņam sejā. Skaista, uz pleca atmesta galva ar gaiši viļņainu bārdiņu un pagari ap-

augušām matu cirtām, nomocītu seju un aizvērtām acīm — tāds altārglezņas Jēzus pie krusta. Un ko jel darīt ar viņa zeķēm? Ja izmazgātu, līdz rītam neizžūs. Bet labāk slapjas nekā cieti iekaltušas asinīs, tās noraus pēdējo miesu no kauliem.

Vai kāds vēl mazgājis vilnas zeķes suņa bļodelē? Bez ziepēm, jo ne ziepju gabaliņš Lailai nav atstāts. Pa vienai, lejot un lejot nost sarkanmelnu ūdeni, līdz tas beidzot kļūst gaišs. Laila pasmietos, ja Rolis tik skaļi nesmilkstētu par savu bļodeli.

Kur labāk žūs? Ārā vai pie mūriņa? Mūriņš arī auksts, bet ārā kritīs nakts rasa. Labāk pie mūriņa. Un pavisam labi, ka auklu saimniece aizmirsusi novākt. Knaģīšus gan. Zobus sakodusi, Laila spaidīja zeķes, līdz neko vairs nejaudāja izspiest, un uzkāra uz auklas.

Nu laikam bija viss. Laila grīļaini aizvilkās līdz virtuves galdam. Nosēsties — smilksti, Roli, smilksti, nepienāks virsnieks melni vizuļojošos zābakos un augsti uzlocītā cepurē un neiešaus tev žēlsirdības lodi ausī, lai nav jāmokās — rokas uz galda, galvu uz rokām un aizmigt.

Smilkstiens vairs nedzēsa sāpes, pat aizkauciens ne. Laila iecirta zobus rokā. Sāpi pret sāpi. Miegš vēlās virsū šķebenā mutulī, atdūrās pret sāpēm, sāpēja pats. Ja kāds teiktu, Laila neticētu, ka miega nākšana var sāpēt. Nocēlusi rokas no galda, Laila mēģināja atgulties uz sola. Ja taisni, nekustoties, rokas uz krūtīm, tad miegš izrādījās stiprāks, varēja ar visām sāpēm. Bet miegš palaida vaļā sakrustotās rokas, tās ar rāvienu krita zemē gar sola malām, atkal jāmostas un smilkstot jāvelk augšā. Vienreiz tā, otrreiz, trešoreiz. Laila pat vairs nezināja, sāp viņai vai nesāp. Miegš ņēma elpu ciet, un māja pēkšņi bija šaušalīgi klusa. Pa naktīm

allaž kaut kas skribinās, aizšvīkstas, iepukšķas, pa nak-
tīm rosās neredzamas dzīvības un brīžiem dārzā krīt
āboli, tad izklausās, it kā nāktu kāds smagiem soļiem.
Tagad — ne dvašas.

Tas karavīrs tomēr nomiris? Laila slējās sēdus, viegli
nebija, nē, gandrīz apkrita, pie galda malas turēdamās
uzcēlās kājās, taustījās pa tumsu uz istabu.

Pie gultas Laila aizturēja elpu un ieklausījās. Dzīvs
viņš bija. Ar tumsu apradušās acis saskatīja blūzītes
strēmeļu pārsējumus. Kā Laila kājas nolikusi, tā ir. Nav
pat pakustējies.

Miegs nu šķita apmeties milzīgajā gultā un skurbīgi
vilka pie sevis, kā skatīšanās ūdenskritumā velk līdzī
un lejā.

— Viņš neko nemanīs, — Laila nosprieda, smilk-
stienu norijusi, pārkāpa pāri nekustīgajām kājām, pierā-
vās sienmalī, apsedzās ar zirgudeķa malu un aizmīga
uzreiz. Vairs nekādu zābaku, stopiņu, ābolu, pat ne
sāpju.

Kad Laila rītausmā atvēra acis, viņš vēl gulēja tāpat,
tikai mati vietām pielipuši sasvīdušajai pierai un kak-
lam, un seja vairs nebija tik nomocīta kā Jēzum krustā.
Galva gan uz pleca. Neko viņš nebija manījis un ne-
manīs. Laila uzelpoja un jau pavisam droši kāpa pāri
viņa kājām.

Bet nu karavīrs bija atvēris acis un plati raudzījās
Lailā. Laila nolēca uz grīdas, izgrūda: — Labrīt! — un
metās uz virtuvi. No turienes ceļš vaļā uz sētu un, ja
vajadzēs, uz pagrabu.

Ak nē, pagrabs taču noslēgts un atslēgas saimnie-
kiem līdzī. Ar joni uzsitās it kā piemirstās sāpes. Un
istabā jau nočīkstēja gulta, karavīrs cēlās, basām kājām
nāca uz virtuvi.

Istabas durvīs viņš apstājās, paskatījās Lilai acīs un mulsi pasmaidīja.

— Tu man ļoti palīdzēji. Pat kājas vairs nesāp. Paldies, un piedod, ka nobiedēju. Tas nebija tīšām. Nebīsties.

— Es jau arī nebīstos, — Laila atbildēja. Bailes bija pārskrējušas. Īpaši, kad paskatījās uz karavīra kājām. Vienai vēl turējās vakarējais pārsējs ar ceļmallapām, otrai — nokritis.

— Piedodiet, ka zeķes būs slapjas, — Laila sacīja, — bet sakaltušas nevarēja atstāt. Un kājas es jums pārsiešu no jauna. Tad būs vieglāk. Tikai papriekš jums jāpaēd. Es sacepšu olas.

Viegli pasacīt. Ne tik viegli aizbāzt muti Roļa smilkstam, jo vakardienas nepārtrauktā spaiņu nešana nu sāpēja visās malās vēl niknāk. Bet Laila saņēmās. Pie akas lēja ar stopiņu ūdeni karavīra plaukstās. Atkal vajadzēja atvainoties, ka nav ziepju.

Labi, ka viņš neprasīja, kāpēc. Laila nevienam un ne par ko nozvērīnāta neteiktu, ka saimnieki iebēguši mežā.

Un tad cept olas. To Laila nekad nebija pati darījusi, tikai redzējusi, kā māte vai saimniece dara. Uguni plīti viņa sakūra par lielu, spēķis piesvila un olas sacepās brūnā, negaršīgā garozā. Un tad izrādījās, ka nav ne šķīvja, ne dakšiņas. Mājās atstāta tikai panna un nazis. Un nekā, ko palikt pannai apakšā, lai uz baltā galda nepaliek nenoberžami kvēpi. Bet varbūt noberžami? Vajadzēs vien noberzt, citādi saimniece rāsies.

— Piedodiet, vajadzēs ēst no pannas, — Laila nosarka, nu jau līdz asarām.

— Nav nekāda nelaime. Vai tā vien karā gadās? Bijis tikai, ko ēst, — karavīrs teica.

Laila nolika pannu uz galda, iznesa maizes klaipu un piena krūzi.

— Vajadzēs dzert no visas. Vai arī no stopiņa, ja gribat.

— Lai būtu no stopiņa. Tikai nelej pilnu!

Laila nogrieza maizes riku no smagā klaipa un, ai, kā tas sāpēja, ielēja stopiņā pienu līdz pusei un izlikās, ka nu viņai rušināma uguns plīti.

— Un tu pati?

Laila norija siekalas. — Es no rītiem nekad neēdu. — Un izgāja sameklēt svaigas ceļmallapas.

Kad karavīrs bija paēdis, Laila pienāca ar blūzīti, ceļmallapām un mitrajām zeķēm.

— Tagad es pārsiešu no jauna.

— Varbūt nevajag? — nu nosarka viņš.

— Noteikti vajag! — Laila iešņāpa ar nazi blūzītes mugurā, lai vieglāk plīst.

— Tā tava blūze?

— Es to sen vairs nevalkāju. Par mazu.

Kad Lailai gadījies vienu īsu rīta sprīdi tik daudz melot?

— Zeķes arī es jums uzvilksu, lai pārsējums nenobrūk. Es diez kā nemāku pārsiet.

— Nu jau kā mazu bērnu, — karavīrs iebilda.

— Nekas. Zābakus varēsiet vilkt pats, — Laila teica un iznesa no istabas zābakus. Dīvaini, ka viņam nebija ne uzkabes, ne arī kāda cita ieroča.

Zābakus vilkdams, karavīrs sacīja: — Ka tu mani tik labi apkopi un pabaroji, pietiktu ar paldies. Bet nakti mēs vienā gultā aizvadījām. Nu man tevi jāprec.

— Nē, nē! Nevajag! Jūs man neko nedarījāt. — Laila paslēpa seju plaukstās.

Un tad karavīrs smējās gardi un ilgi. Atkal jau Laila izgāzusies.

— Es tev tik ļoti nepatīku?

Laila atņēma plaukstu no acīm un skatījās. Tik skaists puisis jau nu nemūžam neņemtu Lailu par sievu. Nerrojas.

— Es nemaz nevaru precēties. Man ir tikai trīs padsmīt gadu.

— Es arī tūlīt nevaru. Jāiet uz fronti. Bet es gaidīšu, kamēr tu izaudz. Norunāts?

Laila novērsās un neteica neko. Vai nu pirmoreiz ar viņu dzen jokus?

Karavīrs piecēlās. — Nu man jāiet, pūčuk! Kā tevi sauc?

— Laila.

— Un es esmu Edmunds.

— Es jūs pavadišu līdz vārtiem.

Pie apsūņojušā vārtu staba viņi apstājās. Karavīrs atskatījās uz mājas stūrim piesisto plāksnīti.

— Lejastīreļi. To vārdu neaizmirsīšu un Lailu nekad.

Viņš saņēma Lailu aiz pleciem, pagrieza pret sevi, ieskatījās acīs.

— Ja es pie tevis nepārnāku, tad zini, ka esmu kritis. Paldies tev par visu.

Skūpst uz pieres bija viegls. Aizejošie soļi smagi.

Laila nolaida galvu uz vārtu staba un skatījās, kā viņš aiziet, pūlēdamies neklībot. Taisns un stalts, bet arvien mazāks un mazāks, līdz tālajam ceļa likumam. Un tad ceļš bija tukšs.

Nu Rolis varēja smīlēt. Vai pat kaut. Tāpat vajadzēja iet iekšā un noberzt no galda kvēpus, lai saimniece nerājas, kad pārnāks. Ja viņa pārnāks.

Ja vispār kāds pārnāks.

Timotiņš

Arī kad es raudu, viņš saka nē. Vienmēr un vienmēr nē.

Nu kāpēc, es viņam jautāju, kāpēc, kāpēc, kad tu pats par neko citu nedomā? Bet nē. Vairs vienīgi nē. Ne agrāk, kad viņš skaidroja, ka nevajag atgriezties mīļās vietās, kas pārvērtušās līdz nepazīšanai. Lai cik nepieciešama un galu galā arī laba būtu tāda pārvēršanās, vienalga sāp. Neizturami. Un nav ko meklēt sāpes un sagraut savas atmiņas.

Ar prātu es saprotu. Visu saprotu. Par sāpēm. Par nogriezta rieciena nepielipšanu. Viņam ir taisnība, vienmēr taisnība, trakai jāpaliek no viņa taisnības, tomēr — lūdzu, lūdzu...

Nē. Tikai strups nē, ja reiz es nesaprotu. Kā viņš nesaprot, ka es saprotu gan, bet saprašana nelīdz. Varbūt vīriešiem pietiek ar saprašanu? Man nepietiek. Es nevaru.

Kad atbrauc Jānis, viņi dzer vodku ar dzērveņu sulu, to es zinu un eju pie ledusskapja, tiklīdz no šosejas iegriežas Jāņa fords. Viņiem labi. Viņiem dzērvenes ir kaut kas, ar ko vodku dzert, lai otrā dienā nav — nu, kā jel sauc to, kas ir otrā dienā pēc dzeršanas? Angliski hangovers, bet latviski?

Ak, ko viņi zina no dzērvenēm? Dzērvenes ir, kad kājas pastalās un biezās vilnas zeķēs; tādām čūskas zobi neņem cauri, un purvos čūsku, vai dieniņ, ik pa brīdim kāda nospīdēdama izritinās no tā apaļā, kā jel viņu... Un pēdējā rudens saule karsē, kājas sīvā purva ūdenī, tam ūdenim arī savs vārds un arī aizmirsusi, visu aizmirsusi, un vakaros kājas, kad noauj, baltas un krunkainas, pirkstu starpas jēlas, bet acu priekšā, ka ne aizmigt, dzērvenes, dzērvenes uz baltas un gaiši zaļas sūnas, biezas, atsperīgas kā porgumijas spilvens, ak, tāda zvaigžņota sūna un viscaur smalkos dziedziņos, un pie dziedziņiem dzērvenes — brūnas, tumši sarkanas, gaiši sarkanas, citai viens vaigs pavisam balts, tas, kas sūnā gulējis, un tās brūnās gluži kā mūsu vecā govs, Dūmaļa viņu sauca, jā, pareizi, Dūmaļa. Dūma-ļa. Kaut ko tomēr atceros. Un vēl bija tāda mīkla par dzērvenēm...

Es nesu uz paplātes vodku un dzērveņu sulu, un viņš prasa, kas tev ir, jo man asaras acīs, un es atkliežu: sarkana gotiņa, zīda saitīte, un tad man jāskrien uz virtuvi paraudāt, un es vēl dzirdu, kā viņš saka Jānim: — Avaino, viņa pēdējā laikā tāda nervoza.

Pēdējā laikā, ak dievs, pēdējā laikā, tas pēdējais laiks ir no pašas pirmās dienas, bet kas tad viņam...

Ko man tā piere tāda auksta? Nujā, pie miksera piespiedos kā pie savas māmuliņas... Pietiek, patiešām. Ja vēl pārejas gadi, tad varētu saprast, bet man tie aiz muguras.

Viņiem tur istabā vodkas pudele krietni paplakusi un sulu arī drīz vajadzēs vēl.

— Apseglot — jā, bet iejūgt? — Antons prasa Jānim.

— Iejūgt? — Jānis skatās griestos. — Nu, zirgam uzliek galvā apaušus...

— Nekā! Ar apaušiem tikai ganos ved. Iemauktus.

— Labi. Iemauktus. Kaklā uzmauc sakas, liek uz muguras... šito... nu, kā to sauc, ko liek zirgam uz muguras un sprādzē pār krūtīm un pie ilksīm?

— Nu taču... nē, nezinu vairs.

— Pagaidi, Anton, padomāsim, tas nevar būt — visus puiša gadus zirgs jūgts, un tagad vairs nezināt vārdu!

— Jocīgi. Acis atceras. Rokas atceras. Mute vārdu neatceras.

Antons runā kā pasmiedamies, bet es to krunciņu pie deguna pazīstu.

Un tad viņi abi klusē, skatās kamīnā, lūpas kustas, pieres savilkta.

— Atnest vēl vodku? — es prasu.

Antons pamet ar galvu, Jānis pamet ar galvu, un es eju uz virtuvi. Kā jel sauca to, ko liek zirgam uz muguras?

Tur istabā pie kamīna balsis paklusām strīdas, tad Jānis iebļaujās: — Sedulka! — un abi sāk smieties, kā no lielas nelaiimes izbēguši.

Es arī uzelpoju — pazīstu tās vārdu meklēšanas, kad neatrod, vaino viens otru, kamēr galīgi sastrīdas, un tad Jāņa fords pie mūsu mājas nepiestāj savas nedēļas divas, pie ledusskapja nav jāiet, un Antons staigā drūms, drūms.

— Tā, sedulka mugurā, sakas kaklā.

— Pag, bet sakas nav savilkta, tur bija tāda aukla, ko meta ap sakkoku galiem.

— Meta? Samestava!

— Goda vārds! Samestava!

Un atkal abi smejas kā divi skolas puikas. Bet tik tam brīdim. Antons it kā greizsirdīgs, ka Jānis sames-

tavu atcerējies, un saka: — Nu tikai vajag to būšanu ilksīm dabūt klāt. Kā sauca tās siksnas sakām sānos?

Labāk nebūtu jautājis, jo pats taču arī neatminas, nu ir attapies un apmācas atkal.

Skatīšanās kamīnā un lūpu kustīnāšana tagad ir ilga un dikta.

— Kaut kas kopīgs ar to putnu, kas kokus kaļ. Tāds ar sarkanu galvu un raibu vēderu.

— Vudpeke, — es saku.

— Ej tu ar savu vudpeki, man latviski vajag!

Es arī skatos kamīnā. Vienas pagales galā sarkana liesma zibinās kā putna sarkanā galva, mizu kaļot. Putns kaļ un kaļ, katrā knābja cirtienā pa dzirkstelītei paliek, kamēr izkaļ krustu.

— Dzenis kala krustu sausā eglē, — es saku.

— Pagaidi taču! — Antons nepacietīgi atvēzējas.

— Bet es saku, dzenis kala krustu, dze-nis! Saproti? Tas putns!

Kā neticēdami viņi uz mani paskatās, tad atplaukst.

— Jā! Dzenis! Jā!

— Nu tad kā sauca? Dzenoli?

— Nē! Tev nebūs pret dzenolu spārdīt. Bībele. Dzenols ir tas pats, kas dzeloksnis.

— Dzīve ir raiba kā dzeņa vēders, — es saku.

— Dzeņa...

Mēs skatāmies ugunī un dzeram vodku ar dzērveņu sulu.

— Dzeņaukstis! — Antons iebrēcas tā, ka man glāze izšļakstās rokā. Nu viņš ir lepns un Jānis greizsirdīgs.

— Ilksis klāt, ieveram grožus, un iejūgts. Tagad raudzīsim atcerēties, ar ko zirgu baro.

Auzas, sienu, āboliņu atceramies bez liekas minēšanas, bet tā zāle, ko sēja kultivētos laukos — ar stingru

stiebru un zaļu, biezu vālīti galā? Smaržīga zāle, visa istaba pilna ar to atmiņas smaržu, bet vārds, vārds...

Velti mēs raugāmies ugunī. Putns ar sarkano galvu sakalis pagali stūrainās oglēs, vēl jau zvēro, bet gar malām velkas pelnu pelēkums. Es gaidu, ka Jānis ar Antonu tagad atcerēsies kādus vecus grēkus un saķildosies, bet nē, tikai klusums, bēdīgs un smags.

Ap divpadsmitiem Jānis ceļas.

Es saku: — Paliec pa nakti, tu esi daudz dzēris, var nelaime notikt, — Jānis atkal, ka tā būtu visistākā laime, un aizbrauc.

Antons iet augšā uz guļamistabu, es palieku, ienesu traukus virtuvē, nomazgāju, bet augšā neeju. Ko tur gulēt vienā gultā, katram izlikties, ka aizmidzis, kad nemaz nav aizmidzis, un abi zina, ka nav.

Labāk sēdēt virtuvē un adīt Antonam jenci uz dzimšanas dienu. Visu ko var dabūt Amerikā, jenci nevar. Zelma Konektikutā savējam noadījusi, atkal — vispirms noadījusi, tad vārdu atcerējusies, — bijis priecīgs un vienmēr pa dārzu un māju valkājis. Un es adu Antonam. Viņam tas būs pirmais jencis mūžā: toreiz viņš vēl bija jauns, jauni puiši jenci nevalkāja, jencis tāds cienīgs zemnieka ģērbs, un te atkal nebija modē, vismaz man tā likās, bet, kad redzēju, cik labi Zeltas vīram piedien un kā viņš valkā, nospriedu uzadīt savam arī.

Jocīgi, no sākuma gribējās būt kā citi, lauzījāmie amerikāniski dzīvot, bet tagad nepavisam vairs ne. Mācētu uztaisīt, valkātu pastalas. Lai brīnās!

Divi labiski, viens kreiliski, divi labiski... Pēkšņi itin kā viens būtu teicis «ti»! Tādā švikstošā balsī. Es zinu, ka neviens nav teicis, tomēr paceļu galvu, skatos un klausos.

Ko man atgādina dzijas tecēšana pār pirkstu?

— Ti! — atkal saka bezskaņas balss, it kā uz kaut ko pastāvēdama vai jautādama, un man noteikti jāatbild, bet es nezinu, ko lai atbildu. — Ti!... —

Vai tas maz būtu no dzijas? Es nolieku adīkli groziņā. Tāds žņaudzošs nemierīgums kā uz pārkonu, bet pārkons nekur nevelkas, es zinu. Ai, nē, cukurūdeni vajag iedzert, tas nomierina, no bērna kājas es nemiera reizēs dzeru cukurūdeni, labāk par viņu zālēm, kas pirmajā brīdī it kā līdz, bet pēc tam cilvēks vēl nervozāks paliek vai pavisam nojūk. Bet karotīte, cukuru maisot, atgādina: — Ti! — Atgādina vai prasa?

Es būtu kaut ko aizmirsusi izdarīt? Bet es, savu cauro galvu zinādama, visu sarakstu uz papīra un tad pievelku ķeksīti. Ķeksīši darāmā un gādājamā papīrā no augšas līdz apakšai.

Durvis? Garāža? Durvīm un garāžai nevarētu būt nekas kopīgs ar «ti». Es tomēr aizeju, pārbaudu, jā, Antons visu noslēdzis, viņš ir kārtīgs. Kas vēl?

Nez, citiem arī kādreiz sametas bail pašiem savā mājā, labi zinot, ka visas durvis noslēgtas, nekādu briesmu nav un tomēr tik ļoti bail, ka vai sirds stājas un glābiņa nav, jo no briesmām svešā vietā var bēgt uz mājām, bet kur lai bēg, ja briesmas jau mājās ir — neredzamas, neuzminamas — un varbūt aiz tīras pašaižsardzības pēkšņi savu māju vairs nepazīsti, it kā būtu svešā dzīvoklī iemaldījusies un tūlīt vērsies kādas durvis, tajās stāvēs īstā saimniece un prasīs... — Ti?

Ak dievs, kāda idiote es esmu, to jau nevienam nedrīkst teikt, savā mājā, pati savā mājā, uz durvīm atskatīties nedrīkstēdama, pa kāpnēm augšā ar tādu sajūtu, ka aiz muguras kāds ir un grābs, to atvieglotumu, ka dzirdi Antona elpu un nekas ļauns vairs nevar notikt, atliek apgulties klusiņām blakus, tā ticot, ka viņš ir

aizmidzis, un izlikties, ka aizmiegu arī, un viss atkal labi.

Ti... re nu, nelīdz. Tas «ti» prasa turpinājumu. Turpinājums noteikti ir, es pat jūtu, ka divas zilbes, bet kādas, kādas?

Antons guļ, galvu novērsis. Ģērbjos tumsā, cik nu te pa naktīm tās tumsas, un palienu zem segas tik piesardzīgi, it kā Antons patiešām būtu aizmidzis. Ak, nevajadzēja, nevajadzēja nākt augšā, kad noliek galvu uz spilvena un aiztaisa acis, pavisam nav glābiņa. Nieka skaņa tāds «ti», un pat ne skaņa, jo skaņas nemaz nav, bet sajūta tāda, it kā nupat, nupat notiks nelaime, ja neatminēšu, kāpēc «ti» un ko tas «ti» no manis grib.

Esmu aizmirsusi pareizi elpot. — Tu neguli? — prasa Antons un tā vaicājoši pieskaras manam plecam. Es ieraudos: — O, Timoti! — un metos pie viņa krūtīm, un tajā pašā brīdī sirds apstājas un auksts tirpums visā miesā — kādā vārdā es viņu nupat nosaucu?

Un Antons lēni rokas garumā atbīda mani un tā dīvaini paskatās, es neredzu, kā skatās, bet ar visu ādu jūtu, ka skatās un nesaka neko — tā neko nesacīšana šķiet kā vesela mūžība — un tad tikpat lēni uzgriež man muguru. Un ko lai es tagad saku, ko lai es viņam saku?

Ka nepazīstu nevienu Timotiju un savu mūžu neesmu pazinusi, un vispār neesmu bijusi neuzticīga? Roberts neskaitās, puika, tie bija tādi gadi kā slimība, un nekas nenotika, ko varētu par laulības pārkāpšanu saukt, vienas vienīgas iedomas. Ko kurš nav kādreiz iedomājies, vai dieniņ, ja par to tiesātu! Un taču toreiz, tajā Roberta dullumā, es ne reizi nepārteicos. Antons, paldies dievam, neko nezināja. Es varētu Antonam sacīt: paklausies, kad cilvēkam kaut kas aiz ādas, tad viņš ir

piesardzīgs un modrs; ja man būtu kāds Timotijs, es tevi nemūžam par Timotiju nenosauktu! Bet tā būtu taisnošanās, un, kas taisnojas, tas vainīgs, zināma lieta.

Un tagad vēl krampis kājā. Pat ne krampis, bet tāda spazma, lēni un nelabi nāk, un jau zini, ka tagad kāja saleksies, tad atlaidīsies, brīdi būs miers, tad nelabums kāps atkal, un kāja atkal saleksies. Antons manu krampi pazīst jau ilgu gadu, un tomēr man no viņa nepanesami kauns, un es sarkstu tumsā, sakožu zobus, turos no visiem spēkiem, bet velti; es labāk gribētu jebkuras sāpes, jo sāpes tomēr pie labas gribas var noslēpt un Antons neko nemanītu, bet šis kājas salēciens nav noslēpjams.

Protams, ka mana un laikam jūtas atriebts par Timotiju, jo tagad patiešām aizmieg. To es zinu pavisam noteikti, jo miegā viņš zīž. Pats viņš to nezina un tāpēc domā, ka var mani apmānīt ar elpu, jocīgais.

Tagad kāja varētu raustīties, cik uziet, bet nu norimstas. Kļūst viegli kā bērībā pēc pēriena, kad visas nepatikšanas galā, rīkste savu atšvikstējusi, māte vairs nekliedz: — Zināsi citreiz, kā laist govīs timotiņā!

Pag! Zināsi, kā laist govīs? Timotiņā?

Stiebrī ar gaiši zaļām vālitēm aizspindzēdamies notirpinās vējā un uzsmaržo tā, ka elpa aizsitas, un es sagrābju Antonu aiz pleca un purinu, un saku: — Timotiņš! Anton, timotiņš! Timotiņš!

— Kas ir? — Antons puspamiegam rupji atgrūž mani, citreiz es tūlīt sāktu raudāt un ilgi nepiedotu, lai nolūdzas, bet tagad tikai smejos: Timotiņš ir tā zāle! Zaļā vālite! Timotiņš!

— Nu, un tad? — Antons uzreiz vis nesaprot, viņš var neaizmigt, bet, ja aizmidzis, mostas lēni, neapjēgdams un niķodamies kā mazs puika, droši vien liels

cīniņš bija savulaik Antona mātei, viņu uz ganiem ceļot.

— Timotiņš! — es saku. — Ko zirgiem dod! Labā zāle. Kuras pēc es tevi par Timotiju nosaucu, jo visu laiku «ti» un «ti» pa galvu. Anton! Tu atceries?

Viņš ir pamodies un atceras. To arī, kā mēs, ne pusgadu vēl precējušies, gar tēva timotiņa slieteni gājām un nepagājām... Nē, slietenis nebija, cits vārds, bet tagad nedomāšu par to.

— Anton, es tagad atnesīšu kādu glāzi vīna un mēs iedzersim divi vien pašā naktī, labi?

Un es atnesu vīnu. Katram pa glāzei. Tas ir labs vīns, guļamistaba piesmaržo, it kā ar saulē sakarsušu timotiņu un aiz muguras it kā ne gultas gals ar samurcītu spilvenu, bet tēva timotiņš, un vīns sažņaudz kaklu kā vasaras tveice pirms pērkona, gurdinoši un tomēr saldi, un es saku: — Anton, aizbrauksim tomēr! Kaut vienu reizīti!

Un viņš nesaka nē.

Ķīvīte

Ķīvīšu bars lidoja no Āfrikas, un, cik pērnā ķīvīte bija laimīga un lepna, ka ārzemēs bijusi, to nesaprātis neviens, kas pats nav bijis ārzemēs. Viņa nemanīja, ka gaisss kļūst arvien aukstāks, ka vēders tukšs un spārni sāp, vārdu sakot, — viņa bija kā spārnos!

— Drīz? — viņa jautāja mātei.

— Drīz. Nepļāpā! Nogursi.

Pērnā ķīvīte lai nogurtu! Viņa to vien domāja, kā stāstīs vārnai, kā zvirbulim, kā žagatai, un žagata pastāstīs visiem, visiem, ka ķīvīte nupat pārlidojusi no ārzemēm un ai, ai, ai, ko redzējusi! Ko piedzīvojusi! Un visi nāks un gribēs dzirdēt, un viņa nemaz nebūs lepna...

Bars tikmēr kļuva mazāks, mazāks un mazāks. Ik pa brīdim kāds ķīvīšu pāris šāvās lejā un, pag, vai tie divi nebija ķīvītes tēvs — māte?

Ķīvīte paskatījās apkārt un atpakaļ. Kā tad! Viņa bija palikusi viena, ja neskaita to pašu jauno ķīvi, kaimiņķīvīšu dēlu, kas jau Nilas malā gar viņu vien grozījās, cekulu slaistīdams un zāļu stiebriņus gaisā mezdam, it kā tur ārzemēs nebijis greznāku putnu. Ko tāds iedomājas, ko ne! Tagad pat — kūleņodams, kliegdam un rādīdams, ka viņiem vajadzētu laisties lejā uz purva pļaveli, kur noteikti apkārt nav ne dzīvas

dvēseles, ar ko parunāties. Tādā nomales kaktā viņš varēja dzīvot viens vai meklēt citu muļķi.

Ķīvīte nolūkoja pļaviņu netālu no lauku mājām, ap kurām manija vārnas grozāmiešus un zvirbuļus spurkšķinām. Pat svēteļa ligzda apzāgēta koka galā rēgojās — tātad būs arī pieklājīgāka sabiedrība, jo svētelis, kā jau ārzemju ceļotājs, allaž ir kaut kas vairāk par pasauli neredzējušiem mājās sēdētājiem. Atgriezies gan vēl nebija, svēteļi izlidoja vēlāk, bet nekur nepalikis, uz pērejamu laiku būs klāt.

Ķīvīte šāvās lejā, un velti ķīvis, ķī-vīt! ķī-vīt! brēkdams, raudzīja viņai iestāstīt, ka šī vieta pārāk tuvu cilvēkiem un pārāk biezi apdzīvota. Ne galvu ķīvīte uz viņa pusi nepagrieza, cinī sēzdamās.

Nosēšanās izredzētajā cinī neko jauka vis neiznāca — cinis izrādījās ērtoti ciets un kruvešains. Ķīvītei gribējās redzēt, kā ķīvis nolaidies: vai viņam arī tikpat nelāgs cinis ticis vai mīkstāks; bet nē — labāk jau neizrādīt, lai nāk pats klanīties un smildziņas gaisā mest. Tas viņam allaž pirmais darbs. Ķīvīte, apkārt neskatīdamās, piegludināja vienu spalviņu, piegludināja otru, bet neviens nenāca un neklanījās. Ķīvis būtu ar ķīvīti saķīvējies?

Ķīvīte piesardzīgi pašķielēja uz ķīvja pusi — jā, tur, piecus ciņus tālāk, viņš tupēja un skatījās pāri svēteļa ligzdas ripulim debesīs, uz ķīvīti nemaz. Ka ne — ne, dikti vajag! Ķīvīte nolūkoja pļavā pilnāku dobuliņu un gāja ķīvim garām padzerties. Bija arī tuvāki dobuliņi, ne gluži ķīvim garām, bet kas teicis, ka viņai tieši no tiem jādzer? Viņa varēja dzert, no kura gribēdama. Un uz ķīvi taču viņa ne aci nepameta!

Ūdens jau pa gabalu likās savāds, bet tas vēl nebija briesmīgākais. Ķīvīte sasita pret ūdeni knābi. Jā, jā, pret

ūdeni! Ķīvīte droši zināja, ka nav paknābusi ūdenim garām un trāpījusi kādā akmenī. Viņa piešķieba galvu un skatījās. Vispār ūdens patiesi izskatījās pēc tāda kā caurspīdīga akmens, bet akmenī taču nevar zālīte kustēties. Ķīvīte lika otrreiz knābi pie ūdens — nu gan neatvzēdamies, ļoti piesardzīgi.

— Hra-hra-hra! — kāds aplam skaļi un negaidīti iesmējās ķīvītei pie pašas auss, tā ka ķīvīte jau trūkās spārnos, bet, par laimi, neuztrūkās vis — laikus pamanīja, ka smējusies visparastākā vārna.

Ķīvīte noplivināja spārnus vēl dažas reizes, lai būtu skaidrs, ka to viņa tikai izkustēšanās pēc darījusi.

— Ieknābi ledū, ko? Hra-hra-hra! — vārna smējās.

— Nē! Pie jums te visos dobuļos mētājas ciets ūdens. Ļoti nekulturāli. Pie mums ārzemēs gan tā nav.

— Hre, kā? Pie jums ārzemēs? Ko tu neteiksi! Pie jums ārzemēs varbūt ne sala nav?

— Sala? Tu domā, zeme, kas upēs, ezeros vai jūrās?

— Nē, es domāju tādu aukstumu kā pašlaik, kad ūdens sasalst ledū un lietus pilieni sniega pārslīnās. Neredzi? Pilns gaiss.

Pa gaisu tiešām lidoja kaut kādas baltas pūkas, bet tās ķīvītei nerūpēja. Viņa meta kaunu pie malas un raudzījās pēc ķīvja — divatā tomēr drošāk. Ko no tādas vārnas varēja zināt? Pie pilna prāta viņa noteikti nebija, to jau no viņas izrunāšanās vien varēja manīt.

Ķīvis izrādījās tepat blakus. Raudzīja ar knābi cieto ūdeni.

— Tas ir no aukstuma? — viņš, pieklājīgi paklanījies, jautāja vārnai.

— Jā! Kad būs silts, ledus izkusīs un būs atkal ūdens.

— Un šitais arī būs ūdens? — ķīvis piegrūda knābi baltai, it kā dūnai, it kā zvaigznītei.

— Sniegs? Jā! Uzpūt elpu, un redzēsi.

Ķīvis nolūkoja baltu dūnu uz pērnā grīšļa strēles un pūta. Dūna sarāvās apaļā ūdens lāsītē, pazvārojās un noritēja pa grīslī.

— Hre! — priecājās vārna.

— Un katru reizi, kad dzert gribas, šitā jāpūš? Nu vai ziniet! — ķīvīte sašuta.

— Pie jums ārzemēs gan tā nav, ko? Hra-hra-hra! — vārna smējās.

Ja putni varētu raudāt, ķīvīte nudien būtu apraudājusies aiz dusmām un bēdām! Tā viņa savu pirmo stāstīšanu par ārzemēm nebija iedomājusies. Viņu te apsmēja kaut kāda vārna, kas savu mūžu gar mājas pakšķiem un aploka sklandām nogrozījās! Ķīvis arī piepūtās un uzslēja cekulu:

— Lūdzu, neapvainojiet manu sievu!

— Hra-hra-hra! Hra-hra-hra! — vārna smējās tik gardi, ka gandrīz vai spārnos pacelties nejaudāja un meimuru meimuriem lidoja prom.

Ķīvis apmeta ap vārnu dažus lokus, sakliedza — ķīvit! — un šāvās atpakaļ ķīvīti mierināt.

Bet ķīvīte bija dusmīga un brēca:

— Ja tu mani saukā par sievu, tad esi vīrs un gādā! Man dzert gribas!

Ķīvis pūta uz pārslām, bet ūdens lāsītes noripoja ātrāk, nekā ķīvīte paspēja kādai pagrūst knābi apakšā.

— Neko tu nevari! — kliedza ķīvīte.

— Pati nevari! — saskaitās ķīvis.

— Hri-hri-hri!

Atkl viens par viņiem smējās. Ķīvis un ķīvīte piepūtās abi un draudīgi pagriezās pret smējēju. Žagata visā savā godībā!

— Pērnīe ķīvulēni? — žagata smīnīgi apvaicājās.

— Nu un tad? — atcirta ķīvis.

— Mēs nupat no ārzemēm, — paklanījās ķīvīte. Ar skaisto, iznesīgo žagatu viņai negribējās maitāt attiecības.

— Tūlīt redzams, ka no ārzemēm un ka pērnīe. Sniegu ņemiet knābī — tāpat izkusīs. Ledus kusīs, kad saule uzspīdēs. Zeme arī tikai no virsas apsalusi. Pagrūstiet kādu vaļīgāku kukurzni un atradīsiet ko ēdamu.

Ķīvīte gan pleta knābi, lai teiktu, ka pie viņiem ārzemēs tādu nekārtību nav bijis, bet žagata jau nošūpoja melno asti un pacēlās spārnos. Neko viņa nebija gribējusi dzirdēt! Un žagatu dēvē par visziņkārigāko putnu!

— Citreiz viņa varēs gan lūgties, bet tad es viņai nestāstīšu neko! Ne par Nīlu, ne lotosiem, ne krokodiliem, — nosprieda ķīvīte.

Žagatas padomi izrādījās derīgi — sniegs patiešām knābī kusa, tā varēja padzerties. Ķīvis spārdīja zemes kukuržņus, un zem dažāda laba atradās pa sīkam gliemim vai kukainītim. Pilnu guzu pieēst nevarēja, tomēr diezgan, lai prāts kļūtu priecīgāks un varētu ar ķīvi paklaigāt un pakūleņot gaisā, tā ka vējš vien spārnu galos nosvilpjas.

Vispār ķīvis bija tīri ciešams, tikai pārāk nopietns. Gandrīz vai sīkumains. Pakūleņo, pakūleņo, bet tūlīt jau atkal meklē bedrīti, kur šiem būšot perēklis. Nebūt neprasīdams, vai ķīvīte maz gribēs perēt. Izrikojas kā tāds saimnieks. Bet vajadzēja vien paciest. Ar ko citu viņa te lai būtu runājusi — taču ne ar vārnu vai žagatu. Ar tik uzpūtīgām personām ķīvīte vairs savu mūžu neielaidīsies.

Pret vakaru kļuva tik auksts, ka vajadzēja vien ķīvja izraudzītajā bedrītē piespieties viņam labi cieši pie

sāna, lai nenosaltu. Un no rīta arī bija auksts un ūdens ciets, un kukuržņi vēl vairāk sasaluši, un visa diena pagāja sūrā, grūtā kašņāšanā, kamēr izdevās kaut cik paēst. Kur tikai ķīvis ņēma spēkus vilkt bedrītē kūlu un vilkuvāju dūnas un vēl mest gaisā kūleņus un klai-gāt? Ķīvīte vismīļāk būtu mierīgi pasēdējusi un ar kādu parunājusies, bet ar ko te lai runā? Pārlaidās dažkārt pa vārnai — paldies par vārnām! —, aizvilnīja žagata — paldies par žagatām! Zvirbuļi varbūt izrādītos jēdzī-gāki, bet tik sīki putneļi bija drusku tā kā zem ķīvītes goda. Viņi arī grozījās vairāk pa sētu, kur cilvēki, un tik tuvu pie cilvēkiem ķīvītei negribējās iet.

Neatlika nekas cits, kā dēt olas ķīvja sarūpētajā lig-zdiņā. Labi vēl, ka laiks pamazām kļuva siltāks, ledus izkusa, varēja paplunčāties, no zemes līda sliekas, un dažudien ķīvīte nemaz neatcerējās, ka ārzemēs bijusi.

Turklāt četras zaļganraibas olas jau bija izdētas un glīti, ar smailajiem galiem uz vidu, iekārtotas ligzdā — vajadzēja vien perēt. Un ķīvīte it dusmīgi sēdās uz olām.

Ķīvis izlikās, ka ķīvītei neko citu no dzīves negribē-tos, nesa viņai sliekas un gliemeņus, māžojās pa gaisu un gavilēja. Kā jau vīrieša cilvēks, kam nekādu aug-stāku prasību nav. Bet viņa te piesieta pie olām, it kā nebūtu neko labāku redzējusi par šo pļavas stūri. Ne kāda prieciņa, ne izklaidēšanās.

Tikai vienreiz, gaisā skatīdamās, viņai ieskrēja krūtīs cīruliene, jo tur debesīs, cīrul-cīrul-cirrodami, kāvās divi cīruļi.

— Vai dieniņ, vai dieniņ, vai! — kunkstēja cīruliene.

— Neuztraucieties! Ko tik sīki putniņi viens otram var nodarīt? — ķīvīte mierināja, bet cīruliene ļoti ap-vainojās.

— Mans cīrulis ir liels un muskuļains! — viņa klie-
dza.

— Ko tad jūs baidāties? — ķīvīte jautāja.

— Kas es būtu par sievu, ja nebaidītos? Jūs nebai-
dāties?

— Mans ķīvis nekaujas.

— Ak, jūsu dēļ neviens vis nekaujas?

Nu apvainojās ķīvīte.

— Nē, mēs mākam uzvesties. Mēs neesam kaut kādi.
Mēs apgrozāmies ārzemēs.

— Tiešām? Trīs ziemas nodzīvoju ārzemēs, bet jūs
gan nav gadījies redzēt. Melojiet vesela!

Ķīvītei elpa aizcirtās no sašutuma.

Tikām kaut kas nobūkšķēja, abi cīruļi kāvās jau uz
zemes, un cīruliene skrēja turp.

— Ķīvi! Ķīvi! — ķīvīte atjēgusies brēca.

Ķīvis pieskrēja ar slieku, un, kā ķīvīte pleta knābi
žēloties, tā mute pilna! Būtu vai spļāvusi laukā — bet
tādu mantu zudībā laist? Un, kad slieka bija apēsta,
cīruļi gabalā un lielā dusma arī it kā pārskrējusi.

— Tie sīkuļi plātās, ka bijuši ārzemēs, — ķīvīte,
knābi slaucīdama, teica. — Tas nu gan nevar būt. Kur
šie jaudātu aizlidot ar tik maziem spārniņiem?

— Vai tad tu neatceries, ka pērnruđen cīruļi pulcējās
baros vēl pirms mums?

— Pulcēties var katrs. Bet ne aizlidot!

— Kāpēc ne? Spārniņi viņiem mazāki, toties paši
viegliņi.

— Nu, vai zini! Sacīsi vēl, ka visi bijuši ārzemēs!

— Tak jau, — ķīvis atteica, pašāvās aiz ciņa, kaut ko
ķeramam pamanījis, un atkal aizbāza ķīvītei muti. Šoreiz
ar gliemi. Un vēl pamācīja:

— Vajadzēja mesties kaimiņos ar citām. Visas ķīvītes

dzīvo pulkos. Tad tev būtu ar ko parunāties. Bet tu gribēji te, pie cilvēku mājām un cilvēku putniem.

Nē, ar laulības dzīvi ķīvītei gan nebija veicies. Nenieka viņas vīrs nesaprata. Ko runāt ar ķīvītēm, kas visas to pašu vien redzējušas, un dažas pat daudzus gadus no vietas! Vai viņas apbrīnotu pērno ķīvīti, kas tikai vienu ziemu ārzemēs pavadījusi? Drīzāk rātu un mācītu vien kā pašas ķīvis, kas izliekas nez cik gudrs, it kā viņi abi nebūtu vienā pavasarī no olām šķīlušies. Bet ķīvītei gribējās, lai viņu apbrīno. Piedodiet, nē, protams, nē! Ķīvītei gribējās nest gara gaismu tumšajiem nomaļniekiem, kas no plašās pasaules neko nezināja. Katrs jau uz ārzemēm nevarēja tikt — kaut vai tāda vārna! Un pēc kā arī viņa tur izskatītos? Pārpratoms, ne putns. Bet, pelēko zemi kašņājot, pasapņot par kaut ko skaistu atļauts ikvienam. Ķīvīte nebūtu žēlojusi savu dārgo laiku un spēkus, lai vārnai ir par ko pasapņot. Viņa nebūtu augstprātīgi novērsusies no nabaga vārnas, tik neglītas un nožēlojamas, ka netik ne uzskatīt. Žagata, var teikt, diezgan glīta, taču kas viņa bija salīdzinājumā ar ķīvīti? Augstu godu žagatai parādītu ķīvīte, ar viņu runādama!

Un kas no tā iznāca? Vārnas un žagatas nīrgāties vien prata. Ne velti teikts: pasaki man, par ko tu smeļies, un es pateikšu, kas tu esi. Viņas droši vien domāja, ka zeme ir plakana un saule griežas ap šo te paplukušo sētu! Cīruļi paši bijuši ārzemēs, svētelis, nule atgriezies, tikai vienreiz pagāja ķīvītei garām, kad viņa — kā gan citādi? — sēdēja uz olām.

Ķīvīte laipni padeva labdienu un apvaicājās, kā svētelim ar veselību pēc garā ceļa no ārzemēm. Bet viņam knābī spirinājās varde, un nebija noprotams, vai viņš

pagrozīja galvu, ar vardi cīnīdamies, vai sveicienu atņemdam. Drīzāk jau ar vardi cīnīdamies.

— Viņš mūs nemaz par putniem neskaita, — ķīvīte želojās ķīvim.

— Neskaiti viņu arī, — ķīvis pamācīja. — Īpaši, kad izšķilsies ķīvulēni. Tad turi acis vaļā. Ka viņš aiz pārskatīšanās neiekampj kādu knābī.

— Ej nu! Viņu sauc par svēto putnu.

— Tīkmēr svēts, kamēr ķīvulēns pagalam. Bet vārnas un žagatas vispār rij svešus bērnus. Ar tām mums nav nekāda draudzēšanās. Ņem vērā!

Ņem vērā un ņem vērā! Neko citu no ķīvja nedzirdēja. Un katram sliktu vārdu atradīs. Rij svešus bērnus! Par vārnu to vēl varētu iedomāties, kaut gan nabaga putns taču nav vainīgs, ka tik neglīts padevies. Bet par žagatu! Tiesa gan, pret ķīvīti žagata izturējusies diezgan rupji, bet domāt par citiem ļaunu sava aizvainojuma dēļ? Nē, nē — tam ķīvīte stāvēja pāri. Žagata bija un palika skaists un smalks putns. Viņa pat ārzemēs izskatītos ciešami, kur nu vēl te, pelēkā nomalē. Ķīvīte allaž noskatījās žagatas lidojumā — viņa plīvoja gaisā kā liela, no kātiņa norāvusies puķe. Nē, to nu lai ķīvis viņai nestāsta! Tad jau arī ķīvītes rij svešus bērnus! Parastā vīriešu bailība, nekas vairāk!

Pukodamās ķīvīte uzreiz vis nesadzirdēja, ka vienā no olām atskan tāda kā klusa klaudzināšanās, un tikai pēc brītiņa cēlās skatīties, kas tur notiek.

Dienīņ! Ola plīsa pušu! Ķīvīte jau grasījās brēkt pēc ķīvja, bet par laimi attapās, ka tur šķiļas ķīvulēns. Tad gan ķīvis būtu par viņu smējies! Viņš jau tikai citiem skandina: ņem vērā, ņem vērā, — bet vai pats ņemtu vērā, ka ķīvīte perē pirmo reizi mūžā?

Vai manu, vai manu, vai! Cik tas bērns bija neglīts!

Kur tāds pliks un kārns, un slapjš nejaucēns varēja rasti skaistajai ķīvītei? Arī viņas ķīvis, godīgi sakot, bija stalts un izskatīgs putns. Ai, un tur jau viņš laidās ar slieku knābī! Ķīvīte šausmās pasita čaumalas zem viena, ķīvulēnu zem otra spārna, lai ķīvis neredz. Viņa vai mira no kauna, ka izperējusi tādu nejaucēnu.

Ķīvis iegrūda viņai slieku knābī un noprasīja, kāpēc nesēžot uz olām. Atdzesēšot!

Ķīvītei bija pilna mute, viņa varēja neatbildēt — ar pilnu muti pieklājīgs putns nerunā. Un ko lai viņa atbildētu? Turklāt nejaucēns zem spārna spurinājās kā traks. Ka vēl neizsprūk! Un izspruka arī.

Ķīvīte aizmiedza acis. Nupat ķīvis viņai knābs un klieds, ko viņa izperējusi.

— Tavu skaistu bērnu! — uzgavilēja ķīvis dīvaini tālā balsī.

Ķīvīte atvēra acis. Ķīvis kūleņoja pa gaisu, gluži apdullis no prieka, un vai šis jaukais pūkainītis patiesi būtu pirmītējais nejaucēns? Drošs paliek drošs, ķīvīte paskatījās zem spārna. Tukšs. Tas pats vien bija.

Ķīvīte nepaguva ne nomierināties, kad no otras olas līda atkal pliks un slapjš nejaucēns, toties pūkainītis manījās skriet projām. Ķīvīte paslēpa slapjo pikuci un uzbrēca ķīvim, lai beidz māžoties un nāk pieskatīt bērnu. Brēcot viņa sapurināja spārnu, un arī šis nejaucēns paspruka un izrādījās par glītu pūkainīti.

Nu ķīvītei bija skola rokā! Un īstā reizē. Abi pārējie ķīvulēni izšķīlās viens pēc otra, un ķīvīte izmanījās pagrūst viņus zem spārna tik veicīgi, ka ķīvis nemaz nedabūja redzēt, cik neglīti ir viņa bērni, kad parādās pasaulē.

Izrādījās, ka šķilšanās ir tikai puse bēdas. Ķīvulēni bēga no ligzdas projām! Tā tikai runā — kas kaiš put-

niem, kuru bērni tūdaļ sāk staigāt un nav vis nedēļām ilgi perēklī barojami. Ir jau liela noskraidīšanās, viņus barojot, bet vismaz zini, ka viņi godīgi guļ ligzdā un nesameklēsies kādu nelaimi. Bet ķīvulēni! Skriet tikai un skriet, un katrs uz savu pusi. Ej tu viņus sagani!

Ķīvis ar ķīvīti dzīvoja vienās bailēs. Gar bērniem vien grozījās. Vienu vienīgu reizi ķīvis bija palidojis gabaliņu nostāk, un tūlīt žagata klāt. Tik laipna, tik vēlīga, it kā beidzot gribētu paklausīties, ko labu ķīvīte ārzemēs redzējusi. Ķīvīte jutās ļoti pagodināta un pavisam aizmirsā, ko ķīvis teicis. Un žagata — laipnā žagata — sagraba viņas pastarīti un — projām! Gan ķīvīte brēkdama metās pakaļ, gan atskrēja ķīvis un likās žagatai skautā, gan žagata palaida pastarīti vaļā, bet ko tas vairs līdzēja? Ne viņš elpoja, ne knābīti vēra vaļā, ne pakustējās. Auksts un stīvs pastarītis palika guļam uz cintiņas un bija vien tur jāatstāj, un ķīvīte, atlikušos bērnus vadādama, turpmāk meta lielu jo lielu likumu apkārt tai nelaiimes vietai. Vairāk neko viņa nevarēja — bēdāties nebija laika un spēka, jo nez kādi citām ķīvītēm bērni, bet viņai gan tīrie negantnieki, uz mūžīgām blēņām un apkārtskriešanu, kad briesmas ik uz soļa. Pat gluži negaidītas un ar prātu neaptveramas.

Par vārnām un žagatām bija skaidrs. Ķīvi klausīdama, viņa bēdzināja bērnus arī no svēteļa. Kad parādījās cilvēks, ķīvīte uzsvilpa bērniem, lai slēpjas, bet pati brēkdama šaudījās viņam gar pašu degunu. Cilvēkam tad vajadzēja pielūkot, ka viņam acis neizsit, nevis pēc ķīvītes bērniem raudzīties. Tā darija ķīvītes māte, kad viņa pati bija maza pūkainīte, un tā darija viņa, savus bērnus sargādama. Vispār jau neizskatījās, ka cilvēki tikotu pēc viņas ķīvulēniem, bet drošs paliek drošs!

Tiktāl par zināmām briesmām. Bet kā lai ķīvīte iedomātos, ka varde — visparastākā varde — tērcītes malā pagrābs bērnu aiz kājas un raus zem ūdens! Viņai likās, ka varde gara laika pēc dzen muļķīgus jokus un tūlīt laidīs pūkainīti vaļā. Labi, ka ķīvim tā nelikās. Viņš pamanijās ieknābt vardei galvā, un ķīvulēns uzpeldēja it mundri, tikai mazu laiciņu piekliboja.

Ļauna, ļauna bija pasaule! Brīnums, kā ķīvīte nenosirmoja, bērnus ganīdama! Ķīvis jau palīdzēja, cik prazdams, bet ko nu ķīvis, lielais grūtums allaž mātei, tā ir bijis un tā būs. Gan ķīvīte raudzīja bērniem iestāstīt, ka delverēšanās ņems nelabu galu, gan stāstīja par lotosiem un niedrēm un visādos gardumos ņudzošiem Nīlas dumbrājiem — bet vai viņi klausījās? Dzinās tikai katrs uz savu pusi pēc kāda tārpiņa, kāda kukainīša vai tāpat vien paskatīties, ko tur tā pelēkā smilga kustas... Ne pašas bērni ķīvīti nesaprata un negribēja uzklausīt. Vēl ļaunāk! Pēc nepatīkamā gadījuma ar zvirbulienu bērni viņai neticēja.

Bet ar zvirbulienu bija tā. Ķīvītei ar bērniem gadījās aizstaigāt uz aploku tieši tad, kad zvirbulienu tur savējos mācīja uzlidot uz žoga sklandām un atpakaļ. Pavisam nejauši, protams. Ķīvīte nebūt nedomāja ielaisties ar kaut kādiem nieka zvirbulienu.

Bet aplokā ganījās zirgs, un zvirbulienu ģimene tā šaudījās ap šo lempi un tā viņu apjūsmoja, ka ķīvītei aptecējās dūša. Viņa nenocietās un sāka zvirbulienu stāstīt par diženajiem Nīlas zirgiem, kas dzīvo ūdenī — nāsis, acis un ausu gali vien laukā. Pret nīlzirgu šis te aplokā dirnētājs bija tīrais plušķis!

Bet ko zvirbulienu?

— Prrrom! — viņa brēca. — Opsābērrniņ, prrrrom! Čipsābērrniņ, prrrrom! Čirrābērrniņ, prrrrom!

Un, kad zvirbulēni bija aizsprukuši kur kurais, klie-
dza uz ķīvīti: — Prrrom! Mele! Prrrom! Nejauc mani
bērniem galvas! Zirrrgi nedzīvo ūdenī! Tādu zirrrgu
nav!

— Ārzemēs ir, — atcirta ķīvīte.

— Ārrrzemju nav! Nekādu ārrrzemju nav! Mele!
Mele! Mele!

Un aizlaidās.

Bet ķīvulēni platām acīm skatījās uz māti un prasīja:
— Tu esi mele-mele-mele?

— Neesmu vis, — teica ķīvīte. — Rudenī mēs lido-
sim uz ārzemēm, un tad jūs paši redzēsiet nīlzirgus un
krokodilus.

Bet nelikās gan, ka bērni viņai ticētu.

Pat rudenī, kad ķīvīšu ģimene piepulcējās aizlido-
tāju baram un ķīvītes bērni sapazinās ar citiem ķīvulē-
niem, nu jau it pieaugušiem putniem, viņi nekļuva neko
ticīgāki. Pareizāk sakot — viņiem bija it kā vienalga,
kurp viņi lidos un kāpēc lidos.

Ķīvīte galu galā atmeta viņiem ar spārnu. Lai jau!
Viņai bija pašai savas domas. Par Āfriku. Tur droši vien
visi izminējušies krustām un šķērsām, kur jel ķīvīte tik
ilgi kavējas. Un tad viņa parādīsies. Loku lokiem pār
Nīlu: ķī-vit! Visi priecāsies, teiks, ka bez viņas te bijis
pavisam garlaicīgi, un gribēs dzirdēt, kā viņai klājies
tur, dzimtajā vietā. Un prasīs, lai viņa stāsta! Ai, ķīvīte
nemaz nebūs lepna, viņa stāstīs... pag, bet ko tad smal-
kiem ārzemniekiem lai stāsta par šo nomales kaktu?
Ķīvīte saskuma, bet tikai uz īsu brīdi.

Vai Āfrikā redzējuši sniegu? Vai ledu? Tas būs kaut
kas pavisam nedzirdēts! Kā viņi brīnīsies!

Ķīvītei spārni svila nepacietībā, bet citas nevarēja
vien izpulcēties. Ko gaidīja, ko ne? Ķīvītei no īgnuma

pat ēst vairs negribējās. Ķīvis rājās, teica, ka viņai nebūšot spēka aizlidot. Ķīvītei lai nebūtu spēka aizlidot uz ārzemēm!

Un patiesi, visu garo ceļu viņa bija kā spārnos. Bērni, tie gan činkstēja par ēstgribēšanu, pretvēju, lietu, spārnu sāpēšanu un sazin ko vēl. Zemē nolaidušies, tūlīt metās piebāzt vēderus, un, ka tie tārpeļi vairs nav kaut kāda nomales purva, bet pašas Itālijas tārpeļi, to viņi nemaz nevēroja.

Kad beidzot Nīla bija klāt, vai viņi iepleta knābjus un sauca: — Kāds krāšņums!?

Ne uz to pusi! Nošķendējās par sutoņu, brīdi papūtīnāja nogurušos spārnus un tūlīt sāka meklēt ko ēdamu.

Tēvā, tēvā bija atsitušies ķīvītes bērni! Nekādu garīgu interešu. Un cik neglīti viņi šņāca un šņākāja, gliemjus rīdami! Ķīvīte aizrādīja, ka viņi ir ārzemēs un ārzemēs tā uzvesties nedrīkst, bet viņi nelikās ne dzirdam. Paskrēja vien gabaliņu tālāk un rija kā rijuši. Ķīvis tāpat...

Ķīvīte smalki un pieklājīgi ieknābāja dažus kukainīšus, rūpīgi piegludināja spalvas un cēlās spārnos. Nogurusi, protams, bija arī viņa, bet vajadzēja taču parādīties, apsveicināties! Gana ilgi jau viņa te gaidīta!

Tālu lidot ķīvītei nevajadzēja. Ne trīs kūleņus gaisā neapmetusi, viņa ieraudzīja ūdenī tādu kā pazīstamu muguru melnojam. Pati visdzižā nīlzirgu māte! Un kas jel tur viņai blakus? Mazulis, mazulis uzradies nīlzirgu mātei, kamēr ķīvīte bijusi projām! Ai, to prieku! Ai, to lielo notikumu!

Ķīvīte nolaidās ūdenī pie pašas nīlzirgu mātes acs un auss, citādi viņa, tik milzīga, ķīvīti nepamanītu, un to viņai arī nevarētu ņemt ļaunā. Savu augumu neviens neizvēlas, galvenais ir saprašānās un laba uzvedība.

— Labdien, godātā! — teica ķīvīte.

— Bdie, — purnu nepaceldama, atburkšķēja nīlzirgu māte, un ūdens sagriezās virmuļu virmuļiem ar visu ķīvīti — gluži vai galva apreiba.

— Abdie-babdie! — pilnu muti brēca nīlzirdzēns, kuldams ūdeni ar galvu un asti.

Ķīvīte, pagalam slapja nošļakstīta, saripinājās kā vilciņš, un caur visām bailēm un nelabumu viņai iešāvās prātā grēcīga doma, ka tā nu gan nemaz nav laba uzvešanās.

— Rullābērniņ! — nīlzirgu māte apsauca savu atvasi, un nīlzirdzēns papeldēja gabaliņu nostāk. Ūdens pamazām aprimās, un ķīvīte varēja daudz maz uzelpot.

— Jā-ā, — viņa noteica. — Cik labi gan jums un bērniņam tādā siltā ūdenī! Nekas nav jaukāks par Nīlu. Visu to ilgo laiku, ko biju projām, es par Nīlu vien, par Nīlu vien domāju!

— Bi' projā'? — nīlzirdziene pabrīnījās, plati jo plati nožāvādamās, un kas gan nezina, cik plati var žāvāties nīlzirgi.

Ķīvītei apsāpējās sirds. Ne pamanījusi šī resnā balja nebija, ka ķīvītes nav. Ne vārdu līdz galam izrunāt viņa ķīvītes dēļ nevīžoja! Un ķīvīte bija domājusi, ka te pie Nīlas sprieduši un brīnījušies, kāpēc ķīvīte tik ilgi nav redzama.

Nu ķīvīte neteica vis, kā bija iecerējusi, cik nīlzirgu mātei skaists un gudrs bērns. Viņa saslēja cekulu un vēsi atbildēja:

— Jā, protams. Es biju savā dzimtenē. Tur gan ir skaisti! Tikai dažkārt uznāk tāds aukstums, ka ūdens sasalst ledū.

— Kas ir ledū? Kas ir ledū? — spiedza nīlzirdzēns.

— Ūdens kļūst ciets kā akmens. Ja, piemēram, jūs

būtu ūdenī, kad uznāk lielais aukstums, jūs iesaltu ledū un nevarētu ne pakustēt. Un, ja jūs mēģinātu padzerties vai pameklēt ko ēdamu, jūs tikai sasistu purnu pret ūdeni.

— Vai! — iebrēcās nīlzirdzēns un metās uz krastu.
— Mūkam, mammīt, mūkam! Aukstums nāk! Sasītis purnu!

— Tu! — ierēcās nīlzirdziene. — Nebaidi bērnu! Nestāsti blēņas. Ūdens nekad nav ciets! Mele! Mele! Mele! Ko tu meklē pie Nīlas? Taisies, ka tiec!

Un nīlzirdziene tā iešņācās, tā iecirta galvu ūdenī, ka dūņains mutulis izsvieda ķīvīti krastā slapju un nelaimīgu.

Raudāt putni nevar, bet, ai, kā ķīvītei sāpēja sirds! Atkal viņa, kas tīru taisnību vien runāja, nosaukta par meli! Un vēl tik rupji! Ķīvīte mūžam vairs neielaidīsies ar šo te resno, neglīto radījumu! Pat pa gabalu nesveicināsies!

Ķīvīte sameklēja tīrāku lāmiņu, apskalojās, nožāvējās saulē, glīti un pieklājīgi apēda dažus gliemjus.

— Ķī-vit! Ķī-vit! — kāds turpat virs galvas iegavilējās. Viņas ķivis. — Ķī-vit! Lidosim! Ķī-vit! Kūleņiem!

Ķīvītei gan prāts ne drusciņ nenesās uz lidošanu, bet vīrs paliek vīrs, savureiz jāiztop arī viņam. Un ķīvīte pacēlās spārnos, lidoja un kūleņoja, līdz kamēr ķivis nometās zemē iestiprināties — ko citu viņš prata? —, bet ķīvīte ieraudzīja smilšu sērē krokodilu.

Krokodils gulēja, žokļus iepletis, bet pa viņa sāniem un muguru, dēles un kukaiņus meklēdami, tekāja krokodilputniņi. Daži pat rīkojās pa vaļējo muti.

Ķīvīte noskurinājās: viņa gan neparko neuzdrīkstētos list krokodilam pašā rīklē! Jau pa gabaliņu no tāda

nezvēra bail nolaisties. Taču kā citādi lai viņa apsveicinātos ar krokodilputniņiem?

Spārniem drebot, ķīvīte nolaidās, smalki paklanījās un teica:

— Labdien jūsmājās!

Dažs labdienu atņēma, dažs neatņēma — laikam jau mutes bija pilnas, bet pati vecākā krokodilputniņu māte panācās ķīvītei pretī un sacīja:

— Re, ķīvīte arī klāt! Kur tu biji pazudusi?

Tomēr kāds pamanījis, ka viņas nav! Ķīvītei uzreiz kļuva vieglāk ap sirdi.

— Vajadzēja kādu laiciņu padzīvot arī savā dzimtenē. Bērņus izperēt un izvadāt.

— Cik tad izperēji?

— Četrus. Bet vienu žagata noplēsa.

— Jā, jā, — vecā līdzjūtīgi pašūpoja galvu. — Gadās. Grūti ar bērniem, grūti.

— Kas nu te par grūtumu, — teica ķīvīte. — Bet tur! Ai, tur pavasaros ir tik auksti un nemīlīgi! Tu nemaz iedomāties nevari.

— Auksti? Kas ir auksti? — jautāja pajaunāks krokodilputnēns, arī laikam jau paēdies un nācis paklausīties, ko te spriež.

— Grūti paskaidrot, ja nav piedzīvots, — ķīvīte svarīgi izlieca krūtis un paslēja cekulu. Viņa nu bija tā, kas skaidros, un krokodilputnēns, neba vienkārši putnēns, bet ārzemju putnēns, knābi vajā gaidīja. Cienības labad ķīvīte padomāja mazliet ilgāk, nekā būtu vajadzējis, padomāja vēl un teica:

— Piemēram, lietus mākonis. Kas te pie jums notiek, kad uznāk lietus mākonis?

— Nu, tad arī līst. Atradusi brīnumu!

— Bet pie mums ir tik auksts, ka lietus lāses pārvēršas

baltās zvaigznītēs. Katra lāse — baltā zvaigznītē. Pilns gaisss baltu zvaigznīšu! Un, kad vēl uzpūš vējš, zvaigznītes griežas un dejo, griežas un dejo. Ai, cik tas ir skaisti!

Krokodilputnēns iepleta knābi, bet — ak vai! — ne no svēta brīnuma! Krokodilputnēns smējās un brēca: — Sanāciet! Sanāciet! Ķīvīte melo ziloni no džungļiem laukā!

Krokodilputniņi saspurdza ap ķīvīti, ka nošvīkstēja vien.

— Ķīvīte bija tur, kur ūdens pārvēršas par zvaigznēm! Zvaigznes vien iet pa gaisu! Ķīvītei griežas, un zvaigznītes dejo. Ķīvītei griežas, un zvaigznītes dejo! — spiedza krokodilputnēns.

Nu smējās visi. Smējās tik dikti, ka krokodils pamodās un pa galvu, pa kaklu iemetās Nīlā, jo krokodilputniņu brēka parasti nozīmēja, ka nāk cilvēks — pats briesmīgākais, kas pasaulē var būt.

— Tu mums padzini pusdienas ar savām blēņām! — kāds, vēl paēst nespējis, draudīgi iesaucās un metās ķīvīti knābt.

— Mele! Mele! Mele!

Nu nikni sabozās viss bars. Uz knābšanos! Uz rāšanās! Uz plūkšanos! Sprukšus aizspruka ķīvīte no sadusmotajiem krokodilputniņiem.

Viņa lidoja vēl ilgi pēc tam, kad krokodilputniņu brēka vairs nebija dzirdama un pēdējais vajātājs atstājies. Un tikai tad, kad spārni pavisam nejaudāja, nometās atpūsties, iepriekš gan labi paskatījusies, vai tuvumā nav manāmi kaut kādi rupji, resni nīlzirgi un pretīgi krokodili ar truliem, nesajēdzīgiem krokodilputniņiem. Kur ķīvītei bija galva ar tādiem runāt! Ār-

zemnieki atradušies! Vai jel viens no viņiem bija gudrāks par zvirbulieni ķīvītes dzimtajā nomalē?

Ķīvīte skatījās uz pelēkiem koku stumbriem, netīkamiem kā nomestas čūsku ādas, un pēkšņi atcerējās bērzu — tik baltus un maigus, ka atrisusi mizas plēksnīte lidinājās gaisā kā sniegpārslīņa.

Sniegpārslīņa? Neko labu ķīvītēm sniegs nedarīja — un tomēr, cik tās baltās zvaigznītes bija skaistas!

Ķīvīte smagi nopūtās.

— Bēdīga? — kāds ievaicājās.

Ķīvīte salēcās. Tur, pelēkajos stumbros gandrīz neredzams, stāvēja kaut kas ērmoti plikpaurains un arī it kā bēdīgs. Un nolūkojās uz ķīvīti žēli un līdzjūtīgi. Marabu!

Citkārt ķīvīte apvainotos par tāda neglīteņa līdzjutību, bet tagad viņai marabu likās tik miļš un saprotošs. Kā tāds sirsnīgs vectētiņš.

— Jā. Atcerējos dzimteni, — ķīvīte sacīja.

— Var ar būt... Skaista? — marabu paspēra soli tuvāk.

— Jā, — ķīvīte atbildēja. Lai sauc par meli. Lai dara, ko grib. — Jūs man neticēsiet, bet tur aug koki ar baltiem, baltiem stumbriem. Bērzi.

— Var ar būt, — teica marabu un atkal paspēra soli tuvāk.

Vai tiešām bija atradusies viena dzīva dvēsele, kas viņu nesauca par meli? Labais, gudrais marabu!

— Reizēm tur ir tik auksti, ka ūdens sasalst ledū un tad ir ciets kā akmens. Mēģināsi padzerties — atdauzīsi knābi, — stāstīja ķīvīte.

— Var ar būt, — teica marabu un atkal paspēra soli tuvāk. Cik viņam gari soļi...

— Bet lietus lāses aukstumā pārvēršas par mazām, baltām zvaigznītēm, — aizkritušā balsī piebilda ķīvīte.

— Var ar būt, — teica marabu, spēra soli, pleta knābi un... ai!

Ķīvīte pēdējā mirklī parāvās sānis un uzšāvās gaisā. Marabu knābis tukši noklakstēja. Nu tikai ķīvīte atcerējās, kādas nevalodas par marabu dzirdējusi!

— Ķī-vit! — viņa izmisusi iebrēcās, jo marabu arī cēlās spārnos.

— Ķī-vit! — atsaucās ķīvis un metās šurp.

Viņš varonīgi iesita nekrietnajam marabu ar spārnu acī, un marabu laidās zemē. Bet nesodīti nolaisties viņš nedabūja. Ķīvis brēkdams šaudījās ap plikpauraino blēdi, kas velti draudēja ar milzīgo knābi, — ķīvis bija manīgāks. Arī ķīvīte, no pārbīļa atjēgusies, vajāja marabu, kamēr tas noslēpās brikšņos.

— Ķī-vit! Ķī-vit! — gaviļēja ķīvis un ķīvīte, mezdami gaisā kūleņus, lai marabu krietni iegaumē, kāds lempis viņš ir un cik muļķīgi izgāzies!

Ja tagad jums gadās sastapt ķīvīti, tad ņemiet vērā, ka viņa no tās reizes vairs ne ar vienu nerunā un nevienam neko nestāsta. Arī tad ne, ja viņai ko jautā. Iesaucas ķī-vit, apmet gaisā kūleni un laižas pie ķīvja, jo, lai nu ar citu šā vai tā, bet ar laulības dzīvi viņai veicies.

Ķī-vit!

Kā nodega Rīgas hipodroms

Ko, ko? Eita! Es lai nebūtu redzējusi, kā nodega hipodroms, kad mans dārziņš ir tepat pāri ceļam, ja tā izmaltā un piedrazātā zemes sliepsna vispār saucama par ceļu! Braukāt jau braukā, kur šie liksies, zemenes piesvēpē tā, ka bez mazgāšanas nav mutē ņemamas — un vai tad mazgātai zemenei vairs kāda garša, lai tā būtu kaut simtreiz ananass, kā manējās? Pati jau es tās savas zemenes neēdu, tikai uz tirgu. Ķēpa liela, bet atmaksājas, nu jau zem četri rubļi ne pašā īstākā ogu laikā neiet, un es taisni zemeņu dobi ravēju, kad tur pāri sāka klaigāt. Ko lodējuši, ko ne, bet iešāvuši liesmu tajās vecajās koka sienās, un tad nu skraidīja un dzēsa un domājās apdzēsuši, bet re, liesma tostarp tornī augšā, un ta rūkšus, un ta rūkdama, jo vējš rīta pusē bija — nedod dieviņ!

Mans vecais, kā salātus laistījis, ar visu kannu uz vārtiņiem — dzēsējs būšot! Labi, ka noķēru aiz krekla stērbeles, tik vien kā ar viņu cīkstīdamās pašu brango zemeņu ceru izminu, tādu ceru, ka vai puskiļo ogu būtu noņēmusi. Un kas man to skādi atmaksās? Vecais, vai?

Tāds viņš no laika gala. Cita pēc skries, kaklu lauздams, pašu labumam — ar kāsi velkams, ar kruķi

kruķējams, id vien. Tad viņam rokas sāp, tad kājas, tad lauzējs mugurā, tad žņaudzējs pakrūtē — tīri vai zārkā liekams uz līdzenas vietas. Bet pagaidi vien, cits pasvilpj — augšā kā Lācars no miroņiem! Ne šim vairs kas sāp, ne ir. Ko es ar viņu savu mūžu esmu izcievusies, tas nav vārdos izsakāms! Ielieciet gan viņu kādā stāstā vai romānā, lai izlasa un nokaunas — viņam jau vaļa lasīt, ne tā kā man, uz deguna krizdamai jāplēšas. Es nodzinusies pie nabaga, bet šis redz — vīrietis labākajos gados. Tā viņi visi. Paši lielās, paši tic. Būtu paprasījuši sievietēm, kādi viņi ir tais savos labākajos gados. Kā tādi pārbrieduši pūpēži — melni kvēpi vien nokūp, ja pieduras. Vīrieša labākie gadi ir no divdesmit astoņi līdz trīsdesmit pieci, bet ej iestāsti! Tas pats mans vecais murmulis — lai tur vai pa kilometru kāds skuķis brunčus paplivina, šis salecās, itin kā viņam karsta ogle pie mikstumiem piegrūsta. Ko viņš teiktu, ja es šitā lēkātu, katru puiku ieraudzījusi? Tad gan redzētu, ka nepiestāv.

Eita! Par to pašu hipodromu vien jau stāstu. Satūrēju veco aiz stērbeles, šis nospirinājās, nospirinājās, dabūja vēl tādu dunku zem ribas, ka domāju, būs jel uz britiņu elpa ciet — bet nē! Vējš esot uz mūsu pusi, un, kad nākšot tas uguns blāķis virsū, tad redzēšot izmīto zemeņu ceru! I dārzs pagalam, i būda nosvilšot!

Un ko tad neskrēja ar savu kannu būdai jumtu un sienas laistīt? Ko uz vārtiņiem? Valsts manta deg, valsts lai dzēš. Šai tehnikas trūkst vai cilvēku? Vīri kā lāvas, tik vien tās darīšanas, kā pabraukāties ar mašīnu un šļūteni pacilāt. Tiem nu mans vecais buks ar savu muguras lauzēju un pakrūtes žņaudzēju palīgos vajadzīgs!

Un patiesi, kamēr mans vecais pukstēdams trepītes slaistīja un būdu slapēja, un es atkal visam, kas vien

Vizma ar vecākiem — Ievu un Jāni Belševiciem 1932. gadā

Ar krustmāti Mildu
1935. gadā

Ar mammu Brīvības ielā
1937. gadā

Ar tēvu Grīziņkalnā
1937. gadā

Lejas Sucēs ar krustmāti Mildu un draudzeni 1939. gada vasarā

Vizma
1941. gadā

Poligrāfijas arodskolā. Vizma — trešajā rindā trešā no labās puses.
1945. vai 1946. gads

Kadrs no 1948. gada kinožurnāla "Padomju Latvija".

Vizmai Belševicai nupat publicēti pirmie dzejoļi

(LVKFFDA)

Laikraksta "Pionieris" redakcijas darbinieki. 1948. gads.

Pirmajā rindā pirmais no kreisās — V. Lorencs, pirmā no labās —

V. Belševica, otrajā rindā pirmais no labās — M. Afremovičs

Rakstnieki Pirmā maija gājienā. V. Belševica, K. Krūza,
I. Mežnora. 1951. gads (*Lit. muzejs, V. Bel. F 1/4*)

Jauno autoru seminārs 1951. gadā. No kreisās: sēž J. Plaudis, O. Lisovska,
V. Lukss, nezināma, V. Belševica, J. Vanags; stāv I. Lubējs, J. Anerauds, J. Grants
(*Lit. muzejs, RS F 2/7, inv. nr. 196725*)

Ar Olgu Lisovsku un viņas draudzeni piecdesmito gadu sākumā

Ar mammu
1954. gadā

50. gadu vidus

Literatūras institūta
pagalmā 1956. gadā

Maskavā, M. Gorkija Literatūras institūtā,
ar studiju biedrēni, krievu dzejnieci
Junnu Moricu 1956. gadā

IZMOCĪTĀS DZIMTENES BALSS

Sis dzejolis rakstīts Rīgā, 1957.
gada pavasarī un slepeni sūtīts no
Latvijas. Tā autore ir jauna dzej-
niece, komjauniete.

*Nemiera un gaidu pavasaris.
Satraukti zem sēraus maldās strauts.
Piedod, mana dzimtene, ja vāri!
Tavā vārdā ciests un melots daudz.*

*Sodien ziemas saltām važām jākūst.
Sodien jāpārsāp un jāpārvērtē viss.
Ledos grūstītos grimst jaunā ceļa sākums.
Miglas vālos — pālsais apvārsnis.*

*Sabrūkušiem jumtiem tēvu sēta
Pavasara agro sauli dzer.
Latvija, uz tavas zemes svētās
Mazo kāju pirmais solis speris.*

*Dzimtā zeme, tu man balsi devi.
Tevis dota krātis karstā sirds.
Kā es klusēju, kad klusējot par tevi
Taviem dēliem bij bez cīņas mirt.*

*Ticēju, ka, dzīta asinspalos,
Lielās tainības un laimes vārdā brīst.
Un ka tādā ceļā daudziem jālūst,
Un, ka tādā ceļā daudziem krist.*

*Nošuvusi asins rasa zālē.
Izbrīsts viss. Bet lielās gaismas nav.
Lākojoties jaunā rīta tālēs,
Izmocīts un gurdš ir shatiens tavš.*

*Tavi soļi pagurūli stomās.
Aplūstis, bet nav vēl aizmirsts vaids.
Lauj man dallties ar tevi smagās domās.
Vienas sāpes mums, ir viens mums naidš.*

*Klausies, klausies šodien upju dunā
Ieskaties, kā smēdzot sniegi kūst!
Trauksmju balsim pavasaris runā,
Katram ledum lemts ir kādreiz lūst!*

Dzejoļa "Nemiera un gaidu pavasaris..." publikācija laikrakstā "Londonas Avīze" 1957. gada 25. oktobrī. Publikācija ir anonīma, un dzejniece pati nezina, kā viņas 1956. gadā rakstītais darbs nokļuvis brīvajā pasaulē

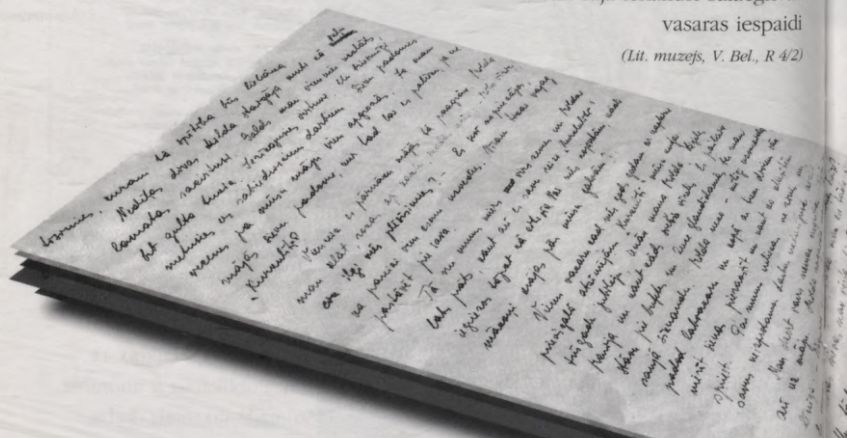

Kadrs no G. Pieša dokumentālās filmas
 "Salacgrīva". Viesības pie zvejnieka
 Franča. 1960. gada vasara

(LVKFDA)

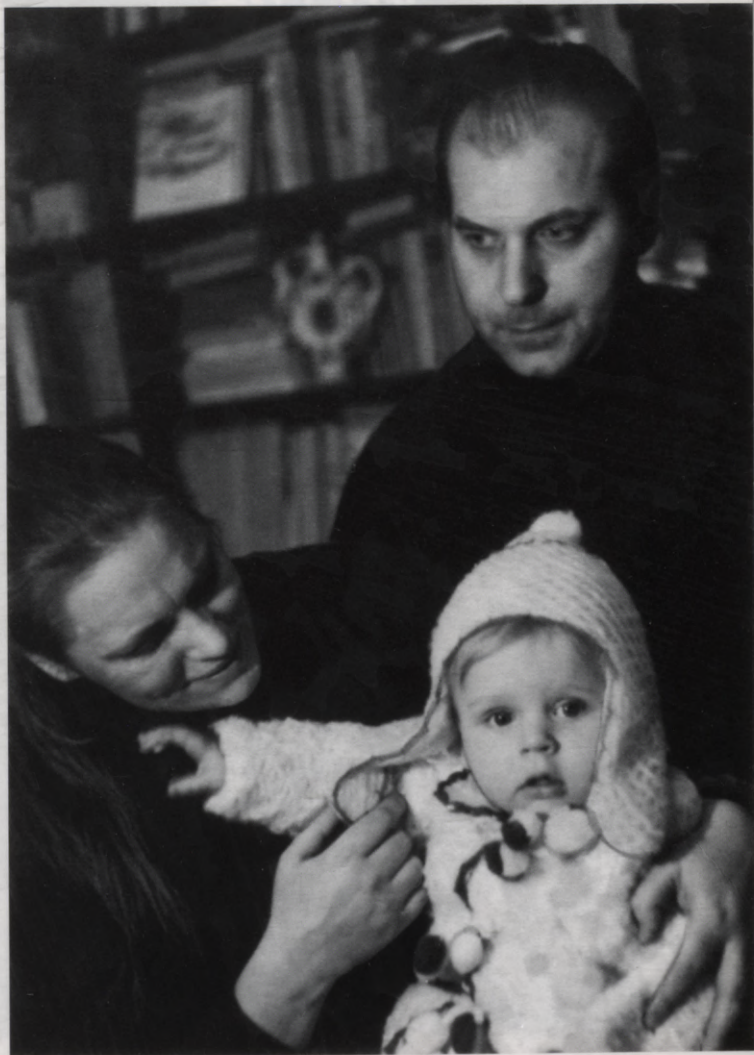
Stāsta "Kurkuliša bojā eja"
 rokraksta fragments. Tāpat kā
 citos "Ķikuraga stāstos",
 arī šajā ienākuši Salacgrīvas
 vasaras iespaidi

(Lit. muzejs, V. Bel., R 4/2)

Ar O. Lisovsku Silajāņos 1964. gadā. Šo G. Priedes sarīkoto braucienu
pie Latgales podniekiem V. Belševica apdzejojusi "Poēmā par Rāznas ūdeni"

Ar vīru Zigurdu Elsbergu un dēlu Jāni 1970. gada aprīlī

J. Poiša foto

VIZMA
BELŠEVICA

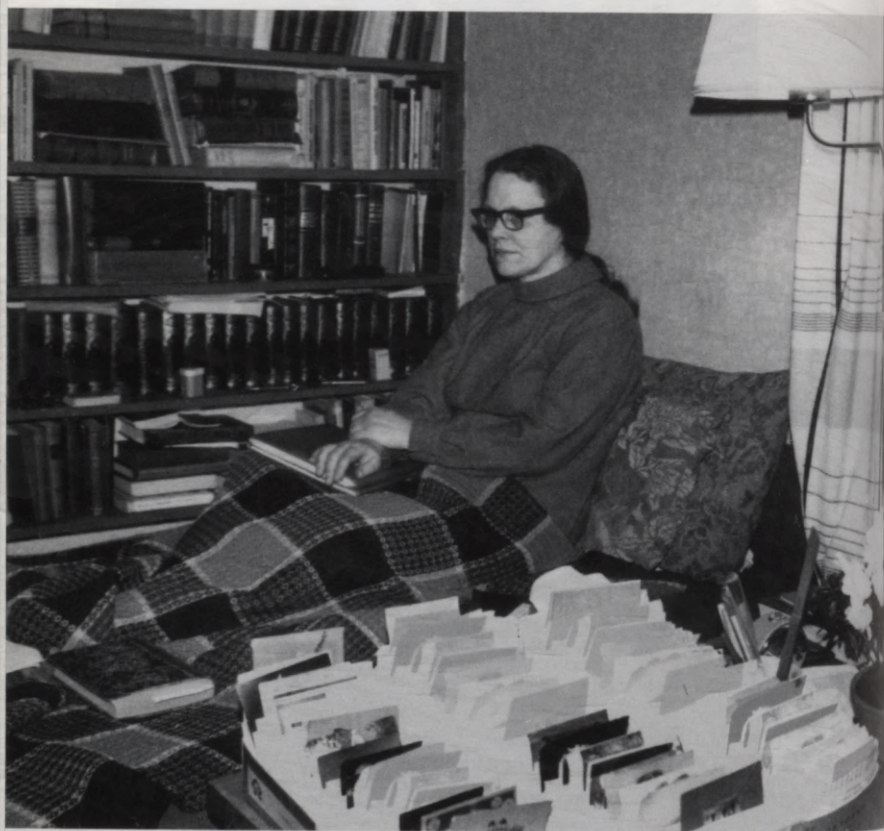
SOFIJAS
NOLAUPĪŠANA

"Sofijas nolaupīšanas" izrāde Jaunatnes teātri: programmas vāks
(Lit. muzejs, Jaun. T I 15/40 un F 82/48).

...pats, gāzu ūdeni virs ūdens...
...mašīnas...
...vairāk...
...vairāk...
...vairāk...

Kadrs no V. Ramānes filmas "Tās dullās Paulīnes dēļ"
(LUKFFDA)

Dzejniece savā darba stūrītī

G. Janaiša foto

iespējams, gāzu ūdeni virsū tepat pa leju, atkauca tās sarkanās mašīnas no četrām debess pusēm. To gan es vairāk dzirdēju nekā redzēju, pašai vajadzēja glābt kas glābjams.

Te uz reizi brīkš — brākš — bums! Viens tādā raibā vējjakā un apspīlētās biksēs, visas vīles baltas, žogam uzgāzies, met tās viņu sporta kantora pendeles mūsu dobēs iekšā. Ja vēl dobēs vien — bet tāds kā ragains čemodāns manai plēvju būdai virsū, steķītis pušu, plēvē caurums, pieci tomātu puduri — vakar stādīti — pagalam un arī žoga stabs; no sāкта gala teicu vecajam, ka nodarvot vajag, iztrupēs, un tak iztrupējis, pagāns, un apkārt, un žogs gāžas uz iekšu. Kā es grābu to ragaino čemodānu, kā atvēzējos — kur tikai spēki ņēmās, smags pēc velna —, kā vilku viņam pa krūti un metu to čemodānu laukā uz ceļa — noblarkšķēja vien.

Šis divos līkumos un brēkt, ka tur esot aparatūra un es atbildēšot! Vai ne? Kad svieda maniem tomātiem virsū, tad nebija aparatūra! Kamēr šis brēca, viens sievišķis arī steberu steberēm ar paunām uz mūsu dārzu, it kā citas vietas pasaulē nebūtu. Tad gan es grābu kapli un kliezdu — kas līdīs, tam pauris pušu kā no rokām pašļucis ķirbis!

Vai es dulla? Un kā man neesot kauna? Un nelaimes reizē!

Kas šiem par nelaimi? Valsts manta līdz pēdējam panckaram, visu pados no jauna kā uz paplātes un vēl piemaksās par pretī ņemšanu. Bet man? Gaidi ar maisu, ka atlīdzinās! Par plēvēm! Par tomātiem! Par pašu brangāko zemeņu ceru! Un žogu! Žogu! Lai kāds tas stabs bija, taču turējās. Kur nu es ņemšu citu? Grūtāk, nekā personīgu helikopteri dabūt! Par kaunu runās! Hipodroms šiem degot!

Nu un tad? Nevarēja lādēt savas grabažas blakusdārzā, kur tai resnajai baļļai zāle vien aug zem kraupainām ābelēm? Iznieko tikai zemi. Šās mazbērniem vajagot, kur spēlēties! Ne viņiem spēlēties vajag, nekā. Citur viņu deguni nav, kā mana žoga starpās. Sirmus matus esmu dabūjusi, viņus gaiņādama! Ko es trakojojot, bērni tikai paskatoties. Zinu tādu skatīšanos. Skatās, skatās, kamēr roka žogam cauri un nogrābj, kas pa ķērienam. Tie jau tā audzināti — kur grib, tur vāļājas, ko grib, to ņem — velnu viņa redzēs, kad šitie paaugsties.

Bet ej, iestāsti! Man neesot, es nezinot. Kā tad man nav, kad taisni ir? Tikai tā nu vedeklas darīšana, pa manu dārzu nav nekāda mazbērnošana. Kas tirgum nederēs, to iedošu ar klātpienešanu, bet bradāt, lauzt, grābstīties, kaimiņu dārzos glūnēt — ne un ne! Es protos godu un rēķinos ar cilvēkiem. Es nestādu avenes gar žogu, lai saknes lien otra dārzā un visu labumu nosūc!

Bet ilgi viņai tie prieki nebija. Par ko tad pasaulē sālsūdens? Šī nevarēja vien nobrīnīties, ko viņai spirtas un veselās avenes kalst nost. Es lai pabrīnījos līdzī, sak, kas viss pasaulē nenotiek.

Hipodroms? Ko ta hipodroms? Dega kā traks, rūkdams un dārdēdams. Nekad nebūtu domājusi, ka uguns var tā dārdēt. Itin kā visi Rīgas bundzinieki būtu kopā saskrējuši un tik rībināti!

Un tad vējš iegriezās uz mūsu pusi. Dieviņ manu! Vecais rāva aiz rokas, sak, bēgam! Es viņam: skrien tu! Meklē priekšniekus! Skaidrs, ka nav, kas izriko, citādi jau sen būtu nodzēsuši. Vīrs pie vīra, mašīna pie mašīnas, bet pa gabalu redzams, ka priekšnieka galvas nav! Vecais sazin ko par sausu kā pulveris koka šķuti un

vēju, bet es viņam — skrien, ka tev saka! Meklē priekšniekus! Droši vien plītē un ar meitiešiem jārējas, viņi jau var izmeklēt, kādas gribēdami!

Tā es veco patrencu. Šis vēl nomekšķējās, ka es sa-degšot, bet mani lai nemāca. Es iegrudu brezenta ga-balu vannītē, kur ūdens riminās, pati saviem vārtiņiem šķērsu priekšā, slapjo brezentu pāri un pa apakšu lūru, kas nu būs. Jāiet bojā — iešu, bet viņi man te žoga sta-bus vairs negāzīs un savas pendeles manos tomātos nesviedīs!

Karstums bija, bet ne tik traks, kā gaidīju — tā uguns no torņa uz kūkumis manam dārzam pāri un šās pleķī iekšā. Stādi vēl avenes gar cita žogu un ļauj saviem knēveļiem cita dobēs blīnēt! Viss līdz pēdējai zālītei vienos melnos čokuros, un tie pa roku galam izsvai-dītie plastmasas lelliši dega stāvu kā lāpas. Tad šās būdā norībēja — nez, petrolejas pudele vai kas, un būda nosvila, ka nebija ko redzēt! Un tālāk tam, kura zeņķis ar savu motociklu manus miķelišus izbrauca, būdā benzīns sprāga — uh! Kā ķinīti! Es jums teikšu — kā ķinīti! Man taisni sirds nokutēja un, ticiet vai neticiet, pēc visiem tiem uztraukumiem ņēmu un aizmigu zem sava brezenta, jo nu jau nekādas briesmas vairs ne-draudēja — ko viņi nebija no kantora iznesuši, tas tāpat sadedzis un tornis, no kura liesmas nāca, gar zemi. Ogles vien zvērojās, tikai tādu mīlīgu siltumiņu vilka virsū.

Pamodos, kad vecais rāva man brezentu nost — skatīties, vai beigta gan. — Nekā nebija! — es viņam teicu. — Ja tu cerēji, ka nu esi jautros atraitņos palicis, tad še tev piga! — Šis atkal — vai man smadzenes tajā karstumā izsutušas, ka tik aplami runānot?

Gan es zināju, ko runāju. Kad uz pavakari atļumēja

ši ar saviem knauķiem un visi četri sāka uz balsīm ēr-
ģelēt, vecais pāri žogam šai plecus glaudīt un pašam
asaras kā pupas, ne krunkās neķerdamās. Kad domājās
mani zem brezenta beigtu guļam, tad vis neraudāja,
pasaules brūtgāns! Sabrēcu viņam, lai slien to žogu
augšā, un pati raudzīju plēves gabalu, ko siltumnīcu
pielāpīt.

Skāde par tiem tomātiem, ka ne izteikt, bet, no otras
puses, re — apkārt tīrais tuksnesis, melnums vien garo-
jas, taču mans dārzs stāv zaļš un košs — ne lapiņa nav
apsvilusi. Dievs taisno redz! Viņš zina, ko celt, ko pazu-
dināt.

Zirgi? To nu gan nepateikšu, vai zirgi arī sadega. No
tiem man ne silts, ne auksts. Zirga mēsli tāpat nekam
neder, ja nu vienīgi lecektis sildīt. Un ko jūs ar to hipodromu un hipodromu? Tas nemaz nebija hipodroms,
bet kaut kāda sporta biedrība. Ja jums par makts varēm
vajag — tur ap nodegām daži vēl staigā ar šļūtenēm,
uzmana, vai nav kāda dzirksts palikusi, — viņiem par
to naudu maksā. Viņiem tad arī prasiet.

«Tik skaista, zila ola...»

Deņisovna paskatījās vēlreiz uz otrā vīra kapu, nopūtās un cēlās. Nopūtās gan tāpat vien, jo bija jau labi un glīti — sarkana ola, trīs cepumi, divas spožas konfektes, pūpoli un alpu vijolītes. Kulturāli. Nevis kā dažiem citiem, kuri tās olas sadrupina, un kaps tad izskatās pēc sazin kādu nevižu nenokopta galda.

Nu varētu iet mājās. Pasēdēts pie meitas, pie pirmā vīra un pie otrā. Bet ko viņai tur iesākt tukšā mājā? Citām jel mazbērniņi. Pārnāc un roķeles brunčos: — Vecomāt! Vecomāt! — Deņisovnas znots apprecējās otrreiz, Ļudočkai un Andrijušam nu cita māte, tā Deņisovnu negrib. Sāniski griežas, pa strupam vārdam izmet, par Deņisovnas dāvanām ne lāgā paldies nepasaka un pulkstenī vien skatās. Bērniņi arī it kā pat nepazīst vairs, triņājas un kaktos spiežas. Znots vēl cik necik cenšas ar ciemeni parunāties, bet skaidri redzams, ka gaidīt gaida, lai Deņisovna protas un iet. Deņisovna protas.

Vai sava mūža pēdējos gados Deņisovna ko citu darijusi, kā cēlusies un gājusi? Te, kapos, viņa būtu varējusi sēdēt arī ilgāk, mirušie pulkstenī neskatījās un vaigu sāniski negrieza, bet cik ilgi sasēdēsi, kad reimatisms kaulos un pavasara drēgnums sūcas visām drēbēm cauri? Un nemīlīgas tās latviešu kapsētas. Tik vien

košuma, kā pa kādai puķei un pareizticīgo daļā pa rai-
bai Pūpolsvētdienas olai un konfektei.

Kad pirmais vīrs nomira, Deņisovna atrada meis-
taru, par dārgu naudu apžogojā kapu, katru latīņu
savā krāsā kā vienu varavīksni, un atslēgu priekšā, lai
nenobradā un puķes nezog, bet nē — lika novākt, nepie-
klājoties. Gan Deņisovna lūdzās, gan naudu solija —
naudas bija, cik uziet, ēdnīcā strādāja: ne sev, ne ģime-
nei produkti jāpērk, sviesta un gaļas klučus vēl pazīs-
tamām sievām tirgū pārdeva, visa alga arī kabatā pa-
lika — neņēma kapu priekšnieks naudu. Gan Deņisovna
bārās, sparīga un jauna vēl bija, par Aņutu biežāk dē-
vēta nekā par Annu Deņisovnu, tagad, re, tikai Deņi-
sovna vien palikusi, atbirusi Aņuta, atbirusi Anna kā
pujenes ziedlapiņas... Neba uz mutes kritusi, visu par
viņiem pateica. Prasīja, kur likums, ka nedrīkst ap kapa
vietu žodziņš būt. Ne klausījās, ne likumu rādīja.

Ilgi pēc tam žodziņš stāvēja malkas pagrabā, līdz
kādu dienu otrais vīrs nokurināja. Tad gan Deņisovna
raudāja, itin kā atkal Fjodoru glabātu, un vēl kāvienu
dabūja. Iedzēries Ivans bija tik negants, un vai nu skaidrā
prātā to sētiņu dedzināja. Deņisovna kunkstēja klusī-
tēm, vīrs paliek vīrs, bet Mašeņka brēca kā aizplēsta,
līdz kamēr pati arī dabūja. Un kas galā? Te viņi visi guļ.
Pirmais vīrs, otrais vīrs, Mašeņka.

Aplami Mašeņka aizgāja, ar neizgulētu gripu, pār-
devējas jau to gripu vispirmās saķer. Tāda jauna sieva,
divi bērniņi, vīrs nedzērājs, māja kā pilna lāde — nekā
tur netrūka, ne spožu mēbeļu, ne kristālu, ne tepiķu.
Pašai visi pirksti zelta gredzenos. Nu ar tiem gredze-
niem cita rotājas.

Griezties atpakaļ, pasēdēt vēl pie Mašeņkas? Deņi-
sovna pamīņājās, paspēra soli uz to pusi, bet pārdo-

māja. Ko tur sirdi ēdināt, tāpat izsāpējusi un asaras izraudātas. Labāk paieties pie kapiem, apskatīties, kā citi savus aizgājējus pieminējuši. Un ja kāds būtu pavisam aizmirsts, Deņisovnai somā bija vēl viena ola, ko radu pamestam kapiņam uzlikt. Dažam varbūt nav vairs šaisaulē radu. Deņisovna katru Pūpolsvētdienu krāsoja kādu olu no lieka. Šī bija īpaši skaista, spoža un zila.

Deņisovna lēnītēm gāja no kapa uz kapu. Olas veseļas un olas drupinātas. Pa drupinātajām šur tur zilītes knābājās. Vienu tādu, resnu un nekaunīgu, Deņisovna, padzina. Zilīte uzspurdza kokā, blenza ar melnu, spīdīgu ačteli un mēdijās: — Ci-ci-dē! Ci-ci-dē! — Pilsētas putns, ne ko pielikt ne atņemt. Vāveres arī tādas pašas — pazagt, padiedelēt un tad uzsprauslāt un izmēdīt. Tur jau viena glūnēja, gobas zaram pieplakusi. Deņisovna pasmaidīja un nelikās vāveri redzam. No tiem sīkalām jau kapus ne sargādams nenosargāsi. Un varbūt aizgājējiem pat prieks, ka možas dzīvībiņas pāri tekālē. Nav tik garlaicīgi un skumji zemē gulēt.

— Nez, kapu kantoris svētdienu vaļā? — kāda balss ievaicājās Deņisovnai pie paša sāna tik negaidīti, ka viņa vai salēcās. Klusi kā sausa lapa bija pieslīdējusi maza večiņa — ģīmītis sausas lapas palsumā, sīku grumbu nodzīslojis un acis kā melni plankumiņi lapā.

— Izkritis no prāta, — Deņisovna atguvusies sacīja. — Nav man vairs ko glabāt. Visi jau apakš zemes. — Nopūtās, gaidīja, ka večiņa prasīs, kas miris un kā, un viņa tad stāstītu par pirmo vīru, par otro un par Mašēnku.

Večiņa neprasiņa vis. — Kad nav cita ko glabāt, par savu galu jāgādā. Re, vīrabrālis nebija gādājis, atdevu savu iepirkto vietīņu, tagad pašai jāmirst, un nav! Kur

nu gulēšu, kur būšu? — Pablenza tik nikni, it kā Deņisovna šo bez iepirktās vietiņas atstājusi, apsviedās un aizčabēja savā klusajā solī. Un Deņisovna jau bija vērusi muti sacīt, ka viņai arī uz to pusi ejams, būtu pagājušās, parunājušās, taču vieglāk ap sirdi. Ne nu šai jāmirst, nekā, Deņisovna vēl nodomāja, lūkodamās pakal, kā večiņa aizzib gar krustiem un kokiem uz kantora pusi. Tie sausie un sīkie tik lēti vis nemirst. Cita lieta, ja cilvēks miesās. Tad gan vienubrīd aptrūkst elpas un cauri. Vai trieka ķer.

Deņisovna nopūtās. Viņa bija miesās, ka ne panest. Un kapa vietu sev nepagādājusi. Blakus pirmajam vīram vai otram? Kā pareizāk? Kas viņu tai pagādātajā vietā apglabātu? Bijušais znots? Nez vai. Un kas vispār pamanītu, ka viņa savā istabā nokritusi? Ja nu vienīgi kaimiņi, kad trūdēt sāktu. Un oliņu Pūpolsvētdienā neviens uz kapa neuzliktu. Znots jau ne uz Mašeņkas kapa nelika, ateists, redzies.

Un tad Deņisovna atcerējās skaisto, zilo olu. Nebija neviena pamesta nelaiķīša, vai arī aizdomājās un nepamanīja. Pretī jau Raiņa kapu apžogs un kapliča, atpakaļ griezties nebija spēka, jāvelkas vien uz priekšu. Laukā tāpat varēja tikt vienīgi pa Raiņa kapu vārtiem, citur ceļš garāks.

Smagām, sāpīgām kājām Deņisovna iznāca pie vārtiem un apstājās atkal. Negribējās un negribējās uz mājām iet, lai arī pārsalusi un nogurusi pie nabaga.

Ceļš uz Raiņa pieminekli izmircis, kā jau agrā pavasarī, taču gluds un grantēts, bērzi gar malām tik sviņīgi, zari no drēgnuma sīkās asariņās, it kā arī sērotos, un galā pats dižais piemineklis. Deņisovna gan nebūtu likusi uz kapa gandrīz pliku vīrišķi ar lielām kājām, bet citādi neko teikt, daiļš no vaiga tas jauneklis, akmens

arī gluds un spožs, nevis pelēki drupuļains kā tur, tajos Brāļu kapos. Tik slavenu kapsētu klātos marmorā izkalt, taču laikam rocības pietrūka. Diez kā jau viņiem pie kapitalisma negāja, no ziedojumiem esot būvējuši, to Deņisovna zināja.

Viņa zināja arī, kas bijis Rainis, ne velti mājās televizors, un par viņa sievu zināja, tāpat dzejniece, Aspazija saukusies, tikai bērniņu viņiem nav bijis. Un blakus Rainim pie plikā jaunekļa sieva lai apbedīta. Grūti viņiem klājies, gan cietumos, gan trimdās, kā jau pie cara.

Kad domas bija citur, ne pie sāpošām kājām, tad pārāk nejuta. Deņisovna neviļus bija aizstaigājusi līdz piemineklim un pat uzkāpusi vīnstīgām noaugušu akmens stabu aplocē, kur soli gar malām. Uz viena sēdēja sieva Deņisovnas gados, tāda kārna, palīku muguru un tik tumšos dobuļos iegrimušām acīm, ka acis pašas likās gluži vai baltas.

— Katram sava bēda, — Deņisovna domās pažēloja un ar gudru ziņu apsēdās tā, lai neliktos uzbāzīgi, bet arī parunāties iespējams.

Kārnā nelikās pienācēju manām. Noņēmusies skatījās pieminekļa pakājē, kur pūpolu zari un alpu vijolītes uz spoži sarkanīgā akmens. Deņisovna arī skatījās. Tur tik labi piederētos viņas skaistā zilā ola. Kaut gan pareizticīgs tas Rainis jau nu noteikti nebija, ja vispār ticīgs.

Taču cik ilgi tā varēja skatīties? Drebulis visos kaulos, lūkojoties uz auksto, drēgnumā blāvājošo akmeni.

— Tad jau labāk būtu lijis, vismaz zini, no kā tu, cilvēks, esi slapjš, — Deņisovna ierunājās.

Kārnā pagrieza galvu un baltām acīm paskatījās Deņisovnai cauri. Tik gari un salti, ka vajadzētu celties un iet. Bet celties nūdien nebija spēka, jau no sēšanās vēl

visas maliņas smeldza. Deņisovna izlikās, ka neko nav sacījusi, un, ja ir, tad pati ar sevi runādamās, un skatījās atkal uz pieminekli, līdz kamēr zobi sāka klabēt. Tad viņa beidzot atspiedās uz abām rokām pret sola malu un cēlās. Kājas iesāpējās tā, ka, nebijis kārnās blakus, vai aizbrēkusies būtu, bet tādai jau neies izrādīt.

Uzslējusies Deņisovna atvilka elpu, pagaidīja, lai sīvā sāpe drusku pārskrien, un gāja uz pieminekli. Tur viņa noliks zilo olu. Jo nav tiem diviem neviena radiņa vairs. Nez, kāpēc bērnu nebija? Tāds skaists pāris un mūža mīlestība.

Deņisovna paņēma olu un pasvārstīja plaukstā — zili vien nomirdzēja, un diena it kā gaišāka pašķīlās — tad saudzīgi nolika starp pūpolu zariem un puķēm. Noripos zemē? Nē, nozvārojās gan, bet atspiedās pret pūpoliem un palika. Nu bija patiešām glīti, ka ne acis atraut. Deņisovna stāvēja un skatījās. Soma bija atstāta vajā, bet šajā brīdī nelikās pieklājīgi darboties gar somu.

Nikni aizķercās grants. Kārnā skriešus skrēja šurp. Nu bija Deņisovnas reize gari un salti skatīties cauri tādai, kas ne savos kapos uzvesties nemāk. Bet kārno tas neatturēja. Pieskrēja, sagrāba zilo olu un atvēzējusies iesvieda Deņisovnas somā. Nošņirkstēja vien.

— Jūs te nekādas olas neliksiet!

Par ko? Deņisovna apjuka tā, ka nejaudāja ne prasīt, ne iebilst, tikai manīja, ka nosarkst, it kā būtu ko sliktu darījusi, un ceļgalos iesitās savāds karstums.

Kārnā stāvēja, acis baltas, rokas puspaceltas kā uz kaušanos. Vajadzētu vai pašaut plaukstu acīm priekšā, ka neizskrāpē, bet lipīga neatmaņa visos locekļos kā dažkārt sapņos, kad jābēg, jāsit, jākļiedz — un nevar.

Nē, kapos jau Deņisovna ar pustrakām vecenēm tāpat nekautos. Lai spurinās un sargā to pliko tēvaini

ar lielajām pleznām, ka šim no nieka olas caurums neizdeg. Lai!

Ceļš uz vārtiem. Iela uz tramvaju. Cik ilgi viņa gāja? Vai veselu mūžu. Un kad tramvajs pienāca, iekāpt nejaudāja. Labi, ka gadījās krietni cilvēki, uzstūma pa pakāpieniem, iedabūja iekšā. Piekļājīgs jauneklis cēlās un deva vietu. Deņisovna pateicās un atteicās — jau apsēsties būtu elles mokas, kur nu vēl kājās slieties, un tik vien tā brauciena kā pāri tiltam. Jauneklis palika stāvam, un varēja redzēt, ka viņam neērti. Deņisovna arī stāvēja un viņai arī neērti. Izkāpjāmā pietura nāca kā atpestīšana. Nez, vai viņš apsēdās, kad Deņisovna izkāpa?

Līdz pat mājām Deņisovna domāja par pieklājīgo jaunekli. Un kā tas allaž ir, ka cilvēkam par labu gribu tik ļoti jānokaunas? Acu priekšā mirkļiem jaunekļa aizvainoti uzместā lūpa, mirkļiem zilā ola starp pūpolu zariņiem tur, uz sarkanā akmens. Un miesā nelāga sapņa smagums.

Ne mājās tas smagums neatkrita. Uz durvju priekšā noklātas lupatas Deņisovna noāva samilzušās kājas un zeķēs izgāja uz balti izberztās dēļu grīdas. Grīdu Deņisovna turēja baltu, kā no bērniības savā sādžā radusi, lai cik sīvi sāpēja kauli beržot. Bieži gan nevajadzēja, ko nu viņa viena, ik soli ar apdomu sperdama, piebraudāja, un kur tie gadi, kopš ciemiņš te redzēts. Viena kā koks svešā, nemīlīgā pilsētā.

Ir jau Deņisovnai sacīts, gan labu vēlot, gan ar ļaunumu, lai jel viņa brauc atpakaļ uz savu sādžu, bet kas viņu tur gaidīja? Vecam cilvēkam dzimtene tur, kur viņa mīlo kapi. Sādžā gan tēvs un māte guļ, tak viņus Deņisovna atceras kā caur stiklu — skaidri, bet sveši. Gan jau tur tāpat kāds Pūpoldienā lieku oliņu nokrāso

un uzliek. Ir vēl pasaulē labi cilvēki arī — kā tas jauneklis —, neba kārnas, līkas raganas vien, kas ar olām mētājas.

Deņisovna izgāja virtuvē, iededza gāzi zem tējkanas, no skapīša izņēma maizi un sviestu, no somas zilo olu. Gluži plakana tā no sviediena, čaumala tādiem sīkiem krislīšiem vien baltumā sadzinusies, bet lobot tāds krislis, lai cik sīks, rāva līdzī baltuma lēviķi — nujā, pati vainīga, nebija aukstā ūdenī ielaidusi, kā ēšanai vārot.

Deņisovna skatījās uz kroplīgi, vietām līdz dzeltenumam izplosīto olu, atcerējās, kā krāsojusi, tas bija ilgs un rūpīgs darbs, retais vairs māc gludi un spoži nolakot, atcerējās, cik skaisti ola mirdzēja uz sarkanā akmens, nokarsa kaunā un sāka raudāt.

Lauztā sirds uz goda dēļa

(Nu jau vēsturisks stāsts)

Neklaudziniet, neklaudziniet! Nav Gustītes. Jāpagaida. Nāk mūsu drostaliņa pa valku, dzeguzpuķes un sviestabundulus lasīdama, tak jau gaidītam ciemiņam pušķoties, un nejauš, ka ciemiņš arī steigšus steidzies un akurāt uz sliekšņa mīņājas!

Nē, nē! Ko nu sētā! Ienāciet tepat pie manis. Mēs jau ar Gustīti draudzenes. Rau še piesēdiet! Nav netīrs, no vecuma samelnējis, sazin kādu laiku krēsls. Galda malai gan lupatu pārraušu — kur tā pasaules draža rodas, kur nerodas — varēs elkoņus atspiest. Tā!

Cits brīnās, kā divi meitīši vienā mājā tik labi var satikt, bet es saku: kas ar Gustīti nesatiks, tas ar pašu debesu eņģeli saplēsīsies. Otra tāda cilvēka pasaulē nav, to es jums varu pie mūsu teju ciltsgrāmatas apzvērēt.

Es jau Gustīti no skolas gadiem pazīstu, no pirmās klases vienā solā sēdējām. Piešaušu tik gāzei uguni un uzlikšu pannu — mīklas podiņu jau uz darbu posdamās iejāvu. Branga lieta šitā gāze, balonus mums it kārtīgi pieved. Dikti parocīgi, Gustīte arī saka: — Tik labas draudzenes, kā tu, Amildiņ, man nav bijis un nebūs! — Visas savas bēdas viņa uz mana pleca izraudājusi, un bēdu viņai bijis, ka vai nu!

Runā kā aplams! Ta ne jau jūsu dēļ tās pankūkas. Gustīte jums cienastu būs sarūpējusi uz galvošanu, man pašai bads plēš vēderu pušu, un kādu nogaršot — tā nav ēšana. Labus cilvēkus jau liktenis īpaši piemeklē un nekrietnas mēles visupirmos aizķer, sirds izsāpējusi domājot. Jā, jā... Es Gustītes laimi varbūt vairāk esmu gaidījusi, nekā viņa pati.

Kā es nopriecājos tovar, kad jūs koncertā viņai piesēdāt un pavadīt gājāt! Lēkšiem skrēju mājās jums abiem pa priekšu, lai nemaisītos vidū kā trešais liekais... Piesvila, naģes kāja! Tāda tā gāze ir, mirkli novērsīsies, jau deg! Jāpagriež mazāka. Tīri sirdsdrapes dabūju dzert, kā noskrējos. Un prieks man bija, ka tik ilgi vadāties un sētā uz soliņa bubināt...

Nē, nē! Liels vīrs un sarkst kā viena ērkšķrozīte! Es jau neklausījos, ko tieši! Pasarg Dievs! Es gāju gulēt un laidos miegā tik laimīgi, itin kā man pašai stalts mājupvadītājs piestājis.

Gandrīz jau aizmiegu, te uzreiz man gluži kā pa pieri iesit: bet viņš tak ienācējs! Saklausīsies, ka Gustīte muļķe, ciemam par tīru, pliku apsmieklu vien, un pagalam būs!

Bet nav viņa muļķe, nav, jūs neklausieties! Re, cik šī paniņa kraukšķīga nocepusies! Un tā zapte no lācenēm! Esat maz baudījis? Reta manta lācene. Liku muguru dabūju pa purvu, kamēr vienai burciņai sadzinu. Ņemiet, ņemiet droši!

Mēs taču ar Gustīti vienā klasē gājām. Lai kuram tāda galva! Visgarāko dzejoli nobēra kā pupas, reizesrēķinu neviens nevarēja tekošāk noskaitīt. Tik vien kā no vidus viņai nedrīkstēja neko prasīt vai likt, lai piemērus izdomā. Gustīte tikai no sākuma līdz beigām —

kā viens sprunguļbānis. No sliedēm neizleks un neapstāsies.

Skolotāji to zināja un citādi viņai nemaz neprasīja, žēloja. Bet latviešu valodā atnāca jauna, kas Gustīti nepazina. Izsauc šī Gustīti par lokāmām divdabju galotnēm. Gustīte nošķind kā zvaniņš: — «-ošs, -oša, -ošais, -ošā...» — Pareizi, — skolotāja saka. Un lai Gustīte tagad izdomājot kādu teikumu, kur tāds divdabis iekšā.

Gustīte atsperas un nokliedz: — Ošs iet pa ceļu!

Klase gar zemi, skolotāja ieogrūž ģīmi līdz pašam pakausim kabatdrānā, es aizšauju plaukstas priekšā — jo lai nu draudzene, tāpat smiekli plēš muti pušu — Gustīte asarās.

Apsmieklā kritusi, viņa raudāja, maza būdama, kā tāds pelēks, lietū nomircis pūpoltis, un vēl tagad raud. Lai viņa saka ko sacīdama, tikai nesmejieties, tas viņai gauži sāp. Un diezgan jau no bērna kājas izraudājusies, nabaga sirsniņa.

Mēs tak viņu želuma pēc par Gustīti saucam. Īsten viņa ir Augustīne. Visas avīzes pilnas, ko bērni vecākiem dara. Bet vecāki bērniem? Vai dieniņ! Jau uzvārds Druska, vēl nokrista par Augustīni. Skolā viņu ēšus ēda — paši ziniet, kādi ir bērni, un vēlāk puisī — zirgi, kas zirgi...

Tā jau ir — ja meitai Augustīne vārdā, tad nez kādai kinoskaistulei jābūt, lai pie vīra tiktu. Kaut gan nesmuka jau viņa nebija, viss savā vietā, skaties, no kuras puses gribi. Vēl tagad koša — nepateiksi, ka labs strēķis pāri piecdesmitiem. Un tolaik, pēckara gados, nebija vis laukos puisiešu vairāk, kā tagad ar to mehanizāciju. Nu nāk tik un nāk vīri klāt kā vieni ozoli — jūs lai... Sievieša cilvēkam laukos tagad cita vērte.

Re, kā nokaunas! Izberzīs vēl krēslā caurumu! Ķepējiet labāk zapti un netvīkstiet!

Un tad viņai, kā par sodību, patika Birzumnieku Ješka. Vēl no skolas gadiem. Šim atkal Dziļumu Ārija. Tā jau dzīvē aplami iekārtots. Skrien Jurītis pēc Anniņas, Anniņa pēc Jānīša, Jānītis pēc Grietiņas, Grietiņa pēc Juriša — pa riņķi vien, un visi bešā...

Kas tur būtu ko patikt no tāda bezkauņas? Taisni viņš, apnicis tās mūžīgās pakaltekāšanas un žēlām acīm skatīšanās, iestāstīja Gustītei, ka uz Latviju braukšot grieķu princis sievu meklēt. No laiku laikiem katrai Grieķijas karalienei esot Augustīne vārdā, un meitas ar tādu vārdu uz katra stūra vis nemētājoties, tālab princis braukājot pa pasauli to košāko Augustīni izraudzīt. Lai tikai pošot māju, pucējoties un sastādot durvju priekšā puķes Grieķijas karoga krāsās. Tas prinča sirdi īpaši aizkustināšot.

Gustīte, dieva dvēselīte, teikusi: — Es jau labāk tevi gribētu, Ješkiņ, nekā to Grieķijas princi, — bet viņš sacījis, ka Birzumnieku sievas nekad nav bijušas Augustīnes. Ja nu vienīgi tā Augustīne, kas grieķu princim kurvīti iedevusi. To gan viņš ņemšot uz vietas, kolīdz princis viņu būšot velti bildinājis. Bet ne citādi. Līdz tam lai uz viņa pusi ne aci neceļot. Un, to grieķu princi ieraudzījusi, jau nu šī pati kaut kādu Birzumnieku Ješku vairs ne redzēt negribēšot.

Gustīte zvērējusi, ka nemūžam! Viņas uzticamu sirdi visas pasaules prinči nespējot locīt, un kādas krāsas tad esot tam Grieķijas karogam?

To Birzumnieku Ješka teicies nezinām.

Visupirms Gustīte atskrēja pie manis prasīt par Grieķijas karoga krāsām un izstāstīja, ko Ješka viņai teicis.

Viņa jau, labā sirsniņa, kuram katram visu izstāsta, ne tikai man.

No Grieķijas karoga krāsām es neko nezināju, bet par Ješku pateicu skaidri un gaiši, ka viņš mātās.

— Kālab Ješkiņam jāmātās?

Aiz to jau, redziet, Gustīte par muļķi izdaudzināta, ka pasauli ikkurš ar savu olekti mēra. Pati no tīra zelta būdama un allaž taisni runādama, Gustīte savu mūžu nav spējusi saprast, ka cits kāds varētu būt Jauns un melot. Teiktu es viņai, ka Ješka labs un godīgs — to jā, to saprastu, bet ka melo — nē. Ne sitama. Tāpēc nesakiet viņai, ko patiesi nedomājat, labais gals nebūs!

Jā, jā... Es nebiju teikusi, ne ka Ješkiņš labs, ne kādas Grieķijas karogam krāsas. Nu tad Gustīte aizgāja uz skolu, uzzināja, ka pagaiši zils ar baltu, un ņēmās plēst laukā visas savas pujuenes un lauztās sirdis. Drusku māte brēkšus brēca — un bija, ko brēkt! Katrā vietā vis pujene neieaugas. Kur pieņēmusies un koša, tur nedrīkst šo aizpiņināt; bet ko līdzēja viņas brēkšana?

Sastādīja Gustīte tajā līdumā pīpenes un neaizmirstules, māju berza ik mīļu brītiņu, visu vasaru vienos ilgviļņos nolīgoja. Ciema ņirgas, Gustīti paredzējuši — spurkš! — un — spurkš —, kā strazdi uz jāņogām, sak, re, kā mūsu Augustīne staigā ar kurvi, ko grieķu princim dot!

Princis ne atbrauca, ne bija. Birzumnieku Ješka apprecēja savu Āriju, Gustīte rūgti noraudāja, un pēc šitās varenās prinča gaidīšanas mūsu novadā viņai vairs galīgi nebija ko cerēt. Palika vecavās ne par šo, ne par to, vienīgi aiz savas labas un ticīgas sirds.

Jā, jā, to ņemiet vērā. Nav Gustītei citas vainas kā laba un ticīga sirds. Par to es stāvu un krītu. Un lai neviens man par Gustīti sliktu nerunā! Acis piespļaušu!

Ja katra plāpu kule būtu tāda mulķe kā Gustīte, pavisam cita dzīve būtu pasaulē. Kura vēl kārtīgāk savu darbu padara, ja viņai godīgi pateikts, kas jādara un kā jādara? Protams, ja kāds iestāsta, ka braukšot augsta komisija un katram teļam vajagot iesiet astē kaprona banti, tad gan... Bet ko nu par blēņām. Māja Gustītei spīd un laistās, pati spodra vien, spodra vien! Ko tad vēl no sievas vajag? Ja gribi dzirdēt par lielo politiku vai kosmiskām būšanām — uzgriez radio, televizoru, grāmatā izlasi, jo, redzies, tādu sievu, kas spriež kā īsteni profesori, pilna pasaule, bet tāda, kas vīru un māju apkopj, mūsu laikos ar uguni jāmeklē.

Atkal viņš trinas un sarkst! Joks no cilvēka! Galva jau baltojas, bet kā viens puika! Netīk, ka es it kā jūs abus jau laulāju? Un kas tur slikts? Kad vēl precēsies? Gaidīs, kad vairs ne savus kauliņus pa zemes virsu pavalkāt nevarēs? Un vai tad kāda vairs ņems?

Bet to gan saku: ja jūs ar Gustīti velnu vien gribat padzīt, tad labāk taciņu uz šo māju aizmirstiet. Es Gustīti nerrot neļaušu. Nē un nē! Diezgan viņa nerrota un smieta! Un ja vēl nerrota vien!

Kā tas pats Nikolajs, nu, Cābulis, jūs taču viņu pazīstat! Ak nē, kur nu, viņš pēc tā ļembasta aizbrauca. Solīds cilvēks pēc skata, bet gribēja Gustīti nosist.

Dumji jau sanāca, vai dieņiņ, cik dumji... Var saprast viņu arī. Pirmais traktorists, vīrs kā bilde, un tāda blamāža... Nu jā, jūs jau nezināt. Es jums izteikšu, kas un kā, citādi ļaunas mēles sazin ko var samelst, un jūs, ienācējs būdams, noticēsiet arī.

Nikolajs bija ienācējs, tāpat kā jūs. Pirms kādiem gadiem uzradās te. Gan ar sievu. Bet tas bija kā akmens varžu dīķī. Viļņot novīļņoja mūsu meitieši — šito skaisto vīrieti! Galva gan baltojās tāpat kā jums, bet jo koši

viņam piestāvēja. Pēc sirmuma taisni brālis jums varētu būt, tik vien kā daiļāks no vaiga un kājiņu nepievilka. Ar motociklu sitāties, vai kā? Mans mūža draugs šitā pavisam aizgāja. Pats grāvī, traktors virsū. Pārlieku bija sadzēries. Te jau mūsu kapos vai ik nedēļas kādu glabā. Skaidrā prātā nemaz pie stūres nesēstas, nu tad sitās arī.

Bet Nikolajs — ne! Godību reizē glāzi pacilāja, lūpas it kā apslapināja, bet kāda tā glāze bija, tāda visu vakaru palika. Bonbongas viņš ēda. Un tie meitietiņi uz viņu kā mušas pirms lietus, jauni vai veci, mākoņiem! To vien meklēja, kā ap Nikolaju paspindzēt.

Nez, vai tās meitietu varzas dēļ vai patiesā vajadzībā, bet Nikolaja sieva nobrauca uz Rīgu mazdēliņu auklēt un atpakaļ vairs nerādījās. Nikolajs savureiz ciemos aizlaida, bet ar laiku jo retāk. Kas nu tā par laulību?

Brēc par vīriem. Bet kādas tās sievas? Sievai ne debesu eņģelis nav pa prātam. Dzērājs — slikti. Nedzērājs — slikti. Citas savām sētām mietu galus apgrauzušas, skauzdamas Nikolaja sievu: daiļš vīrs no vaiga un auguma, nedzer, nesmēķē, pie mājas palīdz, naudu pelna — tērēdama nenotērēsi, tak nē, šai nav un nav labi, šī asti gaisā un prom. Teic tu vienam cilvēkam! It kā Nikolajs būtu vainīgs, ka tie meitietiņi uz viņu krīt! Nevajadzēja pašai tik skaistu puisī precēt, ja sirds nepanesīga. Jo Nikolajs ar tiem meitietiem tikai laipni pajokojās, ne vairāk. Vai viņš, teiksim, kāju spēris pie Ženijas, mūsu trešnieces, pie kuras vai visi ciema vīri izgulējušies? Mūžam ne! Un nav pie viņas kārtīgam cilvēkam ko meklēt, to es jums, ienācējam, saku.

Nujā... Gadu Nikolajs dzīvoja tādā pačībējušā laulībā un neko, bet vienu vakaru, kad klubā rādīja to

smuko indiešu filmu par mīlestību, neatceros, kā sauca, nenoraidāties, Nikolajs piesēda Gustītei blakus gluži kā jūs tajā koncertā, un pavadīt gāja, un iekšā līdzi, un viss, kā nākas.

Tā viņš sāka ik nedēļas piestaigāt. Gustīte staroja un ziedēja kā viena rudens jurgīne, ciema veikalā visas bonbongas izpirka, Nikolaju godāt, citi meitieši aiz skaudības zili staigāja. Un neba jau neklāstīja, ka Gustīte prātiņā paviegla! Bet Nikolajs tikai smējās, ka tas esot labi, viņš neejot pie Gustītes uz lekciju! Viens tāds Aristotelis viņam jau esot bijis un aizskrējis uz Rīgu savu dižo prātu izrādīt.

Tad nu bija skaidrs, ka Nikolajs ir ņēmājs, atliek tikai to pajukušo laulību nošķirt un doties jaunā. Tas esot viegli, kad cilvēki kopā nedzīvojojot.

Un Gustīte arī bija Nikolajam tieši kā radīta. Cita gremstos par tiem meitiešiem, kverkšķinātu, kas un kā, bet Gustīte — ko Nikolajs teiktu, tā būtu svēta patiesība. Un abi laimīgi.

Es jau prātoju, kādu dāvanu kāzām gādāt un kādu kleitu uz tiem godiem šūdināt, kad vienu vakaru Nikolajs neatnāca. Gustīte visu nakti šņukstēja, pukstēja, durvis virināja, uz gatves galu skatīties skriedama — nekā.

No rīta, vai dieniņ, vai! Acis sarkanas, pati bālganpelēka kā teļu dzireklis, pusdzīva nogaidījusies un noraudājusies.

Man viņa savas bēdas, kaut gan tāpat biju visu dzirdējusi un zināju, izteica pa ceļam, Ženijai, mūsu trešniecei, teļus barodama. Viņa jau, lāga dvēselīte, neko nevar pie sevis paturēt.

Ženija tūdaļ aurēt, ka Nikolajs esot blēdis un nelietis. Viņai, Ženijai, tas esot bijis skaidrs no sākta gala. Šī

pati esot Nikolaju ar kantora Sanitu redzējusi. Itin kā uz autobusu vai gājuši, abiem čemodāni, un, acīs vien skatīdamies, kā divi balodiši.

Ak jā, jūs jau Sanitu nepazīstat, kas nu vairs zina, kur viņas bruncīši tagad plivinās. Bija tāds skuķis ap divdesmit, atkūlies pie mums uz laukiem aiz nelaimīgas mīlestības un tūlīt otrā nelaimīgā mīlestībā iekšā. Proti, tajā pašā Nikolajā iekodusies, uz ko Nikolajs gan teicis, ka cilvēkam jāturas pie saviem gadiem. Tur jau esot par mērkaķi jāpaliek, lai pusmūžā gar zaļu skuķi kārstītos. Tak vīrieša runāšana ir viena lieta, darīšana — pavisam cita. Ja es savu vīru tikai dzirdējusi būtu — liktos, spārniņu vien trūkst un zelta rumbuļa ap pliko pauri. No Nikolaja līdz eņģelim gan gluži tik tālu nebija, bet cik ilgi vīrietis lai ciešas, kad tāds skuķis viņa priekšā savus apaļumus valba un pats prasīties prasās nogrābjams?

Gustīte visu dienu staigāja kā pasista, ik pa brīdim itin kā novaidēdamās, itin kā taujādama: — Blēdis un nelietis?! — Teļam prasa: — Blēdis un nelietis? — Spainim prasa: — Blēdis un nelietis?

Un Ženija, lai kurā kūts galā būdama, nokliedzas: — Blēdis un nelietis!

Es neteicu neko. Pārlieku sirds sāpēja. Tāda Sanita, skuķis kā zemeņu oga, ar nelaimīgu mīlestību blēņojas sava prieka pēc, būtu tik gribējusi, laimīgu dabūtu, bet Gustītei paties vai stāvus ūdenī jālec. Viņai tās mīlestības bez kādiem pigoriem nelaimīgas vien bijušas.

Pret vakaru Gustīte saka it kā kūts logam, it kā Ženijai: — Bet viņš tak uz goda dēja!

— Caur blēdību! — Ženija noskalda.

To nu viņa velti. Nikolajs bija un bija mūsu labākais traktorists. Nenoliedzami. Un visādi kārtīgs cilvēks. Ja

kādam goda dēlis pienācās, tad viņam. Vienkārši tai misinšķiltavai kremta, ka Nikolajs uz viņas pusi ne nospļauties nebija gribējis.

Mājās ejot, Gustīte bija klusa, klusa.

Es teicu: — Neklausī Ženiju un neēdini savu sirdi. Kas tad ir, ka blakus pa ielu gājuši vai pat autobusā uz Rīgu braukuši? Vienā ciemā dzīvojot, no pazīstama cilvēka krūmos neiespruksi. Gaidi! Gan atnāks tavš Nikolajs.

Pati gan nemaz tā nedomāju. Aiz žēluma sacīju. Bet Gustīte, galvu uz sāna nokārusi kā tāds šunelis, žēlām acīm vien skatījās un neteica neko.

Pagāja nedēļa, pagāja divas. No Nikolaja ne vēsts. Gustīte dila kā vecs mēness, Ženija skandināja blēdi un nelieti, es pa to vidu, vienu mierinādama, otru kauninādama.

Te kādu rītu durvis nobūkšķ mazā gaismiņā, kad es tikai vēl no gultas plānoju slieties. Gustīte pirms manis viena pati uz darbu aizskrējusi. Nu ta brīnumi! Es būtu savam sirdsraudziņam ko nodarījusi, pati nezinādama? Un ko īsti? Tā es lauzīju galvu, kamēr savīkšos un gāju, un nonācu līdz goda dēlim. Tad gan sapratu, ko šī rīta agrumā viena skrējusi. Visas bildes bija, Nikolaja ne. Tukša vieta.

Un patiesi — teļu ķēķī pret sildāmo katlu viņš bija atsliets ar visu stiklu. Un Gustīte pretī, rokas sakrustojusi kā viens ģenerālis. Blēdis un nelietis nedrīkstot būt uz goda dēļa. Tā, redziet!

Saplēst to bildi vai sadedzināt viņai roka tomēr necēlās. Pārnesa mājās un iebāza skapī zem kreklēm. Ik pa laiciņam vilka laukā un noraudājās. Bija arī ko raudāt. Jau dzīvē Nikolajs bija skaists pāri mēram un saprašana, bet uz tās bildes — nu taisni sirdi rāva laukā.

Trešā dienā no goda dēļa bija noņemtas citas bildes arī. It kā dēļa remontam, jo apdrupis vietām patiesi bija, bet es gan domāju, ka neērti likās citus turēt, ja Nikolaja, paša labākā, nav. Nikolajs varētu apvainoties, un kas jel mūsu laikos drīkst apvainot kārtīgu traktoristu? Tāda priekšā katra saimniecība zemi bučos, lai tikai viņš, balodītis, pie laba prāta.

Tā nu stāvēja tas goda dēlis plīks. Tikai zelta burti vien rēgojās.

Un te vienu vakaru — Nikolajs klāt. Es taisni sētā biju, kad motocikls uzrūca mūsu kalniņā. Sprukšus iespruku istabā — jāprotas taču cilvēkiem tikšanās brīdi nemaitāt. Nekur tālāk par savu aizdurvi netiku, jau Nikolajs priekšnamā un Gustīte, no priekiem raudādama un smiedamās, pretī, un turpat, nabaga dvēselīte, izbrēca, ka šī viņu no goda dēļa noņēmusi par to, ka blēdis un nelietis, bet tagad likšot atpakaļ, jo esot jau atkal labs un godīgs!

Nikolajs tā lēni, ērmoti noteica: — Jā-ā, uzliec gan. Tikai zelta rāmī. Un ar puķītēm apspraud!

Un tad durvis aizcirtās, motocikls noparkšķēja un projām bija. Gustīte skrēja sētā, kļiedza: — Nikolaj! Nikolaj! — bet vai tādā motora pļerkstoņā kas dzirdams?

Nu Gustīte pie manis — raudāt un bēdāties, ka Nikolajs uz viņu dusmīgs. Gustītei allaž sāp, ja uz viņu kāds dusmīgs, pat ja svešs, kur nu vēl Nikolajs. Bet zelta rāmītis viņai patiešām esot. Ja nu vienīgi stiklu vajadzēšot pievīlēt. Rāmītis rādoties drusciņ mazāks par to bildi.

Es teicu, lai nedara mulķības. Nikolajs to pa smieklam sacījis.

— Kālab?

Es noskaitos un metu viņai acīs Birzumnieku Ješku un Grieķijas princi.

Bet šī: — Vai tad Ješkiņš vainīgs, ka princis pa ceļam satika labu labo Augustīni un tālāk nemaz nebrauca? Vai tāpēc Ješkiņš slikts cilvēks? Nevajadzēja man ticēt Ženijai, ka Nikolajs slikts, un nekas nebūtu gadījies.

— Es teicu, ka nav slikts, bet tu Ženijai ticēji. Atradusi pravieti!

Jā, vienu vienīgu reizi šī sliktam noticejusi, un re, cik nelāga iznācis. Labs esot labs, un labam godīga runāšana, nevis pa smieklam. Un lai es nejaucot viņai galvu.

Iegāja savā galā un visu vakaru uz manu pusi vairs ne pušplēsta soļa. Es neko. Vai man savu darbu un darišanu trūkst?

Pa nakti gan lāgiem rāvos no miega, aiz tās čīkstēšanas un skrapstēšanas Gustītes istabā, bet domāju, ka tāpat savos sirdsēstos pa gultu svaidās. Vai es ieprātoju, ka tik sveloti rīkosies?

Bet kas par vēlu, tas par skādi. Apjautu, kas tur čīkstējis, kad Gustīte atkal bez manis uz darbu bija aizmetusies. Taisnā ceļā savu mūža laimi izpostīt. Jo, redziet, pēcāk uzzinājām, ka Nikolajs braucis uz Rīgu laulību šķirt, iepriekš neko neteikdams, lai būtu tāds priecīgs pārsteigums, vai.

Bet cilvēks domā, Gustīte dara.

Vēl krietnā gabalā no goda dēļa dzirdēju tādas kā vaimanas, tādas kā brēcienus. Laidos skriešus, sak, varbūt kādam dzīvība jāglābj. Bet kur tu dieniņ! Tas bars pie goda dēļa smēja aizkaukdamies. Tālab vien izklausījās, ka vaimanā. Un bija, ko vaimanāt, bija! Tam tukšajam goda dēlim pašā vidū Nikolaja bilde zelta rāmī, ar lauztām sirdīm nopuškota. Tāds skats, ka paraugies un tūlīt no smieklīem jāapraudas.

Nikolaju kāds taču laikam bija apziņojis. Ieskrēja tā bara vidū, norāva bildi un samina zem kājām, ka stikli vien nožļerkstēja. Tikai viens lauztās sirds zariņš, sazin kā aizķeries, palika uz dēļa karājamies. Tāds noļucis un nelaimīgs.

Nikolajs paskatījās uz to zariņu, stiepa roku noraut un — vai dieniņ! — ieraudzīja mani. Virsū! Aiz pleciem! Purināt! Tā purināt, ka, likās, nupat dzīvību izpurinās.

— Lai tā kūtsmagone man acīs nerādās! Sprandu apgriezīšu!

Atradis, ko purināt! Pirmo reizi mūžā es uz Gustīti sadusmojos.

— Kas man par daļu gar tavu kūtsmagoni? Ko tu man klūpi virsū? — tā es viņam. — Es šai par ganu pielikta, vai?

Pagalam samiltītu viņš mani palaida vaļā, domāju, līdz fermai neaizvilksos. Bet cik ilgi lai es būtu uz Gustīti dusmojusies? Viņa jau, zelta sirsniņa, to vien bija darijusi, ko Nikolajs viņai teicis. Kāpēc viņam pašam vajadzēja tik aplami runāt? Un vēl par kūtsmagoni nolamāt? Jo pielipa viņai tas vārds. Kūtsmagone un kūtsmagone. Citādi viņu vairs nesauc. Un aiz to viēn, ka, pati taisna būdama, nespēj cilvēkiem neticēt. Būtu viņa kaut par naga melnumu sliktāka, dabūtu tādu vīru, ka septiņu rajonu meitieši visus pirkstus aiz skaudības apkodītu.

Ar Nikolaju jau mēroties nevarat, bet Gustīte arī otra tāda vairs nesastaps, tā ka nezaudējiet dūšu! Re, re, kā galviņu nokāris! Dūšu tak allaž var drusciņ uztaisīt! Šītais man uz upenēm nostādināts. Ieliet mēriņu? Nē? Pareizi jau ir. Gustīte cienās. Nikolajam viņa allaž mājās turēja bonbongas, jums kočiņu.

Kočiņu viņai Ženija iestāstīja. Pusstopa esot par daudz, ja pati līdzi neturot, pēc pusstopa vīrietis vairs nekam neesot derīgs. Paveriet vien kādreiz Gustītes skapja durvis — pilns ar kočiņiem, bet vairāk par vienu galdā vis neliek. Jo kā jums tovakar, he... he...

Ko, vai tad negaidīsiet vis? Nujā, pretī pabrauksieties! Tak ātrāk kopā. Pati biju jauna, zinu, kā bija, saprotu. Cik nu to brīvo britiņu darba cilvēkam, katrs dārgs. Ja ne vairāk, acīs paraudzīties, aiz rociņas patūrēt. Par to valku uz dzegužpuķēm es joka pēc — gan jau vēl katlu mājā kopjas un mazgājas. Viņa jau dikti spodrīga, ne tā kā daža laba. Ka balta nāca tautu meita — īsten par Gustīti. Tur nav ko sarkt un motociklu dīdīt. Pasīgs pāris jūs būsiet.

Ei! Ei! Ta ne jau pa to ceļu! Uz kreiso! Nujā, ko es te klaigāju... Neko nevar dzirdēt tajā plarkšķī. Sastulba un aizplēsa uz otru pusi. Nekas. Redzēs, ka nepareizi, šaus atpakaļ.

Nūdelīte

Stāsts

Vispār viņi visi ir tādi jocīgāki. Tā pati krustmāte Biruta. Attaisa durvis, ierauga Nūdelīti, paceļ acis uz priekšnama griestiem un saka: — Sen neredzēta! — Galīgi nav atmiņas cilvēkam. Vēca jau viņa ir, trīsdesmit pieci gadi, bet atkal ne tik ļoti, lai pavisam neko nevarētu atcerēties. Vēl viņa, roku no durvju malas neatņemdama, saka: — Meitenes aizgāja uz kino. — Nūdelīte saka: — Nekas, es varu pagaidīt, man nekur nav jāsteidzas, — panirst zem krustmātes rokas un nāk vien iekšā. Krustmāte Biruta piecērt durvis, ieskrien virtuvē tā, it kā viņai tur piens ietu pāri, un jau no virtuves prasa: — Ēst negribi?

— Nē. Negribu, — Nūdelīte, jaku vaļā pogādama, saka. Ēst ir viss, ko liemie saprot. Bērns var gribēt tikai ēst. Bērnam jāgrib ēst no rīta līdz vakaram. Paši: ak, es no rītiem galīgi nevaru ēst!.. ak, man šodien nemaz nav ēstgribas!... Un viņiem par to nekas. Neviens viņiem neiet virsū un nevaimanā: pēc kā tu izskaties!.. kauli un āda!.. kauns uz ielas vest!... Īpaši jau mamma. Un kas ir viņai, ja ne kauli un āda? Svarus nopirkusi, sveras katru dienu, un, kad par gramu vairāk, nekā bijis, tad stāipās, lokās, griež hulahupu, ēd tikai rīvētus burkānus un ir

tik nikna, ka nenāc ne tuvumā. Nūdelīte neiet arī. Ko tas dotu? Tikai šķīvi zem deguna, un — ēd!

Jaka novilkta, nu jāmeklē, kur pakārt. Šeit tas nav tik vienkārši, kā Nūdelītes mājā, kur uz vieniem pleciem karājas mammas vasaras mētelis un otri mazie tukši un gaida uz Nūdelītes jaku — viss, ko tieši katru dienu nevalkā, novākts lielajā skapī. Te vadži nokārti kaudžu kaudzēm, kaut kur stūrī pat krustmātes Birutas ziemas mēteļa ķepiņu apkakles mala palūdusi, bet pa virsu boloņas, visādas sporta drēbes un nezin kas vēl. Nūdelīte stiepjas uz pirkstgaliem, lai uzņemtu savu jaciņu pāri Marutas bluzonam. Neiznāk. Jāpalecas. Pie trešā lēciena iznāk gan.

Aivara istabā rīb baigie kratekļi. Mājās. Bet pie Aivara nav ko iet. Viņš tūlīt kliedz: — O, neatvairāmā seska bumba, nāc pie manas krūts! — Un visādi ākstīsies, un plīsies virsū, lai Nūdelīte pastāsta kaut ko jaunu un aizgrābjošu no sesku dzīves. Un par ko? Kad Aivars gar visu dzēšlapu bija norakstījis «varmācība un sekss», Nūdelīte tikai pateica, ka viens «s» jāraksta pirms «k», jo citādi neiznāk «sesks», bet «sekss», un tāda vārda nemaz nav. Liels puika, astotajā klasē, bet nemāk rakstīt. To viņš Nūdelītei nevar piedot un saukā par seskapīlīgo jaunkundzi. Pats seskapīlīgs!

Nūdelīte ierasti liecas pie kurpju saitēm, lai pārāutos, bet kurpju, sandaļu un kedu valnis gar priekšnama sienu liek atcerēties, ka te nekādas čības viņai nav paredzētas. Nekāps jau Aivara apspurušajās kedās ar mezglainām auklām un izkārtām mēlēm. Pēdas no auklu pīteņa neatraudama, Nūdelīte pašjūcinās uz vienu pusi, pašjūcinās uz otru, un jāpietiek. Atlicis tikai nepatīkamākais — ieskatīties spogulī un izlaist ķemmīti caur plānajiem, pelēkajiem matiem, kas krīt taisnās neglītās

šķipsnās un sukājot tikai ceļas līdz sprēgājošai ķem-
mei. Bet nesukāt nevar — tā nepieklājas. Nūdelīte stāv
pie spoguļa un gaida, kad nogulsies sprēgājošās ķemmes
saērcinātie mati. Nav nekāda prieka uz sevi skatīties.
Viņai gan patiesībā ir ļoti skaists vārds — Viola, bet
tēvocis Eduards iesauca viņu par Nūdelīti, un tā pa-
lika. Pat mamma, kad zvana šurp, prasa pa telefonu:
— Vai tā mana Nūdele atkal jums uz kakla? Trenciet
viņu mājās! — Un krustmāte Biruta vai cits, kas piegā-
jis pie telefona, tad saka: — Man ļoti žēl, bērniņ, bet tevi
lūdz mājās.

Galvenais, ka lūdz! Nūdelīte taču nedzird to vien,
ko šajā galā runā, bet mamma balsi arī. Un ko viņai
mājās no Nūdelītes vajag? «Neplijies virsū, man nav
laika!» vai «Ēd, nelaime no bērna! Ēd, sodība!» Un, kad
Nūdelīte vienreiz viņas pašas vārdiem sacīja: — Sie-
viete, kas sevi ciena, nedrīkst pieēsties, — viņa iesita
Nūdelītei pa muti tā, ka lūpa bija pušu, ieraudzīja asi-
nis, sāka daudzīties ar galvu pret stenderi un kliegt: —
Par ko? Par ko? —, it kā Nūdelīte būtu viņai situsi. Tad
apskatīja lūpu, lika izskalot muti, nokrita gultā un pilnā
kaklā raudāja. Bet Nūdelīte skatījās un neraudāja. Agrāk
viņa vienmēr raudāja mammai līdz, bet nu jau sen
vairs ne. Nūdelītei kauns, ka viņa ir tik slikta meitene,
kam ne savas mātes nav žēl, bet asaras nebirst, velti pat
acis berzēt.

Mati nu ir nogulušies parastajās šķipsnās, no kurām
deguns izskatās vēl smailāks un vaigi vēl plānāki un
bālāki. Priekšnamā tā kā vēsi. Nūdelīte paskatās uz to
vietu griestos, kur krustmāte Biruta skatījās, bet tur
nekā nav. Ne zirnekļa tīkliņa. Neko citu Nūdelīte arī
nav gaidījusi. Griesti izpētīti krustām un šķērsām, uz
ko šie tur vienmēr skatās, bet nekā. Griesti kā griesti.

Nūdelīte iet virtuvē. Krustmāte Biruta sēž pie galda, un priekšā viņai kaudze apelsīnu mizu. Krustmāte nošķeļ mizas strēmeli, izgriež pūkaini balto iekšpusi, tā ka paliek tikai punktaini sulīgs oranžums, tad vēl daži griezieni, un oranžie kvadrātiņi iekrīt burkā uz baltā cukura. Rokas krustmātei Birutai sarkanas un it kā uztūkušas, bet pirksti zibēt zib, nemaz nevarētu iedomāties, ka tādi pirksti spēj tik veicīgi kustēties. Krustmāte strādā bez cimdiem, jo viņa nav sieviete, kas sevi ciena. Nūdelītes mamma gan, kad iziet virtuvē, vispirms izņem no atvilktnes gumijas cimdus, iebāž rokas kartupeļu miltu turzā, ka nokūp vien, uzspilē cimdus un tad tikai ķeras pie darba. Reizēm Nūdelītei gribas, kaut mamma sevi tik ļoti necienītu, tad viņai nevajadzētu visu laiku būt tik dusmīgai.

Nūdelīte nopūšas. Labai meitenei par mammu vajag domāt labu. Domās labu. Toties mamma, kad uzgērbjas un uzkrāsojas, ir ļoti skaista — kā no poļu žurnāla. Tikai Nūdelīte nav, un par to mamma atkal dusmīga. Viņai pašai gan arī mati ir pelēki, taisni un galos lūst, zem acīm zils un vaigi bāli, bet matos viņa ieliek ilgviļņus un viscaur nokrāsojas, pat kaklu. Vai Nūdelīte vainīga, ka bērni nedrīkst krāsoties un likt ilgviļņus? Amerikā drīkstot. Nūdelītei ar mammu vajadzētu dzīvot Amerikā, tad mamma neraudātu no dusmām, uz Nūdelīti paskatoties vien.

— Nāci man palīdzēt? — krustmāte Biruta, it kā nule viņu pamanījusi, jautā.

— Nē. Tāpat vien, — Nūdelīte atbild un skatās, kā krustmātes rokās zib nazis un vijas miziņas. Visa virtuve smaržo pēc apelsīniem. Kādu apelsīnu Nūdelīte tagad patiešām apēstu, bet, kad krustmāte Biruta ķeras

pie miziņu kaudzes, tas nozīmē, ka cauri. Citādi jau viņa būtu piedāvājusi.

Nūdelīte skatās, kā pār miziņu kārtu nobirst balts cukura sniedziņš. Puse burkas tādās oranžās un baltās svītriņās. Skaisti. Nūdelīte labprāt būtu palīdzējusi krustmātei Birutai tik jaukā un smaržīgā darbā, bet nevar. Nopietni, viņa pat maizi nemāk nogriezt. Reizēm Nūdelītei liekas — ja mācētu pati nogriezt, tad to šķēli arī apēstu gardu muti. Bet, kā Nūdelīte mēģina kaut ko darīt, mamma rauj no rokām un kliedz: — Sagriezīsies!.. Saplēsīsisi!.. Saķēzīsisi! — Vispār jau pareizi vien ir. Nūdelīte bija tik labi noskatījusies, kā mamma ņem baltmaizes kukulīti kreisajā rokā un ar labo — nazi pret īkšķi — nogriež glītu un gludu šķēlīti. Nūdelīte darīja taisni tāpat, šķēle iznāca bieza un likumaina, un nazis vēl iecirtās īkšķī. Un cik viņai visādu burku un trauku taisni aiz lielas centības un bailēm rokās sadrebējuši un izslīdējuši zemē? Un mamma par tādu lempību dusmojas vēl vairāk nekā par Nūdelītes bālumu un neēšanu. Tāpēc Nūdelīte nesaka vis krustmātei Birutai, ka gribētu palīdzēt, bet nemāk. Var vēl iznākt runāšana par mammu.

— Kā tev labi iet? — krustmāte Biruta pa laiciņu jautā. Tā viņa šodien jau divas reizes jautājusi.

— Labi, — Nūdelīte saka un atmuguriski virzās no virtuves ārā.

Tēvoča Eduarda istabas durvīm tāda maza, maza spraudziņa vaļā. Nūdelīte pabāž degunu, durvis paveras vēl drusciņ un iečikstas. Tēvocis Eduards ierauga Nūdelīti, paceļ acis uz griestiem un saka: — Dievs!

Nūdelīte arī paskatās. Griesti ir tukši.

— Labdien, — viņa saka. — Dieva nemaz nav.

— Nav, nav, — tēvocis Eduards piekrīt. — Atvaino, Nūdelīt, es strādāju.

Uz rakstāmgalda viņam priekšā lielas papīra lapas: dažas rindas vārdu, tad veseli ķekari burtu un ciparu, atkal vārdi un atkal ķekari. Gandrīz kā krustmātes Birutas burkā — balta kārtiņa cukura, oranža kārtiņa apelsīna mizu. Bet tie ķekari ir formulas. Nūdelīte zina. Un tēvocis Eduards strādā pie disertācijas, un traucēt viņu nedrīkst. Nūdelīte apsēžas vecajā, dziļajā ādas zvilnī un netraucē. Tēvocis Eduards tā kā novaidas, tā kā noīdas — laikam kaut kas saķēries ar formulām. Nav jau nekādi joki. Ja Nūdelītei vajadzētu tādas formulas rakstīt, viņa arī idētu un klusītēm grieztu zobus kā tēvocis Eduards.

Nūdelīte sēž un skatās, kā tēvocis Eduards griež zobus. Vecajā krēslā ir labi. Var ieritināties un vilkt pirkstu pa sprēgājumu švīkiņām. Rievā starp sēdekli un apaļo atzveltni visapkārt krēslam vienmēr ir silti, mīksti putekļi, un tie tā gudri smaržo pēc grāmatām un mierīgas domāšanas. Nūdelītes mājās gan neviena putekļa nav, mamma necieš. Ja viņa negriež hulahupu, nemasējas pie spoguļa vai nedārdina «Straumes» mikseri virtuvē, tad noteikti kaucina putekļu sūcēju istabā. Nūdelītei no tā kauciena un putekļu sūcēja silteni šķērmās gumijas smakas griežas nelabums pakrūtē, bet mamma var stundām rāpot uz ceļiem pa lielo bārkstu paklāju, kas aizņem gandrīz visu istabu, — apkārt tikai šauras, šauras lakotas grīdas maliņas, un pa tām viņas abas laipo zeķēs, lai nesabradātu paklāju. Tāds maksā milzu naudu. Uz paklāja stāv galdiņš un ļoti skaisti krēsli, tikai tajos nevar sēdēt, pat ja mamma kādreiz ļauj tīrās zeķēs iziet uz paklāja un apsēsties. Krēsliem

ir tādas atzveltnes, ka tūlīt sāk sāpēt mugura, un sarkanā, pubuļainā mēbeļdrāna grauž ciskas pat kleitai cauri. Mamma kliegz: — Tu nevari sēdēt mājās? — Sēdēt mājās Nūdelīte noteikt nevar. Nav uz kā. Virtuves trijkāju ķebļiem skrūves atļodzījās jau dažas dienas pēc tam, kad pārnesa no veikala, tie krīt apkārt jau no ciešākas paskatīšanās vien. Un kur tās moku stundas, kad Nūdelīte sēž uz ķebļa pie virtuves galda un mācās! Vienos aukstos sviedros, gaidot to brīdi, kad no elkoņa sakustēšanās ķebļis sazvērosies un viņa atkal gāzīsies ar visu vaskadrānu, burtnīcām, cukurtrauku un sviestu. Vai sēdēt mazajā istabiņā, laikam kādreizējā pieliekamā kamarī, kur cieši blakus, ka tik tikko iespraukties, stāv viņu abu gultas? Tās ir šauras, glītas, melniem četrstūrīgiem galiem, un matračī pārvilkti ar dzeltenu, kā saulītēm izrakstītu drānu, bet starp saulaino matraci un melno malu ir viltīga sprauga, kas ceļoties iekniebj ciskā vai nepiesardzīgi atspiestā pirkstā. Un vēl gultas gali ir asi, istabiņā spraucoties, vienmēr jāapdauza kājas, dažreiz pat gabals ādas nobrāžas. Un, ja sēdēt nevar, tad varbūt staigāt var? Pa to maliņu gar bārkstu paklāju? Vai kaut kur pirkstu piedurt? Uz spožajām lakām tūlīt plankums, mamma brēc un skrien ar parča lupatu. Un grāmatplaukta stiklam, aiz kura tā skaistā angļu servīze un čehu glāzes, jau pavisam, nedod dieviņ elpu uzpūst, tad pa dibenu. Nūdelītes māja spīd kā acis, kas gaida augstu ciemiņu, bet neviens nenāk. Un, ja atnāk, tad sēž kā sasiets un grib ātrāk projām, un kājas viņam sīki, sīki dreb kā pie zobārsta, pēc bikšu vilēm var redzēt. Nūdelītei tad ciemiņa ļoti žēl, viņa saprot, viņai arī visu laiku gribas projām, kaut gan māja ir ļoti skaista, gluži kā franču žurnālā. Bet žurnālu

skatīties — jā, tad vajag tādu krēslu, kā šis te, kur var ieritināties, pāršķirt lapu, padomāt un paglaudīt balti nodilušās pogas atzveltnes dobuļos.

— Nūdelīt, vai tu labāk neietu pie meitenēm? — jautā tēvocis Eduards tādā bēdīgā balsī.

— Uz kino, — Nūdelīte saka.

— Tad ej pie Aivara.

— Viņš ir dumjš.

— Ak tā... Un uz virtuvi?

— Es jau biju.

Tēvocis Eduards smagi nopūšas — jā, grūti gan laikam tādu disertāciju rakstīt — un velk atkal vienu ķekaru, bet Nūdelīte velk pirkstu pa siltu, apaļu ādas pogu, kam malas gluži baltas no ilgas deldēšanas.

Priekšnamā ieskanas zvans.

— Redzi nu, meitenes mājās, — tēvocis Eduards priecīgi saka.

Nūdelīte izraušas no siltā krēsla un iet pie meitenēm. Kā nekā māsīcas, lai arī iedomīgas.

— Labdien, — viņa saka.

Māsīcas salecās, paskatās uz Nūdelīti, tad viena uz otru, tad griestos un abas reizē kā tādi papagaiļi iebērcas: — Sen neredzēta!

— Pavisam nav sen. Es šodien jau divas reizes biju.

— Nē, patiešām? — brīnās Ildze.

— Kā mēs nepamanījām? — groza galvu Madara.

Dažkārt Nūdelītei jāšaubās, vai Aivars ar visu savu ākstīšanos un seskapīlīgo jaunkundzi maz ir tas pretīgākais.

Nūdelīte pastumda ar kāju apdriskātu zirga segas stūri pie Madaras tahtas un saka:

— A mums mājās ir bārkstu paklājs. Pa visu istabu. Milzu naudu maksā.

— Nē, patiešām? — tagad brīnās Madara, kaut gan viņa ir pie Nūdelītes bijusi un Nūdelīte pati pavērusi istabas durvis un parādījusi, pirms vest viņu uz virtuvi.

— Jā, mēs varam atļauties, — Nūdelīte saka.

— Ko tu neteiksi? — nu groza galvu Ildze.

Nūdelīte izliekas, ka viņai no ceļgala būtu noņemama kāda pūciņa. Pūciņas, protams, nav, tikai māšīcas it kā neredz, ka Nūdelītei kājās džinsbikses ar puķītēm — tāda tagad mode. Nopirkt jau nevar, mamma izšuva pati, bet iznāca skaisti. Ildzei un Madarai vajadzētu sasist plaukstu un prasīt, kur Nūdelīte tādas bikses dabūjusi, bet viņas neliekas ne manām.

Nūdelīte novelk pirkstu gar Ildzes grāmatplaukta malu.

— Putekļi, — viņa saka.

— Tev gan ļoti nepatīkami pie mums uzturēties? — vīzīgi jautā Madara.

— Jā. Tāda nekārtība un vispār man nav laika, — Nūdelīte iekož lūpā, saņemamas un pabeidz it braši: — Mums būs ciemiņi.

— Tad jau labi.

— Jā, pie mums nāk daudz ciemiņu, un visi saka, cik mums skaista māja.

— Tu patiešām attaisi durvis un ļauj ciemiņiem paskatīties uz bārkstu paklāju?

— Nemaz. Mamma ir pašuvusi daudz, daudz visāda lieluma čibiņu. Ciemiņi pāraujas un iet uz paklāja virsū. Es arī.

— Brīnišķīgi!

— Jā. Uz redzēšanos.

— Uz redzēšanos.

Nūdelīte iziet no meiteņu istabas, pabāž galvu pa

tēvoča Eduarda durvīm un godīgi pataisa kniksīti, lai gan kniksītis tāpat paliek ārpusē.

— Uz redzēšanos.

— Uz redzēšanos, Nūdelīt.

Tad viņa iet uz virtuvi un saka uz redzēšanos krustmātei Birutai.

— Uz redzēšanos, bērniņ. Vai tu negribēji kaut ko ieest pirms iešanas?

— Paldies, nē. Uz redzēšanos.

— Uz redzēšanos, bērniņ. — Un acis viņai kļūst tā kā vainīgas, tā kā bēdīgas. Nūdelīte mirkli sastomās. Varbūt teikt, ka gribas gan ēst? Tad viņa būtu priecīga. Lielos ir tik viegli iepriecināt. Bet māsīcām jau pasacīts, ka būs ciemiņi. Ko tad, ja viņas iznāk virtuvē? Jāiet vien ir, un Nūdelīte iet. Ārdurvis attaisīt viņa māk pati, neviens viņu nepavada.

Piektajā stāvā palicis lifts, ar ko māsīcas braukušas augšā. Bet Nūdelīte iet kājām, jo, kad viņa iekāpj liftā, gaisma nodziest un jābrauc tumsā. Tumsā braukt Nūdelītei bail. Tas tāpēc, ka Nūdelīte neēdot un esot tik viegliņa, ka lifts sevi uzskatot par tukšu liftu un izslēdzot gaismu, — tā paskaidroja Aivars, kamēr viņi vēl nebija sanīdušies par to sesku. Nūdelīte saprot, bet bail tāpat. Un iet kājām. Godīgi, pa vienam pakāpienam.

Stāvu zemāk uz sienas rakstīts: «Madara + Andris = mīla.» Nūdelītei gribētos parakstīt apakšā: «Madara ir zoss», bet uz sienām rakstīt nav pieklājīgi.

Lejā, uz sētas kāpņu izdrupušās cementa malas var labi sēdēt. Grauž gan vēl stiprāk nekā pubuļainie krēsli, bet tas ir citādāk. Mājās viss ir ļoti skaists, mantas ir skaistas un mamma ir skaista, tikai Nūdelīte nē, un tāpēc mamma dusmojas un skaistās mantas grūž viņu nost, jo viņa ar tām nesaderas. Šis te izdrupušais ce-

ments negrūstās. Nūdelīte var atspiest muguru pret sienu un sildīties saulē. Acis tā saldi līp ciet. Ap Nūdelīti kaut kādi brūni purniņi — apošņā, pakutina ar ūsām, tad paskrien nost un sāks spēlēt bumbu, un bumba ir nodilusi gandrīz balta, kā ādas poga tēvoča Eduarda vecajā krēslā. Laikam seski...

Tad pēkšņi sāpīgs rāviens, seski aizbēg, un cieta roka sapurina Nūdelīti tā, ka viņa iekož mēlē.

— Tik tālu nu ir, ka tevi sviež laukā, un tu klekni pie svešām durvīm? — mamma šņāc, un lūpas viņai baltas pat caur krāsu, jo lūpas taču viņa nemūžam nebūtu aizmirsusi nokrāsot — jeb vai tomēr?

— Neviens mani nesvieda. Es pati.

— Beržas pa akmeņiem jaunās biksēs! Vērts bija pūlēties un šūt puķes virsū, ka tev tūlīt jāplēš nost.

— Es prātīgi sēdēju, lai neberžas, — Nūdelīte melo, jo par puķītēm viņa sēzdamās bija pavisam aizmirsusi. Ar brīvo roku viņa parauga bikšdibenu, vai nav kāds diedziņš pušu. Liekas, nē.

— Mērglis no bērna! Nevari mājās dzīvot? — un mamma rauj Nūdelīti teneriski aiz rokas cauri sētai, un Nūdelīte nesaka neko. Ne jau tāpēc, ka no mēles saldeni sūcas asinis. Tikai Nūdelīte neparko neteiks: «Nē, nevaru, nevaru mājās dzīvot, neviens nevar, un paps nevarēja, tāpēc viņš no mums aizgāja, un es saprotu, ka viņš citādi nevarēja.» Nūdelīte drīzāk uzdrīkstētos mammai iesist, nekā to pateikt.

— Daudzās visu dienu neēdusi, — mamma kunkst un atkal parauj Nūdelīti tā, ka ne kājās noturēties.

Galvenais, ka neēdusi! Bet Nūdelīte saka: — Es jau nācu mājās ēst, tikai tāpat uz brītiņu apsēdos sētā. Es ēdišu kā vilks, mammucīt!

Mammas grābiens atslābst, aizžņaugtā elpa kļūst

vieglāka, un viņas nu iet gluži mierīgi. Uz mājām. Ēst. Nūdelīte jau tagad jūt, kā sprūst kaklā bieziens un remdenie, sazilējušie kartupeļi, bet viņa centīsies. Tagad ir trīs. Četros viņa būs mājās un paēdusi, priekšā visa pēcpusdiena un bezgalīgs vakars. Bet mamma tad rāpos pa bārkstu paklāju vai ies pie tām dāmām, kuras viņa mājās frizē, un tad varēs tikt ārā. Labi būtu atnākt un pasēdēt tēvoča Eduarda krēslā. Un, galu galā, Aivars arī nemaz nav vainīgs, ka tik dumjš. Visi puikas viņa gados esot tādi.

Zelta katoks un sarkan karkots

Palot vis-via vis-vicam kapa laikos pasaulē vai
pabra nekādās kārtības. Paa pa galam, paa pa tuoni
apstāt daudzas puki un sprādzņi, pagājis un oti
reizi gan — un pilnā, viera mēķedam, un oti
rytibam kāvas la, ka sivi vici sprādzņi. Paa la
kau kāda neziņam purvi cil, tupeis veis, paa la
māko no sirdja dievipe un skatās uz vpuu. Paa la
kamer komprāde, ka tālak vairs nav kur jāt, mēķed
kārtība, ja dievipe paa am ar bala galot apstāt tā
reizi un paa la.

Zem zilās
debesu blodas
1987

Iespējams, pēc sirds palīdzības, dievipe paa la
mālu kastes un sāka lasīt zina, iespējams, paa la
nija, nogaidīja ar piņķerēm girdi, ar girdi, oti
spraus zoma kociņus un puki un sprādzņi un oti
visādas avīžņu un zilvāpņu, lai zoma mālu apstāt tā

Zelta kažoks un adatu kažoks

Pašos vis-vis-vis-vissenākajos laikos pasaulē vēl nebija nekādas kārtības. Pus pa gaismu, pus pa tumsu apkārt daudzījās pūķi un sumpurņi, raganas un citi nelabi gari. Ezeri lidoja, vietu meklēdami, un aiz erastībām kāvās tā, ka zivis vien sprakstēja. Dziļi lejā, kaut kādā nezināmā purvu ellē, tupēja velns, augšā uz mākoņa sēdēja dieviņš un skatījās uz visu to nebūšanu, kamēr nosprieda, ka tālāk vairs nav kur iet, jāieved kārtība. Jo dieviņam pašam arī bija galīgi apnicis tā sēdēt un neko nedarīt.

Dieviņš ķērās pie darba. Pirmo viņš uztaisīja lielu, zilu bļodu — debesis. Iemeta vidū zelta ābolu par sauli, piesvieda malā otru mazāku — par mēnesi, bet atlikušo zeltu sadrupināja sīkos kriksīšos un izbārstīja pa visu bļodu, lai būtu zvaigznes arī.

Debesis iznāca tik košas, ka nenopriecāties. Trīs dienas dieviņš spēlējās ar zilo bļodu viens pats un citiem nedeļa.

Izspēlējies pēc sirds patikšanas, dieviņš gāja pie savas mālu kastes un sāka taisīt zemi. Saplikšķināja lielu ripu, noglaudīja ar plaukstām gludu jo gludu, sāka spraust zemē kociņus un puķītes un lipināt no māliem visādus zvēriņus un cilvēciņus, lai zeme būtu apdzīvota.

Vispēdējo dieviņš salipināja cūku, bet, re, — maza mīla pikucītis palika pāri.

— Uztaisīšu joka pēc vēl vienu — pavisam mazu cūceli, — dieviņš nosprieda.

Iznāca tāds sprīdi garš ruksītis. Pliks, apaļš, ar šņurkūrīti un īsām kājelēm. Dieviņš iepūta viņam dzīvību un teica:

— Tu būsi cūka.

— Ej nu, dieviņ! Kas es par cūku? Veries vien, cūka liela un resna, es maziņš.

Dieviņš paskatījās — jā, patiešām. Pakasīja pakausi un teica: — Nu tad tu būsi ezis.

Tur nu ezim nebija ko iebilst, jo cita eža, ar ko salīdzināties, nekur neredzēja.

Zeme nu bija gatava un apdzīvota, viss māls izlietots, atlika vienīgi vāzt debesis pāri. Un te nu izrādījās, ka skaistā zilā bļoda neiet zemei virsū. Dieviņš, zemi ripinādams, nebija iedomājies nomērīt, cik lielai viņa zemei jābūt.

Ko nu darīt? Sist zemi kopā un taisīt jaunu? Bet zeme jau apdzīvota! Sist kopā zilo debesu bļodu? Bet bļoda bija tik skaista, tik koša, ka nekādi necēlās roka to sadauzīt.

Dieviņš apsēdās un sāka gauži raudāt.

Ezis noskatījās, kā dieviņš bēdājas, un teica: — Neraudi, dieviņ! Saņem zemi aiz malām un saspied mazāku, gan tad dabūsi debesis virsū.

— Bet tad jau zeme sakrunkosies un nebūs vairs gluda!

— Lai krunkojas. Ko zi', vēl košāk iznāks?

Bail jau nu dieviņam bija gludo zemi krunkot, bet kas atlika?

Dieviņš ņēma ripu aiz malām, spieda no visa spēka,

zeme saraucās kalnos un lejās, un — skaties vien — tā patiesi bija vēl košāk. Un debesis uzvāzās virsū vienā rāvienā.

Nu dieviņš bija tik priecīgs par eža gudro padomu, ka noņēma no debesīm zvaigzni un iztaisīja no tās ezim zelta kažoku — lai citi jau pa gabalu redzētu, ka tur nāk visgudrākais un vispārākais no zemes radijumiem, paša dieviņa padomnieks!

Ezis aizgāja pasaulē lepnāks par lepnu, bet — ak vai! Jau ar pirmo soli sākās posts un nedienas.

— Re, re, re, kāds ķēniņš iet! — spiedza putneļi un sīkie zvēriņi. — Re, re, re, zvaigzne pa zemi staigā! Kājeles likas, vēders resns, zelta kažoks mugurā!

Tā viņi klaigāja aiz tīras, plikas skaudības, bet to ezis nesaprata un ļoti noskuma.

Lielie zvēri toties gribēja ezi ķert un ēst. Viņam bija garda gaļa, jo dieviņš taču viņu bija iecerējis par cūciņu, un vai nu nezināms, ka cūkai pati gardākā gaļa. Un kur lai ezis glābjas, kur lai slēpjas, ja zelta kažoks pat dienā spīd pa lielu gabalu, bet naktī vēl jo spožāk!

Cilvēki metās viņu medīt zelta kažoka dēļ, jo līdz ar dzīvību dieviņš bija netīšām iepūtis viņiem lielu kāri pēc zelta. Atliek vienīgi pabrīnīties, kā ezim izdevās dzīvam pie dieviņa atpakaļ tikt.

— Miļo dieviņ! Neņem ļaunā, bet nevajag man nekāda goda, atpestī mani no zelta kažoka. Visi mani nīdē un vajā! Nekur es nevaru paslēpties! Dod man tādu kažoku, lai neviens mani neaiztiek, — ezis lūdzās.

Dieviņam tieši tobrīd bija pirksts mutē — netīšām piegrūdiēs dadzim. Viņš raudzīja ar zobiem dzelksni izvilkt.

— Labi, — dieviņš sacīja, kad dzelksnis bija laukā un ezis vēl papūtis pušo vietu. — Es tev došu tādu

kažoku kā dadzim — no adatām vien. Lai tad kāds mēģina tevi aiztikt! Tu saritināsies adatu kamolā, un nevienam negribēsies ķepas sadurstīt.

Tā arī notika. No sākuma gan putni un zvēri smējās par adatu kažoku arī — kur tāds ērms pasaulē redzēts? Bet cik ilgi smiesies? Pierada — un apnika. Toties ikviens, kas bija mēģinājis ezim piedurties, otrreiz to vairs nedarīja.

Ezis dzīvoja mierīgs un laimīgs. Viņam uzradās sieva un bērni — arī adatu kažokos. Un vienudien, kad viņš pārnāca mājās, ezēni sāka gavilēt, cik skaistu ābolu viņš pārnesis!

Ezis apskatījās — patiešām liels, sarkans ābols mugurā uzdūries. Laikam jau tas bija noticis dārzā, kur ezis, no vanaga glābdamies, saritinājās zem ābeles.

Nu ezim bija skola rokā — kur redzēja skaistus ābolus vai gardas sēnes, tur pavārtījās un pārnesa savās adatās visādus labumus. Lai vēl kuram tāda dzīve kā eža sievai un bērniem!

Citi zvēri un putni, pasaulē iedzīvojušies un apskatījušies, ik mīļu dienu skrēja pie dieviņa sūdzēties. Vienam likās — šim košāku spalvu vajagot, otram — deguns esot par garu, trešam — aste par īsu, un tā bez sava gala. Tikai ezis par adatu kažociņu nesūdzējās. Un pareizi darīja.

Par melno zirgu debesīs

Tajos sensenajos laikos, kad dieviņam ar eža gudro padomu bija izdevies dabūt zemei pāri košo, zilo debesu bļodu un zeme bija saraukusies skaistos kalnos un lejās, dieviņš nevarēja nociesties uz mākoņa un vairāk pa zemi vien staigāja, priecādamies, cik glīti viņam viss izdevies.

Bet ne jau prieka pēc vien viņš staigāja pa zemi. Dzīvās radības — cilvēki, zvēri un putni — vēl nemaz skaidri nezināja, ko kurais drīkst darīt. Visiem vaja-dzēja padoma.

Ņemsim par piemēru kaut vai vilku. Vilkam vēders allaž rūca no bada. Vilks kāroja nogāzt kādu zirgu. Tad gan viņš reiz kārtīgi pieēstos! Bet vilks nezināja, vai viņš maz drīkst zirgu ēst. Vajadzēja noskaidrot. Vilks nu skrēja dieviņu meklēt, kamēr satika arī un noprasīja, kā tur īsti būs ar zirga ēšanu.

Dieviņš no sākuma negribēja vis ļaut. Zirgs viņam bija tik koši izdevies, ka dieviņš ļoti lepojās ar savu skaisto darbu. Bet vilks sacīja, ka tad nevajadzējis radīt viņu ar tik rūcošu badu vēderā. Viņš pats labprāt pārtiktu no puķīšu ostīšanas vien, bet vēders ne, tas rūcot un rūcot. Ko lai viņš, nabaga vilks, iesākot?

Tā jau nu bija gan. Ja reiz vilks radīts ar tik rūcošu badu vēderā, tad neko vairs nevarēja darīt.

Dieviņš smagi nopūtās un atļāva vilkam ēst zirgus, bet tikai tos, kas ganībās. Arklā, ratos vai ragavās iejūgtu zirgu dieviņš pieteica neaiztikt. Citādi būšot slikti! Tad viņš vilkam gan rādīšot!

Vilks nu gluži priecīgs skrēja zirgu meklēt. Un skat, pa gabalu kalniņā ganījās zirgs. Vilks loba uz kalniņu, bet ceļā odu bars. Griezās un sīca — tā bēdīgi, bēdīgi, žēli, žēli.

— Kurp skriedams, vilciņ? — odi prasīja.

— Zirgu ēst! — vilks atsaucās un skrēja tālāk.

— Sstājiess! Sstājiess! — odi sīca.

— Kas ir? — vilks dusmīgi norūca, bet apstājās arī. Ko zi', odiem kāda nopietna vajadzība?

— Neej, neej zzirgu ēssst! — odi cits pār citu spindzēja. — Zzzirgu tu nemūžžžam nepieveiksssi!

— Kas tur ko nepieveikt? — vilks brīnījās.

— Vai, vilciņ! Mēsss jau gājām zzzirgu ēssst! Vessselsss miljonsss odu! Zzzemē gan nogāzzzām, bet kur nu tas miljonsss odu? Beigti un pagalam! Redzi, cik mēsss pāri palikuššši? Sssaujā var sssagrābt! Un tu domā viensss patsss viņu pieveikt?

Vilks paskatījās — patiesi, tik vien odu palicis, ka saujā varētu sagrābt, un tie paši tādi saņurcīti — citam kāja nost, citam snukis samežģīts.

Vilks nobijās, aizskrēja uz mežu, sīkāku medījumu pameklēt.

Pagāja kāds laiciņš, un vilkam vēders rūca tik nikni, ka odu padoms aizmirsās. Skrēja atkal zirgu meklēt. Un ieraudzīja ganībās ķēvi ar kumeļu.

«Ķēvi es varbūt neveikšu, bet kumeļu jau nu gan veikšu,» vilks nodomāja un skrēja klāt.

— Ko tu no mana kumeļa gribi? — ķēve prasīja.

— Ēdīšu nost, — vilks atbildēja. — Dieviņš man atļāva ēst zirgus.

— Kumeļus arī atļāva?

Par kumeļiem vilks nebija apvaicājies.

— Dieviņa likums par kumeļiem man labās kājas pakavā ierakstīts, — ķēve teica. — Ej izlasi!

Vilks grasījās lūkot priekšējo kāju, bet ķēve teica — nē, pakalējā pakavā esot rakstīts. Vilks gāja pie pakalējā pakava.

Ķēve piesacīja, lai viņš apsēstoties, likums esot rakstīts sīkiem burtiem, tik lēti vis nesalasišot.

Vilks apsēdās, ķēve cēla kāju un kā šķīla vilkam ar pakavu — vilks aizgāja pa gaisu tenteru tenteriem. Vai, to spērienu! Kamēr vilks atjēdzās, ķēve ar kumeļu jau bija mājās aizskrējuši.

Vilks nu nosprieda, ka pie zirgiem vairs neķersies. Un sadusmojās uz dieviņu — kāpēc vajadzēja atļaut to, ko nemaz nevar izdarīt?

Bet ar laiku labi un prātīgi nodomi pat cilvēkam aizmirstas, kur nu vēl vilkam ar rūcošu badu vēderā.

Tumšā, tumšā naktī vilks uzskrēja taisni virsū ratos iejūgtam zirgam. Un noprata, ka iejūgts zirgs vis neko paspārdīties nevarēs. Dieviņš gan bija noliedzis iejūgtu zirgu ēst, bet ko šis tik tumšā naktī saredzēs? Zirgs turklāt bija melns. Līdz rīta gaismai vilks to zirgu nokoptu, un lai tad dieviņš pierāda, kurš bijis vainīgais.

Tā vilks nodomāja un klupa zirgam skaustā. Bet — ak vai! — dieviņš tobrīd sēdēja uz mākoņa un redzēja gan, ko vilks dara, jo dieviņam acis kā pūcei vai kaķim, viņš arī tumsā redz. Dieviņš pastiepa garu, garu roku un rāva zirgu ar visiem ratiem un vilku debesīs.

Brīdi vilks domāja — kas labāk? Krist zemē un sasities vai dabūt no dieviņa pērienu? Labāk tad krist — kas zina, cik stipri dieviņš kaujas, ja var uzraut debesīs zirgu ar visiem ratiem!

Vilks laida zobus vaļā un krita. Sasitās briesmīgi — no tās reizes uz visiem laikiem vilkam stīva mugura.

Bet zirgs ar ratiem palika debesīs. Tos ratus vari pats vakarā apskatīt, ja tieši debesis nav nomākušās. No rāvienu rati gan sašķiebušies, tāpēc tos sauc par Greizajiem Ratiem. Tikai zirgu nevar redzēt, jo zirgs, kā tu atceries, bija melns. Melno zirgu nakts tumšumā tagad redz vienīgi pūces un kaķi.

Un, ja naktī tu dzirdi kaucam vilku, tad zini — viņš skatās uz Greizajiem Ratiem, gaužas par savu stīvo muguru un brēc uz dieviņu par netaisniem likumiem.

Ko stārķis pļavā dara

Nez kā tas dieviņam gadījās, kā ne, bet, pie savas māla kastes sēdēdams, viņš bija salipinājis par daudz čūsku un varžu. Varbūt bija par kaut ko citu aizdomājies vai, gluži otrādi, nepadomājis līdz galam. Tu jau zini, ka viņš bija diezgan aizmāršīgs, debesis iztaisīja par mazām, zemi par lielu un bez gudrā ezīša padoma nemaz nebūtu sadabūjis zemi ar debesīm kopā.

Uz zemes čūskas, vārdes un ķirzakas sāka vairoties pašas arī un tā pievairojās, ka citi ne soli lāgā paspert nevarēja, visur pa kājām maisījās vārdes un čūskas. Un ne tikai maisījās. Čūskas arī koda, ja viņas aiztika.

Nu dieviņam vairs nebija miera no sūdzībām — kaut vai uz zemes nerādies. Ne mazākā prieka staigāt pa kalniem un lejām un skatīties, cik koši viss iznācis, — allaž kāds pretī un žēlojas.

Vīrs šķendējās, ka nevarot sienu nopļaut, nesapļaudams vārdes, un viņam ļoti nepatīkot sapļaut vārdes. Sieva teica, ka nevarot čūsku dēļ ogās iet. Vista kladzināja, ka ķirzakas viņas cālīšus baidot. Ķirzaka jau gan nekož un nevienu neaiztiek, bet cālīši to nesaprot — un ko var gribēt no cālīšiem, ja ne katrs cilvēks saprot? Zirgs gaudās, ka nevarot ne paēst, kādu vardi mutē neieraudams. Un viņam vārdes nepavisam negaršojot.

Viņam piederoties tīra zāle. Vārdu sakot, katram bija sava sūdzība, visas ne teikdams neizteiksi.

Dieviņš nu nenāca vairs zemē un sēdēja uz mākoņa. Bet vai tur kāds glābiņš? Cīruļi nesa cilvēku un zvēru sūdzības augšā arī.

Dieviņš noskaitās un sāka šūt lielu maisu. Ilgi šuva. Viņam, kā jau vīrieša cilvēkam, šūšana pagalam negāja no rokas. Tad diegs bija par garu ievilcies un čokuros metās, tad mezgls par mazu iesējies un līda maisa drānai cauri, tad sasodītā adata pirkstos dūrās. Savu mūžu dieviņš nebija tā šķendējies, kā maisu šūdams!

Beidzot maiss bija gatavs. Diez cik glīts jau neiznāca, bet liels un pamatīgs gan.

Dieviņš nokāpa no mākoņa un lika visām vardēm, čūskām un ķirzakām nākt pie viņa.

Vardes, čūskas un ķirzakas domāja, ka dieviņš nu viņām ko labu iedos, un steidzās cik spēdamas. Pēc brīža visa pļava kurca, šņāca un cilājās vien, ne zāli saredzēt.

Dieviņš papleta maisu un teica: — Lieniet iekšā!

Čūskas nu šņāca: — Kass? Kass?

Vardes kurkšķēja: — Kurr? Kurr?

Ķirzakas prasīja: — Ko tu mums darīsi?

Dieviņš teica: — Tad jau redzēs! Ātrāk! Būs klausīšana vai nebūs?

Par neklausīšanu nebija ko domāt. Vardes, čūskas un ķirzakas šņākdamas un kurkšķēdamas salīda maisā, un dieviņš aizsēja galu ciet.

Nedomā, ka tas bija viegli! Čūskas tūlīt saprata, ka labi nebūs, un raudzīja spraukties laukā. Dieviņš rāvās vaiga sviedros, kamēr tika galā ar visām glumajām astēm, kas sprūdījās gar sienamo auklu. Beidzot aizsēja gan un sāka skatīties apkārt, kas nu varētu aiznest maisu

uz dīķi un noslīcināt. Pats viņš bija apnicis ar rāpuļiem cīnīties un noguris arī.

Gar pļavas malu staigāja stārķis — balts un cienīgs. Tas bija īstais! Liels, stiprs un nopietns. Uz tādu varēja paļauties.

Dieviņš pasauca stārķi, lika iesviest maisu dīķī, cieši jo cieši piekodināja auklu vaļā neraisīt un aizgāja priecīgs, ka visu tik labi nokārtojis.

Stārķis palika pļavā viens ar lielo maisu. Maiss šņāca, maiss kurca, maiss ņudzēja! Nez kas tur varētu būt iekšā?

Stārķis mēģināja celties ar maisu spārnos — nekā. Par smagu. Vilka pa zemi — jā, vilkšus gāja. Bet, jō stārķis vilka, jo maiss šņāca, kurca un ņudzēja. Kas jel tur varētu būt iekšā?

Un stārķim tik briesmīgi sagribējās zināt, kas tur iekšā, ka ne izturēt. Pavilka, pavilka gabaliņu un raudzīja caur maisa drānu saskatīt, kas tur ir, bet ko caur drānu redzēsi?

Raisīt maisu vaļā viņam bija aizliegts. Bet ja druscīņ paplestu galu ar knābi un pašķielētu?

Stārķis iebāza knābi mezglā un pleta, kamēr papleta arī.

To nu gan viņam nevajadzēja darīt! Čūskām pietiek ar vismazāko šķirbiņu, lai izsprauktos, un čūskas spraucās tik sparīgi, ka maiss apgāzās, gals papletās pavisam, un ārā gāzās tāds lēvenis čūsku, varžu un ķirzaku, ka stārķis tikai laišus paglābās, lai viņu nenogāž gar zemi.

Vienā mirklī maiss bija tukšs — un slīcināmie muka uz visām pusēm vēl nadzīgāk, nekā pirmīt pie dieviņa skrējuši.

Ko nu stārķim bija darīt? Aizbēgt un izlikties, ka

nekas nav noticis? Stārķis bija godīgs putns. Ja blēņas izdarītas, pašam vien jāsaņem sods.

Stārķis smagu sirdi laidās pie dieviņa un izstāstīja, ka mazu vien drusciņu maisu papletis — un, re, kā izgājis.

Vai, kā nu dieviņš bārās! Zibeņi šķīda, un pērkonu vārijās, visas debesis bija melnas no dieviņa dusmām! Bet ar bāršanos, lai cik niknu, nekas nebija līdzēts. Otrreiz saukt čūskas kopā un stīvēt maisam galu ciet? Nē, to dieviņam nepavisam negribējās.

— Pats izbēri, pats salasi. — Dieviņš atmeta ar roku. — Un nerādies man acīs, kamēr nebūs darīts!

Stārķis nu laidās uz pļavu pēc maisa, bet — ak vai! — maisa nekur nebija. Stārķis gan cēlās spārnos, gan brida grāvī, gan izmeklējās pa kārklu puduriem, gan visus cinišus ar knābi izbakstīja. Nekā! Laikam taču kāds garāmejojot pievācis saimniecībā derīgu mantu.

Ko nu darīt? Lidot pie dieviņa atpakaļ un sacīt, ka maiss pazudis? Vai tad tiktu cauri ar bāršanos? Kazi, vēl pērienu dabūtu! Un dieviņš bija teicis, lai stārķis nerādās acīs.

Stārķis nu cita padoma nezināja, kā lasīt čūskas un vārdes vēderā. To viņš dara vēl šobaltdien — izej laukā, un pats redzēsi. Tas gan vairs nav veco laiku stārķis, bet kāds no viņa bērnu-bērnu-bērnu-bērniem, tomēr darbs nav galā. Tad nu tu vari iedomāties, cik liels un pilns bija maiss, ko stārķim vajadzēja noslīcināt.

Bauzis

Tas bija sensenos laikos, kad ezeri skrēja pa gaisiem un vēl tikai meklēja, kur nolaisties. Vietu bija, cik uziet, bet, jo vietu vairāk, jo grūtāk izvēlēties. Un tad vēl ezeri bija visādi — gluži kā mēs, cilvēki. Cits bija kautrīgs un lepns — laidās lejā tikai tad, ja piesauca viņa vārdu. Neaicināts negāja. Cits nīda netaisnību, nolūkoja kāda nežēlīga kunga muižu vai īpaši skopa un nejauka saimnieka sētu, gāzās pāri un noslīcināja jauno cilvēku ar visu viņa mantu.

Bet, kā nokļuva zemē slavenie ezeri — Inesis un Alauksts, to pat kauns stāstīt. Viņi sakāvās, jo abi gribēja nolaisties pašā Vecpiebalgas viducī, bet abiem tur vietas nekādi nepietika. Sāka ķīvēties, kamēr — vārds pa vārdam — Inesis atvēzējās un iecirta Alaukstam pliķi. Alaukstam uz vaiga izsprāga sala. Alauksts tā saniknojās, ka iecirta Inesim septiņus pliķus. Inesim uz vaiga izsprāga septiņas salas. Bet no tik sparīgas pliķēšanas novēlās abi zemē — pa gabalu viens no otra, lai nav jāredzas un jāsadusmojas no jauna.

Ar laiku visi ezeri bija pie vietas, apauga ar doņiem un ievu krūmiem gar malām, iedzīvojās pīlēs un citos ūdensputnos un aizmirsā, ka savulaik pa gaisu lidojuši.

Tā visi dzīvoja vienā mierā, tikai niknais Bauzis vēl skraidīja apkārt, un nekāda vieta viņam nelikās diezgan laba. Bauzis bauroja no dusmām un gara laika, šļakstīja ūdeni, birdināja zivis, grūstījās ar mākoņiem. Un jāsaka — mākoņiem viņš bija galīgi apnicis. Kā jau tāds Bauzis! Tīrais negals no ezera.

Un dzīvoja tolaik divi saimnieki katrs sava kalniņa galā, un starp kaimiņiem bija pļava, plaša un līdzena. Tur ganījās abu saimnieku ganāmpulki — atkal savā galā katrs.

Vienam saimniekam bija raibas govīs un liels, raibs vērsis, otram brūnas govīs un liels, brūns vērsis, tikai aitas abiem baltas. Un ganiem dzīve būtu košāka par košu, ja abi vērši ik mīju dienu nemeklētu ķiviņu.

Iznāk ganos raibais vērsis ar savām govīm. Govīs sāk godīgi ēst, bet vērsis, galvu mētādams, uz kaimiņa olnīcu vien skatās — acis jau aizlaikus sarkanās no niknuma.

Un re — pa brītiņu nāk no otra saimnieka sētas brūnais vērsis ar brūnajām govīm. Raibais tūlīt ņemas baurot, kārpīt zemi un visādi izrādīties, kas viņš par varenu vērši.

Nu brūnajam arī jāpurina galva, jākārpa zeme, jāmetā ragi un jāmauj: — Ko tu uz manām govīm bauro?

Raibais pretī: — Pats uz manām govīm bauro!

Un: — Nu tu man redzēsi!

Un: — Nu es tev rādīšu!

Un iet abi viens otram virsū un sāk badīties, ka ragi vien blikšķ! Ganiņi skrien šķirt, bet ko viņi tik lieliem un nikniem vēršiem var izdarīt? Neko.

Vērši arī — cik viens stiprs, tik otrs. Nenoveikt. Apgurst vien abi, notrenkājas, un, kad ganiņi dienas vidū

pārdzen šos tādus mājās, tad bāriens vismaz, ja ne ļaunāk.

Kāpēc vērši neesot labi izganīti? Kāpēc neēduši, nedzēruši? Tā ka lai pēcpusdienā pārņaktu pilniem vēderiem!

Un kas pēcpusdienā citādāks? Ja nu vienīgi brūnais vērsis ar savām govīm iznāk pirmais — galvu mētādams, acis jau aizlaikus sarkanas no dusmām — un raugās vien, kad raibais rādīsies... Un tad iet atkal vajā.

— Ko tu uz manām govīm bauro?

— Pats uz manām govīm bauro!

Ragi blīkšķ, zeme dun, ciņi iet pa gaisu griezdamies!

Tādā reizē gadījās Bauzim turpat netālu ar mākoņiem grūstīties un vējiem rāties. Bet kas nu mākoņi ezeram par pretiniekiem? Kas vēji? Aizsvilpj, ka ne dusmas nepagūsti izgāzt! Bauzis bauroja, zibināja zivis un mētāja šļakatas tik neganti, kā savu mūžu nebija mētājis.

Un tad Bauzis sadzirdēja, ka nebauro viens. Tur lejā arī bauroja. Kas uzdrīkstējies baurot, kad pats Bauzis bauro? Mēdijās, vai? Bauzis nogranda kā pērkons un brāzās mēdītāju mācīt.

Pļava tapa tumša, tumša! Šļakatām sprēgāja ūdens, zemē krita zivis.

— Bauzis nāk! Bauzis nāk! — brēca gani un metās dzīt savus lopiņus mājās.

Aitas nebija skubināmas, tās aizskrēja, ka nodipēja vien. Govis arī negaidīja, kad Bauzis būs klāt. Tikai vērši bauroja, badījās un nelikās ne zinis.

Ganiņi kļiedza, ganiņi pēra vēršus ar rīkstēm, bet ganiņu rīkstes tādiem bijušas nebijušas. Un, kad vienam ganiņam jau līdaka azotē iekrita, tad bēga ganiņi arī.

Par mata tiesu viņi izglābās — tik tikko paguva sētās

iemukt, kā Bauzis krākdams nogāzās pļavā pār abiem vēršiem — ūdens vien novārījās.

Bet, kolīdz ūdens bija ievēlies plašajā, mīkstajā pļavā, Bauzim pārskrēja viss niknums — tik ērti bija tur gulēt. Pašā viducī kņudēja nelabums, itin kā vēders sāpētu, jo tur bauroja un badījās abi vērši. Viņi vis nebija pamanījuši, ka sen jau badās ezera dibenā un ar astēm gainā zivis, ne dundurus.

— Ko tu uz manām govīm bauro?

— Pats uz manām govīm bauro!

Ilgi vēl bija dzirdama baurošana un ezera vidū mutuļojo ūdens.

Tad Bauzis — kā jau visi ezeri — sāka apaugt ar alkšņiem un ievām, doņiem un niedrēm, krastos apmetās putni un cita dzīva radība. Niedres šalca, sīki putni dziedāja, pīles virmināja ūdeni, gaisā spindzēja kukaiņi — ko tur vairs saklausīsi?

Tikai pavisam klusās naktīs no ezera dziļumiem dzirdama baurošana un ragu kludzoņa — tur badās raibais vēršis ar viņšētas brūno.

Gauja trenc lapsu

Senos, senos laikos upju vēl nemaz nebija. Upes gulēja, ieritinājušās kur nu kurā — ezeros, purvos vai avotos, un vēl tikai prātoja: tecēt vai netecēt. Un, ja tecēt, tad kā tecēt? Jo izlauzt ceļu uz jūru nav nekāds vieglais darbs — vajag krietni padomāt un sadūšoties, lai tādu pūliņu uzņemtos.

Daugavai palaimējās — tai zvēri izraka ceļu līdz pašai jūrai. Bet Gauja, kamolā savēlusies, gulēja Alauksta galā un dusmojās. Žagata, tenku vācele, bija atskrējusi un visu izstāstījusi par Daugavas rakšanu. Un vēl izlielijusies, ka melnie spārni un aste viņai esot goda un piemiņas zīme par dūšīgiem rakšanas darbiem.

Gauja aiz niknuma uzšļāca žagatai tādu šalti, ka žagatai vajadzēja trīs dienas žāvēties, un vēl trīs nedēļas viņai sāpēja kakls — ne papļāpāt nevarēja. Kāda dzīve žagatai bez pļāpāšanas? Žagata vai galu dabūja pa tām trim nedēļām. Un Gaujai viņa vairs ne tuvumā nenāca.

Bet Gauja gulēja un šķendējās: — Kas tā Daugava tāda ir, ka viņai ceļu rok? Lielmāte atradusies! Lai rok man arī, citādi netecēšu! Ne sitama netecēšu!

Tā Gauja rūca un šņāca, un kļuva jo dienas jo negantāka. Alaukstam, krietnam un mierīgam ezeram, viņas ālēšanās pagalam apnika.

— Valdies, citādi dzīšu tevi projām! — viņš draudēja.

Gauja neko lielu vis nebaidījās no Alauksta draudiem. Viņa gan zināja, ka puisa gados Alauksts ar Inesi sakāviēs un iecirtis šim septiņus plikšus, bet kurš tad puisa gados nav jel reizīti kāviēs? Tie laiki Alaukstam bija sen aiz muguras.

Gauja šņāca, kā šņākusi, un šķendējās, kā šķendējusies. Nez vai Alauksts būtu to izturējis, ja kādu dienu pie Alauksta neattecētu lapsa.

Laiks bija karsts, lapsai gribējās dzert, viņa iebrida doņos un sāka lakt ūdeni. Tieši tur, kur, kamolā sartinājusies, gulēja no dusmām jau gluži melnā Gauja.

Āāā! Lapsa! Tā pati, kas ar savu kuplo asti Daugavai ceļu iezīmējusi! Gauja rēkdama uzšāvās stāvus gaisā un metās lapsu slīcināt.

Lapsa bēga, ko kājas nesa. Viņa zināja, ka upēm jātek uz jūru, un skrēja uz otru pusi, uz Vecpiebalgu. Bet kāda Gaujai gar jūru daļa? Gaujai — ka tik lapsu noslīcināt! Un Gauja krākdama brāza lapsai pakaļ, kārkli vien ligojās.

Lapsa meta likumu — Gauja likumu; lapsa meta cilpu — Gauja cilpu; lapsa lēkšiem — Gauja aulēkšiem. Savu mūžu lapsa nebija tā bēgusi.

Pļavā uz ciniša tupēja zaķis un skatījās — kas tur notiek par ķēniņa darbiem?

— Zaķīt, brālīt, glāb! — lapsa aizelsusies kļiedza.

— Ne glābšu, ne būs! Kam manu sieviņu noplēsi? Grāb, Gauja! Grāb lapsu! Slīcini nost!

Gauja nebija skubināma, gāzās lapsai pakaļ, ka smiltis un akmeņi vien šķīda.

Vai, kā nu lapsai bija žēl, ka zaķa sieviņu noplēsusi! Bet nebija vaļas ne pakliegt: — Es vairāk tā nedarīšu!

Lapsa skrēja elsdama pūzdama. Ceļā irbe.

— Irbīt, māsiņ, glāb! — lapsa brēca.

— Ne glābšu, ne būs! — irbe atkliedza. — Kas manu perēklīti izpostīja? Kas oliņas apēda? Ķer, Gauja! Grāb lapsu! Slicini nost!

Irbe vēl spārnus noplaukšķināja, kad Gauja jo nīk-nāk šāvās lapsai pakaj.

Un atkal lapsa meta līkumu, Gauja — līkumu; lapsa meta cilpu — Gauja cilpu; lapsa lēkšiem — Gauja aulēkšiem. Krākdama! Šļakatas mētādama!

Pa gabaliņu stāvēja velns un turēja klēpī Nēķina kalnu. Velns jau allaž uz blēnām — jo muļķīgākām, jo labāk; un viņš patlaban prātoja, kādu aplamību ar Nēķina kalnu izdarīt, kad lapsa iebrēcās: — Velniņ, brālīt, glāb!

Velns tad meta arī Nēķina kalnu Gaujai priekšā, bet, kā jau velns, meta tik lempīgi, ka lapsai vajadzēja lēkt sāņus, lai velns viņu pašu zem kalna neaprok.

Lapsa sāņus — Gauja sāņus! Aizskrēja abas vīciņu vīciņiem! Velns acis vien noblīsināja.

Ap to vietu, kur tagad Valmiera, lapsa ieprātojās, ka pret kalnu neviena upe nevar tecēt, un no pēdējiem spēkiem sāka skriet kalnā.

Uzskrēja lapsa, mēle pa muti laukā, elsa un skatījās, kā nu Gauja skries kalnam apkārt. Kur tu dienīņ!

Gauja nogranda kā septiņi pērkonī reizē un sāka grauzties kalnā iekšā. Koki gāzās, akmeņi bira, smiltis šķīda un viņi krāca, Gaujai gravu graužot, un drīz jau grava bija lapsai klāt — un jābēg pa vecam: līkumiem, cilpām un aulekšiem, ar Gauju pa pēdām.

Uz Cēsu pusi ceļā slējās klinšu kalns, kur ērgļi dzīvoja.

— Ērgliši, brālīši, glābiet! — lapsa brēkdama metās klintīs augšā.

— Nāc vien, lapsiņ, patveries. Mūsu klintis ir drošas, — ērgļi sacīja. Ērgļi turēja lapsu par gluži pieklājīgu zvēru — pie ērgļu ligzdām lapsa vis olas zagt nenāca. To viņa nemūžam nebūtu uzdrīkstējusies.

Lapsa notupās pie ērgļiem, paskatījās lejā uz Gauju un teica: — Ā, re!

Velti, velti lapsa tā sacīja! Gauja atspērās un sāka grauzties Ērgļu klintīs, ka akmeņi vien sprakšķēja. Egles gāzās Gaujā ar saknēm gaisā, priedes lūza, un sīkie krūmiņi kūleņu kūleņiem pērās pa ūdeni, bet Gauja tikai krāca un grauzta kalnu nost.

Pa brītiņu puse kalna jau bija nograuzta, ērgļiem vajadzēja celties spārnos un meklēt sev citu mājvietu, bet lapsai bēgt, kā bēgušai.

Lapsa meta likumu, Gauja — likumu; lapsa meta cilpu — Gauja cilpu; lapsa lēkšiem — Gauja aulēkšiem.

Pie Siguldas lapsa, pagalam aizkususi, gribēja zemē ierakties. Vai nu tīri Gauja pamanīs — pilnas acis smilšu, caur kalniem laužoties. Bet Gauja pamanīja gan un rakās pakāļ. Tad nu gan lapsa tikko dzīva izrāvās, jau slapju kažoku — un vai cik smagi ar slapju kažoku skriet!

Nu vairs lapsa tik lielus likumus un cilpas pamest nevarēja, bet tajā vietā, kur viņa zemē rakās, vēl tagad Gūtmaņa ala. Tā ir liela un skaista — cilvēki brauc no malu malām skatīties un stāsta visādas teikas, kā šī ala cēlusies. Bet mēs gan zinām, kā bija. Tā ir vieta, kur lapsa gribēja zemē ierakties.

Līdz Murjāņiem lapsa vēl šā tā līkumoja un cilpoja, bet tālāk gāja jau pavisam grūti. Labi, ka arī Gauja bija

piekususi. Padomā vien, cik gravu viņai vajadzēja izrakt! Bet skrēja abas.

Tā viņas izskrēja Carnikavas klajumā.

Nu lapsa bija sprukās. Priekšā jūra, aiz muguras Gauja. Gals šā vai tā. Lapsa skrēja uz jūru. Labāk tad, Gaujai par spīti, jūrā noslikt!

Bet, kad pretī jau paslējās jūras vilnis, lapsa iztrūkās un palēca sānis. Gauja, nu jau liela un plata, sānis palēkt nepaspēja un iegāzās jūrā. Un, kad upe jūrā ietecējusi, tad vairs ne sānis, ne atpakaļ. Tad upei jūrā jāpaliek.

Trīs dienas lapsa sagulēja Carnikavas kāpās, kamēr atpūtās no lielā skrējiena. Tad cēlās un gāja pie Gaujas dzert — lai Gauja niknojas. Nu taču viņa neko vairs lapsai nevarēja padarīt! Bet, kā lapsa pienāca pie ūdens, Gauja parāva ūdeni nost — un tajā vietā uzradās smilšu sēklis, bet Gaujas otrā malā, kur pirmīt bija smiltis, uzradās atvars.

Tāpēc nebrīnies, ka Gauja visu laiku mainās: kur šodien sēklis, rīt atvars, kur šodien atvars, rīt sēklis. Visiem Gauja dod padzerties, tikai lapsai nedod. Un nedos arī, kamēr vien pasaulē būs Gauja un lapsas.

Kā suns ar kaķi sanīdās

Tagad ķēniņu laiki sen pagājuši, reti kādai tautai vairs ķēniņš, un tas pats vairāk greznības nekā vajadzības pēc. Bet agrāk ķēniņu bija, ka biezs. Kur vien raugies — ķēniņš. Zvēri noskatījās un arī izvēlēja sev ķēniņu kā visi citi. Ar ko tad viņi lai būtu sliktāki par cilvēkiem?

Ķēniņa godā zvēri iecēla lauvu. Kā nu ne — stiprs, varens, balss tāda, ka visa zeme nodreb no lauvas rēciena, krēpes diženas, galva liela. Un, ja galva liela, tad taču gudrs arī, vai ne?

Ķēniņa pirmais darbs — dot likumus. Un lauva noprieda apstaigāt savu valstību no dienvidiem līdz ziemeļiem un dot katram zvēram, putnam un lopiņam likumu, kādi darbi viņam darāmi. Un, lai nekas neaizmirstos un nekāda netaisnība pēcāk nenotiktu, katram iedot rakstu rulli, kurā skaidri un gaiši ierakstīts, kas šī rullja īpašniekam jādara.

Lauva gan rakstīt nemācēja, bet vai nu ķēniņam pašam jāmāk? Lauva ņēma par rakstvedi apogu, pūces mazo brāli, jo bija gan pati pūce gudra, bet apodziņš vēl gudrāks. Tas mācēja lasīt, rakstīt un rēķināt.

Ap vasaras vidu, kad siltāks, lauva atnāca mūszemē arī.

Lai nebūtu nekādas drūzmēšanās un rindu, ķēniņš izsauca uz likumdošanu ik dienas pa trim četriem zvēriem, un tas bija prātīgi darīts. Ķēniņš tad varēja katru labi apskatīt un gudri izlemt. Apodziņš ierakstīja bērza tāsi ikvienam viņa darbu, lauva ar nagu pavilka krustiņu apakšā — jo rakstīt, kā tu zini, lauva nemācēja —, satina tāšu rakstu rullī un svinīgi pasniedza likuma saņēmējam, lai glabā un ievēro.

Paši pēdējie bija izsaukti gov, suns, kaķis un zirgs.

Govs pienāca, nolaižija lauvam ķepu un pielieca pieri — lai pakasot. Mēle govij gan bija nejauki asa un piere puteklaina, bet ķēniņš jutās it aizkustināts par tādu gov vientesību, pakasīja viņai pieri un noteica, ka govij jādod cilvēkiem piens. Nekādus citus darbus govij uzlikt nedrīkstot.

Apodziņš to ierakstīja tāšu rullī, un gov aizgāja it priecīga.

Zirgs pienāca, paklanījās, piesita kāju un izslējās: galva gaisā, krēpes viņu viņnos, vēl garākas nekā lauvam, aste vējā plivinās.

Tāda uzvedība lauvam nepatika. «Pagaidi tu man! Es tev rādīšu, kā pret ķēniņu dižoties!» lauva nodomāja.

— Es skatos, tu esi stiprs un varonīgs, — lauva teica. — Tev būs smagus vezumus, arklus un ecēšas vilkt, jātnieku mugurā nest un ar dzīvības briesmām karā iet.

Apodziņš to ierakstīja bērza tāsi, un lauva ar īpašu prieku pavilka savu krustiņu apakšā.

Zirgs stalti aizgāja, tā arī nesapratis, ar ko viņš ķēniņu nokaitinājis.

Pienāca kaķis, apsēdās lauvam pretī un skatījās uz ķēniņu tik cieši un gari, ka lauva izbijās, vai tikai viņa mundieris kārtībā. Lauva pārļaida ķepu pār vēderu,

izbraucīja krēpes, vai nav kāda dadža galva ieķērusies. Nebija vis, bet kaķis tikai sēdēja un skatījās.

It kā ķēniņa priekšā kāds drikstētu sēdēt!

— Celies kājās! — lauva uzrēca kaķim tā, ka meža gali vēl stundu pēc tā rēciena ligojās.

— Kā pavēlēsi, valdniek, — kaķis mierīgi atteica un piecēlās. Stāvēja lauvas priekšā, galvu izslējis. Aste gaisā kā bomis.

Lauvam ķepa tā vien niezēja cirst nekaunam, lai slapja vieta paliek, bet nepieklājās — pats kaķi aicinājis pēc likuma.

Lauva noskatījās vēlreiz — kājeles kaķim īsas, bals-tele sīka.

— Tu esi dūšīgs zvērs, — lauva teica. — Tev būs ganos iet, lopus un māju no vilkiem un zagļiem sargāt, no kauliem un garozām pārtikt, istabā nedzīvot.

Apodziņš ierakstīja likumu bērza tāsī, lauva pavilka apakšā lielu, dūsmīgu krustu, un kaķis gāja projām vienā mierā. Vēl jau viņš uz savas ādas nebija izbau-dījis, ko nozīmē govīs ganīt un māju sargāt.

Pēdējais nāca suns. Ko — nāca? Suns līda uz vēdera, luncinādamies un smilkstēdams: sak, neuzdriksos tik varena valdnieka priekšā ne kājās celties! Suns laizīja lauvam pēdas un grieza vēderu gaisā: sak, nosper mani beigtu, lielākas laimes nevajag, kā no tavas ķetnas mirt! Suns skatījās uz lauvu tik glaimīgām acīm, ka likās: acis izkusīs un divas peļķītes vien paliks pāri. Vārdu sakot, suns uzvedās kā daždien suns. Lauva beidzot pa īstam dabūja izbaudīt, cik varens valdnieks viņš ir!

Apodziņš ņēma tāsī un rakstīja, kādu likumu ķēniņš sunim devis, un proti:

«Šī raksta uzrādītājam būs gulēt uz mūriņa un trīs-

reiz dienā siltu pienu dabūt. Nekādos darbos šī raksta uzrādītājs nav liekams.»

Lauva pavilka zem likuma veselus trīs krustus, suns saņēma savu tāšu rulli un luncinādamies līda projām — atmuguriski vien, lai jo ilgāk uz tik varenu un žēlīgu valdnieku nolūkotos. Vai, kā lauvam tas patika!

Mājās pārnākuši, zirgs, govš, kaķis un suns uzrādīja saimniekiem likumu ruļļus un stājās katrs savā darbā. Govš deva pienu, zirgs vilka vezumus un arklū, suns gulēja uz silta mūriņa un tik vien nokāpa, lai siltu pienu palaktos, kaķis...

Vai, vai! Par kaķa postu un bēdām ne runāt negribētos, bet, ja sākts, tad jāstāsta vien līdz galam. Jau pirmajā ganu dienā kaķis redzēja, cik netaisni un ļauni ķēniņš lauva ar viņu izrikojies.

Govš iet labībā — kaķis priekšā: nelaist. Govš pārķāpj kaķim pāri, ne tik daudz noēd, cik izbradā, — kaķim pēriens. Govš, dunduru apsēsta, sāk bizot, brāž pa krūmiem — kaķis pakaļ. Govij garas kājas, kaķim īsiņas — kā panāksi? Nelīdz krūmi pret dunduriem — govš lēkšiem mājās. Kaķis vēl gabalā, kad govš jau sētā. Pārscrien kaķis sētā — atkal pēriens.

Vairāk par visu kaķis necieš slapjumu, bet rītos zāle rasas pilna — gara zāle, kaķim pāri galvai. Kaķis slapjš, jau no sētas iziedams. Sagaidi nu, kamēr saule iesils un izžāvēs. Un kur tad vēl lietus dienas, kad līst no rīta līdz vakaram!

Tu varbūt domā, kaķis jel dienvīdū, govi pārdzinis, dabūja apžāvēties un atpūsties? Nekā nebija! Ar pastalu pa dibenu: — Se, laukā! Māju sargāt! — Un izvieda pakaļ lielu kaulu — sak, še tev pusdienas.

Ko tad kaķis kaulam var padarīt? Labi, ja kādu atlikušu gaļas cīpsliņu nolupināt. Bet suns, kam tie lielie,

kaulu graužamie zobi, garās kājas un skaļā balss, — suns laka pienu un gulēja uz silta mūriņa. Vai lielāka netaisnība pasaulē redzēta?

Un tad vēl mājas sargāšana! Vienunakt atnāca zagļi un lauza vaļā saimnieka klēti. Gan kaķis ņaudēja, cik rīklei spēka, gan šņāca un metās durvīm priekšā, bet ne zagļi likās par viņu zinis, ne saimnieks pamodās.

No rīta gan — kā izlaupīto klēti ieraudzīja, tā piepēra kaķi pie nabaga. Kaķis ne lāgā kājas pavilkt nevarēja. Bet vai tāpēc viņu tūlīt neizdzina ganos? Izdzina.

Kaķis saraudāja līdz pašam dienvidum un nosprieda, ka tā vairs ilgāk nevar palikt.

Govi pārdzinis, viņš nogaidīja brīdi, kad saimnieku nebija istabā, iezagās iekšā, kur suns saldi gulēja blakus savam likuma rullim, un tos rulljus samainīja.

Pēcpusdienā saimniece nāca sūtīt kaķi ganos, bet kaķis teica: — Nav tāda likuma.

— Kā tad uzreiz nav likuma?

— Lasi pati.

Saimniece lasīja un brīnījās: — Uz mūriņa gulēt un pienu lakt ir suņa likums.

— Tu, saimniec, būsi pārskatījusies. Man jau no paša sākuma tā likās, kad tu mani ganos sūtīji. Es neko ne-teicu. Kādu laiciņu var izpalīdzēt, kāpēc ne? Bet vai nu visu mūžu es paša ķēniņa dotu likumu pārkāpšu?

Saimniece nu gāja uz istabu pie suņa, bet kaķis, drošs paliek drošs, noslēpās kūtsaugšā.

Saimniece uzdunkāja suni no miega: — Rādi likumu!

Suns rādīja arī, kas tad šim?

Saimniece uzšāva sunim ar stibu: — Tūlīt ej ganos, blēdi tāds! Cik ilgi kaķītis, nabadziņš, tavā vietā vergos?

Nelīdzēja sunim ne luncināšanās, ne uz vēdera

lišana, ne stāstīšana, ka nelieša kaķis likumus samainījis. Bija vien jāiet.

Un re — izrādījās, ka ganos iešana un mājas sargāšana sunim kā radīta. Toties istabā daudz mīlīgāk, ja uz mūriņa kaķis murrā un pie reizes kādu peli noķer.

Kaķim nu sākās zaļa dzīve — tikai no suņa vien bija jāsargās. Kā suns kaķi ieraudzīja, tā rēkdams virsū! Kaķim tad vajadzēja sprukt kokā augšā un tupēt, kamēr sunim apniks riet un ālēties vai arī saimniece viņu ganos aizdzīs.

Sen jau to laiku suņa, kaķa, zirga un govs vietā citi suņi, kaķi, zirgi un govīs, tāšu likuma ruļļi sabirzuši un pazuduši kur kurais, bet zirgs velk vezumus, govs dod pienu, kaķis guļ uz mūriņa, suns iet ganos — un, ja kaķi ierauga, tad trenc kokā un nikni rājas par samainīto likumu.

Lakstīgala un vilks

Lakstīgala sēdēja ievas pazarē un dziedāja:

Kur bi'? Kur bi'?

Tīrgū! Tīrgū!

Ko pirk'? Ko pirk'?

Zirgu! Zirgu!

Cik nodev'? Cik nodev'?

Ort'! Ort'! Ort'!

Kāds bi'? Kāds bi'?

Klibs! Klibs! Klibs!

Ne lakstīgalai kāds zirgu redzējis, ne lakstīgalu tīrgū saticis, bet tā viņa dziedāja un vēl tagad dzied — caurām naktīm. Noklikšķina: «Klibs! Klibs! Klibs!» — un sāk atkal no gala savu dziesmu: «Kur bi'? Kur bi'? Tīrgū! Tīrgū!»

Bet pa laukiem un krūmiem staigāja vilks, un viņam briesmīgi gribējās ēst, tik ļoti gribējās, ka bads plēsa vēderu pušu.

Vilks bija izskraidījis mežu, bet visas stirnas tā noslēpušās, ka ne meklēdams nesameklēsi. Āboliņa laukā, kur zaķi nāca ganīties, ne zaķa ļipu nemanīja. Un par aitām vispār nebija ko domāt, tās ieslēgtas kūtīs, un ap kūtīm staigāja nikni jo nikni suņi. Vilks būtu gatavs

mušas rīt, ko pat velns bada reizēs darot, bet kur tev naktī mušas?

Tā nu vilks klimta pa lauku. Pacēla degunu — paošņāja. Saslēja ausis — paklausījās. Un re — kaut ko sazdzirdēja arī. Pie upītes pazīstama balss dziedāja:

Kur bi'? Kur bi'?
Tirgū! Tirgū!
Ko pirk'? Ko pirk'?
Zirgu! Zirgu!
Cik nodev'? Cik nodev'?
Ort'! Ort'! Ort'!
Kāds bi'? Kāds bi'?
Klibs! Klibs! Klibs!

«Nieks vien ir no tādas lakstīgalas,» vilks nodomāja, «bet jāiztiek.»

Vilks nu brāza uz upīti, ko kājas nes. Zaķi ķerdams, viņš zagtos klusītēm, bet kas tad lakstīgalu nepazīna? Lakstīgala dzied tik sirsnīgi, ka ne pārķona grāvienu nedzird, kur nu vēl vilku!

Vienā stiepienā upīte bija klāt, un — tavu laimi! — lakstīgala sēdēja pašā pazarē, gandrīz pie zemes. Ne palēkties vilkam nevajadzēja.

Caps! Un ķepā gan!

— Kur bi'? Kur bi'? — lakstīgala iebrēcās. — Vai, vilciņ, tas esi tu! Kā tu mani nobiedēji!

— Rrr, — vilks rūca. — Es tevi ēdīšu!

— Vai, vilciņ, to vien nedari!

— Jā, jā, nu tu man sāksi stāstīt, ka tev mazi bērniņi mājās. Nekā nebija! Es tavu bērniņu dēļ vis neiešu badā mirt. Man pašam bērniņi mājās.

— Ko nu par to, vilciņ! Tāds nieka putnelis lai ko iestāstītu lielam un gudram vilkam! Man tikai bail, ka

tev neiziet tāpat, kā tavam tēvabrālim ar manu mātesmāsu izgāja. Nedod dieniņ!

— Kā tad šim izgāja?

— Nevaru, vilciņ, nevaru! Kā man jāstāsta, tā jāraud.

— Par tavu mātesmāsu?

— Par tavu tēvabrāli, vilciņ! Par tavu!

— Stāsti! Citādi nerīšu uzreiz, bet plēsīšu pa kumosam. Tad tu redzēsi!

— Mana mātesmāsa dziedāja pašā pazarē, un tavs tēvabrālis viņu noķēra.

— Ja kāds ir muļķis un sēž pazarē, tad tā viņam vajag, — vilks sacīja.

— Gan mātesmāsa lūdzās, gan teica, ka nevajag, bet tēvabrālis viņu aprija.

— Pareizi darīja, — vilks teica.

— Vai, cik nepareizi, vilciņ! Trīs nedēļas tavs tēvabrālis staigāja, čokurā savilcies aiz negantām vēdergraižēm. Kas viņu tolaik redzēja, ne iedomāties nevarēja, ka tas reiz bijis pats staltākais un varenākais vilks visā mežā. Tu jau arī esi ražens, vilciņ, bet savam tēvabrālim vēl nevari līdzināties.

— Čokurā savilcies? No nieka putneļa, kas ne ar zobu nav lāgā aizķerams? Nestāsti nu blēņas!

— No katra putneļa ne, bet no lakstīgalas gan. Citi putni jau tik dikti nedzied. Lakstīgalai no pārlicikas dziedāšanas gaļa sīva un sīksta, ka ne izteikt. Tīrā indeve.

— Tāpat es tevi ēdišu.

— Vai tad es saku, lai tu neēd? Ēd vesels. Es tevi vēl pamācīšu, kā mani ēst, lai vēders nesāp.

— Nu tad māci žiglāk.

— Redzi, te viens nosviedis vecu riteni? Iebāz mani

riteņa rumbā un paturi līdz rītam. Es atpūtīšos no dziedāšanas un būšu it mīksta.

— Līdz rītam es neizcietīšu.

— Tad vismaz stundiņu. Tomēr būs labāk.

— Stundiņu es neizcietīšu!

— Pusstundiņu!

— Labi, pusstundiņu izcietīšu, — vilks teica. — Bet nesāc tajā rumbā dziedāt!

— Nedziedāšu, vilciņ, nedziedāšu.

Vilks nu bāza arī lakstīgalu riteņa rumbā, bet, ka tai rumbai divi gali un abi vaļā, to vis neiedomāja. Pa vienu galu viņš lakstīgalu iebāza, pa otru lakstīgala izspruka. Ķer nu putnu gaisā!

Vilks padraudēja lakstīgalai ar ķepu un gāja projām. Bet lakstīgala uzlaidās ievā un dziedāja:

Kur bi'? Kur bi'?

Tirgū! Tirgū!

Ko pirk'? Ko pirk'?

Zirgu! Zirgu!

Cik nodev'? Cik nodev'?

Ort'! Ort'! Ort'!

Kāds bi'? Kāds bi'?

Klibs! Klibs! Klibs!

Tikai nu viņa bija gudrāka un pazarē nesēdēja. Dziedāja pašā galotnē, lai vilks netiek klāt.

Gliemeža mājiņa

Tas bija senos, senos laikos, kad uz zemes vēl tikai parādījās pirmie cilvēki un zvēri, rāpuļi un putni, zivis un kukaiņi un sāka raudzīties apkārt, kā nu lai viņi te dzīvo un iekārtojas.

Tie, kam žiglas kājas un biezi kažoki, nekādu īpašu mājvietu nemeklēja. Zivis ūdenī arī iztika tāpat. Bet citi sāka gādāt mitekļus.

Cilvēki cēla mājas, āpši un kurmji raka alas, putni vija perēklišus, vāveres un bites ierīkojās koku dobumos, vēži noslēpās upju un ezeru pacerēs, skudras savilka pūžņus, un visiem bija labi. Visiem, tikai ne gliemem.

Nabaga gliemezis bija nācis pasaulē gluži kails. Nekā viņam nebija — ne bieza kažoka, ne asu nagu vai zobu, ne žiglu kāju — tikai divi mazi radziņi, no kuriem neviens nebaidījās. Ne viņš briesmu brīdī varēja pabēgt, ne aizstāvēties. No lietus viņš vēl glābās zem dadža lapas, ja paspēja aizklūt, no rasas un aukstuma glābiņa nekāda. Slikti klājās gliemem, vai, cik slikti!

Nu gan tu sacīsi, ka gliemem vajadzēja skatīties, kā citi iekārtojas, un darīt tāpat. Viņš jau mēģināja, bet tie citi tā steidzās, tā šaudījās un mudžēja, mājas celdami, alas rakdami, perēklišus vīdami, ka lēnīgais gliemezis ne galvu nepaguva viņiem līdz izgrozīt. Viņš at-

tapās tikai tad, kad citi jau bija iekārtojušies un vairs tik zibenīgi neskraidīja.

Tad gan gliemezis sāka domāt, ka jāparaugās, kā citi dzīvo, bet, kā jau gliemezis, domāja lēni. Tikai pēc nedēļas viņš bija izprātojis, ka apskatīs vāveres dobumu.

Trīs dienas gliemezis rāpās uz dārza malu. Tas nebija pārāk ļauni — dārzā allaž varēja gan atrast ko paēsties, gan zem kādas lapas atpūsties. Bet vēl trīs dienas pa kļavas stumbru uz vāveres dobumu, vai, cik tas bija grūti! Uz stumbra nebija ne ko ēst, ne kur paslēpties. Pusdzīvs gliemezis aizkļuva līdz dobumam, pabāza galvu, paslaistīja radziņus — dobums kā dobums — un rāpās lejā. Atkal trīs dienas ne ēdis, ne atpūties. Taisni brīnums, kā viņš dzīvs zemē nokļuva!

Tomēr nokļuva. Paēdās. Atpūtās. Domāja atkal. Pagāja nedēļa, un gliemezis bija izdomājies. Dzīvošana dobumā der vāverei, kas var tik žigli uzskriet augšā, ka citiem sarkans vien gar acīm nozib. Bet ja katru reizi, kad ēst sagribas, trīs dienas jākāpj lejā un vēl trīs atpakaļ? Nē. Tā varēja galīgi iznīkt.

Skatīties, kā putni iekārtojušies savos perēklišos? Bet putni dzīvoja tikpat augstu kā vāvere, daži arī augstāk. Tas pats un vēl sliktāk.

Gliemezis gāja raudzīties, kā dzīvo kurmis alā. Kurmja racekļi bija tepat dārzā, nekur tālu nevajadzēja iet. Bet gliemezis nebija ielāgojis, ka pie viņa kailās un lipīgās ādas ķeras katrs smilšu graudiņš. Gliemezis tā aplīpa ar zemēm, ka nedēļu lasīja smiltis pa graudiņam nost un saprata, ka ala viņam par mājokli neder.

Atlika palūkot, kā savā mājā dzīvo cilvēki. Gliemezis uzrāpās lupstājā, kas auga zem cilvēku loga, un skatījās iekšā.

Saimniecei patlaban bija lielās tīrīšanas diena. Viņa

slaucīja putekļus un zirnekļu tiklus, purināja segas, berza grīdu — un visu tik veicīgi, ka rokas vien zibēja.

Gliemezis skatījās un brīnījās. Tad re, kā vajadzēja strādāt cilvēku mājā! Kā viņš to paspētu? Kā izdarītu?

Gliemezis bēdīgi norāpās no lupstāja un sāka atkal domāt. Māja viņam bija vajadzīga. Tikai ne tāda kā cilvēkiem.

Trīs nedēļas gliemezis lauzīja galvu un izprātoja, kāda māja viņam vajadzīga. Proti, tāda, kurā nav ne izpurināmu segu, ne slaukāmu kaktu, ne beržamu grīdu.

Nezinu, kā viņš to mācēja un kā viņam izdevās, bet gliemezis uztaisīja sev māju. Tādu apaļu ritulīti — jo gliemezis allaž gulēja saritinājies —, no ārpuses glīti strīpainu, iekšā sārta spīdīgu. Kad gliemezis tur ielīda, mājiņa bija pilna, vajadzēja tikai aizraut priekšā apaļo vāciņu. Ja, iekšā lienot, mājiņā iekļuva kāds gruzītis, tas pats no sevis izslaucījās. Nekādu rūpju un lielo tīrīšanu! Un skaista bija gliemeža mājiņa — nenopriecāties.

Gliemezis bieži nāca laukā paēst, bet vēl biežāk — skatīties, cik skaista viņam māja! Paēda, nopriecājās, līda atkal iekšā gulēt un sapņoja jaukus sapņus. Pēc ilgām mocībām gliemezis nu bija tik laimīgs kā neviens uz zemes!

Reiz, jau uz rudens pusi, gliemezis saldi dusēja savā mājiņā. Te pēkšņi kāds piekļauvēja tik dikti, ka gandrīz vai mājiņu saplēsa. Gliemezis, no miega iztrūcies, grūda vaļā durtiņas un bāza galvu skatīties, kas tur ir. Žagata!

Un žagata vis negaidīja, kamēr gliemezis sataisīsies uz bāršanos. Viņa nokliedzās, ka zvēru ķēniņš svētdien rīkojot viesības, visi laipni lūgti, gliemezis arī! Nokliedzās un aizšāva pa gaisu, ka nošvīkstēja vien.

Gliemezis izlīda un apskatīja mājiņu. Kā tad! Trīs

skrambas, kur žagata ar savu aso knābi dauzījies! Un par ko? Kaut kādu viesību dēļ!

Vai gliemezis līdz svētdienai maz paspētu aizrāpties uz meža pļaviņu pie viesību galdiem? Pusceļā vien paliktu. Un, ja paspētu, — ko viņš tur darītu, lielu zvēru barā? Tie jau zem kājām neskatītos, samītu gliemezi kā nieku.

Nē, nē, gliemezim tur nebija ko meklēt. Ja kāds lielāks viesībās neparādītos, zvēru ķēniņš to ievērotu un sadusmotos. Bet tāds sīkaliņš kā gliemezis? Ķēniņš nemaz nepamanīs, ka gliemeža nav.

Tā gliemezis nosprieda un palika dārzā — pie salātu dobes un savas mājiņas. Galu galā arī mājiņu nevarēja atstāt bez uzraudzības. Tik skaistas nevienam nebija. Kāds vēl nodomātu, ka pamesta, un pievāktu. Un gliemezis palika mājās.

Bet zvēru ķēniņš pamanīja gan, ka gliemeža nav, un ļoti apvainojās. Viņš parādījis gliemezim tik augstu godu, un gliemezis to noniecinājis! Ķēniņam gandrīz vai paspruka lielais dusmu rēciens — tas, no kura mežu gali stundām līgojas! — bet viņš novaldījās, lai nemaitātu citiem viesiem svētkus.

Ķēniņš sagaidīja viesību beigas, bet tad uz karstām pēdām sūtīja žagatu pie gliemeža noprasīt, kāpēc viņš nav nācis.

Gliemezis jauta gan, ka tā būs, un gaidīja, ragus izslējis. Viņš vis negribēja, lai žagata atkal viņa skaisto mājiņu dauza. Un, re, pa brītiņu žagata bija klāt. Ko šis nenācis ķēniņa dzīrēs?

Gliemezis teica, ka nevarējis savu skaisto mājiņu bez uzraudzības atstāt. Un mājās viņam allaž esot labāk nekā ciemos.

Žagata aizskrēja pie ķēniņa ar gliemeža atbildi.

Nu gan ķēniņš laida vajā ilgi valdīto rēcienu! Mežu gali ligojās, putni spruka gaisā, kurmji drebēja alās, un pat gliemeža mājiņa dārzā nošūpojās.

Kad rēciens bija izskanējis līdz pēdējai atbalsij, ķēniņš sacīja: — Lai tā māja viņam pie muguras pieaug uz mūžīgiem laikiem!

Kad nu gliemezis atkal sadomāja salātos iet, mājiņa palika viņam uz muguras. Pieaugusi.

No sākuma gliemezis izbijās un gandrīz vai sāka raudāt. Bet gliemezim jau nekas neiet ātri, arī raudāšana ne. Raudāt grasīdamies, viņš sāka rāpties uz salātu pusi, un re — mājiņa tik viegla, ka nemaz nebija grūtāk. Un no dobes vairs nemaz nevajadzēja projām iet. Paēdās, ieritinājās, aizsita vāciņu un gulēja.

Nu gliemezim sākās pavisam laimīga dzīve, lai viņš staigātu kur staigādams, ne brīdi nevajadzēja uztraukties, kas ar mājiņu notiks, un atpūsties varēja jebkurā vietā. Visur viņš bija mājās, un visur viņam bija labi.

Tikai vienu gliemezis nožēloja — viņš vairs nevarēja savu mājiņu no āra apskatīt un papriecāties, cik tā skaista. Bet visu labu jau nevar gribēt.

Protu, protu!

Senos, senos laikos uz zemes — kur nu kurais — nolaidās paši pirmie putni. Pīle — ezera niedrēs, dzērve purvā, vālodze vītolā, cīrulis pļavā, bet balodis mežā pie lēnas upītes — tik lēnas, ka ūdenī viss atspīdēja kā spogulī. Egļu pazares, zaķkāposti, papardes un balodis, protams, arī.

Balodis ieraudzīja sevi pirmoreiz mūžā un tīri vai apžilba. Kā nu ne — galva zila, acis sarkanas, kakls pašās varavīksnes krāsās. Ai, to košumu!

Balodis izlieca krūti un ierūcās: — Urrū! Urrū! — Noskanēja pa visu mežu!

Citi putni skraidīja, uztraucās un mēģinājās ligzdiņu vīšanā. Neviens taču vēl neko nemācēja! Vajadzēja pūlēties gan šā, gan tā, skatīties, kas iznāk, taujāt kaimiņus un reizēm pat saķīvēties. Troksnis un kņada pa malu malām.

Tikai balodis neuztraucās. Viņš spoguļojās upītē un rūca: — Urrū! Urrū! Re, kur skaists balodis!

Viens otrs, garām šaudamies, pavaicāja: — Ko rūc? Ko slaisties? Vai perēkli būvēt jau proti?

— Protu! Protu! — Balodis izlieca krūti. — Urrū! Urrū! Re, kur gudrs balodis!

Tik vareni rūca balodis, ka dūjiņa viņpus meža sazirdēja un skrēja lūkoties. Atskrēja, ieraudzīja. Tavu skaistu balodi! To gan dūjiņa gribētu par vīru!

Balodis paskatījās ar vienu aci — tavu mīlīgu dūjiņu!
Paskatījās ar otru — tavu jauku dūjiņu! To gan balodis
gribētu par sievu!

Un, kad divi vienās domās, kas atliek, ja ne taisīt kāzas?

Dūjiņa gan, kā jau sievieša cilvēks, prātīgi apjautās,
vai balodis perēklīti būvēt arī prot.

— Protu, protu! — rūca balodis.

Lai cik aizņemts ar spoguļošanos, tomēr bija pamanījis, ka citi putni laidelējas ar žagariņiem knābjos. Balodis sameklēja tādus prāvākus un sameta krustiski zara žepurā. — Re, kur brangs perēklis!

Dūjiņai tāds perēklis gan likās šaubīgs, bet balodis bija tik skaists un tik saldi dūdoja, ka visas bažas aizmirsās.

Dūjiņa nosvinēja ar balodi lepnas kāzas un iedēja perēklī divas gludas, baltas olas — pašas pirmās dūjiņas mūžā. Cik nu dūjiņa bija laimīga un lepna!

Bet ilgi lepoties viņai neiznāca. Uzpūta stiprāks vējš, sapurināja žagarus, olas izkrita perēklim cauri un saplīsa.

Nu vairs balodim nelīdzēja ne izliektā krūts, ne spožās kakla spalvas, ne saldā dūdošana. Dūjiņa raudāja, dūjiņa kļiedza, dūjiņa brēca un dzina balodi pie citiem putniem mācībā. Un, kad sieva dzen, tad jāiet vien ir. Ko tu, nabaga vīrs, darīsi?

Balodis laidās meklēt, pie kā lai mācās. Garām šāvās bezdelīga. Balodis uzpūta krūti un sāka klanīties — jo vai nu bez kārtīgas apsveicināšanās padomu prasīsi? Bet, kamēr pūtās, kamēr klanījās, bezdelīga jau bija gabalā.

Balodis brāza pakal, ko spārni nesa, un panāca bezdelīgu kūts pašobelē, kur viņa lipināja lizdiņu.

Balodis atkal piepūtās un sāka klanīties, bet bezde-

līga jau skrēja projām — un balodis pakaļ. Cik grūti izskriet līdzī bezdelīgai, to gan nesapratīs neviens, kas nav mēģinājis.

Kad bezdelīga nometās peļķes malā un sāka raudzīties pēc labākas dubļu piciņas, balodim vairs nebija spēka piepūst krūtis un klanīties. Tik vien viņš spēja, kā izteikt savu vajadzību.

— Žigli dubļus knābī! Žigli, žigli laižamies! — bezdelīga novidžēja.

Balodis piegrāba pilnu knābi dubļu. Viņš varēja saņemt trīstik daudz kā bezdelīga. Par to nu balodis tik vareni salepojās, ka izlieca krūti un sāka lielīties!

— Protu! Protu!

Lielīties vispār nav labi, bet ar pilnu muti jau ne tik. Pie pirmā: — Protu! — dubļi no knābja pašķīda pa visu krūti. Pēc kā nu balodis izskatījās!

Kamēr viņš spoguļojās peļķē un bēdājās, bezdelīga bija atpakaļ.

— Ko stāvi? Ko brīnies? Jau proti? — bezdelīga noprasīja.

— Protu! Protu! — balodis atrūca un kāpās projām. Lai lipina no dubļiem, kas grib, tikai ne balodis!

Viņš labāk skrēja pie dūjiņas, lai žēlo un palīdz krūtis notīrīt. Palīdzēt jau dūjiņa palīdzēja gan, bet žēlot vis nežēloja. Taisni otrādi — saukāja balodi visādos nelabos vārdos — citiem putniem tīri vai kauns bija klausīties. Un dzina atkal balodi mācībā. Kur tāds muļķis esot pasaulē redzēts?

Balodis nu sāka raudzīties pēc kāda prātīga putna, kas nešaudītos kā bezdelīga un neķēpātos pa dubļiem. Un re — tur jau laidās vālodze ar pērnā tīteņa stiebru knābī. Tai balodis it viegli tika līdzī un jau gaisā izklāstīja savu vajadzību.

— Ņem tīteni, skrien šurp! — pikti nokliedza vālodze. Viņa bija īdzīga pēc dabas un ar citiem putniem nedraudzējās. Bet kā lai atsaka tik svarīgā lietā kā lizdiņas višana? Tā varēja krist neslavā.

Balodis atskrēja ar tīteni, un vālodze sāka viņu mācīt, kā tītenis iepinams un ielipināms starp diviem lokaniem zariem. Zari bija viegli, balodis smags. Tītenis stāipījās un spruka nost. Vālodze brēca, lai lipinot ar siekalām. Ko nu vēl nejaukāku varēja izdomāt? Ar siekalām! Balodis izlikās gan, ka lipina, lai vālodze nebaras, bet mudžinājās tāpat vien.

Vālodze jau bija izpinusi lizdiņu ar salmiem un kūlu un sāka nest visādas apšu pūkas un spalviņas, lai bērniem mīksta guļa, bet balodis vēl cīnījās ar tīteni. Kaut cik apaļi salicis jau bija. Vālodze prasīja: — Kūlu ievīt proti?

— Protu, protu! — balodis nosaucās un muka projām. Viņam tāda ķibināšanās pagalam nepatika. Ja katra pūciņa perēklī jānes, pa kuru laiku tad krūti izlieksi un padūdosī?

Un tad vēl vālodze tāds sīks putnelis vien bija. Vai lielam un pamatīgam balodim labs tas, kas vālodzei? Balodis skrēja prāvāku putnu lūkoties.

Tālu meklēt nevajadzēja. Turpat pludurējās žagata ar kazenāju zaru knābī.

Jā, žagata arī neiebilda pret baloža skološanu — viņa jau bija gandrīz galā, lika ērkšķu jumtu savam perēklim, jo žagatas mājai allaž ir jumts.

— Pamatu no žagariņiem salikt proti? — žagata prasīja.

— Protu, protu! — Balodis izlieca krūti.

— Nes kazenājus! Nes mežrozītes! Es tev ierādišu

tik durstīgu perēklīti, ka ne kaķis, ne vāvere netiks taviem bērniem klāt.

Tas gan būtu labi! Uzreiz vajadzēja nākt pie kārtīga putna, nevis nosist laiku ar aplamiem sīkaliņiem, ar nieka bezdelīgām un vālodzēm.

Balodis priecīgs skrēja pēc kazenājiem. Bet ar to pašu prieki beidzās.

Kazenāju stīgas bija sīkstas un dzelkšņainas. Balodis sadūra knābi un spārnus, kādu nolauzt gribēdams. Uzkāpa sausai, zemē nokritušai un sadūra kājas. Attapās ņemt sauso un nest pie žagatas, bet stīga plivinājās vējā, sitās pa krūti, sitās pa spārniem un beidzot apsitās ap kaklu. Balodis jau bija gandrīz nožņaudzies, kad bērzā ieklupa žagata.

— Tāds grib lizdu vīt! — rājās žagata, balodi pestīdama. Un bija arī pēdējais laiks, balodis jau ne padvest vairs nevarēja. — Kazenāju neprot atnest!

— Protu, protu! — balodis atbrēca un bēga pie dūjiņas. Rauj piķis žagatu ar viņas durstīgo perēkli, kaķiem un vāverēm!

Vai, kā dūjiņa nobijās, savu skaisto balodi vienās asinīs ieraudzījusi! Mazgāja viņu strautiņā, lika pie pušumiem ceļmallapas un, kad bija apkopusi, tad tikai sāka apsaukāties nelabiem vārdiem.

Nu balodis noskaitās un arī sāka apsaukāties. Vīram esot jānes zariņi, sievai jāvijot perēklītis. Kas šī tāda esot, ka neprotot?

— Protu, protu! — raudāja dūjiņa un ielika perēklītī dažus zariņus — tur, kur bija pašas bailīgākās vietas un olas krita cauri.

Balodis no priekiem par sievas mācēšanu rūca: — Urrū! Urrū! — Dūjiņa dūdoja: — Protu! Protu! — iedēja perēkli atkal divas olas, un šoreiz tās neizkrita.

Citi putni gan smējās par nevīžīgo perēkli un visādi
viņus aprunāja, bet viņi nelikās ne zinis. Perēja bērnus
pa trim lāgiem vasarā, dzīvoja kā divi balodiši un dzīvo
vēl tagad, ja nav nomiruši.

Sīlis

Reiz dzīvoja sīlis — vēl pavisam jauns. Pavasarī viņš bija izšķīlies no olas, vasarā iemācījies lidot un pret rudeni jau tā pieņēmis prātā, ka paša tēvs un māte viņam likās aušīgi un nesajēdzīgi putni. Ko tad viņi mājēja? Riektu pārknābt, ozola zīli izlupināt, kādu tārpeli nomedīt un klaigāt uz jauno sīli: — Tu šāds! Tu tāds! Tu šāds! Tu tāds!

Prātīgu vārdu no viņiem nedzirdēja.

Jaunais sīlis sadusmojās un aizlaidās no viņiem projām — uz meža otru malu. Ko zi', varbūt tur gadīsies gudrāki kaimiņi.

Gadījās arī. Kaut vai tā pati vāvere — gudra sieva, kur nu vēl gudrāku. Otrās tik čaklas saimnieces nebija visā mežā.

Sīlis skatījās un brīnījās, kā vāvere sprauž un žāvē uz nokaltušiem zariņiem sēnes, kā nes un glabā koku dobumos riekstus un zīles. Jaunajam sīlim gribētos kārtīgi aprunāties, kāpēc vāvere tā dara, — bet vai vāverei laika runāt? Vāvere tikai atspurkšķēja: — Krāj! Krāj! Badi būs! — Un projām. Aste vien nozibēja.

Jaunais sīlis gan nezināja, kas ir badi, bet nekas labs jau nevarēja būt. Ko citādi vāvere tā pūlētos? Un vāvere bija teikusi: — Krāj! Krāj!

Sīlis izlūkoja brangu dobumu vecā ozolā un nosprieda piekrāt to pilnu ar riekstiem. Togad taisni bija riekstu gads.

Bet tavu joku — dobums kā bija, tā palika tukšs. Gan sīlis laidās uz lazdiem, gan paņēma knābī riekstu, gan lidoja uz dobumu, cik ātri spēdams, bet pa ceļam knābis pats no sevis sacirtās, rieksts pāršķēlās — un kodols bija tik gardum gards, ka sīlis nekādi nevarēja to neapēst. Vajadzēja laisties pēc cita — un atkal tā pati ķibe. Nevienu vienīgu riekstu sīlim nelaimējās aiznest līdz dobumam. Visi kaut kā netīšām apēdās.

Vārna skatījās, skatījās un sāka sīli rāt: — Tu kārs! Kārs! Kārs! — Viņa bija veca vārna un bārās ilgi.

Bet paceplītis, padzirdējis, kā vārna brēc uz sīli: — Kārs! Kārs! —, aizskrēja pa mežu, brēkdams: — Sīli kārs! Sīli kārs!

Un tad nu gāja vaļā! Visi putni satraucās un sāka strīdēties, vai sīli kārs vai nekārs un, ja kārs, tad par ko?

Tracis aizskanēja līdz meža viņam galam, kur sīļa tēvs un māte dzīvoja. Šie nu skrēja skatīties, par ko viņu dēlu kārs. Atskrēja, uzzināja, ka no vārnas rāšanās vien viss troksnis cēlies, nobrēcās: — Tu šāds! Tu tāds! — un aizskrēja atpakaļ.

Prātam vēl vecāki esot!

Sīlis nosprieda ēst riekstus turpat lazdienā bez kādas krāšanas — nost no vecās vārnas acīm. Un krāt zīles. Tās nebija tik pārlietu garšīgas. Un tomēr reti vien kādu sīlim laimējās dobumā iemest. Labi, ja saujas tiesa bija salasījusies. Sīlis pavisam noskuma un nezināja, ko iesākt.

Vāvere spurkšķināja: — Krāj! Krāj! Badi būs! — un sprauda sēnes nokaltušā eglītē.

Sīlis laidās sēņot. Ieknāba cūcenē — pē, rūgta. Ieknāba alksnenē — vēl rūgtāka.

Sīlis būtu skrējis pie tēva un mātes pajautāt, vai sīli maz sēnes var ēst, bet ko viņš dzirdētu? — Tu šāds! Tu tāds! — Un vairāk neko. It kā no apsaukāšanās kāds būtu gudrāks kļuvis!

Sīlis laidās palūkot, kas notiek viņpus mežam, kur druvas un dārzi. Un, re, turpat mežmalā nopļauts un novākts rudzu lauks, bet pa lauku knābājas visādi putneļi — laikam jau viņu tiesai arī kas palicis. Sīlis laidās zemē — jā, graudu cik uziet. Liela noknābāšanās, kamēr pilnu guzu dabū, bet citādi nekas.

Sīlim garām skrēja rudzu pele ar veselu vārpu zobos.

— Ei, pelīt! Kur tu to vārpu nesīsi? — sīlis jautāja.

— Krāj! Krāj! Badi būs! — rudzu pele atsaucās un iespruka ar vārpu alā.

Sīlis nu atkal būtu prasījis, kas tie badi īsten ir, bet rudzu pele izšāvās no alas un tik mudīgi aizskrēja pēc citas vārpas, ka sīlis ne knābi paplest nepaguva.

Bet vienu vārpu iekrāt viņš varēja šā vai tā — gan jau tad redzēs.

Sīlis izraudzīja krāšanai lielu, skaistu vārpu un jau gribēja laisties uz dobumu, bet tad nodomāja, ka tā nebūs pareizi. Rudzu pele savas vārpas vilka zemē iekšā. Alā.

Sīlim alas nebija, un izrakt viņš arī nemācēja. Ko nu?

Sīlis izprātoja iekāšāt savu vārpu kurmja raceklī. Kurmis graudus neēda un viņa vārpu neaiztiktu. Bet racekļu bija daudz — un visi vienādi. Kā viņš pēc tam atradīs īsto?

Sīlis skatījās apkārt, skatījās gaisā, un re — virs racekļa bija mākonis, taisni pēc aitas. Viss vienās sprogās,

četras kājas lai, vienā galā galva, otrā aste. Pēc šitā mākoņa jau nu viņš īsto racekli vienmēr atradīs!

Sīlis iekašāja vārpu kurmja raceklī, vēlreiz paskatījās uz mākonī un priecīgs laidās uz mežu atpakaļ. Viņš jutās tik prātīgs un saimniecisks, ka pat sameklēja vēl dažas ziles un iemeta ozola dobumā. Un — tici vai netici — veselu riekstu! Lai cik grūti, bet nocietās un neapēda tūlīt.

Otrā dienā sīlim iegribējās aplūkot racekli, kur skaistā vārpa noglabāta. Sīlis laidās uz lauku un sāka raudzīties, kurš mākonis izskatās pēc aitas.

Mākoņi bija visādi — cits izskatījās pēc laivas, cits pēc siena gabanas, cits pēc lāča galvas, cits pēc veca zābaka, tikai pēc aitas neviens.

— Aita būs aizgājusi citur ganīties, — sīlis bēdīgi nodomāja. — Jāgaida, vai nenāks atpakaļ.

Kamēr sīlis gaidīja, kalnā pakāpās ganu meita savas noklīdušās aitas meklēt. Viņa stāvēja un sauca: — Aitiņ, aitiņ, ait', ait', ait', ait', ait'! Aitiņ, aitiņ, ait', ait', ait', ait'!

Lejā, purviņā, kāds ieblējās: — Mēēē! — un no krūmiem izskrēja aitu bars, taisni pie ganu meitas.

Sīlis paskatījās gaisā, vai nenāk mākoņu aita arī, bet nē, nāca mākonis, kas izskatījās pēc zoss.

— Nu jā, tā jau bija ganu meitas aita. Man jāsauc pašam, — sīlis nosprieda. Pakāpās uz lielāka kurmja racekļa un sauca: — Aitiņ, aitiņ, ait', ait', ait', ait'!

Mākonis nāca, tikai izskatījās pēc lapsas. Lai nu ko, bet lapsas sīlis nevarēja ciest. Viņš aizsāvās uz mežu. Gan jau sasauks aitu citudien.

Visu rudeni sīlis ik pa laiciņam skrēja uz lauku un sauca: — Aitiņ, aitiņ, ait', ait', ait', ait'! — Un nāca visādi mākoņi. Aita vien nenāca.

Kādu dienu no alas izlīda rudzu pele, nikna jo nikna.

— Ko tu te klaigā? Ko aito? Ko neļauj gulēt? Kā es laižos miegā, tā «aitiņ! aitiņ!».

Silis bija pieklājīgs putns, viņš lūdza piedošanu un pastāstīja, kā noslēpis vārpu zem mākoņa, kas izskatījies pēc aitas, un kā aita aizgājusi citur ganīties, un viņš nu sauc atpakaļ.

Rudzu pele nebija pieklājīga. Viņa smējās, vēderu turēdama.

— Re, kur ir tava vārpa! — viņa spiedza un rādīja uz zaijiem asniņiem kurmjā raceklī. Asniņi auga divās rindās, cieši cits pie cita, vārpas garumā.

— Tā nav vārpa. Tās ir nezāles, — silis dusmīgi teica un laidās prom. Laukā viņš vairs nerādījās. Neies jau katrai pelei par apsmieklu palikt! Gan iztiks tāpat.

Un iztika arī. Tik nu vien, kā pa garo ziemu uzziņāja, kas ir badi. Bet pavasarī viņš apsievējās, vasarā mācīja savus bērnus lidot, un, ja rudenī tu dzirdi, ka mežā kāds šķendējas: — Tu šāds! Tu tāds! — tad zini — silis tur rājas ar savu dēlu.

Kā lapsa lidot mācījās

Reiz senos laikos mežā dzīvoja lapsa. Skaista lapsa ar baltu krūti, spoži sarkanu kažoku un kuplu asti, turklāt veikla medniece un manīga pēdu jaucēja. Kad citi zvēri iekūlās nepatikšanās, tās arī bija nepatikšanas, bet lapsa allaž izspruka ar veselu ādu. Ne velti viņu sauca par kūmiņu. Un, ja lapsai vēl būtu cepure, varētu sacīt, ka lapsa dzīvoja, cepuri kuldama.

Bet vai kāds ir mierā ar savu dzīvi? Kaut vai pašu vislabāko? Neviens. Un arī lapsa nebija mierā. Lapsai gribējās lidot. Tā gribējās, ka vai nu! Pat odus, tauriņus un vaboles viņa apskauda, kur nu vēl putnus.

— Kas tādiem putniem ko lidot? — lapsa pukojās. — Bezdelīgu vēl var saprast, viņa lidodama ķer mušas. Bet cīrulis! Uzšaujas gaisā, ka ne saredzēt, un cīrulvīrul, cīrul-vīrul, cīrul-vīrul, kamēr pavisam bez elpas un krīt lejā. Kas viņam tur ko cīruļot, kas tur ko vīruļot? Piekliedz debesis bez kādas jēgas! Cita lieta — ja es mācētu lidot. Es tos cīruļus vīruļus aplasītu kā ogas.

Jo lapsa vis negribēja lidot, lai dziedātu un skatītos, cik zeme tur lejā skaista. Lapsai par visu vairāk garšoja putni, un tieši putnus noķert bija — vai dieniņ — cik grūti!

Mājas vistas un zosis jau nu gan bija nepiesardzīgas

un viegli sagrābjamas, toties cilvēki no saviem muļķa putniem turēja nez kādas lielas lietas, rīdīja lapsai suņus pakaļ un šāva. Cik bieži nācās pamest zosi, lai sveikā izspruktu, un, ja arī nepameta, vēl ilgi visas ķepas trīcēja — un no brangajām pusdienām nekāda prieka.

Meža putni toties paši sargājās. Jau lapsa piezagusies, tikai pēdējais lēciens palicis, bet, re, šis pamanījis gan un spārnos no paša degungala! Taisni dūša aptecējās no dusmām, ka nevar uzšauties gaisā viņam pakaļ!

Reiz lapsa, pīlei uzglūnējusi, taisīja pēdējo lēcianu, kad pīle laidās ūdenī, un ielēca ezerā. Un tavu brīnumu — izrādījās, ka lapsa māk peldēt! Viņa, kas ūdeni necieta ne acu galā! Lapsa nu peldus dzinās pīlei pakaļ, bet pīle vis nebija mātāma, kā uzšauties gaisā un atstāt lapsu ar garu degunu.

Lapsa izpeldēja malā slapja un nikna. Bet, kažoku saulītē žāvējot, viņai ienāca prātā laba doma.

— Ja es, ūdenī iekritusi, mātēju peldēt, tad, gaisā iekritusi, mātēšu lidot!

Lapsa atspērās, uzlēca gaisā, cik augstu vien varēja, un sāka vicināt ķepas un asti, bet nekā — nokrita zemē.

Lapsa nosprieda mēģināt no lielāka augstuma, uztecēja grants kalniņā un metās lejā, noraktajā pusē. Atkal nekā. Ķepas vien atdaudzīja.

— Lidot nav tik viegli kā peldēt, — lapsa nosprieda. — Vajadzēs palūgt kādu prātīgu putnu, lai pamāca.

Par visgudrāko no putniem daudzina pūci.

Pūce patlaban mātēja savus bērņus lidot, kad lapsa pienāca pie egles, kur pūce dzīvoja.

— Vai, pūcīt, tev gan skaisti bērņi! — lapsa sacīja.

— Kāda māte, tādi bērņi, — pūce atcirta un — uš! uš! — sadzina bērņus perēklī atpakaļ. No lapsas vis neko nevarēja zināt!

— Un laikam gudri arī? To jau pēc acīm var redzēt.

— Visām pūcēm gudri bērni, — pūce atbildēja.

— Es skatos, tu viņus māci lidot.

— Tavu gudru lapsu! Pirmoreiz ieraudzījusi, ka putnubērnus lidot māca! — pūce zobojās.

— Klau, pūcīt, iemāci mani arī! Man tā gribas lidot, tā gribas lidot, ka vai nu!

Beidzot pūce saprata, ko lapsa te luncinās un viņas bērņus slavē.

— Kā tad! Lai no tevis ne gaisā vairs glābiņa nebūtu? Meklē citu muļķi.

— Nerājies nu, pūcīt, — lapsa teica. — Es tikai pajokoju. Tavi bērni ir dumji un neglīti. Netiek ne redzēt.

— Pati slapja un netīra! — pūce atbrēca.

Ar pūci sabārusies, lapsa aizgāja žāvēties un tīrīties. Patiesi, ar slapju, grantsbedrē nosušķētu kažoku labāk mācību nemeklēt. Tādu netīreli neviens negribēs mācīt.

Kopdamās un žāvēdamās lapsa izdomāja iet pie medņa mācībā. Mednim viņa liela prāta neturēja. To vien mednis zināja kā uzpūsties un burināt.

Lapsa nu žāvējās un sukājās, kamēr krūts bija atkal balta, kažoks spoži sarkans un aste kupla. Katram gadījumam lapsa vēl paspoguļojās upītē. Jā, nu bija labi, nu varēja iet pie medņa.

Mednis sēdēja sausā priedes zarā un skatījās kaut kur tālumā pāri kalniņam. Lapsai vajadzēja trīs reizes noklepoties, līdz mednis palūkojās lejā.

— Re, kūmiņš arī klāt, — mednis noteica.

— Es tevi gan laikam iztraucēju no dziļām domām, — lapsa sacīja.

— Ko tur lielu piedomās. Tāpat vien skatos.

— Jā, tev labi. Tu no augšas visu redzi. Bet ko es? Smilgu galus.

— Uz zemes var visbrangāk paēsties, — mednis sacīja. — Re, cik tu spoža un apaļa.

— Vai tad no ēšanas vien dzīvo? Tāpat sava košuma arī gribas. Tālumos palūkoties. Jel reizīti redzēt, kā pasaule no debesīm izskatās. Uznes mani gaisā, mednīt! Tu esi tik liels un stiprs.

— Tad jau man vajag nolaisties lejā pie tevis?

— Nu jā.

— Un tad tu mani apēdīsi.

Saki nu vēl, ka mednim prāta galvā ne tik, cik melns aiz naga! Lapsa nupat kā bija iedomājusies, ka medni viņa varētu apēst un lidošanu pamācīties no kāda cita.

Bet lapsa nebūtu lapsa, ja tūlīt neattaptos.

— Vai, mednīt, tad jau tu laikam nezini jauno likumu! Ar šodienu visi ir draugi un brāļi, neviens vairs otru neplēš un neēd! Žagata jau visus apsludināja. Vai tad tevi vienu būtu aizmirsusi? Nāc droši lejā! Es tev tagad kā īstena māsa!

— Žagata man te reižu reizēm skrēja garām, visu ko plāpāja, tikai to vien neteica.

— Ej nu, mednīt! Gan jau teica, tu tikai aizmirsi.

— Var jau būt, var jau būt, — mednis burināja.

— Re, kur pār kalnu skrien viņsētas saimnieka suņi. Drāž kā plēsti! Laikam jau to miera vēsti sludināt.

Mednis atkal paskatījās lejā, bet tavu brīnumu — no lapsas vairs ne viņas.

Ai, kā lapsai šodien neveicās! Ne muļķa medni neapmānīja. Pa mata tiesu no suņiem izspruka. Lapsa ilgi pūtās, kamēr atpūtās.

Atmest ar ķepu un nemācīties lidot? Nē, to nu gan ne. Ja lapsa ko bija ieņēmusi galvā, tad tik lēti vis neatlaidās.

Kurš būtu tas putns, kas no lapsas nebaidītos? Ērglis.

Bet no ērgļa lapsa pati baidījās. Nedod dienīņ ērglim nagos krist! Labi, ja aste paliks pāri.

Un tad lapsa ieraudzīja pļaviņā stārķi. Tas bija īstais! Stārķim ar viņa lielo, aso knābi tāda lapsa bijusi nebijusi. Un pats viņš ēda tikai vardes un čūskas. Ne lapsai no stārķa bail, ne stārķim no lapsas.

Lapsa noglauda ūsas, piegludināja balto krūti un gāja klāt.

— Labdien, stārķīt! Laimīgas medības!

— Paldies, — stārķis pieklājīgi atbildēja un norija vardi.

— Man tādas bēdas, tādas bēdas, kaimiņ, ka ne izteikt! — Lapsa noslaucīja asaras.

— Ej nu? Kas tad tev par bēdām? — stārķis prasīja.

— Dikti gribējās redzēt, kā pasaule no augšas izskatās. Visus putnus apstaigāju, bet neviens nevarēja mani pacelt gaisā.

— Ko tu saki? Vai tad ērglis arī nevarēja? — stārķis brīnījās.

— Līdz kārķļu galiem, ne augstāk. Tā man savs mūžiņš būs jānodzīvo, pasauli neredzējušai, — lapsa raudāja.

— Žēl gan, — stārķis teica, jo viņam bija laba sirds.

— Es jau grasījos tevi lūgt, bet, ja pats ērglis nevarēja, tad tu jau ne tik! — lapsa šņukstēja.

— Es ne tik? — stārķis apvainojās. — Es tevi pacelšu kā nieku!

— Vai, labāk jau ne. Spārnus vien izmežģīsi. Kas tad par taviem bērniņiem gādās?

— Nāc tik šurp! — Stārķis sagrauba lapsu un sāka celties gaisā. Pāri kārķļu galiem, pāri alkšņu galiem, nu jau pāri egļu galiem un vēl augstāk.

— Nu, vai es neteicu? — stārķis lielijās. — Drīz būsīm mākoņos!

No mākoņiem lapsai neko nevajadzēja.

— Laid nu vajā! Tagad es lidošu pati!

— Kā tad tu bez spārniem lidosi? — stārķis brīnījās.

— Tad jau redzēsi. Laid!

Stārķis laida arī. Vai nu nezināms, ka gudrāka zvēra par lapsu mežā nav. Gan jau lapsai sava mācēšana.

Bet kur tu dieņiņ! Asti vicinādama, ķepas tirinādama, lapsa svilpa zemē kā akmens! Stārķis šāvās viņu ķert un glābt, bet nepaguva.

Un vienu vienīgu reizi lapsai šajā nedienā paveicās — nokrita purviņā uz mīkstām sūnām, citādi būtu pagalam. Tikai asti gan pret celmiņu sasita, aste palika tāda stīva un atšauta uz visiem laikiem. Tā nu lapsa staigā vēl šobaltdien ar atšautu asti, tikai lidot vairs nemācās un, ja ierauga stārķi, — met likumu. Kauns.

Gailis un pīle

Reiz kādā sētā dzīvoja vistas ar gaili un pīle ar saviem pīlēniņiem. Vistas bija kā jau daždien vistas, gailis kā gailis — kas tad gaili nepazīst? Vīrs niķu niķiem, svārki stiķu stiķiem, kaula deguns, gaļas bārda! Pīle bija balta un lēnīga, tik vien viņai domu un valodas kā: — Pēk, pēk, pīlēniņi! Pēk, pēk, pluncāties!

Vistas ar gaili kašņājās vairāk pa kūtspriekšu, pīle ar pīlēniņiem pa ezeru — jo pie tās mājas bija ezers arī, un likās — kāda tēvuzeme viņiem būtu jādala? Varētu dzīvot, cits citu netraucēdami.

Varētu gan, ja gailis nebūtu kā jau daždien gailis — plātīgs, bļautīgs un lecīgs. Allaž viņam vajadzēja citus aiztikt, allaž izrādīties, ka viņš tas pārākais, skaistākais, gudrākais! Vistas gan par viņu bija stāvā sajūsmā un no rīta līdz vakaram kluksējā: — Re, re, re, ku' gail's! Re, re, re, ku' stalts! — bet ar to viņam nepietika.

Gailis dusmojās, ka pīle viņu nemaz neievēro. Pēkšķinās gar saviem pīlēniem vien, it kā tāda gaiļa nemaz pasaulē nebūtu! Un gailis sāka pīli nerrot.

Iet pīle ar pīlēniņiem uz ezeru, gailis priekšā: — Atmini manu mīklu! Priekšā cirvis, pakaļā lāpsta, vidū kamols!

Vistas smējās: — Kla! Kla! Kla! Kla! Klu! Klu! Klu!
Klu! Pīle! Pīle!

Un gailis pats smējās visgardāk.

Pīle gan nesmejās, bet to jau gailis arī nebija gribējis.
Viņam gribētos, lai pīle raud.

Domā — vismaz ūdenī pīlei bija miers? Nekā. Gailis
stāvēja krastā un brēca:

— Tauku pika ezerā! Tauku pika ezerā!

Vistas smējās atkal: — Klu! Klu! Klu! Klu! Kla! Kla!
Kla! Kla! Pīle! Pīle! — Un gailis pats visgardāk: — Hi-
hi-hi-he-ri-hū!

Pīle neteica neko. Viņai tāds muļķa gailis bijis nebi-
jis. Tik vien kā pīlēniņu žēl — bērniem jau allaž sir-
sniņas sāp, kad viņu māti apsmej.

Bet gailis dancoja pa ezera malu un lielījās:

— *Es esmu kungs no tip un tap!*

Man svārki ir no tūkstoš lap'!

Un viena gaļas bārda!

Un dancojot gailim iešāvās prātā, kā pīli vislabāk
kaitināt. Pīle jau tikai peldēja stalti. Pa zemi viņa lāpa-
čoja tuntulu tuntuljiem. Lai nu ko pīle varēja, tikai ne
dancot!

Un tagad, cik pīle uz ezeru čāpoja, tik gailis priekšā:

— Pīl! Pīl! Nāc dancot! Nāc dancot!

— Ej nu, gailīt, ej! Kas es par dancotāju! Danco ar
savām sievām! — pīle lēnīgi atbildēja.

Vistas nu klukstēja un kladzināja aizvilkdamās —
lai tak pīle padancojot vien ar viņu vīru! Šīm neesot žēl!

Gailis smējās un zākājās: — Liela pīle izaugusi, dan-
cot nemāk! Pē!

Pat pīlēniņi sāka pēkstēt līdzī: — Pē! Pē! Pē!

Kaut kā jau pīle gailim garām aizkļuva, bet ne ezerā

peldēt vairs nebija īsta prieka. Pīlēni arī grūstījās un ķiķināja vien: — Pē! Pē! Pē! — un negribēja klausīt tādu māti, kas dancot nemācēja.

To tikai gailim vajadzēja! Tagad pīle vairs ne reizi nevarēja mierīgi ezerā iekļūt. Allaž gailis bija priekšā un plijās virsū ar dancošanu. Un pīlēni arī vairs neprātās ne kauna, ne goda. Nebijusi pīle jau tāpat balta, nosirmotu aiz bēdām.

Tak vienu reizi, kad pīle ar pīlēniem peldējās un gailis pa malu klaigāja savu: — Tauku pika ezerā! — turpat aiz kūts noblikšķēja šāviens.

Kas tur šāva un kāpēc — nav zināms, tikai gailis pārbijās pie nabaga un trūkās spārnos — lidot! Bet kas nu gailis par lidotāju — papludurējās gaisā un ieplunkšķēja ezerā. Pašā vidū! Un, ja gailis nebija lidotājs, tad peldētājs vēl ne tik!

— Liels gailis izaudzis, peldēt nemāk! — pīle nobrīnījās, skatīdamās, kā gailis peras pa ūdeni, grimst un jau burbuļus laiž.

Pīlei nu būtu vajadzējis ļaut, lai slikt vien, un viņai reiz miers, bet pīlei bija laba sirds. Iežēlojās, ka vistinās, lai nu kādas, atraitnēs paliks, cāliši, pūkainīši, bāreņos.

Pīle nu sāka celt gaili uz ūdens un bīdīt malā. Ij pīlēniņi palīdzēja kā prazdami: cits stūma aiz spārna, cits aiz gaļas bārdas, cits aiz sekstes, cits turēja košās astes spalvas, lai tik gauži nesamirkst.

Kopīgiem spēkiem izšķūrēja gaili malā. Pēc kā nu viņš tagad izskatījās! Vai, manu vai! Plusku pluskās, dubļu dubļos, nošņurcis un savārtīts!

Vistas ieķērcās: — Ku' ku' tāds ērms radies? Ku' ku' tāds ērms radies? — un sabēga kūti. Tādu dūņās nopērušos gaili viņas nepazina. Cik gailis skrēja pie savām

sievām, lai žēlo nabadziņu, tik sievas bēga, ar galvām
kūts mūrī triekdamās. Viena gandrīz vai nosītās!

Trīs dienas gailis žāvējās, kamēr varēja atkal dancot
un lielīties, ka šis esot kungs no tip un tap, kam svārki
ir no tūkstoš lap'! Nu vistas pazina savu pavēlnieku un
sāka klaigāt! — Re, re, re, ku' gail's! Re, re, re, ku' stalts!

Bet, kolīdz gailis bija vīrā, visa labā mācība viņam
aizmirsās.

Ieraudzīja pīli uz ezeru čāpojam un priekšā: — Pīl!
Pīl! Nāc dancot! Nāc dancot!

Bet pīle it lēnīgi atbildēja: — Ko es, balta būdama,
ar tevi tādu dancošu? Tev svārki vienos putekļos! Nāc,
nopeldēsimies ezerā, tad dancosim!

Un gailim knābis ciet.

Līdz nākošai reizei.

Zaķa lūpa

Tu droši vien būsi pamanījis, ka visiem lūpas kā lūpas, bet zaķim tā augšējā pārplisusi līdz pašam degunam. Un dažu labu reizi prātojis, kāpēc visiem lūpas kā lūpas, bet zaķim pušu?

Senos laikos zaķim bija tāda pati lūpa kā citiem, tikai dzīve — kā jau zaķim — vienās bailēs! Vienās šausmās!

Noskurinās apse vējā — zaķis dreb līdzī. Nočaukst zāle — zaķis salecas. Ja nu tur lapsa zogas? Nobriekš zariņš — ja nu vilks? Kaut kas nodun — ja nu soļi? Ja nu cilvēks nāk zaķi šaut?

Zaķim dūša papēžos, bet papēži viņam gari, pakājkājas tāpat — viens atspēriens, un zaķis jau gabalā. Skrien, skrien, kamēr pavisam bez elpas. Nokrīt zem krūma un tad tikai sāk domāt, vai maz bijis jāskrien? Bet — dzi! — atkal nobriekš zariņš, atkal zaķis trūkstas un skrien, skrien, skrien bez atmaņas. Reiz pat ieskrēja ar galvu kokā — melns vien gar acīm nogriezās. Un tā augām dienām.

Tu varbūt domā, ka zaķis vismaz pa naktīm atpūtās? Nekā nebija. Ar vienu aci gulēja, ar otru nomodā, ar vienu ausi snauda, ar otru ausījās. Pa naktīm tāpat briekšēja zariņš, švīkstēja zāle, nelabi brēca ūpis, aizkaucās vilks. Un atkal zaķim jātrūkstas, atkal zaķim jābēg.

Zaķis nodzinās gluži pie nabaga un nosprieda, ka tā nav dzīve. No katra kāds baidījās — tikai no zaķa neviens. No katra kāds bēga — tikai zaķis no visiem un pat galīgi ne no kā. No vēja. No zāles. No apses drebēšanas.

— Likšos gar zemi un miršu nost, — zaķis nolēma. Apgūlās zem eglītes un sāka mirt. Tikai — viegli pateikt, grūti izdarīt. Zaķis gan cietās un netrūkās bēgt, kad nodrebēja apse, brīkšķēja zariņš vai krita čiekurs. Nocietās pat visbriesmīgākajā brīdī, kad tuvu garām pagāja lapsa. Bet pa laiciņu atkal sāka gribēties ēst. Tik briesmīgi gribēties, ka ne izturams!

Zaķim pie paša deguna auga zaķkāpostu puduriņš.

— To es pirms nāves noēdišu, — zaķis nosprieda.

Bet no skābajiem zaķkāpostiem ēst sagribējās vēl nīk-nāk. Zaķis parāpās tālāk — pie zāles čemura.

Meža zāle nekad nav bijusi garšīga. Zaķis sāka domāt par gardo āboliņu mežmalas laukā. Tur pēc vasaras plāvuma bija saaudzis jauns atāls — tik mīksts un sulīgs, ka mēli varēja norīt, tādu ēzdams! Bet kā lai zaķis iet āboliņā, ja nolēmis mirt?

Te uzreiz zeme sāka dunēt, zari brīkšķēt, koki švīkstēt — viens bridu bradumis nāca pa mežu, taisni zaķim virsū! To zaķis vairs neizturēja. Dūša garajos papēžos spertin izspēra zaķi no eglītēm, un — kā gadījās, kā negadījās — zaķis jau bija mežmalas laukā, kur tas gardais āboliņš.

Nekāda trokšņa te nedzirdēja. Zaķis pieēda pilnu vēderu un tad tikai atcerējās, ka nolēmis mirt.

— Tā jau nemaz nevar nomirt, — zaķis sprieda. — Iešu un meklēšu kādu, lai mani aprij.

Zaķis zināja, ka nopļautajā kviešu laukā tagad ik

dienas peļo lapsa. Zaķis gāja uz kviešu lauku. Vai, kā viņam drebēja sirds! Un pat ļipiņa drebēja.

Kviešu laukā patiesi peļoja lapsa. Palēcās un — caps! Palēcās un — caps!

Zaķis trīcēdams un drebēdams jau bija pavisam tuvu, kad lapsa viņu ieraudzīja. Lapsai mute palika vaļā no brīnumiem — zaķis pats nāk viņai klāt un nepavisam nebaidās.

«Laikam slimš vai prātā pajucis,» lapsa nodomāja.

Bet zaķis kā ieskatījās lapsas acīs, kā ieraudzīja garo purnu ar asajiem zobiem, tā apsviedās un laida ļekas vaļā. Ļekas taisni, ļekas likumiem, ļekas cilpām, kamēr iespruka mežā.

Velti zaķis bija pūlējies. Lapsa nemaz neskrēja viņam pakaļ. Kviešu laukā bija tik daudz brangu peļu, ka lapsai ne prātā nenāca ķert tādu pustraku zaķi — un sa-zini maz, vai noķersi.

Mežā zaķis atvilka elpu un nosprieda, ka lapsa par daudz nejauka — to garo, plēsīgo purnu! Un vēl runāja, ka lapsa esot skaists zvērs! Zaķis tur nekāda skais-tuma neredzēja.

— Iešu labāk pie vilka, — zaķis nodomāja. Zaķis it labi zināja midzeni, kur dzīvoja vilks ar savu vilceni un mazajiem vilcēniem.

Trīcēdams un drebēdams zaķis gāja uz vilku midzeni. Midzeņa priekšā gulēja vilku māte un skatījās, kā viņas bērni met kūleņus un plēšas gar kaut kādu pelēku pin-kuli.

Zaķis apstājās. Ko tie vilcēni tur plosīja? Kas zina, vilku māte viņu nemaz nenokodīs uzreiz, lai gals visām mocībām, bet atdos bērniem vārdzināt?

Gluzi pamiris no bailēm zaķis kāpās atpakaļ. Visu ko, tikai ne tādu nāvi! Zaķis kāpās lēni un klusi, lai

vilku māte nesadzird. Kāpās, kāpās, kamēr izkāpās uz taciņas. Ilgi viņš tur sēdēja un trīcēja, kamēr izbīlis pārgāja.

Vilki bija par daudz briesmīgi. Labāk tad iet pie cilvēka, lai šauj nost.

Nekur zaķim nevajadzēja iet. Taciņa sāka dunēt. Tik smagi pa mežu staigāja vienīgi cilvēks.

Zaķis saņēmās visu dūšu, saslējās uz pakaļkājām, lai būtu cilvēkam labāk redzams, un gaidīja.

Liels, briesmīgs vīrs nāca zaķim virsū. Vai dieniņ, vai, kā zaķim bija bail! Bet viņš turējās. Sakoda zobus un turējās.

Vīrs ieraudzīja uz taciņas pakaļkājās izslējušos zaķi, sasita plaukstas un nokludzās: — Spudūc!

Kas par daudz, tas par daudz! Gluži kā vējš nomēza zaķi no taciņas. Zaķis vīciņu vīciņiem pazuda krūmos, un pakaļ viņam skanēja vīra negantie smieklī.

Kad smieklus vairs nedzirdēja, zaķis nokrita papar-dēs. No skriešanas un uztraukumiem zaķis bija tā apguris, ka aizmīga. Sapnī viņam rādījās nejaukas lapsas, plēsīgi vilcēni un lieli, briesmīgi vīri. Kas nu tas par miegu? Un kas tā par dzīvi?

Zaķis pamodās pavisam bēdīgs. — Iešu uz upi un slīcināšos nost, — zaķis nosprieda. Diez cik liela tā upīte aiz meža nebija, bet vienam zaķim taču pietiks?

Zaķis gāja uz upīti.

Upītes līcī uz platām lēpju lapām sēdēja vārdes un gozējās saulē. Kas nav sēdējis uz lēpju lapām, tas ne iedomāties nevar, cik jauka tāda gozēšanās: augšā saule, apakšā zem lapas ūdens skalojas, mušiņas tā vien griežas gar degunu. Atliek tikai sacīt: — Ams! — un mušiņa pati ieskrien vēderā. Lai vēl kādam pasaulē tik labi klātos kā vardēm upes līcī!

Vardes gozējās, ķēra mušas un pa brīdim nosnau-
dās. Te pēkšņi — brīkš! brākš! dupada! dapada! — kaut
kas liels un briesmīgs izlēca upītes malā. Auis garas,
acis apaļas, mute vaļā!

Plunkš!

Plunkš!

Plunkš!

Vardes salēca ūdenī.

Zaķis galvu vien nogrozīja. Nez kas tām vardēm
uznācis? Tik jauki sēdēja un uzreiz ūdenī?

Zaķis paraudzījās apkārt, no kā vardes nobijušās?
Neviena nemanīja.

Ūdens bija skaidrs, un zaķis redzēja, ka vardes tur
apakšā trīc un dreb. Zaķis pakustināja ausis — vardes
sāka drebēt vēl gaužāk.

No viņa! No zaķa baidījās!

Nu zaķis sāka smieties un smējās tik gauži un dikti,
ka lūpa viņam pārplīsa līdz pašam degunam. Tā viņš
staigā vēl šobaltdien ar pārplīsušu lūpu, baidās no katra
troksniša, bet uz upi slīcināties vairs neiet. Ja nu vienīgi
vardes patramdīt.

Karš pie vecā ozola

Tu jau laikam zini, ka suns ar vilku ir radi. Ja ne gluži brāļi, tad brālēni gan. Un agrāk, senos laikos, viņi dzīvoja draudzīgi, kā jau radiem pieklājas.

Suns lepojās ar savu brālēnu vilku — cik viņš stiprs un varens, īsts meža ķēniņš! Vilks lepojās ar savu skoloto brālēnu suni, kas mācēja govīs ganīt, ķepu dot un vispār apgrozījās smalkā cilvēku sabiedrībā.

Diez ko bieži viņi nesatikās, tāpat katram savi darbi un darišanas, bet, kad satikās, no sirds parunāja, kā nu kuram labi iet. Un ilgu laiku abiem gāja labi. Nenopriecāties.

Bet visam reiz pienāk gals, un kādu dienu vilks satika savu brālēnu pavisam bēdīgu.

— Kas tev, sunīt, kaiš, ka tik nošļucis? — vilks prasīja.

— Saimnieki runā, ka dzišot mani mežā. Vecs esot, nevarot vairs lāgā ne govīs izganīt, ne māju nosargāt.

— Vai tad par to jābēdājas? — vilks brīnījās. — Kur vēl tik labi kā mežā?

— Tev labi mežā. Tu esi jauns un stiprs. Bet kas no manis — veca suņa — par mednieku?

Vilks jau gribēja sacīt: — Nekas, gan es tevi izmitināšu, — bet laikus atcerējās, ka viņam jāgādā par sievu

un bērniem. Tāpēc viņš teica: — Vajadzēs kaut ko izdomāt.

Vilks apsēdās, pakasīja ar labo pakaļkāju aiz auss un sāka domāt.

Suns apsēdās, pakasīja ar kreiso pakaļkāju aiz auss un arī sāka domāt.

Domāja ilgi un dikti.

Tad vilks jautāja: — Kas taviem saimniekiem pats visudārgākais? Ko viņi visvairāk mīlo?

— Savu mazo puisīti. To viņi nezina, kā tīstīt, auklēt un lutināt.

— Un kur viņi to puisīti glabā?

— Istabā. Šūpulī.

— Vai tad ārā nemaz nenes?

— Dārzā un sētā kādreiz iznes gan.

— Slikti, — vilks sacīja. — Tur es viņam netieku klāt.

— Nē, — suns sacīja. — Lai tad mani dzen mežā. Puisīti tu neaiztiksi.

— Runā kā aplams! — vilks sadusmojās. — Kas man no tāda ko aiztikt? Es viņu nestu projām tikai pa jokam. Tu mani panāktu un puisīti atņemt. Tad tavi saimnieki būtu tik priecīgi un pateicīgi, ka tu dzīvotu zaļu dienu līdz mūža galam.

— Kur nu es tevi panākšu? — suns bēdīgi teica. — Tev garas kājas.

— Es skriešu palēnāk, lai tu panāc. Un tu izliksies, ka tu mani kod un plēs, un nikni cīnies par mazo puisīti. Un aiznesīsi viņu saimniekam atpakaļ.

— Ja nu tā, — suns piekrita.

— Bet istabā vai sētā es nevaru iet.

— Nē. To tu nevari.

Vilks nu kasīja aiz auss ar kreiso pakaļkāju, suns

kasija aiz auss ar labo pakaļkāju, un atkal abi domāja ilgi un dikti.

— Zini, ko, — suns beidzot sacīja. — Drīz mani saimnieki brauks meža pļavā sienu pļaut un puisīti ņems līdzī, tad es tev padošu ziņu.

Sacīts — darīts.

Suns sagaidīja dienu, kad saimnieks jūdza zirgu un lika ratos izkapti un grābekli, bet saimniece skābputras toverīti, maizes klaipu un sviesta bundulu. Nu bija skaidrs, ka braukšana uz meža pļavu klāt. Suns sūtīja pie vilka žagatu ar ziņu.

Žagata plunduru plunduriem aizšāvās uz mežu, saimniece iesēdās ratos ar mazo puisīti, saimnieks ņēma grožus un laida zirgu rikšiem, suns tecēja pakaļ, un itin drīz viņi visi jau bija meža pļavā.

Saimnieks pļava, saimniece ārdīja vālus, mazais puisītis gulēja zem kārklu krūma, un viss bija labi.

Te — kur radies, kur neradies — pieskrēja liels, pelēks vilks, sagraba puisīti un uz mežu projām.

Nu kļiedza saimnieks, nu brēca saimniece: — Sunīt, Poģīt, glāb! — Nu suns metās vilkam pakaļ un panāca arī, jo vilks atcerējās norunu un izgudrēm skrēja tā, lai suns ar savām īsajām kājelēm tiktu viņam līdzī. Nu suns metās vilku plucināt, bet norunu aizmirsā un sāka vilku kost un plēst pa īstam. Kā nu ne — saimnieki taču skatījās, cik Poģītis varonīgs!

Vilks jau būtu kodiš pretī, bet baidījās kautiņā puisītim pāri nodarīt — puisītis bija patiešām mīļš, un vilkam bija puisīša žēl.

— Pagaidi vien, lai es tevi bez puisīša satieku, — vilks norūca un iekliboja mežā.

Bet suns nesa puisīti atpakaļ un ielika saimniecei

klēpī. Ai, tos priekus! Kā nu saimniece suni slavēja! Kā nu suni glaudīja!

Un saimnieks teica, ka suns savu mūža maizi nopelnījis, ja arī nemaz vairs māju nesargātu un ganos neietu.

Sunim nu sākās tik laba dzīve kā vēl nekad. Bet sirds viņam nebija mierīga. Viņš atcerējās gan, ko vilks teica, mežā ieklibodams, un sargājās iet laukā no sētas, lai vilku nesatiktu. Bet cik ilgi lai izsargājas?

Reiz suns, zaķi saodis, sāka tecēt pa pēdām un tikai mežmalā attapās, ka par tālu no mājām aizgājis. Nu viņš griezās gan atpakaļ, bet — ak vai! — par vēlu. Vilks priekšā.

— Nu, brālēn! — vilks rūca. — Nāc kauties! Es tev rādišu, kā pa īstam plēš!

Suns pārbijās pie nabaga. Lai nu kam, bet vilkam viņš nebija pretinieks! Jau paskatoties vien uz vilka lielajiem, asajiem zobiem, suns trīcēja pie visām miesām. Toties suns bija skolots. Viņš attapās.

— Tuviem radiem neklājas kauties, — suns teica. — Sasauksim labāk karakungus un iesim viens pret otru karā.

— Ak tad karā iet tuviem radiem pieklājas? — vilks smējās tā, ka baltie zobi vien zibēja.

— Pieklājas, — suns teica. — Visi pasaules ķēniņi savā starpā radi. Ja ne tieši brāļi, tad brālēni gan. Un to vien viņi dara, kā pulcē savus karakungus un iet viens pret otru karā. Tikai paši nekaujas. Manis pēc jau varētu kauties, es tāds nieka šunelis vien esmu, bet tu — īstens meža ķēniņš! Tev citāds gods un cieņa.

Vilks jutās it glaimots, ka suns viņu nosaucis par meža ķēniņu, un neklupa sunim virsū, kā bija grasījies.

Abi norunāja otrā dienā tikties pie vecā ozola mežmalā — katrs ar savu karapulku.

Un sāka abi karakungus pulcināt.

Vilks meklēja mežā. Pašu pirmo viņš satika zaķi. — Nāc man rīt par karakungu. Mums ar suni karš, — vilks sacīja.

Karā iet! Un vēl par karakungu! Zaķis no bailēm ne parunāt nevarēja. Un ko lai viņš arī teiktu? Sāks vilkam pretī runāt, vilks aprīs uz vietas! Tad jau labāk karā — tur drīzāk varēs pamukt. Un zaķis palocīja galvu — jā, jā, šis esot gatavs gājējs.

Vilks skrēja tālāk, satika lapsu un sauca karā.

Ko nu lapsa? Vilks viņai tuvu rada — ja ne gluži brālīš, tad brālēns gan. Bet suns arī rada. Ja ne brālīš, tad brālēns noteikti. Sanīsties ar suni lapsai nemaz negribējās.

— Kas nu es tev, brālēn, pašam meža ķēniņam, par palīgu? — lapsa teica. — Tev tikai stiprāk ar ķepu jāiebliež, un no tāda suņa ne piemiņa nepaliks.

— Ķēniņam neklājas kauties. Par viņu jākaujas karakungiem.

— Kā pavēlēsi, — lapsa teica. — Iešu arī, ja gribi. — Bet pati nodomāja, ka gan jau kaut kā izmanīsies, lai suns viņu ne redzēt nedabū.

Divi karakungi nu vilkam jau bija. Trešo viņš satika lāci.

— Katrā laikā, kaimiņ, katrā laikā, — lācis sacīja, kad vilks viņu aicināja par karakungu. — Es varu uzskrāpēt tik augstu un tik dziļi kā neviens cits!

Vilks gāja meklēt ceturto karakungu, bet lācis sāka vingrināt ķepu — stājās pie kokiem un skrāpa, cik augstu un dziļi varēdams, jo tā, redzi, karo lāči. Tas, kurš

nevar ieskrāpēt tikpat augstu un dziļi, iet projām citu vietu meklēt.

Vilks tikām sastapa mežakuili un sauca karā.

Mežakuilis bija priecīgs karotājs, tikai pajautāja, ar ko būs jākaro. Ar suni? Un jau trīs karakungi aicināti?

— Tev būtu atliku likām pieticis ar mani vien, — mežakuilis smējās. — Suns jau man ne tuvumā nedrīkst rādīties. Bēg pa gabalu! Re, kas man par ilkņiem! Šņiks — un nav vairs suņa!

— Viņam būs citi karakungi arī, — vilks teica.

— Kas šim var būt? Un lai ir! Es tikai — šņiks! Visiem pēc kārtas. Vairāk par vienu reizi man nav jācērt!

Nu vilkam sirds bija mierīga, un vēl citus karakungus viņš nemeklēja.

Toties sunim sētā negāja vis tik labi, kā viņš bija cerējis.

Auns pateica uzreiz, ka viņa aitas esot tādas aitas, ka ne domus nevarot šīs atstāt jel uz stundiņu vienas. Un zosis sacēla brēku, ka zostēviņš esot ģimenes cilvēks un lai suns, vecpuišis būdams, nejaucot viņam galvu ar saviem kariem. Gan zostēviņš šņāca un dažu pat iepauksnīja, lai nejaucas vīru darīšanās, bet vai zosis kāds pārkliedzis?

Suns negribēja piedzīvot vēl vistu brēku arī, bet gailis pieteicās pats. Gan vecā vista, gaiļa māte, vaimanāja: — Ku' dēls? Ku' dēls? — gan vistas kļiedza: — Ku', ku', ku' dēsies? — bet gailis noprasīja — par ko šim tādi karakunga pieši pie kājām un vēl kaula deguns, ja šis ne reizi savā mūžā pakarot nedrīkstēšot? Un vistas lai turot knābjus ciet, sakladzināšot vēl pārkonu!

No pārkona vistām bija bail, viņas nu turēja knābjus ciet, bet gailis uzlēca vārtu stabā un dziedāja kara dziesmas.

Pērnais vērsēns, kam raģeļi niezēt niezēja uz badišanos, arī bija priecīgs karotājs. Viņš bija ar ragiem visus ciņus ap sētu izārdījis, bet kas tur par godu ciņus ārdīt? Cita lieta — karā iet! Un vēl par karakungu! Vērsēns no priekiem izārdīja zedeņus ap dārzu un dabūja no saimnieces ar stibu, bet nieks vien bija no tādas stibas. Tad jau dundurs koda niknāk!

Par trešo karakungu suns sarunāja kaķi. Uz to suns lika vislielākās cerības. Kad kaķis uzmeta kūkumu, saboza spalvas, šņāca un, pliķus cirzdam, klupa acīs, tad viņam neviens nebija pretinieks.

Kaķis to labi zināja un noteica, ka viņa pēc vērsēnu un gaili suns varējis nemaz nesaukt. Bet, ja pasaucis, neko darīt, lai jau šie nākot jel paskatīties, kā viens pats kaķis iztrenkāšot vilka dižos karakungus!

Kaķis apsēdās saulītē un sāka mazgāties uz karu, lai būtu spožs un cēls, kā īstam karotājam pieklājas.

Suns jauta gan, ka vilkam būs lielāka armija, bet tur neko līdzēt nevarēja. Kā bija, tā jāiztiek.

Otrā rītā vilks ar saviem karakungiem, kā jau meža zvēri agrāk cēlušies, pie ozola atnāca pirmie.

Lapsa izgudrēm teica, ka vajagot noslēpties un, kad suns ar saviem karotājiem, neviena neredzēdami, ierīkošoties uz gaidīšanu, klupt viņiem virsū. Šie pārbīlī ne attapties nepaspēšot, kad būšot jau pieveikti. Bet pati viņa domāja, ka no slēptuves varēs aizlavīties bez kādas karošanas.

Lapsas padoms visiem patika, it īpaši zaķim, kas no paša rīta bija apāvies zaķa postalās.

Lapsa paslēpās akmeņu grēdā, zaķis vēja kaņepēs, mežakuilis nogūlās suņuburkšķu pudurā un izskatījās pēc liela, kūlaina ciņa, lācis uzkāpa ozolā, bet vilks ielida žagaru kaudzē. Tūlīt gan attapās, ka tā nav laba vieta,

neko nevar redzēt, bet bija jau par vēlu: uz ozolu dra-
sēja suņa karapulks.

Šie, kā jau mājas dzīvnieki, nāca ar mūziku, gailis
dziedāja kara dziesmas, vērsēns ducināja, kaķis spraus-
lāja, suns rēja. Vērsēna māte no sētas sauca pakaj:
— Mū-ūc! Mū-ūc! — Gaiļa māte kļiedza: — Ku' dēls?
Ku' dēls? — Arī vistas kladzināja, zosis gāgāja un aitas
blēja. Troksnis bija liels.

Atdrasēja suņa karaspēks pie ozola, paskatījās ap-
kārt — nav nekā. Jāgaida. Tāpat vien pa tukšu gaidīt
bija garlaicīgi. Karakungi sāka lūkoties, kā laiku paka-
vēt.

Sunim vējš uzpūta zaķa smaku, un, kad suns saož
zaķi, viņš aizmirst visu pasaulē! Suns metās zaķi trenkt
un pavisam neatcerējās, ka nācis karā.

Gailis lēca akmeņu grēdā kara dziesmu dziedāt, bet,
ka tevi kociņš, uzlēca lapsai uz pakauša. Tā lapsa nebija
radusi. Lapsa bija radusi piezagties, grābt gaiļus aiz
rikles un stiept krūmos, bet te viņai gailis ar asiem pie-
šiem galvā iecirties un spārnus blīkšķina! Lapsa metās
uz mežu, gailis kūla spārnus un brēca, vilks žagaru
kaudzē, neko neredzēdams, nesaprata, kas notiek, bet
lācis no ozola skatījās, ar kuro viņam būs jāstājas pie
koka un jāskrāpē augstāk un dziļāk. Jo citādi lācis karot
nemācēja.

Vērsēnam niezēja ragi, viņš ieraudzīja suņuburk-
škos lielu, kūlainu cini, bāza ragus apakšā un svieda
gaisā. Mežakuilis nokviecās vien un kūleņiem metās
uz mežu. Gaisā mežakuili neviens nebija sviedis, un tā
karot viņš nemācēja. Vērsēns galvu vien nopurināja —
viņš savukārt nebija redzējis bēgošu cini.

Kaķis, viens pie ozola palicis, raudzījās, vai neva-

rētu aiz gara laika noķert kādu peli. Un re — žagaru čupā drebēja kaut kas pelēks.

Kaķis metās ar nagiem virsū, bet tas bija vilka astes gals! Vilks tur apakšā dzirdēja, ka viņa karakungiem iet plāni, un tagad nu kāds asiem nagiem grāba ciet viņu pašu!

Vilks spruka ārā no žagariem un uz mežu, kaķis, no tik milzīgas peles pārbijies, šņākdams spērās ozolā, taisni lācim virsū! Zeme vien nodimdēja, lācim no ozola gāžoties. Jo lai nu ko, bet šņācošu kaķi acīs metamies neviens nevar izturēt!

Kaķis pasēdēja ozolā, nomierinājās un kāpa lejā. Pienāca vērsēns, atspurdza gailis, no zaķa trenkāšanas pārradās suns. Neviens tā īsti nezināja, vai karš bijis vai nebijis, un gāja atpakaļ uz sētu.

Bet labās radu attiecības vilkam ar suni bija cauri uz visiem laikiem. Viņi dzīvo naidā vēl šo baltu dienu.

Kā vēzim ciemos izgāja

Visi zina, ka vēzis staigā atmuguriski un astē viņam melns diedziņš, bet, kāpēc, — to ne katrs zina. Es arī tikai netīšām padzirdēju un varu tev izstāstīt.

Bija upīte — ne pārāk liela, ne pārāk maza. Upītes krastā bija mājiņa — arī ne pārāk liela, ne pārāk maza. Istabās, kā pieklājas, dzīvoja saimnieki, zem grīdas un pagrabā — peles. Bet upītē dzīvoja zivis, vardes, visādi bambāliši un liels, melns vēzis ar lielām, melnām spilēm.

Vēzis tupēja tumšā pacerē, un, ja garām peldēja varde vai zivtiņa, vēzis izšāva spīli — caps! — sagraba to vardi vai zivtiņu un apēda. Vispār viņš bija rupjš un nejauks tēvainis — neviens visā upītē ar viņu nedraudzējās. Tikai nedomā, ka vēzis par to vainoja sevi, — nē, viņš apvainojās uz citiem. Par sevi vēzis bija augstās domās.

Reiz gar upi uz mājām skrēja pelīte. Kā nu tur gadījās, kā negadījās, bet pelītei paslīdēja kāja, un viņa iekrita ūdenī — tieši tur, kur pacerē tupēja vēzis.

Vēzis izšāva spīli — caps! — un saķēra pelīti. Jau vēzis grasījās pelīti aprīt, kad ieraudzīja — ne tā zivs, ne varde. Peles vēzis vēl nekad nebija ēdis, un, kamēr viņš domāja: ēst vai neēst, — pelīte sāka lūgties.

— Vēzīt, brālīt, laid mani vaļā! Mani mājās divas

meitiņas gaida. Vai, kā viņas raudās, kad es nepār-
nākšu! Tik jaunas meitiņas un jau bārenītes!

— Laid vaļā, laid vaļā! — vēzis rūca. — Kas man par
to būs?

— Atnāc pie manis ciemos. Es tevi tik gardi un
krietni pacienāšu, ka trīs dienas ēst negribēsi. Iepazī-
sies ar manām meitiņām un radiem, visi tevi godinās
un būs tev draugi uz mūžīgiem laikiem. Daudz draugu,
daudz goda.

Vēzi neviens nekad nebija godinājis, un draugu —
kā tu jau zini — viņam nepavisam nebija. Pat līdakas
meta vēzim likumu un ar viņu nerunāja. Un ciemos arī
viņš nekad nebija aicināts.

— Kad lai es nāku? — vēzis prasīja.

— Nāc šovakar pat. Līdz saules rietam es paspēšu
sarīkot lepnu lepnās dzīres un radus apziņot.

— Labi, pēc saules rieta būšu klāt, — vēzis teica un
pats ar savu spīli izcēla pelīti krastā. Vardes, zivis un
sīkie bambāliši acis vien nobolīja. Tik pieklājīgu vēzi
neviens nebija redzējis!

Tālāk nāca vēl lielāki brīnumi.

Vēzis sāka mazgāt un berzt savas noķepušās bru-
ņas — glemi, dūņas un ūdenszāles vien griezās. Vardes
un zivis stāvēja apkārt un brīnījās, pavisam piemirsu-
šas baidīties no vēža spīlēm. Un arī vēzis bija piemirsis
kampšanu un ēšanu — berzās un spodrinājās vien.

Saules rietā vēzis izkāpa no upes, spīdēdams un lais-
tīdamies kā īstens bruņinieks.

— Kur tu iesi? — līdaka nenocietās un pirmo reizi
mūžā vēzi uzrunāja.

— Ciemos, — vēzis lepni atbildēja un — klipatu-
klapatu-klik — klidzināja pa taciņu projām.

Arī pelīte ar savām meitām un radiem augu dienu

strādāja, lai vēzi godam sagaidītu un pacienātu. Pati peļu vecmāmiņa, kas citkārt tikai sēdēja goda krēslā un deva gudrus padomus, izzaga saimnieci desu gandrīz vai no deguna priekšas un ievilka alā. Un visu to pelītes darīja ar dzīvības briesmām: gan no modrā kaķa, gan no niknā suņa, gan no nenovīdīgajiem cilvēkiem bēgot. Cik reižu viņas bija par mata tiesu no nāves! Bet ko gan peles — un cilvēki arī — nedarītu mīļa un godāta viesā labad!

Galds pagrabā vai lūza no cienastiem. Tur bija desa un šķiņķis, siers un krējums, miltu bļodiņa un putrainu vācelīte, trīs vēl pavisam neaizgrauztas tauku sveces, kas pelēm ir īpašs gardums, un pat kauss alus. Kāds no šomāju saimes nebija īsti labi aizspraudis mucai tapu, un pelītes pa pilienam vien piekrāja pilnu kausu.

Un nedomā, lūdzu, ka visa tā godība bija uz plikiem dējiem salikta! Pelītes čaklās meitas bija nograuzušas stūri saimnieces smalkākajam palagam un noklājušas par galdautu. Peļu vecmāte nolika augstajam viesim savu goda krēslu un pati sēdēja uz savītuša kartupeļa, bet pelītes radi appušķoja krēslu ar dillēm, lokiem un pētersīļu lapiņām.

Viss nu bija sarīkots košāk par košu, atlika gaidīt viesi. Ilgi gaidīt nevajadzēja. Pa brītiņu pelītes sadzirdēja: — klipatu-klapatu-klik! Šņikatu-šņakatu-šņik! Vēzis nāca!

Ai, kā pelītes viņu sagaidīja! Iesēdināja pušķotajā krēslā, svieda trīsreiz gaisā, dziedāja: — Lai dzīvo sveiks! — Peļu vecmāmiņa apsēja vāzēm ap spīli goda prievīti, bet pelītes meitas, abas jaunas, abas daiļas, stāvēja aiz vēža katra savā pusē un piedāvāja gan vienu gardumu, gan otru. Visi pelītes radi teica galda runas —

par vēzi vien! Par vēzi vien! Cik vēzis varens! Cik vēzis skaists! Cik vēzim laba sirds!

Vēzis gandrīz vai apraudājās no prieka un klusībā nozvērējās turpmāk būt tikai laipns un pieklājīgs, ja reiz laipnība tik bagātīgi atmaksājas.

Vēzis ēda desu, ēda šķiņķi, dzēra alu. Alus vēzim garšoja vairāk par visu, bet viņš dzēra alu pirmoreiz mūžā un nezināja, ko alus dara.

Kauss bija liels, vēzis piedzērās, un dzērumā labie nodomi aizmirstas. Ikviens tad parādās tāds, kāds viņš patiesībā ir. Un pušķotajā goda krēslā tagad sēdēja rupjš un nejauks tēvainis — cik rupjš un nejauks vēzis no sāкта gala bijis.

Vēzis sāka pelītes mēdīt un zobot — šīm esot plikas astes un pelēkas spalvas. Apsmēja un nogrūda no galda tauku sveces. Saplēsa miltu bļodiņu un apgāza putraimu vācelīti.

Tā vēl bija tikai puse bēdas. Vēzis sāka aurot, daudz spēles pa galdu un sacēla tādu troksni, ka nu gan saimniecei vajadzēja sadzirdēt un iesviest pagrabā kaķi!

Pelītes drebēja pie visām miesām. Viņas nezināja, ka šovakar kaķiem kora dziedāšana un viņmājas runcis aizgājis uz tāliem kaimiņiem balsi izlocīt. Toties suns gan bija sadzirdējis, rēja un ošņājās gar pagraba durvīm. Ja nu viņu ielaiž!

Gan pelītes deva vēzim visādus smalkus mājienus, ka nu šim laiks uz mājām iet, gan sacīja tieši, kad ar mājieniem nepietika, bet vēzis nelikās ne dzirdam.

Vēzis bjāva, ka nu viņš dančošot! Sagrāba katrā spīlē pa pelītes meitai un sāka lēkāt, ka bruņas vien klausdzēja! Un lielijās, ka vienu pelītes meitu viņš ņemšot par sievu, bet otru aprīšot! Nezinot tikai, kuru precēt, kuru rīt!

Pelīte lauzīja ķepiņas un raudāja, visi radi lauzīja ķepiņas un raudāja, pelītes meitas vaimanāja, lai glābj. Bet kā vārgām pelītēm izraut meitiņas no vēža briesmīgajām spīlēm?

Tad peļu vecāmāte piecēlās no kartupeļa un pietūma vēzim alus kausu — par laimi, gluži tukšs vēl nebija.

— Uzdzeriet, ciemiņ, lai labāka dančošana!

Vēzis palaida pelītes meitas vaļā un grāba alus kausu. Tikām peļu vecāmāte apsēja vēzim ap asti melnu diegu un pamāja citām pelītēm. Visas nu ķērās pie diega un vilka vēzi ačgārniski uz upi.

Gan vēzis ķērās pie pagraba sliekšņa, gan stenderēm, gan pie dadžiem, gan nātru puduriem, bet velti. Pelītei bija daudz radu, un lielam pulkam spēka vairāk nekā vienam vēzim, lai cik varenam. Pelītes aizvilka vēzi uz upi un iegāza ūdenī, ka noblikšķēja vien.

Melnais diegs palika vēzim astē, staigā viņš no tās reizes ačgārniski, tup savā pacerē nejauks un rupjš, un visā upē neviens ar viņu nedraudzējas.

Zirneklis

Pašos vissenākajos laikos zirneklis nemaz tik varens audējs nebija. Tāpat vien pastaipīja kādus pavedienus. Ja kas pielips — labi. Ja nepielips — gan kaut ko pie cilvēkiem sagrabinās, jo visvairāk zirneklim patika gar cilvēkiem grozīties — sētās un istabās, ganībās un tīrumos. Visu izlūkot, visu izokškerēt.

Galū galā, zirneklim pierē nebija vis tikai divas acis kā citiem, bet veselas astoņas. Un, ja kādam ir astoņas acis, tad jau gandrīz vai grēks neskatīties, kas pasaulē notiek.

Bet jocīgi gan: ar tām astoņām acīm zirneklis pasauli redzēja četrreiz ļaunāku nekā citi, kas ar divām acīm vien skatījās. Tāpēc zirneklis sevi turēja četrreiz gudrāku par citiem un ļoti ar to lepojās. Un lielāka prieka viņam nebija kā stāstīt, ko šis ļaunu vai sliktu pasaulē redzējis.

Izklainājies šur un tur, zirneklis nonāca kādā mājā, kur dzīvoja saimnieks, saimniece un ganu zēns — bārenītis. Zemīte bija neliela, to saimnieks ar saimnieci paši apkopa, bārenītis ganīja nedaudzos lopiņus, kas saimniekiem bija, ganos līdzī viņam gāja sunītis un pa mājām incis-runcis ķēra peles. Tu jau saproti, ka tā nevarēja būt nekāda turīgā saimniecība.

Zirneklis skatījās un brīnījās ar visām astoņām acīm. Te nu gan nebija nekādas kārtības! Kā tie saimnieki domāja bagāti kļūt, tik aplam dzīvojot?

Ganu zēnam — bārenītim — viņi deva ganos līdzī maizi ar sviestu kā nezin kādam saimnieka dēlam un vēl sunīša tiesu piemeta klāt.

Zirneklis bija pasauli redzējis un zināja, ka bārenim pienākas vairāk pēriena nekā maizes un suni klājas speršus no istabas izspert, nevis nolikt viņam vakarā pie plīts putras bļodiņu.

Zirneklis sacīja saimniekam, ka tā šie pie turības netikšot, bet saimnieks tikai pasmējās. Bārenītis esot labs gans un sunītis krietns palīgs, viņi savu maizīti godam nopelnot.

— Tev divas acis, man astoņas, — zirneklis sacīja. — Es gaišāk redzu, ko šie nopelna.

— Būtu nu mušas ķēris, ne tukšu runājis, — saimnieks atteica un gāja pats savos darbos.

Bet zirneklis neķēra vis mušas, zirneklis tecēja uz ganiem, ar savām astoņām acīm nolūkot, kādas blēņas ganiņš ar sunīti dara, lai pasūdzētu saimniekam.

Zirneklis augu rītu skatījās ar visām astoņām acīm, bet neko peļamu neieraudzīja. Kad govīs manījās labībā, ganiņš ar sunīti allaž bija pirmie priekšā un nelaida, kad govīs, tukšu gabalu nograuzušas, gūlās uz gremošanu, ganiņš ar sunīti padzina viņas tālāk, kuplā zālē, un govīs ēda atkal. Zirneklis jau vairs necerēja viņus nekādā nedarbā pieķert un gluži sapīka.

Bet re — ganiņš nosēdās uz akmens brokasti ēst, un sunītis nometās blakus. Ēda ganiņš, deva sunītim, bet uz akmens palika drupačas. Vai tā nebija maizītes nelietīga izniekošana?

Zirneklis nu skrēja mājās pie saimnieka. Toreiz viņš

vēl nebija vidū tievs kā tagad, bet viscaur apaļš. Skrēja ripeņu ripeņiem, pūzdams un tusnīdams, tak taisnības labad spēkus nežēloja — kājas vien zibēja.

— Nem nu, saimniek, vicu un nāc līdzī uz ganiem. Es tev parādīšu, kā tavu labo sirdi ciena!

Saimnieks pasmējās, nolauza zirneklim par patikšanu kārkla vicu un gāja arī.

— Nobrauki lapas, lai labāk pievelk, — zirneklis pamācīja.

Saimnieks nobraucīja lapas — vai viņam grūti?

Zirneklis atveda saimnieku pie akmens un rādīja maizes drupačas.

— Tik vien tās nelaiemes? — saimnieks prasīja.

— Galda ganiņam te laukā nav, un sunītim ēdot allaž drupačas birušas. Es tev rādīšu, kā ganiņu apmelot!

Un saimnieks šāva zirneklim ar vicu — vienu reizi krustām, otru šķērsām. Tā zirneklis dabūja krustu uz dibena, bet viscauri apaļš vēl palika.

Zirneklim nu vajadzētu vainot pašam sevi, ka tā iznācis, bet savas vainas zirneklis ne ar astoņām acīm nemācēja saskatīt. Zirneklis vainoja ganiņu un noņēmās viņam sariebt, lai tur vai kas.

Trīs dienas zirneklis domāja, kamēr izdomāja, kā sariebt ganiņam.

Zirneklis aizgāja uz ganībām un nolūkoja govju dangā plakanu zemes kukurzni, kas pa gabalu izskatījās pēc maizes rieciena. Nu viņš pa ganiem vien dzīvoja, un, cik drupaču ganiņam un sunītim, brokastu vai launagu ēdot, uz akmens palika, tik zirneklis salašīja, stiepa uz govju dangu un lipināja uz plakanā kukuržņa.

Cik ilgi viņš tā strādāja — nemāku pateikt, bet galu

galā plakanais kukurznis patiesi izskatījās pēc dubļos nosviestas maizes rikas.

Nu zirneklis joza pie saimnieka. Ripeņu ripeņiem, elsdams pūzdams, ko kājas nesa.

— Ņem nu, saimniek, pašu šmaugāko pātagu un nāc līdzī uz ganībām, — zirneklis teica. — Nu maizi veselām šķēlēm pa dubļiem mētā. Ne jau pirmo reizi to redzu, bet baidījos tevi sadusmot. Tak sirds netur skatīties tik nelietīgus darbus!

Saimnieks paņēma arī visšmaugāko pātagu un gāja, jo lai nu ko, bet maizes riecienu dubļos mest — tādu grēka darbu pieļaut nevienam nevarēja.

Zirneklis aizveda saimnieku uz govju dangu.

Saimnieks paskatījās — zirneklim taisnība. Dubļos gulēja biezs maizes rieciens.

Saimnieks liecās maizīti pacelt, jo zemē nokritušu maizi klājas uzcelt un pabučot, lai svētība neaiziet, bet, kā cēla, drupačas nobira — un saimniekam rokā palika zemes kukurznis.

Nu saimnieks saprata zirnekļa blēdību un šāva viņam ar savu visšmaugāko pātagu tā, ka gandrīz pārcirta zirnekli uz pusēm — palika zirneklim vienā galā bumbulis ar astoņām acīm, otrā galā bumbulis ar krustu no agrākā pēriena.

Klunkuru klunkuriem, pusē dzīvs zirneklis vilkāš projām, apkārt viņam griezās mušas, tās gavilēja: — Ložžņa! Ložžņa! — Odi sīca: — Ssspiegs! Ssspiegs! — Sīki mazi dunduri dundurēja: — Pērts! Pērts! Pērts!

Zirneklis, kā jau tu zini, savu vainu ne ar astoņām acīm neredzēja un nozvērējās briesmīgi atriebties mušām, odiem un citiem kukaiņiem. Un par saimnieka darīšanām vairs galvu nelauzīt — lai izput, ja pats muļķis.

Zirneklis nu ķērās pie tiklu aušanas un ar laiku

iemācījās noaust tik smalkus, ka nedod dieņiņ mušai vai citam kukainītim tur ieskriet — tad vairs glābiņa nekāda. Un skaisti arī tie tīkli ir — paskaties vien rudens rītā, kad zirneklis pļavu pieaudis un visi tīkli rasā vizuļo. Acis žilbst no greznuma.

Pats zirneklis arī noprata, ka tā ir labāk, un citu darīšanās vairs nejaucās. Lai viņa astoņas acis redzētu ko redzēdamas, viņš neskraida apkārt nosūdzēt, bet auž tīklus. Un dzīvo labi — lai arī vidū gandrīz pušu pār-cirsts un krusts uz dibena.

Auns, vilks un trīs mazas meitiņas

Reiz vienam saimniekam bija liels, vecs auns vai — citiem vārdiem — buks. Dažuviet aunus sauc par bukiem. Saimniekam bija arī aitas, bet aitas paliek aitas, par tām mēs īpaši nerunāsim.

Vēl saimniekam bija trīs mazas meitiņas, un vairāk par visu, kas mājās bija, meitiņas mīloja veco aunu. Nāca auns no ganiem, meitiņas pretī dziedādamas:

Trīs mazas meitiņas

Veda buku dancot.

Viena tura ragu,

Otra raga galu.

Trešā kāpa mugurā,

Lai tik labi danco!

Un ja vēl būtu dziedājušas vien! Bet nē. Veda pa istam. Viena ņēma ragu, otra raga galu, trešā kāpa mugurā, un aunam vajadzēja dancot.

Nopurināt mazās meitiņas nost vai pat iebuksnīt viņas ar ragiem aunam būtu vieglāk par vieglu. Bet viņam bija laba sirds. Viņš dancoja meitiņām par prieku, cik vien vecās kājas turēja. Ne reizi auns nedabūja dienasvidu pagulēt, lai kā ganos noguris.

Tu laikam domā, ka ganos nevar nogurt, ka tik vien aunam tur bēdu kā zaļu zālīti plūkt un saulītē sildīties? Ai nē! No malas citu dzīve allaž izskatās viegla.

Aunam ganos vajadzēja būt ļoti modram un visu laiku ausīties, vai viņa saimei nedraud kādas briesmas. Viņš taču bija atbildīgs par savām aitām! Gans varēja aizdomāties vai sablēņoties — kas tad ganu puikas nepazina! Suns varēja iesnausties — cik sunim tā prātiņa! Bet auns bija vecs un daudz ko dzīvē pieredzējis, viņš zināja, ka uz citiem pašauties nav droši.

Tāpēc auns ganos mazāk ēda, vairāk skatījās un klausījās. Ja kāds troksnītis aunam likās aizdomīgs, viņš pacēla galvu un piesita kāju: bric! Aitas tad arī pacēla galvu un piesita kājas: bric! bric! Kas tur ir?

Ja nekas — ganījās tālāk. Parasti jau nekas, bet kā to varēja zināt? Auns bija gluži nosirmojis no rūpēm un uztraukumiem. Un, cik noguris viņš nāca no ganiem, to tu tagad saproti.

Trīs mazās meitiņas gan nesaprata. Viņas dancināja aunu uz nebēdu. Kā aunu ieraudzīja, tā viena ņēma ragu, otra raga galu, trešā kāpa mugurā, lai tik labi danco! Aitas gulēja kūtī diendusu, aitām nekas, bet vecajam aunam par viņa labo sirdi — nedod dieniņ!

Un tā nu gadījās, ka auns neizturēja. Nopurināja trīs mazās meitiņas nost — ļoti uzmanīgi, protams, lai meitiņas nesusitas, jo aunam, kā tu zini, bija laba sirds, — un aizbēga no sētsvidus, kur meitiņas viņu dancināja. Katram taču gribas kādu brīdi pabūt arī vienam un atpūsties.

Ganu ceļš aunam bija apnicis, viņš izbēga no sētas pa otru, kas veda uz mežu! Kalnā, lejā, gar krūmiem, gar laukiem — skaisti gan! Auns gāja un priecājās. Ja krūmos uzspurdza irbe vai zaķis pačabinājās, auns

piesita kāju: bric! Kas tur ir? — bet tūlīt attapās, ka viņš iet viens, bez aitām. Kāda jēga vienam bricināt?

Auns uzkāpa kalniņā un tagad jau varēja redzēt mežu pavisam tuvu. Tikai no meža — vai dienīņ, vai! — izskrēja vilks un taisni aunam klāt!

Auns gan piesita kāju: bric! — bet uzreiz redzēja, ka glābiņa nav. Vilks bija jauns un izsalcis, iekritušu vēderu, garām kājām — kur nu vecam bukam no tāda aizbēgt?

— Auniņ, auniņ, es tevi ēdīšu! — vilks teica.

— Kas tu tāds esi, ka drīksti mani ēst? — auns jautāja.

— Vilks!

— Ja vilks, tad neko darīt. Ēd vien, — auns sacīja. — Es tikai skatos, ka tu tāds jauniņš. Vai maz mācēsi vecu buku apēst?

— Kas tur ko nemācēt? — vilks brīnījās.

— Vecs buks nav nekāds jērelis, — auns teica. — Vecam bukam tik sīksta āda, ka ne pārkokst. Vecu buku vajag aprīt veselu.

— Kā tad to var? — vilks neticēja.

— Ar mācēšanu var visu. Es uzkāpšu kalniņā, tu stāvēsi lejā un atpletīsi rīkli platu, platu. Es no kalniņa ieskriešos un taisni tev rīklē. Būs abiem labi.

— Bet vai tu nebēgsi? — vilks prasīja.

— Padomā ar prātu! — auns teica. — Kur es, vecs buks, varu aizbēgt? Tu mani panāksi vienā stiepienā!

Vilks padomāja ar prātu. Jā, pareizi vien auns runājis.

Vilks nostājās lejā, auns uzkāpa kalniņā. Vilks atpleta rīkli platu, platu, auns labi ieskrējās un kā blieza vilkam ar saviem lielajiem ragiem — vilks apmeta gaisā trīs kūleņus un nokrita zemē bez elpas.

Auns nu bēga, ko kājas nesa — un taisni brīnums, cik ātri nesa! — pa kalniem, pa lejām, gar krūmiem, gar laukiem, kamēr sētā iekšā.

Un pēc brīža tur jau skanēt skanēja:

*Trīs mazas meitiņas
Veda buku dancot.
Viena tura ragu,
Otra raga galu.
Trešā kāpa mugurā,
Lai tik labi danco!*

Un buks, laimīgi izglābies, dancoja tā, ka mazās meitiņas gavilēja vien.

Vilks pa to laiku atžirga, cēlās, bet nevarēja lāgā piecelties — tik pamatīgi auns viņam bija iebliezis ar saviem lielajiem ragiem.

«Re, cik grūti kājās tikt ar veselu aunu vēderā,» vilks nodomāja. «Kā nu vēl uz mežu aizkļūšu?»

Bet jocīgi gan: ar visu grūtumu vilkam gribējās ēst! Vilks pataustīja sānus — vēders tukšs, kā bijis, gluži pie ribām pielipis. Kā tad tā?

— Būs cauri izskrējis. Pārlietu ātri brāzās no kalniņa. Un vēl lielījās mani mācīt, kā veci buki ēdami. Gudrinieks atradies! Tagad droši vien pašam kauns.

Vilks nopriecājās, cik ļoti tagad bukam kauns, un aizgāja uz mežu atpakaļ.

Tā nu abiem bija labi — aunam un vilkam.

Runcis un pelīte

Tu jau zini, ka pelīte ne no viena tā nebaidās kā no kaķa. Briesmīgāka ienaidnieka viņai nav. Ne soli pelīte nevar paspert bez bailēm un piesargāšanās — ka tikai kaķis nenoķer! Ne alā viņai nav miera — ja nu kaķis nogūlies pie alas un gaida, kad pelīte nāks laukā? Vai tad kaķis nezināms — stundām ilgi viņš var tupēt pie alas, ne ūsu nepakustinādams, it kā viņa tur nemaz nebūtu, bet, tiklīdz pelīte parādās, — caps!

Un tu droši vien domā, ka tā bijis vienmēr? Nav tiesa.

Senos, senos laikos runcis un pelīte dzīvoja vienā mājā un viņiem bija kopīga saimniecība.

Runcis, liels un stīprs būdams, sargāja māju un pelīti, lai viņai kāds pāri nenodara, un gāja medībās. Vīru darbi bija runča ziņā.

Pelīte, maza un mudīga, aptecēja mājas soli. Pelīte bija laba saimniece — māja allaž spodra, ēdiens gards un laikā gatavs, runcis aprūpēts uz to labāko. Prieks redzēt, kā sadzīvoja runcis un pelīte!

Reiz vasarā, kad visa papildnam, pelīte sacīja: — Klau, runci, tagad ir vasara un visa papildnam, bet ziemu tā nebūs. Ja laikus nesarūpēsīm aizdaru, kas zina, kā iztik-

sim. Es sakrāšu taukus un nolikšu pagrabā, lai ziemā ir ko paņemties.

— Prātīgi darīsi, pelīt! — runcis piekrita.

Pelīte sameklēja pieliekamā kambarī brangu podiņu un sāka krāt taukus. Un, kā jau vasarā, kad visa papildnam, podiņš piekrājās itin drīz. Abi ar runci viņi aiznesa tauku podiņu uz pagrabu un nolika vistālākajā un vistumšākajā kaktā.

Podiņš nu stāvēja pagrabā, runcis un pelīte dzīvoja tālāk, bija vasara un visa papildnam, bet re — runcim sāka gribēties tauku. Tieši to tauku, ko pelīte ziemai satecinājusi, un nekā cita! Lai runcis ietu kur iedams, lai darītu ko darīdams, prātā viņam bija tikai brangais tauku podiņš pagraba vistālākajā un vistumšākajā kaktā. Ja viņš tos taukus nedabūs tūlīt, tad gals klāt.

Bet kā lai izmelojas pelītei un tiek pagrabā pie taukiem? Pagrabs viņiem nebija zem mājas, bet kā daždien laukos — aiz dārza. Tāds apaļīgs pauguriņš, ar velēnām aplikts un puķītēm noaudzis. Runcis varētu sacīt, ka iet medībās, — taču kad viņš bez medījuma pārnācis? Tik labam medniekam lai nebūtu palaimējies? Tas būtu zem runča goda.

Runcis domāja, domāja, kamēr izdomāja un sacīja pelītei: — Dzi, pelīt, es satiku vienu pazīstamu kaķenīti. Viņai bērniņš piedzimis. Sauc mani raudzībās.

— Tad nu gan kaķenītei prieki! — Pelīte sasita ķepiņas.

— Nez, iet vai neiet? — runcis prātoja.

— Ej, ej, runci! Apraugi kaķenītes bērniņu. Proties godu.

Un runcis gāja. Tikai viņš negāja vis raudzībās, viņš ielīda pagraba vistālākajā un vistumšākajā kaktā pie

tauku podiņa un ēda, ka ūsas vien kustēja. Ai, cik gardus taukus pelīte bija satecinājusi!

Pārnāca runcis mājās, pelīte prasīja: — Kāds tad bija kaķenītei tas bērniņš?

— Jauks bērniņš. Balts ar melnām ķepiņām.

— Un kā jūs bērniņu nosaucāt?

— Aiztukšīts! — runcis norūca un likās uz auss.

Pelīte gan nobrīnījās, kas tam kaķa bērnam par jocīgu vārdu, bet neko neteica. Lai jau katrs dara, kā grib.

Pagāja nedēļa, pagāja divas. Joprojām bija vasara un visa papildnam, bet runcim atkal gribējās tauku. Tā gribējās, ka nekur dēties!

Runcis cietās, cietās, kamēr sacīja pelītei: — Kas par traku, tas par traku! Atkal mani raudzībās aicina! Nu gan neiešu. Cik bieži var?

— Vai, runci, tā nebūs glīti, — pelīte teica. — Aizej vien, apraugi bērniņu!

Runcis, blēdis, gāja, tikai viņa raudzības zināmas: pašā tālākā un tumšākā kaktā pie tauku poda. Pielocīja pilnu vēderu un nāca istabā.

— Kāds tad bija kaķenītei tas bērniņš? — pelīte prasīja.

— Melns ar baltām ķepiņām.

— Tad nu gan kaķenītei prieki, — pelīte sacīja. — Un kādu vārdu bērniņam devāt?

— Pustukšīts! — runcis norūca un likās uz mūriņa gulēt.

Pelīte gan nobrīnījās, kas tam kaķa bērnam par ēr-motu vārdu, bet neko neteica.

Pagāja nedēļa, pagāja divas, pagāja trīs — un runcim gribējās tauku. Tā gribējās, ka vai gals klāt! Runcis mīņājās, runcis knosījās, runcis šķendējās...

Pelīte prasīja: — Ko tu tāds sapicis?

— Galīgi vairs nav glābiņa, — runcis ņurdēja. — Raudzībās un raudzībās! Es šim nolīgts esmu, vai? Bērniņš piedzimis, ko domājies! Neiešu!

— Vai, runci, neesi nu tik slinks, — sacīja pelīte. — Atradis grūtumu — ciemos aiziet!

— Ja tu gribi mani no mājas izdabūt, tad tā arī pasaki! — Runcis aizcirta durvis un gāja raudzībās: taisni uz pagrabu pie tauku poda.

Šoreiz runcis attapās tikai tad, kad bija izēdis podu pavisam tukšu. Runcis saprata gan, ka nu vairs labi nebūs, bet kas darīts — padarīts. Tur neko nevarēja līdzēt. Runcis izslaucīja podu ar ķepu, nolaizīja ķepu, nolaizīja ūsas un gāja atpakaļ uz istabu.

Pelīte priecīga, ka runcis nepārnāca tik dusmīgs, kā aizgājis, pajautāja: — Kāds tad bija kaķenītei tas bērniņš?

— Cīberains, kuplu asti, — runcis atrūca, tā pieēdies, ka ne lāgā parunāt.

— Tad nu gan skaists, — pelīte sacīja. — Un kas bērniņam vārdā?

— Iztukšīts.

Savam bērnam pelīte tādu vārdu neparko neliktu, bet kas viņai daļas. Kaķiem kaķu darīšana.

Pagāja vasara, pienāca rudens — arī bagāts laiks, kad visa papildnam. Bet pagāja rudens, pienāca ziema. Nu vairs runcim ar pelīti tik labi neklājās. Ziema iegādījās dziļa un barga. Lai cik labs mednieks runcis — arī viņš bieži pārnāca tukšā. Pelītei aptrūkās aizdara, ko pielikt, un viņa sacīja runcim: — Iesim nu uz pagrabu pēc tauku podiņa.

— Iesim, — runcis atbildēja tik nevainīgi, itin kā šis neko nezinātu.

Abi gāja uz pagraba vistumšāko, vistālāko kaktu pēc podiņa. Pelītei jau tūlīt likās jocīgi, ka podiņš

pārlietu viegls — projām nesot, abi ar runci tik tikko aizstīvēja.

Iznesa podiņu gaismā, pelīte paskatījās — vai manu, vai! — podiņš tukšs un vēl ar ķepu izslaucīts, ka spīd vien!

Nu pelīte saprata, kādās raudzībās runcis gājis un kas tie par ērmotiem bērnu vārdiem: Aiztukšīts, Pustukšīts, Iztukšīts!

Pelīte raudāja, pelīte brēca pilnā kaklā, kāds rīmas runcis! Kāds bezkauņa tas runcis! Kāds melis un nelietis!

Tā brēca, ka visos kaimiņos varēja dzirdēt.

Runcim negribējās vis, lai kaimiņos arī zinātu, kāds viņš melis un nelietis. Allaž bijis visu godāts un kārtīgs runcis, bet nu uzreiz nelietis! To tikai nē!

Runcis metās pelītei virsū: grābt un aprīt, lai neizkiedz runča kaunu visai pasaulei! Pa mata tiesu no nāves pelīte pamanījās izsprukt, bet, ja reiz izsprukusi, tad vairs tik lēti nebija noķerama. Runcis ķepas vien noplātīja.

Mājās pelīte vairs neatgriezās. Saimniecība bez pelītes paputēja. Ne vairs runcis bija aprūpēts, ne ēdiens galdā, ne istabiņa spodra. Arī kaimiņi runcim vairs nekādu godu un cieņu neizrādīja. Runcis staigāja pikts un pinkains. Aiztukšītu — pustukšītu — iztukšītu viņš sen bija aizmirsis. Viņam likās, ka pelīte vien vainīga pie viņa sliktās dzīvošanas, un viņš meklēja pelīti pa malu malām: aprīt to tenku vāceli, lai miers!

Runcis pelīti nenokāra, bet naidis palika. Runča bērni vajā pelītes bērnus, pelītes bērni bēg no runča bērniem, un viss viena iztukšīta tauku podiņa dēļ.

Divi brālīši, divi ezīši

Divi brālīši, divi ezīši dzīvoja dārza galā zem maijožu krūma. Dārzs bija vecs un mājas pamestas, nekādi suņi vai kaži apkārt neskraidīja, visi kaimiņi klusi un pieklājīgi. Dzīve būtu jaukāka par jauku, ja pašai visjaukākajai dzīvei allaž nebūtu kāds nejaukums klāt. Un tas nejaukums bija zaķis Letauris.

Nu tu brīnīsies un teiksi, ka zaķis ir mīļš, pūkains ausainītis un nekādi nevar būt nejauks. Vai, kā var! Klausies vien tālāk.

Brālīši ezīši bija tik līdzīgi, ka neviens nevarēja atšķirt, kurš no viņiem ir Pukucis, vecākais brālis, un kurš ir Šņukucis, jaunākais brālis.

Satiek krupis Pukuci un saka: — Labrīt, Šņukuci!

— Labrīt, krupīt! Es esmu Pukucis!

— Vai, piedod, Šņukucīt! Atkal sajaucu. Man likās, ka tu esi Pukucis.

Pabāž kurmis galvu no rakuma, ierauga Šņukuci.

— Sveiks, Pukuci! Kā iet pa dzīvi?

— Sveiks, kurmi! Es esmu Šņukucis.

— Atvaino, Pukucīt! Atkal pārskatījos, man likās, ka tu esi Šņukucis.

Un tā visu laiku, no dienas dienā. Satiec ko

satikdams, visi sauc Šņukuci par Pukuci un Pukuci par Šņukuci.

Brāliši eziši saprata, ka tas nav no ļauna prāta, un pierada. Ko tad kaimiņi, galu galā, varēja darīt, ka brāliši eziši tik līdzīgi?

Kad nu Pukuci kāds nosauca par Šņukuci, viņš vairs nesāka skaidrot, ka ir Pukucis, bet atņēma labdienu un laipni parunājās, it kā patiešām būtu Šņukucis.

Kad Šņukuci nosauca par Pukuci, viņš netiepās, ka ir Šņukucis, mīļi apsveicinājās un pavaicāja, kā labi kaimiņam iet.

Un dzīve būtu jaukāka par jauku, ja pašai jaukākai dzīvei nebūtu kāds nejaukums klāt. Proti — zaķis Letauris, nekaunā un lielībnieks.

Liekas, lai nu kam, bet zaķim nebūtu ko lielīties. Jau no apses iešalkšanās vai zara aizbriksķēšanās zaķis laida valā tādas ļekas, ka vējš vien gar ausīm svilpoja. Kur nu vēl no suņa, lapsas vai cilvēka? Zaķis dzīvoja vienās šausmās, vienās bailēs, bet klausies un brīnies — ja zaķis satika kādu, no kura nebaidījās, tad viņa bezkaunībai un lielībai nebija ne gala, ne malas.

Un no ežiem zaķis nebaidījās. Eži zaķus nekad neaiztika, tāpēc Letauris ežus neturēja nekādā vērtē un vienīgais no visiem kaimiņiem nebija pat pamanījis, ka zem maijrožu krūma dzīvo divi brāliši, divi eziši, — Šņukucis un Pukucis. Zaķis domāja, ka tur dzīvo viens pats ezis, un visādi par to ezi ņirgājās.

Satiek Šņukuci: — Pē, kas tev par neglītām adatām! Kā tev nav kauna tādām pa pasauli staigāt?

Šņukucis pārnāk mājās raudādams:

— Letauris teica, ka man neglītas adatas. Ar tādām esot kauns pa pasauli staigāt. Ko nu lai es daru?

— Neraudi, brālīt, — Pukucis mierināja. — Tev ir

glītas un pieklājīgas eža adatas. Paskaties uz manām adatām! Mēs taču esam pavisam vienādi!

Šņukucis paskatījās uz Pukuča adatām: jā, ļoti glītas un pieklājīgas eža adatas. Šņukucis noslaucīja asaras un bija atkal priecīgs.

Satiek Letauris Pukuci: — Ei tu, cūkas šņukur! Kā tev nav kauna ar tādu degunu pa pasauli staigāt! Un vēl rukšķi kā cūka!

Pukucis pārnāk mājās raudādams:

— Letauris nosauca mani par cūkas šņukuru! Un rukšķot es kā cūka! Tādam esot kauns pa pasauli staigāt! Ko nu lai es daru?

— Neraudi, brālīt! — Šņukucis mierināja. — Tev ir tikpat glīts eža deguns kā man. Paskaties vien uz manu degunu, mēs taču esam pavisam vienādi. Un paklausies, kā es pukšķinu! Ļoti pieklājīgi — kā visi eži.

Pukucis paskatījās uz Šņukuča degunu: glīts eža deguns. Paklausījās, kā Šņukucis pukšķina — ļoti pieklājīgi.

Pukucis noslaucīja asaras un bija atkal priecīgs. Bet — ak vai! — līdz nākamajai reizei.

It īpaši zaķis Letauris nīrgājās par brālīšu ezišu īsajām kājiņām un, cik reižu satika Pukuci vai Šņukuci, tik aicināja skrieties.

Un tad ne Pukucis varēja mierināt Šņukuci, ne Šņukucis varēja mierināt Pukuci. Skriešanā brālīši eziši ar Letauri mēroties nekādi nevarēja. Viņi noskreja labi ja kurmi vai krupi.

Bet tad nu reiz lejas pļavā cilvēki izraka grāvi — garu jo garu, gludu jo gludu. Grāvis vēl bija pavisam sauss, jo tovasar neko īpaši nelija.

Un brālītim Pukucim ienāca prātā laba doma.

Kad zaķis Letauris, kur bijis, kur ne, atkal sāka ap-

saukāt Pukuci par steberkāji un vedināt uz skriešanos, Pukucis atbildēja: — Labi, Letaurīt, skriesimies arī. Tagad, pa dienas karstumu gan ne, bet rīt no rīta agri, kamēr vēss. Skriesimies pa jauno grāvi — tu pa augšu, es pa apakšu. Tikai atceries, ka tu mani aicināji, ne es tevi. Lai tev pēcāk nav jānožēlo.

Ja zaķim Letaurim lūpa jau sen nebūtu pušu, tad nu gan pārplīstu — tik briesmīgi zaķis smējās.

Pukucis nelikās ne zinis par zaķa smiešanos.

— Rīt no rīta es tevi gaidu grāvja galā, — viņš no-teica un tecēja mājās pie Šņukuča.

— Klau, brāl! Rīt mēs ejam skrieties ar Letauri! Ap-nikusi tā zākāšanās.

— Tu esi traks! — Šņukucis teica. — Kā tad mēs va-ram zaķi noskriet! Tad jau par mums visi smiesies, ne zaķis vien.

— Zaķim garas kājas, bet īss padoms, — Pukucis at-bildēja. — Rīt no rīta es nostāšos grāvja vienā galā, tu otrā. Viņš jau savā lielībā nemaz nav pamanījis, ka mēs esam divi. Es noskaitīšu līdz trīs, Letauris skries kā vēja plēsts, aizskries galā — bet tur ezis jau priekšā un prasa, kur šis tik ilgi bijis. Skries atpakaļ — atkal ezis jau priekšā. Ko tu par to saki?

Ko Šņukucis varēja sacīt? Prātīga doma. Vecākais brālis ir un paliek vecākais brālis.

Otrā rītā vēl pirms gaismas divi brāliši, divi eziši, nostājās katrs savā grāvja galā un gaidīja zaķi.

Ap saules lēktu zaķis bija klāt, itin pikts par auksto rīta rasu, un, ne labrītu nepadevis, teica:

— Nu tad žiglāk! Es te neiešu katra steberkājas dēļ saldēties.

— Labi. Es skaitu līdz trīs.

Pukucis skaitīja: — Viens, divi, trīs! — un zaķis aizbrāza, ka vējš vien nosvilpa gar ausīm.

Grāvja galā Letauris sāka skatīties atpakaļ, vai ezis maz saredzams. Grāvis bija taisns un tukšs.

— Skrējējs atradies! — zaķis nosmējās.

— Ej nu ej, Letauri, — no lejas atskanēja balss. Zaķis tīri vai salēcās, jo šajā grāvja galā nebija ne aci pametis. Bet, re, tur tupēja ezis un teica: — Nu tad beidzot tu esi klāt! Es te pavisam nosalu. Zināju jau, ka nekāds liels skrējējs no tevis nav, bet, ka stīvs palikšu, tevi gaidīdams, to gan nedomāju.

— Es laikam skriedams būšu cilpas metis, — Letauris sacīja. — Kad pierasts cilpas mest, grūti noskriet taisni. Būšu netišām apskrējis visai pļavai apkārt. Skriesim vēl.

— Labi, — Šņukucis teica. — Tikai otrreiz gan neno-saldē mani pie nabaga.

Šņukucis nu skaitīja: — Viens, divi, trīs! — un Letauris skrēja, ka vai pēdas svila. Tagad viņš skatījās zem kājām, ka tikai no grāvja malas neaizcilpotu. Nobrāza galā — ka tevi kociņš! Ezis priekšā!

— Varbūt pietiks? — Pukucis prasīja. — Man sāk apnikt.

Ezis lai būtu zaķi noskrējis! Letauris vai apraudājās aiz dūsmām.

— Vēl vienu reizīti! — viņš lūdzās. — Negals man ar tām cilpām! Nevaru un nevaru nemest!

— Bet tad pēdējo! Visu dienu tevis dēļ es te nenikšu.

Pukucis skaitīja: — Viens, divi, trīs! — zaķis skrēja tā, kā ne no vilka bēgdams neskrietu, bet velti.

Ezis kā priekšā, tā priekšā.

Letauris, pavisam aizelsies, nokrita grāvja galā, bet Šņukucis teica: — Zini, zaķi, es tev kā draugam saku —

dari ko darīdams, tikai skrieties gan ne ar vienu neej.
Paskaties, kādas tev tās kājas — priekšā īsas, pakalā
garas. Vai ar tādām var paskriet?

Mājās, zem maijrozīšu krūma satikušies, brālīši eziši
krietni nosmējās par zaķi. Un no tās dienas viņiem bija
miers.

Zaķis Letauris, jelkādu ezi pamanījis, meta lielu
līkumu, bet, ja nepiesargājās un pagadījās tuvumā, tad
Pukucim un Šņukucim vajadzēja tikai uzsaukt: — Ei,
zaķi, nāc skrieties! — un Letauris aizbēga, ka baltā līpa
vien nozibēja.

Mazs pēcvārds māmiņām

— Tās jau ir mūsu pašu vecās pasakas un teikas, — jūs sacīsiet. — Kurš tad nezina, kā lapsa, lidot mācīdamās, asti atlauza, kā Alauksts ar Inesi sakāvās, kā ezis pie adatu kažoka ticis? — Taisnība.

Tad kāpēc man vecās pasakas jāteic no jauna?

To sapratīs ikviens, kam dārgi īpašās tuvības brīži ar bērnu — priekšā lasīšana, kas ķēries pie mazam bērnam šķietami piemērotākās lasāmvielas, pie mūsu pašu dzīvoņiem pasakām un teikām, un ieraudzījis, ka tās ir mazas, burvīgas anekdotes.

Nolasīt vienu tādu — un cauri? Bērnam tā būtu vilšanās. Viņam tuvības brīdi gribas paildzināt.

Lasīt vairākas pēc kārtas? Pārslēgties no anekdotes uz anekdoti viegli pieaugušam. Bērniņš to nespēj, viņam vajag situācijā iejusties. Bet teiku Gauja iztrenc lapsu cauri visai Vidzemei pusminūtē... Ko nu?

Tāpēc, aprēķodamās pret principu, ka īsums ir genialitātes brālis, es teicu šīs mazās anekdotes bērna iejušanās garumā. Tā, kā esmu teikusi pašas bērniem.

VIZMA BELŠEVICA

SOPIJAS NOLAUPIŠANA

Bāgštra un pakajdarīšanas 2 celiņos
pēc Hija Loffinga modeļiem

Celreiz celš
uz pasaciņu
1985

1985
us paucissim
Cebus cels

SOFIJAS NOLAUPĪŠANA

Bēgšana un pakalīdzīšanās 2 cēlienos
pēc Hjū Loftinga motīviem

DARBOJAS

*Tie, kurus tu jau, protams, pazīsti no grāmatām
«Stāsts par doktoru Dūlitlu» un «Doktora Dūlitla Peldošās salas»*

Doktors Dūlītls pats runā visās zvēru un putnu valodās, visus ārstē, visiem palīdz, tāpēc dzīvnieki domā, ka viņš ir labākais cilvēks pasaulē, toties cilvēki dažkārt dusmojas

Džips, viņa gudrais suns, pavada doktoru visās dēkās un ceļojumos, savā laikā pat izpelnījies zelta kaklasiksnu — tu jau zini par ko

Grūdmūs-Velcjušs, džungļu divgalvainais dzīvnieks, Āfrikas pērtiķu dāvana doktoram Dūlitlam par visa pērtiķu dzimuma glābšanu no bojāejas masalu sērgā

Zirgs no Padlebijas — jā, atmiņa tevi neviļ, viņš nēsā zaļas acenes

*Tie, kurus tu vēl nepazīsti un dažus pat nevēlētos pazīt,
bet ko lai dara?*

Higinsšs, cirka zvērnīcas īpašnieks

Fatima, čūsku dresētāja

Sargs

Sofija, Aļaskas roņumāte, Higinsa cirka primadonna

Nīlzirgs

Tīģeris

Lauva

Asinssuns

Grimblonas policists

Pirmais džentlmenis, policijas priekšnieks

Otrais džentlmenis, prokurors

Vecā dāma

Pastazirgi

Bristoles policists

MAZLIET PAR PUPIŅU VALODU

Ar Tīģera pirmo vārdu tu pamanīsi, ka viņš runā jocīgi. Nesaka vis «beidz», bet «be-peidz». Un Lauva saka: «Tu-pū-li-pīt na-pāks pu-pub-li-pi-ka-pa!»

Tu izbrīnīsies, tava vecmāmiņa gan ne. Viņa pasmaidīs un teiks: «Tā jau ir pupiņu valoda,» — vai: «Tā ir putnu valoda!» — un pastāstīs, ka agrāk to arī skolā mācījuši, lai bērni vieglāk apgūtu vārdu dalīšanu zilbēs, labu dikciju un ātru domas reakciju.

Stāsta, ka no visām valodām pati vieglākā esot esperanto. Visātrāk varot iemācīties. Nav tiesa. Pati vieglākā ir pupiņu valoda. Piecas minūtes pamatu apgūšanai, pusstunda — mēles ielocīšanai, un tu jau nevainojami runāsi pupiņu valodā.

Tātad sākam. Vārdiņš «tu» pupiņiski skan «tu-pu». Zilbes patskani atkārtojam, liekot priekšā «p». Ja patskanis garš, tad garumzīmi tam liek tikai pupiņzilbē. «jā» būs jau «ja-pā». Bet, ja zilbe beidzas ar līdzskani vai divskani, to līdzskani vai otru patskani atkal liek pupiņzilbes galā: «tur» — «tu-pur», «jau» — «ja-pau».

Sa-pa-pra-pa-ti-pi? Re-pe-dzi-pi nu-pu ci-pik ta-pas i-pir vie-pieg-li-pi! Me-pēs ja-pau ru-pu-na-pā-ja-pam pu-pu-pi-pi-ņu-pu va-pa-lo-po-da-pā!

Tev nepatīk mēli locīt, un tu pukojies, kāpēc man tā pupiņu valoda bijusi vajadzīga? Lugā pupiņu valoda nozīmē dzīvnieku valodas sākšanos un beigšanos. Ja gribi lugu izspēlēt bez pupiņu valodas — dari to droši, tikai izdomā tās vietā kādu skaņu signālu vai ko citu. La-pai te-pev la-pa-bi-pi ve-pe-ca-pas!

PIRMAIS CĒLIENS

Pirmā aina

Higinsa ceļojošā cirka zvērnīcas telts. Redzams baseins ronim un nīlzīrgam. Tīģera būris, Lauvas būris. Pustumsā varbūt vēl daži. Roņu māte Sofija un Nīlzīrgs sēž uz baseina malas. Plikpaurainais Lauva uzmauc galvā parūku, paskatās spogulī, sakārtojas, paņem mikrofonu, iepūš elpu — atskan pārkonīgi rēcieni.

Tīģeris. Be-peidz!

Lauva. Tu-pū-li-pīt na-pāks pu-pub-li-pi-ka-pa!

Tīģeris. Nu un tad?

Lauva. Jābūt profesionālā līmenī.

Lauva iepūš mikrofonā vēlreiz. Sofija sāk raudāt.

Nīlzīrgs. Tev saka, beidz bļāustīties. Sofijai krīt uz nerviem. Jau tā viņa dzīvo vienās asarās.

Lauva. Primadonnas niķi.

Tīģeris. Tev atkal skauž.

Lauva. Pašam skauž. Es par kolēģu panākumiem tikai priecājos. Ne tā kā viens otrs.

Nīlzīrgs. Sofij, sirsniņ, saņemies!

Tīģeris. Nevajag!
Nīlzirgs. Iedomājies, kā visi tev mīl! Mēs un publika!
Tīģeris. Tu esi trupas spožākā zvaigzne!
Nīlzirgs. Mēs tev ne blakus nevaram stāvēt!
Lauva. Un kā tev aplaudē! Kā aplaudē! Cirks gāžas apkārt!
Nīlzirgs. Ak!

Sofija un Nīlzirgs dzied.

Sofija. Kas man slava un gods?
Nīlzirgs. Kas tev slava un gods?
Sofija. Un publikas aplausi...
Nīlzirgs. Ak!
Sofija. Mana salauztā sirds.
Nīlzirgs. Tava salauztā sirds!
Sofija. Sāp dienu un nakti.
Nīlzirgs. Ak!
Sofija. Man asaras list.
Nīlzirgs. Tev asaras list.
Sofija. Un nav, kas tās noslauka!
Nīlzirgs. Ak!
Sofija. Mans laulātais draugs.
Nīlzirgs. Tavs laulātais draugs!
Sofija. Ir palicis jūrā...
Nīlzirgs. Ak!

Sofija atkal sāk skaļi raudāt.

Tīģeris. Klusu! Na-pāk!
Uznāk Sargs un doktors Dūlītis. Lauva rēc mikro-

*fonā, Tīģeris svaidās pa būri, Nīlzirgs plāta muti,
Sofija balansē bumbu.*

S a r g s. Mūsu zvērnīca nav liela, ser, toties izmeklēta. Mēs nevācam kopā kaut kādus plušķus un neuzdodam tos par zvēriem kā, teiksim, Blosoms. Viņš, atvainojiet par izteicienu, ser, kraupainu šakāli iesmērēs par lauvu. Mēs — ne. Ja mums ir zvērs, tad tas ir ne-zvērs. Lūdzu, ser! Niknākais lauva pasaulē! Krēpes! Balss! Mežonīgākais Bramaputras džungļu tīģeris! Viss vienās stripās, ser! Mūsu būri ir droši, tomēr neejiet pārāk tuvu! Cilvēkēdājs! Varenākais Nīlas hipopotams! Viņam vienmēr jālej betona grīda. Dēļi lūst iekšā, cik smags. Un šī ir Sofija, ser! Lielo un mazo skatītāju mīlule! Allaž liksma! Allaž rotaļīga! Roņi, ziniet, vislabāk panes nebrīvi.

Telts spraugā parādās sievietes galva.

G a l v a. Higinss ir ringā aizņemts, bet slakteris brēc, ka neiešot prom, kamēr nesamaksās rēķinu par zirggaļu!

Galva pazūd.

S a r g s. Sasodīts! Atvainojiet par izteicienu, ser!

S a r g s aiziet.

D ū l i t l s. Te-pe-vi-pi sa-pauc So-po-fi-pi-ja-pa?

S o f i j a. Ja-pā! Ko-po?! Tad taču tu esi doktors Dūlitls, ja tu runā mūsu valodā!

T ī ģ e r i s, L a u v a, N ī l z i r g s un citi tumsā neredzami. Sveiks, sveiks, sveiks!

D ū l i t l s (*noņem cilindru un paklanās pret visiem būriem, Sofijai*). Tu neizskaties tik priecīga, kā par tevi stāsta.

S o f i j a (*raudādama*). Ak es nelaimīgā! Ak es nelaimīgā!

D ū l i t l s. Kāpēc, Sofij? Kāpēc?

S o f i j a. Kamēr es te spīdu viesizrādēs, viņš iet bojā! Nabaga, nabaga Juksītis!

D ū l i t l s. Nabaga — kas?

S o f i j a. Juksītis! Mans vīrs, tā viņu sauc.

L a u v a. Te bija atlaidusies viena kaija!

T ī ģ e r i s. Kaija visu izstāstīja!

N ī l z i r g s. Ak!

T ī ģ e r i s. Kopš Sofija noķerta, viņš guļ uz ledus kalna un beidzas nost.

S o f i j a. Ne zivs astīti mutē neņemu.

L a u v a. Sofij, tas nav būtiski. Zivs astīti arī es ne mutē neņemu. Bet viņš atteicies no amata!

N ī l z i r g s. Saprotiet, bara vadonis!

T ī ģ e r i s. Lielākais un stiprākais ronis visā Aļaskā!

S o f i j a. Kā viņš mani mīlēja!

L a u v a. Kā viņš Sofiju mīlēja!

N ī l z i r g s. Ak!

S o f i j a. Klausīja uz vārda kā bērns. Ko es teicu, to viņš darīja. Īsts vadonis. Vai dieniņ, vai! Ziema nāk virsū!

N ī l z i r g s. Sniega vētras!

T ī ģ e r i s. Ledus kalni!

S o f i j a. Juksītis aizies bojā bez manis!

L a u v a. Un bars aizies bojā bez vadoņa!

N ī l z i r g s. Ak!

Sofija raud.

D ū l i t l s. Kāda nekrietnība! Ikviens, kam nāk prātā, var ielauzties Aļaskā, ķert roņus, izpostīt ģimeni...

Nīlzirgs. Izpostīt ģimeni! Ak!
Dūlītis. Un turēt verdzībā brīvu roņu valsts pilsoni!

La u v a rēc mikrofonā.

Nīlzirgs. Ak!
Sofija. Tu esi mana vienīgā cerība, doktor Dūlīt!
Palīdzi man!

Tīģeris. Palīdzi Sofijai!

La u v a. Mēs citi jau neprasām, tikai Sofijai!

Nīlzirgs. Ak!

Dūlītis. Nebēdājies, Sofij! Mēģināsim kaut ko izdomāt.

Uznāk Džips ar kasiera somu kaklā.

Ā, Džip! Tu nāc kā saukts! Cik mums šodien naudas?

Džips. Tikpat, cik vakar, atskaitot vienu šiliņu un trīs pensus. Šiliņu tu izdevi par matu griešanu un trīs pensus par kožamo riņķīti tam āpša mazulim, kuram nāca zobīni.

Dūlītis. Cik tad mums īsti ir?

Džips. Divas mārciņas septiņi šiliņi mīnus viens šiliņš trīs pensi būs... būs divas mārciņas pieci šiliņi un deviņi pensi skaidrā naudā.

Dūlītis. Jjā... Ar divām mārciņām nekas nav iesākams. Jāpadomā, vai nevarētu aizņemties. Ārsta darbam ir savas priekšrocības. Ja es te, piemēram, piekoptu praksi, es aizņemtos no kāda pacienta.

Džips. Pacienti gan parasti aizņēmās no tevis. Ko tu grasies darīt ar naudu?

D ū l i t l s. Nopirkt Sofiju. Tas ir vienkāršākais.

D ž i p s. Kā tad! Sen nebijām pirkuši roņus!

D ū l i t l s. Tu neko nesaproti. Klausies!

S o f i j a. Tas ir veltīgi. Higinss mani nepārdos ne par kādu naudu.

T ī ģ e r i s. Viņa ir programmas nagla.

L a u v a. Primadonna!

N ī l z i r g s. Zvaigzne!

D ū l i t l s. Jo ļaunāk viņam! Nedabūs neko. Brīvs ronis nevar būt cilvēka īpašums. Tev jābēg!

S o f i j a. Kur es pa zemi varu aizbēgt! Ūdeņu te nav.

D ū l i t l s. Gan jau kaut kā! Un, ja ne citādi, es tevi nolaupišu.

D ž i p s. So-po-ļi-pi!

D ū l i t l s. Klu-pu-su-pu!

Uznāk S a r g s.

S a r g s. Vēlreiz lūdzu mani atvainot, ser! Cik neinteligents cilvēks tas miesnieks! Nekādu garīgu interešu, nekāda ideāla — tikai nauda un nauda! Ceru, ka jūs pārāk negarlaikojāties!

D ū l i t l s. Nē, ser, protams, nē. Man patīk dzīvnieki.

Kasa Nīlzirgu aiz auss. N ī l z i r g s laimīgi urkšķ.

S a r g s. Kā redzu, jūs protat apieties ar dzīvniekiem. Viņš nevienam neļauj sevi aiztikt. No jums iznāktu labs zvēru dresētājs.

D ū l i t l s. Man arī brīžiem tā liekas.

S a r g s. Jūsu suns staigā ar somu?

D ū l i t l s. Viņš ir mans kasieris.

S a r g s. Tas ir numurs! Jā, jā... reizēm tāds suns ir
gudrāks par cilvēku, tikai valodas trūkst.

D ž i p s. Va-pa-lo-po-da-pas tru-pūkst! I-pi-di-pi-o-
pots!

D ž i p s aizskrien.

S a r g s. Vēlaties redzēt mūsu ziloņus? Lielākie
ziloņi pasaulē! No maharadžas ziloņu kolekcijas!

D ū l i t l s. Labprāt.

S a r g s un D ū l i t l s aiziet.

S o f i j a. Va-pai ta-pas va-par bu-pūt?

L a u v a. Va-par bu-pūt!

S o f i j a. Nespēju ticēt!

T i ģ e r i s. Droši! Ja doktors Dūlitls solījis, tu esi jau
tikpat kā Aļaskā!

S o f i j a (*dzied*). Kas man slava un gods?

N i l z i r g s. Kas tev slava un gods!

S o f i j a. Un publikas aplausi?

N i l z i r g s. Ak!

S o f i j a. Mans mīļotais vīrs!

N i l z i r g s. Karsti mīļotais vīrs!

S o f i j a. Gaida zilajā jūrā!

N i l z i r g s. Ak!

Telts aizveras.

Otrā aina

*Doktors Dūlitls, Džips un
Grūdmūs-Velcjūs.*

Džips. Nu-pu?

Grūdmūs-Velcjūs. Ko-po nu-pu?

Dūlitls. Nevajag, Džip! Tu zini, cik viņš kautrīgs, un nepanes, ka uz viņu skatās!

Džips. Kautrīgs? Šitais? Nepanes, ka uz viņu skatās? Viņš bada ciskā, kad uz viņu neskatās!

Grūdmūs-Velcjūs. Kā tev nav kauna melot!
(*Raud ar abām galvām reizē.*)

Dūlitls. Džip, Džip! Neraudi, Grūdmūs-Velcjūs! Tev nebūs nevienam jārādās, ja tu tik ļoti negribi.

Balsis aiz skatuves. Vai, vai! Doktor Dūlitl! Vai, doktor! Vai, Dūlitl! Vai, vai!

Dūlitls. Kas tur ir?

Balsis. Es, pelīte! Vai, pelīte! Vai, vai! Pārbiedēju ziloni! Viņam snuķis sasējās mezglā! Vai, vai! Nekādi nesienas vaļā! Vai!

Dūlitls. Eju!

Doktors Dūlitls aiziet.

Grūdmūs-Velcjūs. Es gribu atpakaļ uz Āfriku.

Džips. Un kāpēc tu vispār no tās Āfrikas atbrauci, ja atļauts jautāt?

Grūdmūs-Velcjūs. Doktors Dūlitls mani uzlūdza.

Džips. Ak tad re, kas tevi uzlūdza? Pats doktors Dūlitls! Dižais cilvēks, kas runā visās dzīvnieku valodās! Arī grūdmūsiski-velcjūsiski. Pē, ne izrunāt nevar.

Grūdmūs-Velcjūs. Jā. Viņš.

Džips. Labākais cilvēks pasaulē! Visus ārstē, visiem palīdz. Un, kad viņš lūdz palīdzību, tad nē! Es tev ne virsū neskatos! (*Uzgriež muguru.*)

Grūdmūs-Velcjūs. Ļoti labi. Es neciešu, ka uz mani skatās.

Džips attaisa somas ārkabatu, izņem kaulu un grauž. Grūdmūs-Velcjūs piesit kāju. Džips neskatās.

Grūdmūs-Velcjūs. Suņiem jau viegli. Viņiem nav nekādu kautrības jūtu.

Džips grauž kaulu un neskatās. Grūdmūs-Velcjūs atkal piesit kāju. Džips neskatās.

Džips. Beidz badīties! Es uz tevi neskatos.

Vecās telts caurumā pabāžas Sofija s galva.

Sofija. Es gan skatos un neticu savām acīm! Labdien! Vai tas var būt, ka tev ir divas galvas, cienītais zvērs?

Grūdmūs-Velcjūs. Jā, man ir. Labdien! (*Nokauņējies slēpj galvas.*) Un kas tu esi?

Sofija. Aļaskas ronis. Sofija.

Grūdmūs-Velcjūs. Nekad neesmu redzējis roni.

Sofija. Apskaties.

Sofija pazūd. Grūdmūs-Velcjūs pabāž caurumā vienu galvu, apskatās, pabāž otru, apskatās. Tad parādās atkal

Sofija.

S o f i j a. Atvaino! Man tagad jāuzstājas. Pēc izrādes parunāsimies, labi?

G r ū d m ū s-V e l c j ū s. Protams, protams. (*Sofijas galva pazūd.*) Tad viņas dēļ man būs jārādās?

D ž i p s (*neatskatīdamies*). Jā.

G r ū d m ū s-V e l c j ū s (*piesit kāju*). Es ar tevi runāju!

D ž i p s. Es dzirdu.

G r ū d m ū s-V e l c j ū s. Lai doktors varētu viņu palaist vajā, mums jāiestājas Higinsa cirkā?

D ž i p s. Jā.

G r ū d m ū s-V e l c j ū s. Un viņa ir tā primadonna, zvaigzne un programmas nagla?

D ž i p s. Jā.

G r ū d m ū s-V e l c j ū s. Vienā galā sika galviņa, un otra gala vispār nav?

D ž i p s. Jā.

G r ū d m ū s-V e l c j ū s. Nagla atradusies!

D ž i p s (*joprojām neskatīdamies*). Jā.

G r ū d m ū s-V e l c j ū s. Labi. Es rādīšos. Bet tikai doktora, nevis kaut kādas naglas dēļ.

D ž i p s. Grūdmūs-Velcjūs! Tu esi skaistākais divgalvis pasaulē!

G r ū d m ū s-V e l c j ū s. Tu labi zini, ka nevaru būt skaistākais, jo esmu vienīgais. Domā, tas ir viegli, nebūt skaistākajam?

Trešā aina

Tirgus troksnis. Īd govīs, blēj aitas, pūļa murdoņu pārskan saucieni: «Karstas desiņas! Sanāk pie karstām desiņām!

Vafeles! Vafeles!»

*Cirka īpašnieka Higinša teltī pats Higinss,
Džons Dūlitls un Grūdmūs-Velcjūs.*

H i g i n s s. Tātad jūs esat Džons Dūlitls?

D ū l i t l s. Jā, ser.

B a l s s no tirgus laukuma. Austrumu harēma daiļākā princese Fatima ar dresētām Budas tempļa kobrām! Indīgākās čūskas pasaulē! Kam iekož, tas beigts!

H i g i n s s. Sešreiz trīs simti būs tūkstotis astoņi simti... Un jūs gribat izrādīt manā cirkā šo savu divgalvaino lopiņu? Kā, jūs teicāt, viņu sauc? Gāzmums-Bliezjums?

D ū l i t l s. Grūdmūs-Velcjūs, ser.

H i g i n s s. Ak jā, Velcjūs, pareizi, tūkstotis astoņi simti reiz septiņi būs divpadsmit tūkstoši astoņi, nē, seši simti...

B a l s s no tirgus laukuma. Dāma ar bārdu. Kas netic, var paraustīt! Pieci pensi par rāvienu!

H i g i n s s. Divpadsmit tūkstoši seši simti dalīts ar... jā... mister Dūlitl. Mums jau tāpat ļoti plaša programma. Grūti vēl atrast vietu. Tiešām nezinu. Bet es varētu to kustoni atpirkt un pie gadījuma parādīt publikai. Es dotu jums, teiksim, desmit mārciņas...

B a l s s no tirgus laukuma. Turiet zagli! Turiet zagli!

D ū l i t l s. Atvainojiet, es nepārdodu Grūdmūs-Velcjūs.

H i g i n s s. Divdesmit mārciņu. Div-des-mit! Tik daudz es samaksāju par Sofiju, dresētu roni, kas balansē bumbu uz deguna un kāpj pa redeļu kāpnēm. Jūsu lopiņš neko neprot. Tik vien ir kā divas galvas. Un tā otra, starp mums runājot, pielīmēta, vai ne?

D ū l i t l s. Jūs apvainojat mani blēdībā, ser?

Grūdmūs-Velcjūs iebada Higinšam ar vienu galvu.

H i g i n s s. Kāpēc tik asi? Cirks ir māksla, un mākslā pastāv zināma nosacītība. Ilūzija... ilgas pēc nebijušā... Mēs dodam cilvēkiem ilūziju, viņi mums... atrēķināsim dažas lietainas dienas, tad mazāk... ilūzija nav blēdība. Tā ir māksla. Otrā galva izskatās tik dabiska un dzīva, ka pat es nevaru pateikt, kura ir otrā, lai gan strādāju cirkā visu mūžu.

D ū l i t l s. Abas galvas ir īstas.

H i g i n s s. Atkal jūs sākat! Mēs te runājam bez lieciniekiem. Divgalvainu zvēru nav. (*G r ū d m ū s - V e l c j ū s bada ar otru galvu.*) Ai! Nu, vai ziniet... Labi, trīsdesmit mārciņu.

D ū l i t l s. Pilnīgi izslēgts.

Ienāk princese F a t i m a ar čūsku grozu.

H i g i n s s. Jā... Cilvēki jau parasti domā, ka cirka dzīve ir tīrais rožu lauks. Spožums, aplausi... Cirka dzīve ir smaga, ser. Vienmēr ceļā, kulbas neērtas, lietus, dubļi, caurvēji, zvēri slimo un niķojas, barības trūkst, kreditori plēš ādu pār acīm, trupa dzen intrigas... Ja kāds no bērniņas pieradis, cita lieta, bet jūsu gados sākt — tā būtu pašnāvība.

D ū l i t l s. Gan jau kaut kā.

H i g i n s s. Un tad vēl — uz cirku atnākusi, publika mums aplaudē, bet ārpus cirka izturas pret mums kā pret kraupainiem suņiem. Vienkārši sirds asiņo. Vai jums vajadzētu? Medicīnas zinātņu doktors, cienījams cilvēks.

D ū l i t l s. Nē, nē!

H i g i n s s. Labi, ņemot vērā jūsu sabiedrisko stāvokli — četrdesmit mārciņu. Lai tad es izputu! Lai! Jūsu

dēļ, doktor Dūlitl! Divreiz vairāk nekā par Sofiju, programmas naglu!

Dūlitls. Kā jūs nesaprotat? Grūdmūs-Velcjūs ir brīvs džungļu dzīvnieks. Es varu viņu tikai pavadīt, bet ne pārdot.

Higins s. To jūs tā norunājāt zem sešām acīm?

Dūlitls. Zināmā mērā — jā.

Higins s. Un kas jums ko varētu padarīt, ja jūs viņu tomēr pārdotu?

Dūlitls. Mana sirdsapziņa.

Higins s. Nu teic tu vienam cilvēkam! Viņš ir dulls!

Dūlitls. Vai nu es jūsu cirkā pats izrādu Grūdmūs-Velcjūs un mēs attiecīgi dalāties peļņā, vai arī es griezišos pie mistera Blosoma. Liekas, viņa cirks arī nupat ierodas gadatirgū?

Skan braša mūzika un pūļa gaviles.

Bals s no tirgus laukuma. Blosoma cirks! Slavenākais cirks pasaulē! Ugunsrijēji! Gaisa akrobāti! Dresēti ziloņi!

Higins s. Dresēti gultasmaisi, kā tad!

Bals s no tirgus laukuma. Blosoma cirka zvaigzne, daiļā odaliska Šeherezāda-hanum ar milzu žņaudzēj-čūsku! Anakonda! Lielākā čūska pasaulē!

Fatima. Nu, to es tā neatstāšu! Es viņam rādīšu Šeherezādu!

Fatima dūsmās sviež grozu. Čūskas birst.

Dūlitls pieliecas un vienu paceļ.

Fatima. Trakais! Sviediet nost!

D ū l i t l s. Neuztraucieties, cienītā. Viņa nav indīga.

F a t i m a. Kas nav indīgs? Šī te kobra nav indīga?

D ū l i t l s. Tā nav kobra, bet Amerikas melnā mājas čūska. Viņai nav indes zobu. To taču jūs pati vislabāk zināt, vai ne?

F a t i m a. Lai viņš iet pie Blosoma! (*Norauj parūku un sviež Dūlitlam. Bizes kā čūskas apviņas Dūlitlam ap kaklu, un viņš patiešām satrūkstas.*) Pie tās Šeherezādas! Viņas žņaudzējčūska ir sašūta no vecu doršu ādām!

H i g i n s s. Besij! Besij, manu kukainīt! Atvainojiet, ser, princesi Fatimu! Nervi, nervi! Publika, čūskas, konkurence — un jūtīga mākslinieces dvēsele!

D ū l i t l s. Līgumā vēl jāatzīmē, ka, tiklīdz Grūd-mūs-Velcjūs gribēs atgriezties Āfrikā, mūsu saistības beidzas.

F a t i m a. Ka es tev saku, Džordž, lai viņš iet pie tās Šeherezādas!

H i g i n s s. Besij, nejaucies vīriešu darīšanās! Tikai ar labu! Tikai ar labu!

B a l s s no tirgus laukuma. Blosoma zvērnīca! Žirafes no Čabezera krastiem!

H i g i n s s. Likumīga prasība, ser! Protams, protams!

Higinss un Dūlitls paraksta līgumu.

F a t i m a. Likumīga prasība, ser! Spoks no vīra! Man var spļaut acīs, man visu ko var!

Nikni lasa čūskas grozā atpakaļ.

Ceturtais aina

Starp teltīm.

B a l s s no tirgus laukuma. Indijas faķīrs Čo-čo-san!
Slavenākais burvju mākslinieks pasaulē!

Uzskrien D ž i p s.

D ž i p s. Ne-pe-ka-pā! Labākais burvju mākslinieks pasaulē — Džons Dūlitls! Godātā publika! Te jūs redzat nevis nieka trusīti vai mutautiņu, bet pamatīgu roni. Abrakadabra! Hoplā! Nav roņa! Tu-tū! Vai neesmu kaut ko aizmirsis? Putni uz Aļasku aizsūtīti, lai tas Juksītis zina, ka Sofija drīz būs klāt, un apēd vismaz kādu siļķi. Ar Nilzirgu norunāts — viņš maisīsies pa kājām. Lukturu dzēšana — sikspārņiem. Ziloņu jandāls — pēc vajadzības. Citiem — vispārējs Jembasts.

Uznāk doktors D ū l i t l s.

D ū l i t l s. Norunāts?

D ž i p s. Jā.

D ū l i t l s. Higinsam es jau sacīju, ka šovakar braucu uz dažām dienām darīšanās. Pieteicu, lai labi kopj un saudzīgi apietas ar Grūdmūs-Velcjus. Bet tu uzmani, lai viņš to patiešām darītu!

D ž i p s. Kā? Tu neņemsi mani līdzi?

D ū l i t l s. Nē, Džip. Tas būtu pārāk uzkrītoši. (D ž i p s nosēstas un sāk kaukt.) Džip! Nevajag! Kas tā dara? Vai tad tu vairs neesi mans prātīgais suns?

D ž i p s. Kas tur par prātu? It kā es nevarētu tev ceļā noderēt?

D ū l i t l s. Vēl labāk tu noderēsi šeit. Padomā — tev jāsedz mūsu atkāpšanās un jānotur cirka ļaudis tepat sētā, cik ilgi vien iespējams, lai mēs varam tikt projām. Tu vadīsi traci! Neredzētu jandālu, ko? Galvenā lomā — ģenerālis Džips!

D ž i p s. Ja tev tā liekas...

D ū l i t l s. Paskaties, vai mums kulbā nav kāds tukšs maiss. Var gadīties, ka ceļā man vajag Sofiju kaut kā nomaskēt.

D ž i p s. Kla-pau-so-pos!

D ž i p s aizskrien.

D ū l i t l s. Ja mūs noķers, es nokļūšu cietumā. Nekas. Gan jau kaut kā. Āfrikā es sēdēju divas reizes. Nu un tad? Lai tikai mani palaiž uz apsūdzēto sola! Es viņiem pateikšu, kas viņi tādi ir un ko es domāju par brīvu roņu medībām!

Uzskrien D ž i p s ar drānu vīkšķi.

D ū l i t l s. Ka-pas ta-pas?

D ž i p s. Dre-pē-be-pes! Te maiss. Bet šito apmetni un cepuri es paķēru Fatimas kulbā. Re, kas cepurei par biezu plīvuru! Ja ievajadzēsies, varēsi apģērbt Sofiju par dāmu. Lieliski, vai ne?

D ū l i t l s. Fatimas drēbes? Džip, tu zaģi?

D ž i p s. Un ko doktors Dūlitls taisās šovakar darīt? Plūkt naktsvijoles mēnesnīcā? Vai varbūt izzagt cirka īpašniekam roni?

D ū l i t l s. Mjā...

D ž i p s. Ja es būtu ņēmis drēbes sev vai tev, tā būtu zagšana. Bet es ņēmu Sofijai. Neviens jau nenovērtē.

D ū l i t l s. Novērtē, novērtē, Džip! Labs suns, gudrs suns. Te-pev ta-pais-ni-pī-ba-pa!

Piektā aina

Sofijas un Nīlzirga būris. Dūlitla kulba.

Lielie cirka sētas vārti.

Uznāk *S a r g s*. Viņam pakaļ zogas *D ž i p s*. *S a r g s* aizbīda vārtiem lielu bultu. Bulta drausmīgi nokaucas. *D ž i p s* izmisumā saķer galvu, tad aizskrien. Gari žāvādamies, aiziet *S a r g s*, atkal parādās *D ž i p s*. Zobos viņš nes eļļas kanniņu. *D ž i p s* ieēļo bultu, atvelk to klusi vaļā, paver vārtus, apmierināts iet ar eļļas kanniņu uz Sofijas būri. Vēlreiz uznāk *S a r g s*, ierauga, ka vārti vaļā, nobrīnās un aizšauj bultu. *S a r g s* dodas uz Sofijas būri. *D ž i p s* dzird soļus, no metas zemē. Pienāk *S a r g s*.

S a r g s. Dabūji kaulu, ko? (*Liecas noglaudīt Džipu. D ž i p s* zvēriģi rūc un izliekas graužam eļļas kanniņu.) Neņemšu jau, neņemšu nost, dumjais suns!

S a r g s iet pie Sofijas būra, pārbauda bultu un nosēstas būra priekšā uz soliņa. Uznāk *H i g i n s s*, nosēstas blakus.

S a r g s. Jauks vakariņš, ko?

H i g i n s s. Jā, pēc tik karstas dienas. Tirdzinieku, ka biezs. Ne elpu neesmu atvilcis no paša rīta.

S a r g s. Brangu naudiņu iesitāt, ko?

H i g i n s s. E, nabaga graši. Tik vien kā visu to zvēru un lopu pabarošanai. Gāz iekšā no rīta līdz vakaram kā tādās ekseļmašinās.

S a r g s. Tad vērts tā plēsties?

H i g i n s s. Māksla prasa upurus. Es mīlu mākslu.
(*Aptausta maku, kas smagi izspīlējis kabatu. Nošķind nauda.*)

S a r g s. Jā, jā... Katram sava aizraušanās.

*No savas kulbas iznāk doktors D ū l i t l s. D ž i p s aiz
Sarga un Higinsa mugurām rāda viņam izmisīgas zīmes.*

D ū l i t l s iet pie Higinsa un Sarga.

S a r g s. Arī iznācāt paelpot svaigu gaisu? Dikti
mīlīgs vakariņš, ko?

D ū l i t l s. Tiesām? Ja jūs būtu ārsts, jūs tā nesacītu.

S a r g s. Kāpēc?

D ū l i t l s paņem Sarga roku, paloka elkoni.

D ū l i t l s. Jūtat?

S a r g s. Jūtu.

D ū l i t l s. Tas tā, starp citu. Es nācu atgādināt mis-
teram Higinsam, ka braucu projām. Vai varu uz jums
paļauties?

H i g i n s s. Jūsu labums ir mans labums, ser. Kad
domājat atgriezties?

S a r g s loka elkoni un brīnās.

D ū l i t l s. Pēc divām trim dienām. Varbūt aizkavē-
šos. Nezinu.

D ū l i t l s iet atpakaļ uz savu kulbu. D ž i p s uztraucas.

S a r g s paņem Higinsa roku un saliec elkoni.

S a r g s. Jūtat?

Higins s. Jūtu.
Dūlitls bals no kulbas. Mjā... tie jaukie vasaras vakariņi...

*Sargs un Higins s. iet uz kulbu. Kulbas logā parādās
Dūlitls.*

Sargs. Kas jums nepatika manā elkonī?

Higins s. Es arī jūtu.

Dūlitls. Parādiet mēli!

Sargs un Higins s. izbāž mēles.

Dūlitls. Mjā...

Sargs. Tas ir...

Higins s. ...bīstami?

Dūlitls. Jūs ilgi bijāt laukā?

Sargs. Ne visai.

Higins s. Tāpat kādu brīdi.

Dūlitls. Varbūt vēl viss nav zaudēts. Sēstieties te,
uz šī soliņa. Tūlīt došu jums zāles.

Dūlitls pa kulbas durvīm māj Džipam.

Džips ieelļo Sofijas būra bultu un atrauj būra durvis.

Džips. A-pāt-ra-pāk!

Iznāk Sofija un Nīlzirgs.

*Dūlitls pa kulbas logu sniedz Sargam un Higinsam
glāzītes.*

Dūlitls. Vispirms izdzeriet šo te.

Sargs. Tāds kā šņabis.

D ū l i t l s. Nostādināts uz trīsdesmit deviņām zālītēm un saknītēm. Ļoti labs reimatisma sākotnējā stadijā. Tūlīt iedošu jums pa segai, tagad jāsatinas un jāsež, kamēr izsvīst.

D ū l i t l s pazūd kulbā.

Sofija un Nīlzirgs apkampjas.

Nīlzirgs. La-pai-mi-pī-gu-pu ce-pe-ļu-pu!

Sofija. A-par-die-pie-vu-pu, dra-paugš!

Sofija dodas uz vārtiem.

D ū l i t l s izbāž pa kulbas logu segas.

D ū l i t l s. Sapratāt? Jāsatinas pāri galvai un jāsež nekustīgi! Pēc iespējas ilgi. Es diemžēl vairs nevaru kavēties. Visu labu!

H i g i n s s. Laimīgu ceļu, ser!

S a r g s. Paldies par zālēm!

D ū l i t l s. Nav par ko! Nav par ko!

Parādās F a t i m a, ierauga Nīlzirgu un skrien pie tā.

F a t i m a. Behemots laukā! (Klūp pār Sofiju, uzlec kājās un skrien tālāk.) Mūžīgi kaut kas mētājas pa kājām! Koš būri! Koš!

S a r g s un H i g i n s s nomet segas. No kulbas

izskrien D ū l i t l s.

D ū l i t l s. Ko jūs izdarījāt! Ak, diližanss arī atiet!

H i g i n s s. Skrieniet, varbūt paspēsiet!

S a r g s. Mēs paši!

*Sargs, Higinss un Fatima cīnās ap Nīlzirgu.
Džips rej. Lauva rēc. Dūlītis izlaiž pa vārtiem
Sofiju, iziet pats un pabāž galvu atpakaļ.*

*Dūlītis. Lai kāds aizbultē vārtus! Drošs paliek
drošs!*

*Sargs pieskrien, aizbultē vārtus un atgriežas pie Nīlzirga
dzinējiem.*

Nīlzirga brēka skandāla garumā:

Domā, nīlzirgam nesāp
Tāpēc, ka milzīgs?
Domā, ka nīlzirgs nav cilvēks?
Tā tev šķiet?
Kā saules rietā klājas,
Viņš rātņi pastaigājas!
Par ko uz viņu rājas?
Par ko grābj viņu ciet?
Vai tāpēc, ka milzīgs,
Vai tāpēc, ka nīlzirgs,
Viņš nedzird un nejūt,
Kā lakstīgala dzied?
Viņš vakarzvaigzni gaida,
Ar puķēm sarunājas...
Un nekāp man uz kājas!
Un ļauj man iet!

Nīlzirgu pamazām iebīda būrī.

*Fatima. Ronis arī prom!
Higinss. Nevar būt!*

S a r g s. Vai neguļ baseinā?

H i g i n s s un S a r g s liecas pār malu skatīties.

N ī l z i r g s ieogrūž viņus baseinā.

F a t i m a. Vīrieši! Ka tik nav laukā no sētas! Es skriešu skatīties!

N ī l z i r g s uzkāpj Fatimai uz kājas. F a t i m a raustās un spiedz. S a r g s un H i g i n s s izrāpjas no baseina. Sprauslā T ī ģ e r i s. Lauvam samaitājies mikrofons. Sāk taurēt ziloņi.

S a r g s. Sofija ir tur!

H i g i n s s. Sabiedējusi ziloņus!

F a t i m a. Nolāpītais Blossoms ar savu resno Še-herzādu! Ka es tev saku — tas ir viņš.

V i s i metas uz būra durvīm. Durvīs atkal šķērsu iegriezies N ī l z i r g s.

S a r g s. Sātans no lopa!

Sestā aina

Šķērsieliņa ar mūra sētu, aiz kuras redzamas koku galotnes. Iztālēm ziloņu taurēšana un tracis. Uznāk S o f i j a un D ū l i t l s.

D ū l i t l s. A-pat-ve-pelc nu-pu e-pel-pu-pu!

S o f i j a. Ne-pē! Labāk iesim. Es vēl varu. Man šī vieta nemaz neliekas droša.

D ū l i t l s. Jānogaida. Tracis uzmodinājis visu pil-sētu.

S o f i j a. Un ja viņiem ienāk prātā meklēt mūs šeit? Vai! Nu, ko es teicu? So-po-ļi-pi!

D ū l i t l s. Ži-pig-li-pi ma-pai-sa-pā!

*S o f i j a ielien maisā, D ū l i t l s aizsien maisam galu,
nobrauka matus uz pieres un apsēžas uz maisa.*

Uznāk P o l i c i s t s.

P o l i c i s t s. Nu, nu! Kas te par snaušanu! Ejiet mājās!

D ū l i t l s. Puķīt manu, nesirdies,

Ka es krogā gāju!

P o l i c i s t s. Redziet nu! Sieviņa arī gaida.

D ū l i t l s. Lai kādā grāvī krītu es,

Galva krīt uz māju!

D ū l i t l s atdarina sivēna kviekšanu.

P o l i c i s t s. Nesēdīet, mazākais, tam sivēnam virsū!
Tā jau viņš būs pagalam. Nu, opā, saņemamies! Sliena-mies augšā!

*P o l i c i s t s uzslīen Dūlitlu kājās. D ū l i t l s apkampj
Policistu.*

D ū l i t l s. Puķīt, tevi slavēdams,

Pilnu kausu tvēru...

P o l i c i s t s. Pag, pag! Man nav laika ņemties ar jūsu puķītēm un sirsniņām. Jāskrien skatīties, kas tur pie Higinsa par traci. Stāviet taisni! Kam saka? Maisu mugurā... Turieties! Es palīdzēšu. (*Uzceļ maisu Dūlitlam mugurā.*) Ir gan smags jums tas puscūcis!

Zem maisa salīcis, D ū l i t l s lēni streipuļo.

D ū l i t l s. Par tavām rožu lūpiņām

To līdz galam dzēru!

P o l i c i s t s (*aizskriedams*). Nu viņš dabūs no savas vecās!

D ū l i t l s (*nolaiž maisu zemē*). Uff! Pro-po-ja-pām i-pir! E-pes te-pe-vi-pi ne-pe-sa-pa-se-pē-de-pē-ju-pu?

S o f i j a. Ne-pē! Ne-pe-ka-pas!

D ū l i t l s. Tev bija taisnība. Te nav droši. Jāatrod cita vieta. Ja mēs tiktu tajā tukšajā mājā! Tur mēs paliktu, kamēr skandāls pavisam norimstas. Bet kā lai pārklūst pāri mūrim?

S o f i j a. Pa redeļu kāpnēm es varētu. Tas bija viens no maniem cirka numuriem.

D ū l i t l s. Varbūt tur dārzā ir kāpnēs. Es pameklēšu! Guli un gaidi.

D ū l i t l s pārrāpjas pāri mūrim.

S o f i j a (*no maisa*). Juksīt, Juksīt! Kā es ciešu tevis dēļ! Ju-puk-si-pīt!

Uznāk H i g i n s s un S a r g s.

S a r g s. Bet kā mēs viņu pārnesīsim, ja noķersim? Tukšām rokām izskrējām. Te mētājas maiss. Paķersim līdz!

H i g i n s s. Tur jau kaut kas iekšā.

S a r g s. Liela muiža! Izbērsim.

S a r g s sāk raisīt maisu vaļā.

H i g i n s s. Nepiņķerējies! Galvenais — atrast.

*Abi aizskrien. Uz mūra parādās D ū l i t l s ar kāpnēm,
nolaiž tās un kāpj lejā. Sien vaļā maisu.*

D ū l i t l s. Tu-pu ra-pau-di-pi?

S o f i j a. Va-pai! Gandrīz galu dabūju no bailēm! Te bija Higinss ar Sargu un gribēja attaisīt maisu! Viņi nāks atpakaļ! Ātrāk! Ātrāk!

*S o f i j a uzraušas pa kāpnēm, viņai seko D ū l i t l s, pārceļ
kāpnes otrā pusē. Uzskrien D ž i p s.*

D ž i p s. Do-pok-to-por! Do-pok-to-por!

D ū l i t l s (*aiz mūra*). Ka-pas i-pir?

D ž i p s. Viss pagalam! Viņi aizskrēja pēc Asinssuņa. Pēdas jums tādas, ka pat akls kucēns sadzītu, kur nu vēl Asinssuns! Vau-vau-vau! Vai-vai-vai!

D ū l i t l s. Neuztraucies pirms laika, Džip! Gan jau kaut kā. Izstāsti tam Asinssunim, kas par lietu. Saki, lai neiejaucas.

*Riedams uzskrien A s i n s s u n s, H i g i n s s, S a r g s
un F a t i m a.*

A s i n s s u n s. Skrie-pie-nu-pu! Li-pi-do-po-ju-pu!
Pēdas! Pēdiņas! Ū-ū-ū!

D ž i p s. Va-pā-cie-pies pro-po-ja-pām! Te rīkojas Dūlitls. Doktors Džons Dūlitls!

A s i n s s u n s. Nost no kājām, plušķi! Mēs dzenam pēdas ronim. Doktors Dūlitls ir Āfrikā.

D ž i p s. Nekā! Viņš ir otrā pusē mūrim. Viņam tas ronis jādabū uz jūru. Tāpēc šie te nedrīkst viņu ne acīs redzēt, saproti? Un neredzēs arī, ja vien tu, lutausi, neaizvāksies.

A s i n s s u n s. Stāsti, kam gribi! Tikai ne man!
Pavisam nesen dzirdēju, ka viņš ir Āfrikā. Man jāpilda
savš pienākums!

D ž i p s. Āmurgalva! Es nemeloju! Tu, pāķi, laikam
kādu gadu neesi izbāzis purnu no būdas! Džons Dūlitls
jau veselu mēnesi ir Anglijā!

A s i n s s u n s. Pirmkārt, neķer mani uz muļķa,
skaidrs? Otrkārt, esmu slavenākais pēdu dzinējs pa-
saulē! Lai kāds varētu sacīt, ka es nesadzinu roni, kas
ož pēc zivīm pa desmit jūdzēm! Un, galvenais, — es
tevis neticu!

D ž i p s. Do-pok-to-por! Ta-pas i-pi-di-pi-o-pots
ma-pan ne-pe-ti-pic!

D ū l i t l s (*aiz mūra*). Ta-pas e-pes-mu-pu e-pes!
Džo-pons Du-pū-li-pitls! Vai tu nebūtu tik laipns un
neiētu projām?

A s i n s s u n s. Pie joda! Tas ir viņš!

D ž i p s. Nu, vai es neteicu? Tagad ved šito bandu
uz dienvidiem, laukā no pilsētas! Skrien, ko ķepas nes,
un rauj viņus sev līdzī visu nakti!

A s i n s s u n s. Pirmo reizi par mani varēs teikt, ka
esmu pazaudējis pēdas. Ne-pe-ko-po da-pa-ri-pīt!

A s i n s s u n s rikšo projām.

H i g i n s s. Viņš ir atkal uz pēdām!

S a r g s. Nu tikai pakaļ! Nu tikai pakaļ!

F a t i m a. Nu ir rokā!

H i g i n s s, S a r g s un F a t i m a aizskrien pakaļ

Asinssunim.

D ž i p s. Sla-pa-ve-pe-ni-pī-ba-pa! Lai man asti no-
rauj, ja ir vēl kāds dumjāks par speciālistu un slave-
nību!

OTRAIS CĒLIENS

Septītā aina

Krustceļš.

Tīģeris. Š-š-š...

Lauva. Viens nāk ššurp!

Tīģeris. Ņamma!

Lauva uzmauc galvā parūku un ķeras pie mikroфона.

Tīģeris (*izrauj mikrofonu*). Nesāc bļautīties! Te nav Āfrika! Un cirks arī ne!

Lauva. Kā tad lai medī?

Tīģeris. Jāuzglūn!

Lauva. Nu jā! Ko tad es daru? Rēcu! Uzglūnu! Metos! Antilopes šķīst uz visām pusēm! Es skrienu uz visām pusēm! Ķeru treknāko! Mmm! Ņamma!

Tīģeris. Nāk tikai viens. Domā, viņš tev šķīdīs uz visām pusēm? Nekā! Mēs klusītēm paslēpsimies. Es uzglūnēšu no kreisās. Tu no labās. Lai tas viens ienāk vidiņā. Un tad mēs divi uz to vienu klusītēm — caps! Un klusītēm apēdīsim. Ņamma?

Lauva (*uzsīt Tīģerim uz pleca*). Tīģer, tu i lauv'!

Abi paslēpjas. Uznāk Grūd m ū s-V e l c j ū s.

Grūdmūs-Velcjūs. Atkal četri ceļi krustām! Pa kuru nu lai eju? (*Pirmā galva.*) Tikai pa labi! (*Otrā galva.*) Tikai pa kreisi! (*Pirmā galva.*) Dullā! (*Otrā galva.*) Pati dullā!

Galvas sāk badīties.

No abām pusēm metas Tīģeris un Lauva.

Lauva sapinas mikroфона vadā, rēc.

Grūdmūs-Velcjūs. Lauviņ! Beidzot kāda dzīva dvēsele! Man jau abas galvas sajukušas no visiem ceļiem! Iesim kopā!

Lauva. Ko tu neteiksi?

Tīģeris. Kopā gājējs!

Lauva. Mēs tevi ēdīsim!

Tīģeris. Ņamma!

Grūdmūs-Velcjūs. Ēdīsiet? Mani?

Lauva. Fakts!

Grūdmūs-Velcjūs. Jums nav tiesību!

Tīģeris. Mēs tāpat.

Lauva. Bez tiesībām.

Grūdmūs-Velcjūs. Es pateikšu doktoram! Viņš jums rādīs!

Tīģeris. Ko tu pateiksi, kad būsi apēsts?

Lauva. Doktoram... Hm... Klau, Tīģeri...

Tīģeris. Nu?

Lauva. Doktoram nepatiks, ka mēs būsim apēduši Grūdmūs-Velcjūs.

Tīģeris. Viņam labāk patiks, ka mēs nomirsim badā?

Grūdmūs-Velcjūs. Tas viņam noteikti patiks labāk.

Tīģeris. Turi mutes!

L a u v a. Ko tu vispār līdi te, kur mēs medījam?

T ī ģ e r i s. Ko tu nesēdi cirkā?

G r ū d m ū s-V e l c j ū s. Pirmkārt, uz kā tad lai es sēžu? Otrkārt, visi aizskrējuši meklēt Sofiju. Cirks slēgts. Tad es nodomāju, ka labāk iešu es arī, varbūt satikšu viņus un varēšu kaut kā palīdzēt. Un jūs?

T ī ģ e r i s. Mēs arī.

L a u v a. Ja doktoram kāds uzbruktu...

T ī ģ e r i s. Mēs to nekauņu saplosītu!

L a u v a. Džips mūs izlaida. Ai, kā viņš smilkstēja, ka nedrīkst līdzi nākt! Jo doktors viņam pavēlējis palikt uz vietas.

G r ū d m ū s-V e l c j ū s. Mani gan neizlaida. Es pats izbēgu.

Tīģerim un Lauvam rūc vēderi.

L a u v a. Zini, ko...

T ī ģ e r i s. Taisies, ka tiec!

L a u v a. Kamēr nav par vēlu.

T ī ģ e r i s. Ej pa kreisi!

L a u v a. Un mēs pa labi!

G r ū d m ū s-V e l c j ū s. Ak, cik mēs nervozi!

T ī ģ e r i s. Ka šie tavi vārdi nav pēdējie!

G r ū d m ū s-V e l c j ū s aiziet pa kreisi.

L a u v a (nopūšas). Ņamma!

L a u v a un T ī ģ e r i aiziet pa labi.

Uznāk doktors D ū l i t l s un S o f i j a.

D ū l i t l s. Tā. Tik tālu nu mēs esam.

S o f i j a. Ar mani ir cauri. Šitādām pastaigām roņi nav radīti, doktor. Visu laiku deguns putekļos un vēders grantī. Es nesaprotu, kā cilvēki pacieš tādus ceļus! Cik tālu mēs jau esam aizgājuši?

D ū l i t l s. Jūdzi vai pusotras.

S o f i j a. Tikai? Un cik vēl palicis?

D ū l i t l s. Deviņdesmit deviņas jūdzes.

S o f i j a. Juksīt, manu Juksīt! Nekad vairs viņu neredzēšu. Velti es tevi tik drausmīgi apgrūtinu, doktor. Nekas mums neiznāks.

D ū l i t l s. Tu mani nemaz neapgrūtinī. Nenokar galvu! Gan jau kaut kā! Zini, man ir traka ideja!

S o f i j a. Ai, doktor, es jau esmu pārāk nogurusi trakām idejām.

D ū l i t l s. Vēl drusciņ saņemies! Redzi? Apmetnis un cepure. Tie būs tev!

S o f i j a. Man? Ko es darišu ar apmetni un cepuri?

D ū l i t l s. Valkāsi. Tev kādu laiciņu vajadzēs būt dāmai.

S o f i j a. Juksīt, stāvi man klāt! Kāpēc dāmai?

D ū l i t l s. Lai mēs varētu tālāk braukt ar diližansu.

S o f i j a. Bet es nevaru staigāt uz pakaļkājām, kā dāmas staigā.

D ū l i t l s. To es zinu. Toties tu vari sēdēt kā slima dāma. Pieņemsim, ka tu esi kliba dāma. Es ienesīšu tevi diližansā uz rokām.

S o f i j a. Un seja?

D ū l i t l s. Aizsegsim ar plīvuru. Tas ir biezs. Cepure toties augsta un piedos galvai vajadzīgo formu. Sāksim gērbties! Drīz nāks diližanss!

D ū l i t l s gērbj S o f i j u.

S o f i j a. Derētu spogulis.

D ū l i t l s. Lūdzu!

S o f i j a. Iztikt var. Piemēram it labi. Bet kā es elpošu?

No Sofijas elpas plīvurs uzpūšas kā balons.

D ū l i t l s. Tikai ne tā! Tu taču neiznirsti no jūras!
Elpot vajag lēni un mierīgi.

S o f i j a. Jā, kad tas plīvurs kutina man degunu! Ā-
āp-čī!

D ū l i t l s. Ārprāts! Ja tu tā nošķaudīsies diližansā,
viss pagalam! Tu jau rēc kā jūras lauva!

S o f i j a. Jā, Juksītis vienmēr sacīja, ka tik skaistas
un spēcīgas balss neesot nevienai roņu mātei visā Aļaskā.

D ū l i t l s. Droši vien. Tikai nešķaudi.

S o f i j a. Centīšos. Bet es šitā nemaz nevaru ilgi no-
turēties. Man jāšēž uz astes, un tas ir ārkārtīgi nedroši.
Grūtāk nekā rāpties pa kāpnēm. Es varu nokrist dili-
žansā uz grīdas.

D ū l i t l s. Sols būs plats un ērts. Es mēģināšu
nosēdināt tevi kaktiņā, lai no vienas puses būtu siena
un no otras es. Ja tu jutīsi, ka slīdi, pačuksti man, es tevi
pieturēšu un nosēdināšu ērtāk. Bet izskaties tu lieliski!

S o f i j a. Patiešām? Ai, kaut Juksītis mani tādu re-
dzētu!

D ū l i t l s. Riteņi rīb.

S o f i j a. Divas uguntiņas!

D ū l i t l s. Tas ir mūsu diližanss. Tagad sēdi ceļa
malā un nekusties, kamēr es pamāju kučierim! Kad dili-
žanss apstāsies, es tevi iecelšu iekšā. Cerēsim, ka būs
kāds stūrītis brīvs.

Astotā aina

Diližansā.

*Sofija, Dūlītis, Pirmais džentlmenis,
Otrais džentlmenis, Vecā dāma.
Abi džentlmeņi lasa avīzes.*

Pirmais džentlmenis. Anglija to tā neatstās!

Otrais džentlmenis. Jūs domājat Lamanšu, ser?

Pirmais džentlmenis. Jā, ser. Lamanšu, ser.

Otrais džentlmenis. Francija kļūst ar katru dienu nekaunīgāka, ser.

Pirmais džentlmenis. Tas viņai dārgi maksās, ser.

Abi džentlmeņi atkal iegrimst avīzēs.

Vecā dāma (*Sofijai*). Atvainojiet, mana dārgā...

Dūlītis. Piedodiet, viņa nerunā cilvēku... es gribēju teikt, angļiski.

Vecā dāma. Ko jūs sakāt? Nerunā angļiski? Kāda nelaime! Un viņai tālu jābrauc?

Dūlītis. Uz Aļasku. Tas ir, principā. Pašlaik esam ceļā uz Grančesteru.

Vecā dāma. Jūs ienesāt viņu uz rokām. Reimatisms? Bērnu trieka?

Dūlītis. Ne gluži. Viņai kājas par īsām. Kopš dzimšanas. Nevar paspert ne soli.

Vecā dāma. Želīgā debess! Nabaga bērns! Jūs esat viņas tēvs, vai ne?

Sofija. Ā-ā-pči!

*Sofija nokrīt uz grīdas. Vecā dāma spiedz.
Doktors Dūlītļs stīvē Sofiju atpakaļ uz sola. Abi
dže n t l m e ņ i aizdomīgi skatās un sačukstas,
dzirdami tikai: «...ser? ...ser! ...ser! ...ser?»*

Vecā dāma. Vai dieņi! Nabaga meitene! Viņai slikti! Kur mana ožamā pudelīte? Paģībusi! Paģībusi! Es, ziniet, ceļojumos arī vienmēr ģībstu. Diližansos tik drausmīgs gaiss. Šoreiz jau īpaši. Tā smaržo pēc zivīm! Tā smaržo pēc zivīm! Savādi. Kur te varētu būt zivis? Lūdzu! Paceliet viņai plīvuru un pielieciet pudelīti pie deguna!

Dūlītļs. Nē, nē! Pateicos! Viņai vajadzīgs tikai miers. Viņa ir līdz nāvei nogurusi. Es viņu ātri ierīkošu stūrītī. Tā. Nu būs labi, un, ja mēs tagad nerunātu, viņa aizmigtu. Nekas tā neatspirdzina kā miegs.

Vecā dāma. Plīvuru tomēr vajadzētu pacelt, lai viņa var dziļāk elpot.

Dūlītļs. Lūdzu, lūdzu, nē! Starp mums, viņai ir ne tikai īsas kājas. Mans nelaimīgais bērns ir ļoti neglīts un bezgala kautrējas. Viņai tā būtu katastrofa, ja nepazīstami cilvēki ieskatītos viņas sejā! Ticiet man! Katastrofa!

Vecā dāma. Ak, viņa nesaprot, ka jauna meitene ir skaista jau ar to vien, ka jauna. Neglītums nāk vēlāk.

Abi dže n t l m e ņ i čukstas un aizdomīgi vēro Sofiju.

Dūlītļs (*pieliecies Vecajai dāmai*). Vai jūs gadījumā nepazīstat šos abus kungus?

Vecā dāma. Jā, viens no viņiem ir Bridžestounas prokurors, un otrs — policijas priekšnieks.

Dūlītļs. Cik simpātiski un cienījami vīri!

Vecā dāma. Jā, īpaši policijas priekšnieks. Ļoti

enerģisks cilvēks. Viņa modrībai ne peles neizspruks,
kur nu vēl ļaundaris!

Dūlītis. Prieks dzirdēt.

Vecādam. Un, kad noziedznieks noķerts, viņš
no visiem sodiem dabū bargāko, jo Bridžestounas pro-
kuroru neviens advokāts neaizrunās. Kaut jel reizi kāds
būtu panācis soda mīkstināšanu. Nē un nē!

Kučiera balss. Tprūrū-ū-ū!

Dūlītis. Kas šī varētu būt par pieturu?

Vecādam. Liekas, «Zelta briedis». Te mainīs
zirgus. Es mazliet izkāpšu. Nelāgs gaiss. Jūs arī?

Dūlītis. Nē. Mums tas nav tik viegli.

Vecādam. Saprotu, saprotu. Jā, katram savs
krusts jānes.

Vecādam izkāpj. Viņai seko abidžentlmeņi.

Dūlītis. So-po-fi-pij! Šie abi vīri man nepatīk. Viņi
kaut ko nojauš. Paliec te un gaidi! Es pasekošu viņiem
un pavērošu, vai drīkstam ceļot ar viņiem kopā. U-pun
ne-pe-u-puz-tra-pau-cie-pies! (*Izkāpj no diližansa.*)

Devītā aina

Iebraucamās vietas sēta un lievenis.

Pāri sētai iet Grūdmūs-Velcjušs.

Grūdmūs-Velcjušs.

Ceļreiz ceļš ir doktors Dūlītis.

Ceļš plus ceļš ir doktors Dūlītis.

Nesanāk ne šā, ne tā.

Veltīgs pūliņš!

Ja no ceļa atņem ceļu,
Ja ar ceļu dala ceļu —
Pāri paliek doktors Dūlītls!
Dalu šā un dalu tā —
Veltīgs pūliņš!

*Grūdmūs-Velcjuš aiziet. Uz lieveņa parādās abi
džentlmeņi. Aiz stūra — doktors Dūlītls.*

Pirmais džentlmenis. Ka es jums saku, ser, lielceļa laupītāji! Par to nevar būt ne divu domu. Pārģērbšanās par sievieti ir vecs joks. Ievērojāt, cik biezs plīvurs sejai priekšā? Un kā viņš baidījās, ka to nepaceļ! Saderam, ka zem plīvura slēpjas Roberts Finčs, tas pats, kurš aplaupīja Tvainborovas ekspresi!

Otrais džentlmenis. Par to es nemaz nebrīnītos, ser. Un tas mazais resnais rīkļurāvējs varētu būt Džo Grešems, viņa partneris. Norunāsim tā — pēc vakariņām ieņemsim atkal savas vietas un izliksimies, ka neturam viņus nekādās aizdomās. Uz līdzenas vietas viņi neko neapsāks. Gaidīs, lai diližanss iebrauc mežā, un tad tikai revolverus laukā un — naudu vai dzīvību! — tā viņi parasti dara. Bet šoreiz nekas neiznāks. Mēs pasteigsimies pirmie. Jums ir līdzī ceļa pistoles?

Pirmais džentlmenis. Jā, ser.

Otrais džentlmenis. Vienu dodiet man. Kad es jums piebikstīšu, ser, raujiet Finčam plīvuru nost — un pistoli pie deguna! To resnīti uzņemos es. Tad apgriezām diližansu un ieliekam viņus tuvākā ciema ciemū!

Pirmais džentlmenis. Lieliski, ser.

Otrais džentlmenis. Tagad derētu iestiprināties.

Pirmais džentlmenis. Jā. Var gadīties, ka jāpielieto spēks.

Abi džentlmeņi ieiet pa durvīm.

Doktors Dūlītls aizskrien un pēc brīža nāk pāri skatuvei ar maisu uz muguras.

Dūlītls. Ne-pe-ņe-pem ļa-pau-na-pā, Sofij, ka es tevi tik rupji iegruđu maisā... ar visām drēbēm... mums jābēg. Viņi domā, ka mēs esam lielceļa laupītāji. Jāpazūd, kamēr nav par vēlu. Nekas. Nobraucām krietnu gabalu. (Aiziet.)

Klusumā rūc Lauvas un Tīgera vēderi.

Tad parādās viņi paši.

Tīģeris. Zini ko?

Lauva. Nezinu.

Tīģeris. Nē, nopietni! Ja mēs vēlreiz uzkulsimies tam divgalvim, es par sevi negalvoju.

Lauva. Ej nu, viņam pat neviena kārtīga šķiņķa nav.

Tīģeris. Pleciņš tev nebūtu labs diezgan?

Lauva. Būtu, bet nedrīkst. Doktors dusmosies.

Tīģeris. Doktors ir apaļš...

Lauva. Nu, vai zini!

Tīģeris. Nezinu.

Lauva. Tu esi jucis?

Tīģeris. Lai! Pirmo, kas ceļā gadīsies, ēdu nost. Un cauri!

Abi aizzogas uz to pusi, kur pazuda doktors Dūlītls un Sofija. Atskan neganta vistu kladzināšana.

Lauvas balss. Viņas kaujas!

Tīģera balss. Tiš, nepilnīgās! Tiš!

Lauvas balss. Knābsies?

Tīģera balss. Kas jums ko dara? Ne ceļu paprasīt nedrīkstēs!

Lauvas balss. Du-pull-la-pās!

Dzirdama Lauvas un Tīģera bēgšana. Atkal klusums.

Gandrīz pa zemi rāpdamies, uzvelkas Asinssuns, ģimdami viņam seko Higinss, Sargs un Fatima.

Fatima. Es beigta! Ka es tev saku, tas ronis nevarēja tik tālu aizbēgt! Ar savām pleznām!

Higinss. Besij...

Sargs. ...nejaucies...

Higinss. ...vīriešu...

Sargs. ...darīšanās!

Higinss. Tas ir...

Sargs. ...labākais...

Higinss. ...suns...

Sargs. ...visā Anglijā!

Higinss. Iet pa vējam...

Sargs. ...un pret vēju!

Higinss. Tas ir...

Sargs. ...labi?

Higinss. Tas nav...

Sargs. ...labi!

Fatima. Džordž, ka es tev saku, iesim mājās!

Higinss. Besij...

Sargs. ...nejaucies...

Higinss. Uz...

Sargs. ...priekšu!

Fatima. Dievs, neliec man nomirt, lai es sagaidu to dienu, kad Šeherezāda pakārsies vecu doršu ādās!

Visi aiziet pakaļ Asinssunim.

Desmitā aina

Dzīvžogs. Lauks. Pa gabaliņu putnubiedēklis.

Uznāk *D ū l i t l s* ar maisu, noliek zemē un atraisa galu.

D ū l i t l s. Kla-pāt e-pe-sa-pam!

S o f i j a (*izrāpjas no maisa*). Te-pe? Aiz iebraucamās vietas dzīvžoga?

D ū l i t l s. Jā. Visdrošāk paslēpties tepat. Nevienam nenāks prātā meklēt mūs tik tuvu. Man ir vēl kāda ideja. Aiz dzīvžoga pie slitas piesieti divi jājamzirgi.

S o f i j a. Un tad?

D ū l i t l s. Gan redzēsi. Zi-pir-gi-pi ju-pūs!

Z i r g u b a l s i s. Ka-pas sa-pauc mu-pūs?

Sa-pa-ki-pi tūlīt!

D ū l i t l s. Do-pok-to-pors Dūlitls!

Z i r g u b a l s i s. Esi sveicināts! Esi sveicināts, doktor Dūlitl!

D ū l i t l s. Vai jūs nevarētu man izpalīdzēt?

Z i r g u b a l s i s. Tev palīdzēt ir prieks!

Teve palīdzēt ir gods!

D ū l i t l s. Klausieties uzmanīgi! Es jūs atraisīšu. Jums klusi jāiziet no sētas. Dziļi un saredzami jāieimin pēdas uz ceļa pusi. Aiz vārtiem tikuši, skrieniet pa ceļu projām, cik ātri un tālu vien varat.

Z i r g u b a l s i s. Mēs skriesim kā zibens!

Mēs skriesim kā vējš!

D ū l i t l s. Sofij, drēbes tev kādu laiku nebūs vajadzīgas. Atpūties! (*Noņem Sofijai apmetni un cepuri.*) Es tūlīt! Pagaidi mani! (*Aiziet.*)

S o f i j a. Uff, beidzot! Kāda sodība — būt dāmai! Nabaga sievietes! Visu laiku drēbēs! Kā viņas to pa-

cieš? Kaut gan — cepurīte man izskatījās itin labi. Bet glītai sejai viss pietāv. Ai, Juksīt, manu Juksīt!

*Dzirdams, kā aiziet jājamzirgi.
Atgriežas D ū l i t l s.*

D ū l i t l s. Tas nu ir nokārtots. Viņi dzīsies pakaļ zirgiem.

S o f i j a. Cik tālu vēl līdz jūrai?

D ū l i t l s. Varu mazliet kļūdīties, bet kājām — apmēram divu dienu gājiens.

S o f i j a. Kājām? Divas dienas pa zemi? Tas nav iespējams! Ak vai! Ak vai!

D ū l i t l s. Pagaidi, Sofij, pagaidi! Gan jau kaut kā! Nevajag tūlīt ra-pau-da-pāt!

B r ē c i e n s aiz dzīvžoga. Viņi ir projām!

D ū l i t l s. Sa-pā-ka-pas!

Kņada, troksnis, rej suņi, zviedz zirgi.

B a l s i s aiz dzīvžoga. Kas? Roberts Finčs un Džo Grešems! Lielceļa laupītāji! Palīgā! Palīgā! Kur laupītāji? Divu zirgu nav! Pakaļ! Ātrāk! Pēdas ved uz vārtiem! Zirgos! Zirgos! Un diližanss? Kāds, pie velna, var būt diližanss?

Aizskan zirgu aulekši. Kņada norimusi.

V e c ā s d ā m a s bals. Jā, mana māte vienmēr sacīja: «Tu pārāk uzticies cilvēkiem, Džein!» Ko lai dara? Gadi iet, bet pie prāta nenāku. Un tam briesmīgajam laupītājam bija tik mīļa un sirsnīga seja. Būs jāpaliek «Briedī» pa nakti. Vai-ja...

Nokludz durvis. Klusums.

D ū l i t l s. Pro-po-ja-pām i-pir! Nu mums kādu laiciņu nekas nedraud. Varam domāt par tālāko ceļu.

*Pār dzīvžogu pabāž galvu Z i r g s.
Zirgam uz deguna acenes.*

Z i r g s. Kāpēc? Lai domā zirgs, tam liela galva. Labvakar, doktor!

D ū l i t l s. Mans vecais draugs no Padlebijas! Labvakar! Kā es tevi uzreiz nepamanīju?

Z i r g s. Nu jā! Visi jau redz tikai tos lepnos, tos jājamzirus. Kas tad mani, vecu kleperi? Neviens.

D ū l i t l s. Atvaino, lūdzu! Es pirmīt ļoti steidzos. Tikai tāpēc. Vai acenes kalpo labi?

Z i r g s. Diemžēl nē. Kādu dienu ecējot nokrita un pēc tam vairs labi nerādīja. Tagad esmu tikpat kā akls. Pazinu tevi drīzāk pēc balss. Un tu jau arī vienīgais runā zirdziski.

D ū l i t l s. Parādi! Kā tad! Stikli galīgi šķērsām. Citādi nekas. Tikai jāpagriež atpakaļ. Tūlīt to izdarišu.

Z i r g s. Man arī likās, ka vajag palabot. Aiznesu pie kalēja. Pakavus viņš liek labi, bet acenes... Vārdu sakot, pēc tam bija vēl sliktāk.

D ū l i t l s. Paraugies nu, kā tagad?

Z i r g s. Pavisam cita lieta! Redzu kā jauns kumeļš. Bet tu nemaz neesi mainījies! Tas pats apaļais vēderiņš un resnais deguns. Un katru zāles stiebriņu es varu saskatīt! Pat mēness gaismā! Tu nespēsi iedomāties, cik grūta dzīve tuvredzīgam zirgam! Ganībās to vien dari kā spļauj laukā meža ķiplokus, ko neredzēdams esi iekampis mutē. Un kas tas tev par kustomi? Āpsis?

D ū l i t l s. Nē. Ronis. Iepazīstieties. Sofija.

Z i r g s. Ļoti patīkami, cienītā.

S o f i j a. Priecājos, ser.

D ū l i t l s. Mēs izbēgām no cirka. Sofijai ir steidzīgas darišanas Aļaskā, un es pavadu viņu uz Bristoles jūras šaurumu. No turienes viņa nokļūtu Aļaskā pati saviem spēkiem, jo viņa ir lieliska peldētāja. Diemžēl pa zemi pārvietoties viņai ļoti grūti. Tik tikko tiekam uz priekšu.

Z i r g s. Bet es taču varu jūs aizvest! Saimnieks bija kunga prātā un aizmirsa mani izjūgt.

D ū l i t l s. Ka tev neiznāk nepatīkšanas.

Z i r g s. Nē. Viņš te palika pa nakti. No rīta būšu atpakaļ. Neviens neko nepamanīs. Kraujiet savu roni — atvainojiet, cienītā! Sēdiniet Sofiju ratos, un braucam!

D ū l i t l s. Vareni! Tev tiešām ir liela galva, vecais draugs! Nu redzi, Sofij! Nekad nevajag raudāt pirms laika. Pag! Bet ja mēs kādu satiekam? Mans cilindrs nesaderas ar zemnieku ratiem. O! Aizņemšos cepuri no putnubiedēkļa!

D ū l i t l s skrien pie putnubiedēkļa.

Z i r g s. Ņem vien visu biedēkli! Derēs man par atpakaļbraucēju. Ar tukšiem ratiem mani kāds mulķis var aizturēt. Ne jau visiem cilvēkiem ir tavs prāts un labā sirds.

Atgriežas D ū l i t l s ar putnubiedēkli.

D ū l i t l s. Tev, Sofij, vajadzēs list atkal maisā.

S o f i j a. Labāk maisā nekā par dāmu. Go-po-da-pa va-pārds!

Vienpadsmitā aina

Ceļmalā. Aiz dzīvžoga — lielceļš.

*Ceļmalā sakrituši Higinss, Sargs, Fatima un
Asinssuns.*

Fatima. To suni vajag nosist!

Higinss. Tu...

Sargs...nerunā...

Higinss. ...tā!

Sargs. Labākais...

Higinss. ...pēdu...

Sargs...dzinējs...

Higinss. ...visā...

Fatima. Blēdis viņš ir, ne dzinējs!

Asinssuns smilkst.

Fatima. Viņš vēl smilkstēs! Nosist!

Sargs. Nav...

Higinss. ...spēka.

*Skat zirga pakavi. Uzauļo Pirmais džentlmenis,
norauj Fatimai parūku.*

Pirmais džentlmenis. Ā, Robert Finč!

Fatima. Jūs esat dulls?

Pirmais džentlmenis. Piedošānu, cienītā!

Higinss. Katrs...

Sargs. ...kam prātā...

Higinss. ...uzbruks...

Sargs. ...godīgai...

Higinss. sievietei!

Asinssuns. Vau-vau-vau!

Pirmais džentlmenis. Vēlreiz atvainojiet!
Izbēdzis lielceļu laupītājs Roberts Finčs. Viņš bija pār-
gērbies par sievieti.

Fatima. Dod, mazākais, atpakaļ! Noplēš un neat-
dod!

*Pirmais džentlmenis pasniedz Fatimai parūku.
Fatima uzliek to atkal galvā.*

Pirmais džentlmenis. Šis ceļš ir bīstams.
Neiesaku te uzturēties.

Higinss. Mēs...

Sargs. ...jau...

Fatima. ...ejam! (*Parauj Asinssuni aiz saites.*) Nāc,
murmuli!

Visi aiziet.

*Pirmais džentlmenis aizauļo.
Iztālēm sāk skanēt divbalsīga dziesma.*

Klaudz pakavi, un rati ripo
Uz priekšu vien, uz priekšu vien!
Un kāda maza, zila zvaigzne
Mums visu ceļu līdzī skrien.

*Uzbrauc rati ar Dūlitlu un Sofiju.
Dūlitls un Sofija dzied.*

Pa mākoņiem pats mēnesspapus
Mums blakus brien un smagi toš.
Ak vai, bet ja nu mazai zvaigznei
Ar rīksti pakaļ mēness jož?

Cik mēnesspapus liels un dusmīgs!

Bēdz, mīlo zvaigžņu bērniņ, bēdz!

Un, ja tev nogurušas kājas,

Tad droši mūsu ratos lēc!

Zirgs. Nu jau drīz būsīm galā.

Dūlītis. Neesi piekūsis?

Zirgs. No labām gaitām nepiekūst.

Tuvojas steidzīga pakavu klaudzoņa.

Sofija. Va-pai!

*Sofija ienirst maisā. Doktors aizsien maisu un
uzmauc putnubiedēkļa cepuri dziļi pār acīm. Uzjāj
Pirmais džentlmenis.*

Pirmais džentlmenis. Jūs nesatikāt uz ceļa
resnu vīru un sievieti biezā plīvurā?

Dūlītis. Ievietot tiesā vīreli? Dies' pas'! Nē, nē!
Maisā man veprēns. Es no tirgus braucu.

Pirmais džentlmenis. Es prasu, vai jūs
kādu satikāt?

Dūlītis. Patika jau, patika! Vai dieviņ! Kā nu ne!
Tos pigorus! Nenosmieties!

Pirmais džentlmenis. Kurlsi esi, vai, vecais
lops?

Dūlītis. Nē, skops gan neesmu, tikai taisnīgs.
Pagājušā gadatirgū es Sīmani cienāju, šogad bija viņa
kārtā. Vai tāpēc es skops?

Pirmais džentlmenis izgrūž niknu rēcienu.

Cienīts kungs tāds kā dusmīgs? Runājiet diktāk, cienīts kungs, es slikti dzirdu.

Pirmais džentlmenis. Rressnu vvīrru un ssievvieti biezā pllvūrā rredzējāt?

Dūlītis. Tos gan, cienīts kungs, tos gan! Labu gabalu atpakaļ. Džentlmenis cilindrā un tāda mīlīga kundzīte. Tecīņus vien skrēja! Tecīņus vien!

Pirmais džentlmenis. Paldies! (*Pasviež Dūlitlam monētu un jāj projām.*)

Dūlītis. Kundzīte bija pavisam aizesusies! Nez kur šie tā skrēja? Jūs viņus panāksiet, cienīts kungs! (*Pagaida un, kad pakavu klaudzoņa vairs nav dzirdama, sien maisu vaļā.*) Brie-pies-ma-pas ga-pa-ra-pām!

Sofija. Ne-pē! Mani nervi to netur! Kad jel mēs būsīm galā?

Zirgs. Ceļš beidzas. Tālāk es vairs nevaru. Rati par veciem. Te ir dziļas smiltis un akmeņi. Tad gan saimnieks būtu nikns, ja es salauztu ratus. Viņš jau man lādzīgs, bet ar mēru. To mazo gabaliņu līdz jūrai varbūt kājām. Dzirdat? Viļņi šalc!

Sofija. Šalc! Ak, un kaijas! Jūras gaiss! Brīvība!

Dūlītis izceļ no ratiem Sofiju, apmaina cepures un ieslien ratos putnubiedēkli.

Dūlītis. Paldies, draugs!

Sofija. Pateicos, ser, jūs bijāt ļoti laipns.

Zirgs. Nav par ko! Lai jums la-pa-bi-pi kla-pā-jas-pas!

Dūlītis un Sofija aiziet.

Zirgs apgriežas un rikšo atpakaļ. Klaudz pakavi. Uzjāj

Pirmais džentlmenis.

Pirmais džentlmenis. Vecais blēdi! (Norauj putnubiedēklim cepuri.) Ā-ā-ā! Tas ir bijis viņš pats. Nu pagaidi, Robert Finč! To es tā neatstāšu.

Džentlmeņa zirgs salecās, izsviež viņu no segliem un aizriķšo līdzī vecajam zirgam.

Džentlmenis sēž uz ceļa.

Pirmais džentlmenis. To es tā neatstāšu, Robert Finč!

Divpadsmītā aina

Krasta klintis.

Doktors Dūlītis uznes Sofiju apmetnī un cepurītē.

Dūlītis. Be-pei-dzo-pot!

Sofija. Ju-pū-ra-pa! Kā sitas viņi pret klintīm! Juksīt, manu Juksīt! Doktor! Ak, es laimīgā! Jūra!

Dūlītis. Redzi nu! Un tu vēl uztraucies! Kaut kā jau viss vienmēr nokārtojas!

Parādās Policists un zogas viņiem klāt.

Sveicini vīru un bērniņus! La-pai-mi-pī-gu-pu ce-pe-ju-pu!

Doktors Dūlītis iesviež Sofiju jūrā. Pie viņa kājām paliek apmetnis un cepurīte.

Tas darbiņš nu padarīts!

Noklikšķ roku dzelži. *P o l i c i s t s* piekēdē doktora roku pie savējās.

P o l i c i s t s. Jā. Jūs esat apcietināts nozieguma vietā.

D ū l i t l s. Par ko? (*Rausta dzelžus.*) Laidiet mani vaļā!

P o l i c i s t s. Par savas sievas noslepkavošanu.

D ū l i t l s. Atvainojiet, esmu vecpuišis.

P o l i c i s t s. Jo ļaunāk! Ja visi vecpuiši sviedīs jūrā sievietes...

D ū l i t l s. Tā nebija sieviete!

P o l i c i s t s. Ak tā gan? Un šī ir kādas vecas silķes cepurīte, vai ne? Cietumā pastāstīsiet. Mums patīk pasaciņas.

D ū l i t l s. Piedodiet, man nav laika iet uz cietumu! Es negribu nokavēt diližansu.

P o l i c i s t s. Nu, vai ziniet! Tik aukstasinīgu negēli es redzu pirmo reizi mūžā! Slepkaivot ir laiks, cietumā sēdēt nav laika. Vajadzēs vien izbrīvēt kādu brītiņu.

D ū l i t l s (*rausta dzelžus*). Laidiet mani vaļā!

P o l i c i s t s. Vēl ko negribējāt? Sakiet visu pie viena!

Klintīs parādās G r ū d m ū s-V e l c j ū s un, redzēdams doktoru Dūlitlu nepatīkšanās, nāk tuvāk.

D ū l i t l s. Jā, gribu pārbaudīt jūsu nervus. Esmu ārsts.

P o l i c i s t s. Protams. Pats savām acīm redzēju, kāds jūs esat ārsts.

D ū l i t l s. Jums sen jau ir halucinācijas?

P o l i c i s t s. Kādas halucinācijas?

D ū l i t l s. Atskatieties! Ko jūs redzat?

Policists. Zvēru ar divām galvām.

Dūlītis. Es redzu klintis, debesis un jūru. Neko vairāk. Toties jūs pats savām acīm redzat zvēru ar divām galvām. Jūs sen jau redzat zvērus ar divām galvām?

Policists. Nnē. Pirmo reizi.

Dūlītis. Arī bīstami.

*Dūlītis rāda zīmes, lai Grūdmūs-Velcjūs iet projām.
Grūdmūs-Velcjūs paslēpjas klintīs. No otras puses
uznāk Tīģeris un Lauva.*

Policists. Bēgam! Ātrāk!

Dūlītis. Kas tad nu?

Policists. Tīģeris! Lauva!

Dūlītis. Nomierinieties! Mēs neesam džungļos, bet Anglijā. Te nav nekādu tīgeru un lauvu.

Policists. Jūs neredzat?

Dūlītis. Ko tad?

Policists. Tīģeri un lauvu!

Dūlītis. Un jūs redzat? Pats savām acīm?

Policists. Nnē...

Dūlītis. Bet jūs redzējāt, kā es iesviežu jūrā sievieti?

Policists. Nnē...

Tīģeris un Lauva pienāk klāt, sāk apošņāt Policistu.

Tīģeris. Sve-pei-ki-pi!

Lauva. Be-pei-dzo-pot pa-pa-na-pā-ca-pām! (Ierēcas.)

Policists (rausta dzelžus). Laidiet mani vaļā!

Dūlītis. Ārsts nedrīkst laist vaļā ārprātīgu cilvēku!

Policists. Viņi mani aprīs!

Dūlītis. Kas aprīs?

Policists. Tīģeris un lauva!

Dūlītis. Atkal jūs sākat?

Tīģeris. I-pi-de-pe-ja-pa!

Lauva. Dri-pīkst?

Dūlītis. Ne-pē! Nekādā gadījumā.

Tīģeris. Vienu mazu gabaliņu!

Lauva. Stilbiņu!

Tīģeris. Mīkstumiņu!

Lauva. Visu ceļu neesam ēduši.

Tīģeris. Bads plēš vēderu pušu!

Dūlītis. Pa-pa-zu-pū-die-piet!

Tīģeris, Lauva. Zu-pū-da-pam.

Lauva atkāpdamies rēc.

Policists. Laidiet mani vaļā!

Dūlītis. Man nav tiesību.

Tīģeris un Lauva pazuduši.

Policists. Laidiet! Es vairāk tā nedarišu!

Dūlītis. Goda vārds? Labi. Šoreiz lai paliek. Sprādzējiet dzelžus vaļā.

*Policists sprādzē dzelžus. Parādās Sargs un
Fatima. Higinss velk saitē Asinssuni.*

Dūlītis. Uzmaniību! Liecinieki. Neizrādiet, ka esat slims. Citādi mums abiem būs nepatīkšanas.

Higinss. Te...

Sargs. ...ir...

H i g i n s s. ...jūra.

S a r g s. Tālāk...

H i g i n s s. ...vairs...

S a r g s. ...nav...

H i g i n s s. ...kur...

S a r g s. ...iet!

F a t i m a. Mēs būtu pareizāk darijuši, meklēdami
toni pie Blosoma un resnās Šeherezādas.

S a r g s. Mistrs...

H i g i n s s. ...Dūlitls.

S a r g s. Policija!

F a t i m a. Jūs te neredzējāt kādu roni?

D ū l i t l s. Roni?

P o l i c i s t s (bēgdams). Neko es neesmu redzējis,
nekādus roņus! Nekādas sievietes! Nekādus tīgerus!
Ha-ha! Vecas silķes cepurīte!

H i g i n s s. Traks!

F a t i m a. Ja viņš ir dulls, ko viņš neārstējas?

S a r g s. Brauksim...

H i g i n s s (nosviež Asinssuņa saiti). ...mājās.

F a t i m a (iesper Asinssunim ar kāju). Murmulis!

H i g i n s s (Dūlitlam). Jūs arī?

D ū l i t l s. Jā. Pēc brīža. Es vēl mazliet pakavēšos
krastā. Tik skaista rītausma pār jūru.

F a t i m a. Puķu Gustiņš!

Fatima, Sargs un Higinss aiziet.

A s i n s s u n s. Pie-pie-do-pod!

D ū l i t l s. Ko-po?

A s i n s s u n s. Ka satikāties.

D ū l i t l s. Nebēdājies! Sofija ir jūrā un droši vien
jau lielā gabalā.

A s i n s s u n s. Jā. Sofija ir projām, un es vairs
neesmu labākais pēdu dzinējs Anglijā.

D ū l i t l s. Esi gan. Vislabākais un viskrietnākais.
Padomā vien!

A s i n s s u n s (*padomā un sāk dziedāt*). Kas man slava
un gods?

D ū l i t l s. Kas tev slava un gods?

A s i n s s u n s. Un glaudīta mugura?

A b i. Ak!

A s i n s s u n s. Laimes lielākas nav.

D ū l i t l s. Goda lielāka nav.

A s i n s s u n s. Kā dāvināt brīvību!

A b i. Ak!

*Pienāk Lauva, Tīģeris un Grūdmūs-
Velcjš.*

Grūdmūs-Velcjš. Brīva saule un gaiss,
Brīva jūra un vējš!

Lauva. Brīvi ceļi ved tālumos.

V i s i. Ak!

V i s i. Lai tos ceļus var iet,

Lai tos viļņus var skriet.

A s i n s s u n s. Jāprot pazaudēt pēdas!

V i s i. Ak!

*Dejodami aiziet. Lauva norauj parūku un
pavicina publikai.*

B E I G A S

PAPĪRA ZIRDZIŅŠ

Viencēliens
pēc Milana Pavlika motīviem

DARBOJAS

Karalis

Princese

Jokdaris

Princis

Zilais Princis

Burti

Pele

Papīra Zirdziņš

Dekorāciju vietā — gluds neitrālas krāsas fons. Aizslietņa malā tieši uz šķērskoka pusgulus, pusstāvus nevērīgi nomesta pasaku grāmata. No grāmatas ar kājām uz augšu izlien

K a r a l i s. Pietupstas, novelk zābaku un purina.

K a r a l i s. Atkal zvaigzne zābakā!
Tā iet, ja kājām gaisā
Visu nakti jāstaigā.
Ai, tulzna pušu! Ai, sāp!

No grāmatas izlien P r i n c e s e.

P r i n c e s e. Mīļo paņņ, kas tev kaiš?

K a r a l i s. Kas kaiš? Kas kaiš? Kā tādu laiž
Pie grāmatām? Ja paņemt prot,
Tad jāprot nolikt!

P r i n c e s e. Ak, varbūt bērniņš nesaprot...

Tik mīļu meitenīti
Gan nevar turēt aizdomās,
Ka tīšām un par spīti
Ar kājām gaisā mestu mūs...

K a r a l i s. Kā tad! Uz vienu roku jūs!

Kas jums par bēdu,
Ka šitāds vecis Piena Ceļā
Samērcējis pēdu!
Ka man būs klepus! Iesnas būs!
Un cūciņa turklāt!
Nevienam te nav manis žēl,
Es iešu labāk pastaigāt.

(Apgriežas uz rokām un iet projām.)

Princese. Bet papucīt! Ar kājām gaisā!

Karalis nostājas uz kājām.

Karalis. Ak, lūdzu atvainot!
Pie kā tik visa cilvēkam
Nav vecumdienās jāpierod.

(Aiziet aiz grāmatas, dzirdama tikai viņa balss.)

Princese. Tā esot meita! Išiāss!
Lumbago!
Rūgtās asarās
Rit mana mūža dienas.
Pat tēvs pret mani netaisnīgs
Un drauga nav neviena.

Kūleņus mezdams, parādās Jokdaris.

Jokdaris. Bet es?
Princese. Ko tu?
Jokdaris. Vai neesmu?
Princese. Ak, tu par visu smeļies...
Jokdaris. Kad papīrs raud, tad papīrs šķīst.
Nē, Princesīt, tā neiet!
Nu saņemies! Tev kāzas drīz.
Tavs Princis tevi nepazīs,
Ja noraudāsi galvu nost.
Nē... Raud vēl trakāk... Tīrais posts!
Princese. Vienalga man. Pagalam viss.
Mans Princis mani atstājis.
Jokdaris. Tu kaut ko jauc. Tas nevar būt.
Princese. Ne viņu redz, ne viņu jūt
Jau trešo dienu...
Jokdaris. Gadīties
Var darīšanas kādas.

Princese. Nē, nevar...

Jokdaris. Rozes aplaistīt —

Vai tās nav darišanas?

(Izvelk no grāmatas lejkannu un rožu krūmu ar saknēm gaisā,
noliek Princesei priekšā. Viens zieds nolūzis.)

Princese. Ai, puķīt, rozīt mana!

(Darbojas ap rožu krūmu un Jokdari vairs neievēro.)

Jokdaris (sauc grāmatā). Klau! Princi! Princi!

Atsaucies!

Princis (grāmatā). Kas ir? Ko tu te klaigā?

Jokdaris. Nāc žigli!

Princis. Labāk paprasi,

Vai vispār varu staigāt!

(Izlien no grāmatas ar norautu kāju padusē.)

Jokdaris. Apžēliņ! Kāja!

Princis. Redzi nu.

Tas skuķis plēsa grāmatu

Un norāva. Vai drīkstu es

Tā ierasties pie Princeses?

Jokdaris. Nē, kur tev prāts! Tāpat jau raud.

Bēdz grāmatā!

Princis pazūd grāmatā.

Vēl kāja

Pie visām mūsu bēdām klāt!

Princese. Vēl kāja? Kāda kāja?

Jokdaris. Ja gribi — vari ticēt, ja gribi — neticēt:

Bet mājiņa uz vistas kājas sāka olas dēt.

Pa visu mežu māja
No priekiem kladzināja
Un dejoja, un lēkāja
Uz savas vistas kājas.

Un bāza galvu ragana pa logu laukā rāties:
— Ko ālējies kā negudra, vai nevari reiz stāties?

Man krīt no galda trauki!
Man šķīst no pannas tauki!
Es palikšu bez brokastīm.
Un tas nemaz nav jauki! —

Bet brīnumputns sacīja: — Ko līdz tev olas dēt,
Ja nemāki un nezini, kā olas izperēt? —

Un nokaunējās māja
Uz savas vistas kājas.
Jo, kā lai olu izperē,
To māja nezināja.

Vēl brīnumputns sacīja: — Lai visi kopā nāk,
Nem katrs vienu olu un tūdaļ perēt sāk! —

Gan lācis rūca pikti,
Vilks zobus grieza dikti,
Un ragana tā šķendējās,
Ka visiem kļuva slikti.

Bet ko tu darbam darīsi? Bij jāpadara vien.
Un dusmīgi šie perēja, līdz beidzot kādudien

Pa piparkūku mājiņai
No olām šķīlās glīti.
Man arī tika gabaliņš,
Ko atnest princesītei.

(Sniedz Princesei piparkūku.)

Princese *(smejas)*. Paldies! Vai šito ragana
— Vai lācis izperēja?

Jokdaris. Nē, vilks.

Princese (*izliekas sabijusies*). Ak šausmas!

Uzskrien Karalis.

Karalis. Palīgā!

Jokdaris. Kas noticis?

Karalis. Man skrēja...

Man skrien... tas nezvērs... tūlīt būs...

Prom — grāmatā! Viņš apris mūs!

Karalis un Princese ar rožu krūmu iebēg grāmatā.

Jokdaris noslēpjas. Uzskrien Pele.

Pele. Es — šņik! Es — šņak!

Es aso zobu trišu,

Un Karali man dodiet šu'!

Es viņu — ap!

Es viņu ap-ēdišu!

Es ap-un-ē-un-dī-un-šu!

Viņš diezgan vājš,

Bet var jau speķi piekost

Un uzdzert krē-un-ju-un-mu!

To Karali

Ar visu zelta kroni

Es ap-un-ē-un-dī-un-šu!

Kur Princese,

Kam zivju eļļa netik,

Bet šo-un-ko-un-lāde vien?

Es viņu — ap!

Es viņu ap-ēdišu!

Būs — šņik! un Pelei saldēdiens!

Parādās Jokdaris.

Pele. Tu-re? Tu-dzē?
 Tu-ji, kur viņi spruka?
 Jokdaris. Uz mežu, pelīt.
 Pele. Ak tad tā?
 Uz me-un-žu!
 Un kas lai būtu iekšā
 Tik biezā grā-un-ma-un-tā?
 Jokdaris. Tur iekšā? Galīgi nekas.
 Tur tikai bērniem pasakas.

No grāmatas izkrīt Karaļa kronis, atskan «Ak!» un «Vai!», pabāžas roka un paķer kroni, bet Pele to jau redzējusi.

Pele. Šie-ak? Šie-vai?
 Šie grāmatā grib glābties?
 Bet es to grā-un-ma-un-tu
 Pa la-un-pai,
 Pa lapai sagrauzīšu,
 Es sa-un-grau-un-zī-un-šu!

Pele metas grāmatā un sāk grauzt. No grāmatas izskrien Karalis, Princese, Burti.

BurtsA. Āāā!
 BurtsO. Oooo!
 BurtsL (mēms no bailēm).
 BurtsR. Rrrr!
 BurtsI (pārbijies). Īīī!
 BurtsT }
 BurtsS } (abi reizē). Tss!

Burti sastingst.

Karalis. Glāb, Jokdari! Jebkuru balvu
Tev došu!

Jokdaris. Iebelz man pa galvu!

Karalis. Kāpēc?

Jokdaris. Varbūt man kaut kas labs
Tad prātā ienāks.

Karalis iesit Jokdarim pa galvu.

Jokdaris (domīgi). Ko tas dos...
Vēl!

Karalis iesit Jokdarim atkal.

Jokdaris. Tas būs veltīgi... Nu, trešo!

Karalis iesit Jokdarim pa galvu trešoreiz.

Jokdaris. Es zinu! (Kliedz pilnā kaklā.)
Runcis zābakos!

*No grāmatas izšaujas Pele. Princese spiegdama krīt
ģibonī.*

Pele. To-Run! To-ci! To Runci nē!

Jokdaris. Jau zābakos un cepurē
Cik braši nāk! Cik stalti nāk!
Par visiem runčiem varenāks
Mans Runcis — peļu puncis!

Pele. Es-ap! Es-ēē! To nē!

(Bēg.)

Jokdaris. Kis-kis-kis-kis!

Peles spiedziens aizskan tālumā.

Karalis. Uff! Uzvarējis Karalis
Jau atkal niknā cīņā!

(Ierauga nekārtīgā bariņā stāvošos Burtus.)

Un jūs? Tā esot armija?
Vien grūstīties un mīnāties
Jūs mākat!
R! Liec rindās stāt!
B! Bungas bundzināt!
O! Padod ordeņus,
Lai apbalvoju varoņus!

(«O» ieber Karalim sauļā ordeņus.)

Viens — divi! Soļos, marš!
Uzvarēts ir lielais karš!

*Burtu karaspēks iesoļo grāmatā.
Karalis piesprauž sev ordeni.*

Jokdaris *(pastiepj roku)*. Man arī!

Karalis. Tev, dīkdieni? Ko tu te dari?
Ej atved Runci! Gribam dot
Mēs viņam ordeni.

Jokdaris aiziet pie grāmatas.

Kaut gan
Tas labāk piederētos man...

(Piesprauž sev otru ordeni.)

Un arī pelnīts. Ko tad šis

Tik varonīgu paveicis?

Neko.

(Piesprauž sev trešo ordeni.)

Es uzvarēju pats.

Vēl vienu!

(Piesprauž sev ceturto ordeni.)

Majestātisks skats!

Nāc, meitiņ, paraugies!

(Redz, ka Princese guļ zemē.)

Nudien

Guļ gībonī! Par katru nieku

Gar zemi vien! Gar zemi vien!

Ja ceri vecumdienās prieku

No sava bērna sagaidīt,

Tad velti... Celies, ka tev saka!

Princese paklausīgi ceļas.

Princese. Bet Pele?

Karalis. Skaties! Kas te spīd?

Princese. To Peli...

Karalis. Es padzinu. Ja viņa atkal
Te rādīsies, tad galva nost!

Atgriežas Jokdaris.

Jokdaris. Ai, valdniek! Runcis zābakos
Pagalam. Kāds ir izplēsis
No grāmatas to pasaku
Par Runci. Redzi, tas ir viss,
Kas mums no Runča palicis.

(Rāda Karalim zābaka zoli ar papēdi un piesi.)

Karalis. Bet tad jau Pele...

Jokdaris. Drīz būs klāt.

Princese iekliež un ģībt.

Karalis. Beidz ģībt!

Princese pieceļas.

Tu, Jokdari, ar steigu
Skrien meklē! Ja ne Runcis pats,
Tad kaut vai astes gals vai acs
Mums ir ko Pelei parādīt.
Ej gādā! Citādi mums beigas.

Jokdaris pazūd.

Tāpat tas muļķis neuzies
Ne runča ūsu! Tik vien ir
Kā lielā mute — nīrgāties
Un pļāpāt, ka vai mēle kalst.
Man pietiek. Briesmās karaļvalsts.
Hei, bungas! Trauksmi rībināt!

No grāmatas sāk skanēt bungu rīboņa.

Un, kamēr nav vēl Pele klāt,
Mēs paši bēgsim.

Princese. Mīļo tēt,
Bet karaļvalsts bez mums ies bojā!

Karalis. Nav laika runāt. Ātrāk projām!
Tev tikai valsts. Ka tēvs iet bojā,
Tas tev vienalga!

Princese. Kur tad mums,
Pēc tavām domām, patvērums
No Peles rastos?

Karalis. Varam mēs
Bēgt kaut vai vecās avīzēs
Vai īres kvītīs.

Princese. Dari to.

Karalis. Un tu?

Princese. Pie savām rozēm palikšu.
Ja karaļvalsti stundā bargā
Pats karalis vairs negrib sargāt,
Tad meita stāvēs te un kritīs.

Karalis. Vai ģībonī?

Princese. Par mani smieties
Tev dūšas diezgan.

Karalis. Ejam. Pietiek.
Gan kāds šo valsti nosargās.

Parādās Jokdaris.

Jokdaris. Jā. Tu.

Karalis. Es?

Jokdaris. Diženi un droši
Pats valdnieks baltā zirgā jās.
Degs viņa ordeņi tik spoži,
Ka Pele kļūs uz vietas akla
Un bēgs. Un šausmās lauzīs kaklu!

Karalis. Tie ordeņi nemaz nav mani.
Es tikai tāpat piespraudos,
Lai nesaburzās.

(Norauj ordeņus un dod Jokdarim.)

Valkā tos
Uz veselībām! Nav man vaļas.
Un arī balta zirga nav.
Bet, protams, protams, kas tev daļas!
Tu tikai zirgojies!

Jokdaris. Tad ļauj
Man karaspēku pulcināt.
Vai tava armija vairs nevar
Ne nieka pelei pretī stāt?

Karalis. Ja tev nav padoma, tad klusē.
Jau trīsdesmitā lapaspusē
Man visu karaspēku Pūķis
Ir aprijis.

Jokdaris. Tad lai nu Pūķis
Rij Peli.

Princese. Ak! Pagalam es!
Ak, Pūķim garšo princeses!

(Ģībst.)

Karalis. Beidz! Kaut vai piecas minūtes
Tu vari negībt!

Princese atslieņas taisni.

Karalis (Jokdarim). Apvaicājies,
Nu, tu jau saproti... Ja viņam
Nav, teiksim, gluži ciemos jāiet,

Vai nejutas viņš, teiksim, slikti,
Tad varbūt viņam labpatiktos
Mums laipni izpalīdzēt?

Jokdaris iebāž galvu grāmatā.

Jokdaris. Labdien!
Kā klājas Pūķa kungam? Kāpēc
Es jautāju? Nu tāpat vien,
Aiz draudzības... Vai! Ļoti sāpēja?
Un sāp vēl tagad? Piedodiet,
Ka iztraucēju. Varbūt uzlikt
Jums kompresi? Pie velna iet?
Jā, lūdzu! Vēlreiz piedodiet.

(Iznirst no grāmatas.)

Karalis. Nu?

Jokdaris. Velti. Pūķim visu asti
Un abas pakaklājas arī
Tā meitene ir atkal...

(Bēdīgi rāda plēšanu.)

Karalis. Kas tik
Nav jāpiedzīvo... Ko nu darīt?
Saukt trešo dēlu?

Jokdaris. Trešais dēls
Ar zīmuli tā sašvikāts,
Ka taisni paskatīties žēl.
Ne viņam galvas vairs, ne roku.

Karalis. Bet mūsu Princis? Kur tev prāts,
Ka neiedomājies tūlīt?

Jokdaris. Viņš, valdniek... kā to pasacīt...
Ir nevesels...

- Karalis. Tad grāmatā
Vēl prinču diezgan.
Pasauc kādu
No citas pasakas.
- Jokdaris. Jā, jā!
Man liekas, es jau vienu redzu.
Au-ūu! Princi! Jūs! Jā, jūs!
Nē, lūdzu, nebēdziet aiz burtiem!
Jums tūdaļ ciņā jāiet būs.

No grāmatas iznāk Zilais Princis.

- Zilais Princis. Man? Ciņā? Jūs gan kaut ko jaucat.
Jums ir viens princis. Pašiem savs.
Kamdēļ jūs viņu nepasaucat?
- Karalis. Nē. Sagadījies tā, ka nav
Mums prinča. Saslimis.
- Zilais Princis. Bet toties
Man pašam sava princese,
Un netaisos es ciņā doties
Par citām.
- Karalis. Jūsu princesei
Gan tāpēc gabals nenokritīs.
- Zilais Princis. Man nokritīs. Un jūsu meita...
Jūs labāk apskatieties vien,
Cik viņai saburzīta kleita,
Un pati...
- Karalis. (*Princesei*). Tava ģībšana
Pie visa vainīga! Neviens
Mūs negrib aizstāvēt!
(*Princim*.) To meitu
Jūs varat neņemt. Es jums dodu
Puskaraļvalsts!

Zilais Paldies par godu
Princis. Un uzticību. Man ir pašam.
Karalis. Viss pašam!
Zilais Neteikšu, ka viss,
Princis. Man zirga nav. Un cīnīties
Bez zirga nevar.
Karalis (*Jokdarim*). Meklē! Ašāk!

Jokdaris skrien pie grāmatas.

Zilais Starp citu, esmu noguris.
Princis. Nupat vēl pieveicu pēc kārtas
Trīs pūķus.
Karalis. Tad jau Pele jums
Būs tīrais nieks.
Zilais Ko? Es un pele?!
Princis. Tas... tas ir goda aizskārums,
Kas brēc pēc asinīm. Kur cimds?
Uz divkauju!
Karalis. Bet tā ir Pele,
Kas pūķus ēd.
Zilais Lai viņa ēd
Princis. Kaut pankūkas! Neviens mans neliks
Iet cīņā ar nieka peli!

Parādās Jokdaris.

Jokdaris. Ak, valdniek! Zirgi izplēsti
Līdz pēdējam! Es atradu
Vien kādu vecu laikrakstu
To lapaspušu vietā.
(*Sāk locīt laikraksta lapu.*)

Zilais Tā tad
 Princis. Jūs redzat — iespējas nekādas
 Ar jūsu peli cīnīties.
 Es iesaku jums lamatas
 Vai kaķi.
 Karalis. Ne bez pamata
 Vien nopūsties un brīnīties
 Par jauno paaudzi mēs varam.
 Ne centības, ne cīņas gara!

*Jokdaris tikmēr no laikraksta salocījis papīra zirdziņu
 un piestumj to Zilajam Princim.*

Jokdaris. Zirgs, jūsu augstība.
 Zilais Šis te?
 Princis. Kaut kāda veca avīze
 Par zirgu man?
 Jokdaris. Kā? Vai nav glīts?
 Es tiešām centos salocīt,
 Cik labi pratu.
 Zilais Ko nu kurais
 Princis. Par labu atzīst. Kāpšu es
 Vien tādā zirgā, kas prot runāt.
 Papīra
 Zirdziņš. Es protu, princi!
 Avīzes, kā zināms,
 runā ļoti gari un pamatīgi.
 Zilais Jā? Un vari
 Princis. Tu cīnīties?
 Papīra
 Zirdziņš. To vien tik daru.
 Ja jūsu pilij, teiksim, jumts
 Ir sācis tecēt — nav ko skumt.
 Jūs rakstāt avīzei...
 Zilais Paldies.
 Princis. Es jokus saprotu un cienu,

Zilais Bet ilgāk vairs te kavēties
Princis Es nevaru. Ar labudienu!
Princese. Ai, princi! Es jums rozi došu
 Visskaistāko...
Zilais Man pietiek rožu
Princis. No pašam savas princeses.

*Iztālēm dzirdama Peles balss: «Es-ap! Es-ē! Es visu ap-!
Es visu -ē! Vissu!»*

Karalis. Nu! Dzirdat? Vissu! Ne vien mūs,
 Bet jūs un «pašam princesi»!
 (Princesei.) Ej grāmatā! Te kauja būs.
 Lai tu mums negībsti pa kājām.

(Iestumj Princesi grāmatā un iebēg arī pats.)

Jokdaris. Ātrāk, princi! Pele nāk!
Papīra Zirdziņš. Kaujā! Kaujā!
Jokdaris. Kāpiet zirgā veicīgāk!
Papīra Zirdziņš. Kaujā! Kaujā!
Zilais Princis. Ai, kāpēc es tik drošsirdīgs...
Papīra Zirdziņš. Kaujā! Kaujā!

(Jokdaris piestumj Zilo Princi pie Zirdziņa.)

Zilais Princis. Kā visi mani stumdīt drikst?
Papīra Zirdziņš. Kaujā! Kaujā!

(Princis jāj ar Zirdziņu aiz grāmatas, Zirdziņš pretojas.)

 Kurp jūs mani dzenat,
 princi? Kaujā! Kaujā!
Zilais Slēpnī dzenu. Uzglūnēt.
Princis. Zirgam nav ko taujāt.

Zirgam jādara, ko liek
Viņa kungs un pavēlnieks!

(Aizjāj aiz grāmatas. Uzskrien Pele.)

Pele. Kur Runcis zā-?
Kur Runcis ba-?
Kur Runcis zā-un-ba-un-kos?
Lai panāk šu!
Es Runci ap-!
Es Runci ē-!
Es Runci ap-un-ē-un-dī!
Es Runci -šu!

No slēpņa izjūno Zilais Princis uz Zirdziņa.

Papīra Zirdziņš. Nekāda šu. Uz cīņu nāc!
Pele. Kas-tu? Kas-tāds?
Papīra Zirdziņš. Nu, princi, runājiet!
Zilais Princis. Tu ru...
Papīra Zirdziņš. Visdrosmīgākais princis iet
Ar tevi cīņā.
Pele. Jūs gribat cī-?
Jūs gribat nī-?
Jūs gribat cī-un-nī-un-ties?
Ka zobu trišu!
Ka princi šņik!
Ka princi šņak!
Ka princi ko-un-dī-un-šu!
Ka princi rišu!

Zilais Jūs mani šņik? Nē, Peles kundze,
Princis. Te noticis kāds pārpratums.

(Nolec no Zirdziņa un bēg uz grāmatu.)

Papīra Jūs bēgat, princi?
Zirdziņš. Kauns un negods!
Zilais Šis zirgs te naidu ceļ starp mums.
Princis. Bet ticiet man — tas neizdosies!

(Iebēg grāmatā.)

Papīra Vai, princi...
Zirdziņš. Kas nu kaujā dosies?
Pele. Viens princis pie-!
Viens princis -veikts!
Dod šurpu nā-un-ko-un-šo,
Kam vairāk dūšas!

Papīra Es pats ar tevi cīnīšos.
Zirdziņš.
Pele. Šis ērms no pa-?
Šis ērms no -pī-?
Šis ērms no pa-un-pī-un-ra
Tas drošais būšot?

Papīra Jā, es tas būšu! Aizstāvies!
Zirdziņš.
Pele. Tev šņik! Tev šņak!
Tev slikti ies!
Pats aiz-un -stā!
Pats stā-un-vies!

Pele metas Papīra Zirdziņam virsū, cīnīdamies abi pazūd aiz grāmatas. Dzirdama tikai Zirdziņa zviegšana un Peles spiedzieni, tad ribiens un — klusums. No grāmatas iznāk Karalis, Prince, Princis ar norauto kaju padusē, Zilais Princis, Burti.

Karalis. Pagalam zirdziņš, mūsu glābējs.
 Princis ar norauto kāju. Nu mums vairs nelīdzēs nekas.
 Zilais Princis. Tad nav ko plāpāt. Žiglāk jābēg!
 Princese. Ardievu, dzimtās pasakas!

Parādās Papīra Zirdziņš.

Papīra Zirdziņš. Kāpēc ardievu?
 Princese. Zirdziņ! Tu?
 Papīra Zirdziņš. Jā. Kaktā bija lamatas,
 Un tur es viņu iedzinu,
 To jūsu peli.
 Karalis. Jokdari,
 Kur mani ordeņi? Es, liekas,
 Tev pirmīt devu paglabāt?

*Jokdaris atdod Karalim ordeņus, Karalis piesprauž
 visus pie savām krūtīm.*

R! Liec rindās stāt!
 B! Bungas bundzināt!
 Viens-div'! Soļos, marš!
 Uzvarēts ir lielais karš!
 Burti. *(maršēdami uz grāmatu).*

Slava, slava karalim!
 Slava, slava karalim!
 Karalis. Es lūdzu augstdzimušos prinčus
 Un princesi uz svētkiem pilī,
 Kur tapšu godināts.

*Visi iet uz grāmatu, tikai Princese vilcinās,
 atskatīdamās uz Papīra Zirdziņu..*

Karalis. Nu, nāc!
Ko snauduļo kā Ērkšķrozīte
No divpadsmitās lapaspuses!

Princese. Bet, papucīt, tas nebūs glīti...

Karalis. Par glītumu tu labāk klusē.
Un atceries, ko Zilais Princis
Par tevi teica. Taisni kauns!

*(Ievelk Princesi grāmatā. No grāmatas sāk skanēt
jautra mūzika.)*

Papīra Bet mani aizmirsa. Nu ko...
Zirdziņš. Tā gadās... Nav jau nekas jauns...

(No grāmatas izskrien Princese.)

Princese. Nē, neaizmirsa! Drīkstu lūgt?

Princese un Papīra Zirdziņš dejo.

Dūdo balodis jumta galā:

Man ir draugs!

Man ir draugs!

Svilpo susuriņš siltā alā:

Man ir draugs!

Man ir draugs!

Bungo dzenis pa sausu priedi:

Man ir draugs!

Man ir draugs!

Dejo bite ap rozes ziedu:

Man ir draugs!

Man ir draugs!

Pūce smaida un piemiedz aci:

Man ir draugs!

Man ir draugs!

Katrai bēdai es varu sacīt:

Man ir draugs!

Man ir draugs!

Kas tur noskatās drūms un īdzīgs?

Man ir draugs!

Man ir draugs!

Sitiet plaukstas un dziediet līdzi:

Man ir draugs!

Man ir draugs!

Parādās Jokdaris.

Jokdaris. Tss! Piesargieties!

Mūzika aplust.

Tur jau nāk

Tā bezkaunīgā meitene,

Kas atkal plēst un svaidīt sāks

Mūs kājām gaisā!

*Princese un Papīra Zirdziņš
šausmās apsviežas ar kājām gaisā.*

Princese. Ar kājām gaisā!

Papīra To vien ne!

Zirdziņš.

Abi apsviežas atkal uz kājām un metas bēgt.

BEIGAS

KOMENTĀRI

Rakstu 3. sējumā publicēti Vizmas Belševicas prozas darbi (izņemot «Billi») un ludziņas. Ārpusē atstāti autores pirmie mēģinājumi prozā: «Skaistules bēdu stāsts» (Pad. Latv. Sieviete, 1954, nr. 6); «Zirneklis» (Zvaigzne, 1955, nr. 5); «Meistars Īlis» (Karogs, 1956, nr. 9); «Viņa balss» (Liesma, 1960, nr. 3) un «Lepnums» (Bērnība, 1963, nr. 1), kā arī neizmantotais kinoscenārijs «Rīgas pasaka» (tā manuskripts glabājas Raiņa Literatūras un mākslas vēstures muzejā).

Stāstu rokraksti lielākoties nav saglabājušies un precīzs to sarakstīšanas laiks nav zināms. Komentāros minēts darba pirmpublicējums un tulkojumi citās valodās, arī tulkotāji.

V. Belševicas prozas tulkojumi:

Krievu: Беда в дом. — R.: Liesma, 1984; tulk. Irina Cigaļska.

Беда в доме. — Maskava: Sovetskij pisatel', 1991; tulk. Irina Cigaļska un Ludmila Lubēja. Maskavas izdevums ir izlase, kurā bez «Nelaieme mājās» publicēti vēl citi stāsti un pasakas.

Vācu: *Pielbeerbaum im Herbst und andere Erzählungen.* — Hannover-Dohren: Verlag Harro v. Hirschheydt, 1984. Tulk. May Redlich, Eva-Maria Eussler, Andreas Ludden, Charlotte Torp.

Gruzīnu: *Sul im kekeči Paulines mralia* (Tās dullās Paulīnes dēļ). — Tbilisi, 1999; tulk. Ušangs Sahlhucišvili.

Bez tam V. Belševicas tulkotie stāsti ievietoti periodikā un vairākos kopkrājumos, kas minēti pie konkrētā darba.

ĶIKURAGA STĀSTI

Rīga: Liesma, 1965; red. Lūcija Rambeka; metiens — 30 000 eks.

Ierosmes stāstiem gūtas Salacgrīvā, kur V. Belševica 1960. gada vasarā un rudenī piedalījās G. Pieša televīzijas filmas «Salacgrīva» uzņemšanā. Dzejā (krājumā «Jūra deg») Salacgrīvas iespaidi iegūlušī liriskā, dramatiskā, filozofiski piesātinātā veidā, savukārt prozā mazāk izvērstis lirisms, vairāk — tautas dzīves ikdiena, konflikti, spilgti raksturi un komika.

Grāmatas priekšlapā publicēti autores ievadvārdi roksta faksimilā:

«Mani draugi — zvejnieki sacīs: «Tie stāsti nav vis par Ķikuragu, bet...»

Pagaidiet! Lai tas ir mūsu kopīgs noslēpums. Vēl jo vairāk tāpēc, ka lielais sijātājs Laiks manas atmiņas un domas vētījis pēc sava prāta. Viņi jau arī neizskalo krastā oļus un dzintara gabalus tā, kā tie gulējuši blakus jūras dibenā. Bez tam mūsu saruna par dzīvi ir vēl pašā sākumā, jo es vienmēr atgriezīšos pie jums.»

Recenzijas: J. Čākurs. Tieši kā dzīvē // Lit. un Māksla, 1965, 14. aug.; J. Niedre. V. Belševica. Ķikuraga stāsti // Karogs, 1965, nr. 10.

Abi recenzenti autores grāmatu vērtē atzinīgi. J. Niedre gan piezīmē, ka V. Belševica iztikusi bez «liela vēriena» problemātikas, bet nesaka to kā pārmetumu, vien rakstnieces īpatnību. Recenzents uzteic izkoptu prozas tehniku un bagātu valodu:

«V. Belševicas grāmatiņa ir simpātiska arī ar izkoptu prozas tehniku. Autore raksta koncentrēti, bez liekām atvirzēm no galvenā, bez izskaistinātām un samākslotām frāzēm. Stāsti iesākas dinamiski, lielākoties ar raksturu sadursmēm, ar fabulas samezģlojumiem, kā dažkārt labā prozā. Belševica prot likt lietā notēlojamai videi un zvejnieku profesijai raksturīgus vārdus .., dažādas personāžu iesaukas .., kas stāstījumam piešķir īpatu kolorītu un īsti jūtami nošķir «Ķikuraga stāstus» no citu latviešu autoru darbiem, kam ir zvejnieku dzīves sižeti.»

Var atzīmēt sīku kuriozu: kaut gan Jaunajās Grāmatās

(1965, nr. 4) V. Belševica publiski atzinusies, ka Ķikuraga «prototips» ir Salacgrīva, J. Niedres recenzijā teikts: «Rakstniece tikai notēlo viena Kurzemes zvejnieku ciemata ļaudis..»

J. Čākurs pakavējas pie V. Belševicas turpmākajai prozai svarīgām kvalitātēm — plašas komiskā gammas un tā saliedējuma ar traģisko:

«Nevar neatzīmēt tādu būtisku «Ķikuraga stāstu» sastāvelementu kā humors. Humoristiska atmosfēra valda it visos Vizmas Belševicas stāstos, atskaitot .. «Pīlādžīti rudenī», kur jūtama smeldzīga noskaņa. Rakstniecei vienlīdz labi izdodas parādīt gan situāciju, gan raksturu komismu.. . Turklāt Belševicas stāstos labi sadzīvo komiskais, smieklīgais ar nopietno, pat traģisko...»

Kurkuliša bojā eja. Stāsta rokraksts ar svītrojumiem un labojumiem — Raiņa Lit. un mākslas vēst. muzejs, inv. nr. 187466; datēts ar 22.III 61.; Pad. Latv. Sieviete, 1963, nr. 7.

Tulk.: krievu (grām. Beda v dome, 1991; I. Cigaļska); zviedru (grām. Kvinnor runt Östersjön, 1996; J. Kronbergs).

Kapracis Enga. Zvaigzne, 1962, nr. 17 ar virsr. «Vienu kvartiņu avansam».

Tulk.: baltkrievu (Polimja, 1968, nr. 1; V. Sjomuha); čehu (Svēt sovētu, 1968, r. 31; V. Gaja); krievu (grām. Ladeinaja kukla; R.: Liesma, 1982; J. Kape; grām. Beda v dome, 1991; I. Cigaļska).

Kapteiņa Tūtara dzīves gudrība. Zvaigzne, 1963, nr. 23.

Tulk.: krievu (Rīgas Balss, 1965, 10. jūl., tulk. nav minēts; Literaturnaja gazeta, 1967, 9. aug.; J. Kape).

Lūzums apziņā. Pirmpubl. grāmatā.

Pīlādžītis rudenī. Pad. Latv. Sieviete, 1964, nr. 10, 11.

Tulk.: vācu (grām. Pielbeerbaum im Herbst...; Maja Redliha).

NELAIME MĀJĀS

R.: Liesma, 1979; red. Aina Smite; metiens — 30 000 eks.

Atsauksmes un recenzijas: B. Gudriķe. Humors ar zemitēkstu // Jaunās Grāmatas, 1979, nr. 4; A. Vilsons. Mietpilsoņi komikas gaismā // Karogs, 1979, nr. 10.

Tāds pats nosaukums un saturs ir arī I. Cigaļskas tulkotai grāmatai, ko «Liesma» izdod krieviski 1984. gadā. Tā recenzēta: S. Koļcovs. Kurš vainīgs // Daugava, 1985, nr. 5; V. Kurbatovs. Līvu atbalss // Družba narodov, 1986, nr. 7.

B. Gudriķe Jaunajās Grāmatās par raksturīgāko V. Belševicas prozas īpatnību atzīst traģikomiku un melno humoru:

«Sastopam te, piemēram, tā saukto «melno humoru», kad anormālas dzīves parādības tiek tēlotas kā normālas un izraisa veselu amizantu seku virkni. V. Belševica tēlo tik pārlicinoši, ka lasot mēs noticam i cēlonim, i sekām un pieņemam visu it kā dzīves realitāti.»

A. Vilsons uzteic to, ko slavējuši jau iepriekšējās grāmatas recenzenti: izkoptu, individualizētu valodu, spilgtus raksturus, komiku:

«.. arvien noteiktāka pievēršanās komikas valstij, visu trīs tās novadu — humora, satīras un ironijas — raibajiem kras-tiem.» Un: «Laba komika, kas vienmēr bijusi deficīts, te runā vai no katras lappuses.»

Par vienu no vērtīgākajiem recenzents uzskata titultāstu:

«Vairums paliekošās vērtības daiļdarbu palaikam nozīmīgi ar to, ka notēlo kādas dzīves parādības, ietverot tās raksturā, kas iespiežas atmiņā un pretendē pat uz tiesībām kļūt par sugas vārdu. Viens no ne visai daudzajiem tāda veida pānākumiem pēdējo gadu latviešu prozā ir manīgā Marta Skrapste, kas redzīgi izokšķerējusi dažus mūsu saimnieciskās dzīves vēl nenokārtotos trūkumus un ar savu «legālo darba stilu» tuvojas jau tāda mēroga tēlam kā bēdīgi slavenajam Ostapam Benderam.»

Recenzijā visaugstāk vērtēta sociālā satīra («mīetpilsonības atmaskojums»), mazāk — raksturu komika un vitalitāte, ar šaubām — nosacītība (par «Balto sievu» recenzents pārmet, ka spoks iznācis pārāk reāls un to «redz un dzird ne vien piedzērušie, bet arī pilnīgi skaidrā prātā esoši cilvēki!») un pavisam nenovērtēts paliek traģikomiskais (par «Trīs mārčiņām cīķenu»: «.. nekā izsmejama .. nelaimīgā cilvēka raksturā nav»).

V. Kurbatovs savā recenzijā interesanti salīdzina V. Belševicas dzeju ar viņas prozas varonēm — Burbeķīšu, Martu Skrapsti, Paulīni — un secina:

«Cik tas ārēji krasi atšķiras no Belševicas dziļās, bieži vien

dramatiskās dzejas! Bet, ja paskatās dziļumā, — nē, viss ved uz vienu pusi, uz pilnīgu tautas raksturu, uz vakardienas un tagadnes, sakņu un mūsdienu savienošānu secīgā mantotā un tagadnīgā vienībā, viss ved uz veselu, stipru dzīvi.»

Burbekīša. Lit. un Māksla, 1976, 10. jūl.

Tulk.: gruzīnu (Lit. Sakartvelo, 1982, 23. apr.; grām. Tbilisi, Tbilisi, Tbilisi..., 1997; grām. Tās dullās Paulīnes dēļ, 1999; U. Sahlthucišvili); krievu (Daugava, 1983, nr. 5; grām. Beda v dom, 1984; grām. Beda v dome, 1991; I. Cigaļska).

Pēc stāsta 1981. gadā izveidots televīzijas uzdevums, kurā Burbekīšu tēloja S. Bless. Sk.: A. Jakubāns. Burbekīša televizorā // Lit. un Māksla, 1981, 26. jūn. Ar spožu «Burbekīšas» lasījumu 1981. gada maijā, V. Belševicas autorvakarā, uzstājās A. Zaice.

Trīs mārciņas cīskenu. Lit. un Māksla, 1976, 10. jūl.

Tulk.: gruzīnu (Lit. Sakartvelo, 1981, 3. jūl.; grām. Tbilisi, Tbilisi, Tbilisi..., 1997; grām. Tās dullās Paulīnes dēļ, 1999; U. Sahlthucišvili); krievu (grām. Beda v dom, 1984; grām. Beda v dome, 1991; I. Cigaļska).

Baltā sieva. Lit. un Māksla, 1978, 11. aug.

Tulk.: krievu (grām. Beda v dom, 1984; grām. Beda v dome, 1991; I. Cigaļska).

Nelaime mājās. Karogs, 1977, nr. 5.

Tulk.: krievu (Družba narodov, 1982, nr. 10; Beda v dom, 1984; grām. Beda v dome, 1991; I. Cigaļska); vācu (grām. Der lieber Prunkgemacher: Moderne sowjetische Satiren, Berlin: Eulenspiegel, 1987; V. Ēlerte); gruzīnu (grām. Tbilisi, Tbilisi, Tbilisi..., 1997; grām. Tās dullās Paulīnes dēļ, 1999; U. Sahlthucišvili).

Pēcpusdiena ar bērniem. Pirmpubl. grāmatā.

Tulk.: krievu (grām. Beda v dom, 1984; grām. Beda v dome, 1991; I. Cigaļska).

Tās dullās Paulīnes dēļ. Lit. un Māksla, 1977, 14. okt.

Tulk.: krievu (grām. Odin deņ na miloj dobroj zemļe: Latišskije rasskazi, Maskava: Hudožestvennaja literatūra, 1981; grām. Beda v dom, 1984; grām. Beda v dome, 1991; Rodņik, 1988, nr. 8; I. Cigaļska); lietuviešu (Švyturys, 1982, nr. 7; grām. Žaliosios iliuziju bures, Vilnius: Vaga, 1983; A. Vaļonis); vācu (Freie Welt (Berlin), 1983, nr. 11; grām. Erlesenes 6: Novellen

aus Estland, Lettland, Litauen, Berlin: Volk un Welt, 1983; V. Ēlerte; grām. Pielbeerbaum im Herbst...; Andreass Ludens); slovāku (grām. Jeden den na dobrej, milej zemi, Bratislava: Slovensky spisovatel, 1983; J. Tesaržova); gruzīnu (Tās dullās Paulīnes dēļ, 1999; U. Sahlthucišvili).

Pēc stāsta Rīgas kinostudijā 1980. gadā uzņemta tāda paša nosaukuma īsmetrāžas filma. Režisore V. Ramāne (filma ir viņas diplomdarbs), operators M. Zvirbulis, komponists I. Vigners. Paulīne — L. Bērziņa, Lizbete — L. Freimane.

Darbs dramatisēts skatuvei: V. Belševicas un T. Šverstes dramatisējums. Uzvests E. Veidenbauma Cēsu Tautas teātrī T. Šverstes režijā; pirmizrāde 1980. gada 30. maijā (sk.: R. Brengmane. Rīt pirmizrāde // Padomju Druva, 1980, 29. maijā). Atkārtoti spēlēts 1982. un 1983. gadā. 1994. gadā uzvedums Valsts Liepājas teātrī, režisors F. Deičs, scenogrāfs A. Kļaviņš. Lomās: A. Jaunzeme — Paulīne, I. Bīne — Lizbete (sk.: A. Bels. Rūgtās spēles ar nāvi // Neatkarīgā Ciņa, 1994, 5. sept.) 2000. g. — Valmieras teātrī. «Dullā Paulīne» spēlēta un to turpina spēlēt daudzos Tautas teātros un amatieru trupās.

LAUZTĀ SIRDS UZ GODA DĒĻA

R.: Zvaigzne ABC, 1997; sakārt. I. Auziņa, red. L. Soma; metiens nav norādīts.

Tā ir izlase, kurā ievietoti arī jauni darbi. No «Ķikuraga stāstiem» te publicēti «Kapracis Enga», «Kapteiņa Tūtara dzīves gudrība» un «Kurkuliša bojā eja»; krājums «Nelaieme mājas» pārpublicēts viss. Rakstos šajā nodaļā ievietoti tikai tie stāsti, kuru nav minētajās grāmatās. Pievienots stāsts «Nūdelīte», kas līdz šim palicis periodikā.

Recenzija: V. Jugāne. Pārlasot stāstus, ar kuriem kopā dzīvots // Karogs, 1997, nr. 10. Tā kā izlasē publicēti arī darbi no agrākajām grāmatām, recenzente vērtē V. Belševicas prozu kopumā un attīstībā: «.. grāmata lieliski demonstrē to attīstības ceļu, kāds rakstniecei bijis jānoiet, lai taptu abas «Billes» grāmatas. Kā mākslinieciski, tā arī atbrīvojoties no laikmeta radītās nebrīvības, apzinātās vai neapzinātās tieksmes būt pareizai.»

«Ar slaveno kapu zagli Burbeķīšu .. sākas īstā Vizma Belševica — rakstniece, kas nevairās visspilgtāko, negaidītāko krāsu savienojuma, acīmredzami nosodāmo viņa vis tā isti nenosoda un liek lasītājam aptvert, ka aiz smejamā, izsmejamā, atmaskojamā var slēpties arī dziļas skumjas, pat traģēdijas. [...] Tā arī vecās Burbeķišas, Paulīnes, Martas Skrapstes un citu spilgto raksturu izpausmēs labais ar ļauno sajaucies neatrisināmā pinumā, kuru atšķetinot zustu kā jēga, tā burvība. Jo rakstniecei kļuvis vienaldzīgs jautājums, vai tādām jābūt īstam padomju (vai nepadomju) cilvēkam, viņu sajūsmina tieši katra cilvēka neaptveramā savdabība, tās neierobežotība un paradoksalitāte.»

V. Jugāne raksta, ka līdzās spilgta, paradoksāla rakstura pašatklāsmei traģikomiskā situācijā, kas ir V. Belševicas prozaiķes «meistarstiķis», pastāv arī cita tipa stāsti: «.. šajos stāstos galvenais ir laikmeta atstātās zīmes cilvēka dvēselē. [...] Gan «Kara laiku stāsts», gan «Timotiņš» ietver sevī filosofisku kādas tautas daļas likteņa vispārinājumu. Caur konkrētu notikumu tajos atklājas nezūdošas vērtības, un var tikai apbrīnot rakstnieci par to, kā viņa, izmantojot visus tos pašus izteiksmes līdzekļus, panāk gluži atšķirīgu skanējumu.»

Kara laiku stāsts. Liesma, 1991, nr. 8.

Tulk.: krievu (Daugava, 1994, nr. 2; M. Afremovičs).

Timotiņš. Pad. Latv. Sieviete, 1979, nr. 1.

Tulk.: krievu (Družba narodov, 1982, nr. 1; grām. Sovremennij latiškij rasskaz, R.: Liesma, 1983; grām. Beda v dome, 1991; L. Lubēja); vācu (grām. Pielbeerbaum im Herbst...; Šarlote Torpa); gruzīnu (grām. Tās dullās Paulīnes dēļ, 1999; U. Sahlthucišvili).

Ķīvīte. Karogs, 1981, nr. 5.

Tulk.: krievu (Daugava, 1983, nr. 5; grām. Beda v dome, 1991; L. Lubēja); vācu (grām. Pielbeerbaum im Herbst...; Eva-Marija Eislere); gruzīnu (grām. Tās dullās Paulīnes dēļ, 1999; U. Sahlthucišvili).

Kā nodega Rīgas hipodroms. Dadzis 1983. (Kalendārs.) R.: Avots, 1983.

«Tik skaista, zila ola...» Rakstnieka Vārds, 1992, nr. 1.

Tulk.: krievu (Diena, pielik. Subbotņij Deņ, 1993, 6. martā; I. Cigaļska).

Lauztā sirds uz goda dēja. Pirmpubl. grāmatā.

Nūdelīte. Karogs, 1978, nr. 1; Latviešu literatūras izlase IV. Itaka: ALA Izgl. birojs, 1996.

Tulk.: krievu (Daugava, 1983, nr. 5; grām. Beda v dome, 1991; L. Lubēja).

ZEM ZILĀS DEBESU BĻODAS

R.: Liesma, 1987; red. S. Naumova; metiens — 100 000 eks.

Šīs grāmatas sarakstīšanas laiks precizējams pēc rakstnieces vēstules Valentīnam Pelēcim 1983. gada 30. oktobrī: «Pa šo starpu nodevu izdevniecībā Kuldīgā rakstītās pasakas — iznāks kaut kad 85. vai 86. gadā.» (Raiņa Literatūras un mākslas vēst. muzejs, inv. nr. 554675.)

Grāmatā sakopotas latviešu teiku un pasaku apdares. Recenzijas: S. Kaņepe. Pērnavasar solīta... // Skola un Ģimene, 1987, nr. 9; A. Kaņepe. Visuma elpa mazajiem // Karogs, 1987, nr. 12.

A. Kaņepe savā recenzijā pievēršas harmoniskajai folkloristiskajai pasaules ainai, ko veido atsevišķo īso, pasakaino un anekdotisko notikumu kopums, kā arī izceļ rakstnieces prasmi iekļauties folkloristiskajā dzīvesizjūtā, ar savu talantu to atdzīvinot un tēlaini paspilgtinot, bet neko nedeformējot:

«Šīs teikas un pasakas ar savu Visuma harmonijas izpratni .. rada vienotu pasaules ainu, turpinot un papildinot viena otru. Ar savu poētiski naivo, bet detaļās ļoti precīzo kosmogoniju, mikrokosma un makrokosma tāpatību, gandrīz vai karmisko cēloņsakarību tās atdzīvina zvaigznes un ezerus, piešķir dvēseles upēm un dzīvniekiem, un — šīs dvēseles tā vien gribas nosaukt par bērnu dvēselītēm (kā jau piedien jaunradītai pasaulei).»

«Rakstniece uzticas folkloras apriorajam ētiskajam saturam, neko nemēģinādama īpaši izcelt vai paspilgtināt. Pasakas un teikas viņas pastāstos saglabā savu rotājīgi morālizējošo kodolu, nekur neklūdamas didaktiskas vai tikumiski relatīvas.»

Savukārt S. Kaņepe uzsver rakstnieces individuālo piene-

sumu, to veidu un valodu, kādā senzināmā pasaka vēlreiz izstāstīta. Tādēļ «neviens pasaka nesagādā vilšanos, kaut arī tūkstošreiz būtu lasīta un dzirdēta». Un: «Pašai tuvās dzīvnieku pasakas rakstniece padarījusi ritmiskākas, valodu — labskanīgāku, atmetusi to, kas šķitis nebūtisks, līdz katra pasaka vizuālo kā ūdenslāse rāsaspodiņā.»

Tā kā vairums pasaku pirmoreiz publicētas grāmatā, komentāros minēti tikai tie darbi, kam pirmpublicējums periodikā vai kas tulkoti. Visas pasakas tulkotas krieviski un publicētas grāmatā «Beda v dome», 1991; tulkojusi L. Lubēja.

Pēc pasakām Aija Magone 1992. gadā Pārdaugavas teātrī izveidojusi tāda paša nosaukuma monoizrādi bērniem (Sk.: K. Marsons. Divas pirmizrādes Pārdaugavas teātrī // Pārdaugava, 1992, nr. 6).

Zelta kažoks un adatu kažoks. Pionieris, 1985, 11. okt.

Tulk.: baltkrievu (grām. Pešņa Daugavi. Minsk; Junactva, 1986; V. Sjomuha).

Gauja trenc lapsu. Pionieris, 1983, 9. dec.

Kā suns ar zaķi sanīdās. Pionieris, 1986, 4. jūl.

Gliemeža mājiņa. Pionieris, 1985, 11. okt.

Gailis un pīle. Pionieris, 1984, 13. jūl.

Runcis un pelīte. Pirmpubl. grāmatā.

Tulk.: baltkrievu (grām. Vetraz'. Minsk; Junactva, 1985; V. Sjomuha).

Divi brālīši, divi ezīši. Pionieris, 1984, 2. nov.

CEĻREIZ CEĻŠ UZ PASACIŅU

Divas lugas bērniem. R.: Liesma, 1985; red. I. Liniņš; metiens — 5000 eks.

Grāmata nav recenzēta. Anotācija: S. Palu. Spēles priekam // Jaunās Grāmatas, 1985, nr. 2.

Sofijas nolaupīšana. Pēc Hjū Loftinga bērnu romānu motīviem. 70. gados rakstniece tulkojusi Hjū Loftinga grāmatas «Stāsts par doktoru Dūlitlu» (1972) un «Doktora Dūlitla peldošā sala» (1973). Lugā «Sofijas nolaupīšana» galvenokārt izmantoti darba «Doktora Dūlitla cirks» motīvi.

Luga uzvesta Jaunatnes teātrī. Latviešu trupā pirmizrāde

1980. gada 8. novembrī. Režisors inscenētājs N. Šeiko, režisori L. Baumanē, A. Birkovs un U. Brikmanis, scenogrāfs A. Freibergs, komponists R. Grīnblats. Krievu trupā pirmizrāde 1981. gada 18. janvārī. Režisors inscenētājs A. Birkovs, scenogrāfs A. Freibergs, komponists M. Brauns.

Papīra zirdziņš. Viencēliens leļļu teātrim pēc Milana Pavlika motīviem. Luga nav izrādīta.

Čehu autora Milana Pavlika leļļu ludziņa «Papīra zirdziņš» publicēta grāmatā «Leļļu spēles. Ārzemju autoru lugu krājums leļļu teātrim» (R.: Liesma, 1977; no krievu val. tulkojis Arnolds Skutuls). Rakstniece par darba tapšanu stāsta — viņai šo ludziņu no Leļļu teātra iedevuši, lai paskatās, vai nevar padarīt dzīvāku un izteiksmīgāku personu runu (kas M. Pavlika tekstā — vismaz tulkojumā no starpniekvalodas — ir gludi neitrāla un neizteiksmīga). Tad nu viņa ņēmusi un to visu uzrakstījusi dzejā (M. Pavlikam ir prozas teksts). V. Belševicas darbā saglabāts sižets un tās pašas personas, bet katrs tēls ieguvis raksturu un apaudzēts ar izteiksmīgām detaļām. Tā M. Pavlika neitrālais pasaku karalis V. Belševicas interpretācijā pēc katras kaujas, ko izcīna citi (Jokdaris, Papīra zirdziņš), visus ordeņus sasprauž pie krūtīm sev. Iespējams, šī detaļa, ko varēja uztvert kā ironiju par PSKP CK ģenerālsekretāra L. Brežņeva daudzajiem pašpiešķirtajiem apbalvojumiem, kā arī citas līdzīgas bija vainīgas, ka lugu neizrādīja, kaut gan uzvedums Leļļu teātrī tika gatavots.

Jokdara dziesmiņa «Ja gribi — vari ticēt...» publicēta Lit. un Mākslā, 1981, 29. maijā dzejnieces 50 gadu jubilejai veltītā dzejas un fotogrāfiju atvērumā «Vizma Belševica dzīvē un dzejā».

I. Čaklā

SATURS

Ķikuraga stāsti

«Kurkuliša» bojā eja	7
Kapracis Enga	14
Kapteiņa Tūtara dzīves gudrība	19
Lūzums apziņā	30
Pilādzītis rudenī	46

Nelaime mājās

Burbeķīša	73
Trīs mārciņas cīšķenu	81
Baltā sieva	87
Nelaime mājās	108
Pēcpusdiena ar bērniem	144
Tās dullās Paulīnes dēļ	164

Lauztā sirds uz goda dēļa

Kara laiku stāsts	179
Timotiņš	194
Ķīvīte	203
Kā nodega Rīgas hipodroms	223
«Tik skaista, zila ola...»	229
Lauztā sirds uz goda dēļa	237
Nūdelīte	251

Zem zilās debesu bļodas

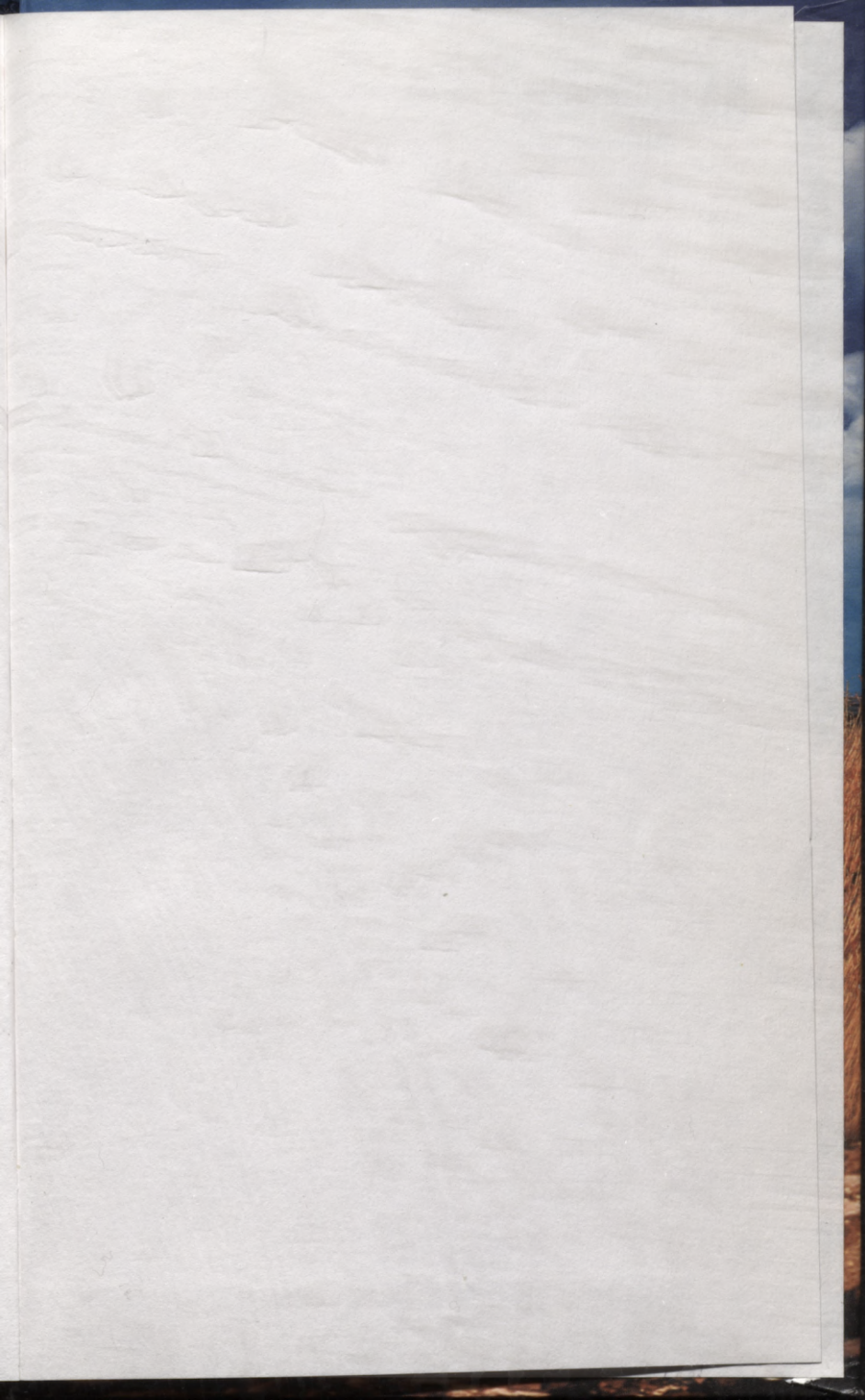
Zelta kažoks un adatu kažoks	265
Par melno zirgu debesīs	269

Ko stārķis pļavā dara	273
Bauzis	277
Gauja trenc lapsu	281
Kā suns ar kaķi sanīdās	286
Lakstīgala un vilks	292
Gliemeža mājiņa	296
Protu, protu!	301
Silis	307
Kā lapsa lidot mācījās	312
Gailis un pīle	318
Zaķa lūpa	322
Karš pie vecā ozola	327
Kā vēzim ciemos izgāja	336
Zirneklis	341
Auns, vilks un trīs mazas meitiņas	346
Runcis un pelīte	350
Divi brālīši, divi ezīši	355
Mazs pēcvārds māmiņām	361

Ceļreiz ceļš uz pasaciņu

Sofijas nolaupīšana	365
Papīra zirdziņš	421
<i>I. Čaklā. Komentāri</i>	445

Izdevējs — SIA «J.L.V.»,
 Dzirnāvu ielā 73 – 10, Rīgā LV 1011.
 Iespiests un iesiets SIA «Talsu tipogrāfija»
 Jaunā ielā 17, Talsos LV 3200.

Introduction	273
Chapter I	277
Chapter II	281
Chapter III	285
Chapter IV	289
Chapter V	293
Chapter VI	297
Chapter VII	301
Chapter VIII	305
Chapter IX	309
Chapter X	313
Chapter XI	317
Chapter XII	321
Chapter XIII	325
Chapter XIV	329
Chapter XV	333
Chapter XVI	337
Chapter XVII	341
Chapter XVIII	345
Chapter XIX	349
Chapter XX	353
Chapter XXI	357
Chapter XXII	361
Chapter XXIII	365
Chapter XXIV	369
Chapter XXV	373
Chapter XXVI	377
Chapter XXVII	381
Chapter XXVIII	385
Chapter XXIX	389
Chapter XXX	393
Chapter XXXI	397
Chapter XXXII	401
Chapter XXXIII	405
Chapter XXXIV	409
Chapter XXXV	413
Chapter XXXVI	417
Chapter XXXVII	421
Chapter XXXVIII	425
Chapter XXXIX	429
Chapter XL	433
Chapter XLI	437
Chapter XLII	441
Chapter XLIII	445
Chapter XLIV	449
Chapter XLV	453
Chapter XLVI	457
Chapter XLVII	461
Chapter XLVIII	465
Chapter XLIX	469
Chapter L	473
Chapter LI	477
Chapter LII	481
Chapter LIII	485
Chapter LIV	489
Chapter LV	493
Chapter LVI	497
Chapter LVII	501
Chapter LVIII	505
Chapter LIX	509
Chapter LX	513
Chapter LXI	517
Chapter LXII	521
Chapter LXIII	525
Chapter LXIV	529
Chapter LXV	533
Chapter LXVI	537
Chapter LXVII	541
Chapter LXVIII	545
Chapter LXIX	549
Chapter LXX	553
Chapter LXXI	557
Chapter LXXII	561
Chapter LXXIII	565
Chapter LXXIV	569
Chapter LXXV	573
Chapter LXXVI	577
Chapter LXXVII	581
Chapter LXXVIII	585
Chapter LXXIX	589
Chapter LXXX	593
Chapter LXXXI	597
Chapter LXXXII	601
Chapter LXXXIII	605
Chapter LXXXIV	609
Chapter LXXXV	613
Chapter LXXXVI	617
Chapter LXXXVII	621
Chapter LXXXVIII	625
Chapter LXXXIX	629
Chapter LXXXX	633
Chapter LXXXXI	637
Chapter LXXXXII	641
Chapter LXXXXIII	645
Chapter LXXXXIV	649
Chapter LXXXXV	653
Chapter LXXXXVI	657
Chapter LXXXXVII	661
Chapter LXXXXVIII	665
Chapter LXXXXIX	669
Chapter LXXXXX	673
Chapter LXXXXXI	677
Chapter LXXXXXII	681
Chapter LXXXXXIII	685
Chapter LXXXXXIV	689
Chapter LXXXXXV	693
Chapter LXXXXXVI	697
Chapter LXXXXXVII	701
Chapter LXXXXXVIII	705
Chapter LXXXXXIX	709
Chapter LXXXXXX	713
Chapter LXXXXXXI	717
Chapter LXXXXXXII	721
Chapter LXXXXXXIII	725
Chapter LXXXXXXIV	729
Chapter LXXXXXXV	733
Chapter LXXXXXXVI	737
Chapter LXXXXXXVII	741
Chapter LXXXXXXVIII	745
Chapter LXXXXXXIX	749
Chapter LXXXXXXX	753
Chapter LXXXXXXXI	757
Chapter LXXXXXXXII	761
Chapter LXXXXXXXIII	765
Chapter LXXXXXXXIV	769
Chapter LXXXXXXXV	773
Chapter LXXXXXXXVI	777
Chapter LXXXXXXXVII	781
Chapter LXXXXXXXVIII	785
Chapter LXXXXXXXIX	789
Chapter LXXXXXXXI	793
Chapter LXXXXXXXII	797
Chapter LXXXXXXXIII	801
Chapter LXXXXXXXIV	805
Chapter LXXXXXXXV	809
Chapter LXXXXXXXVI	813
Chapter LXXXXXXXVII	817
Chapter LXXXXXXXVIII	821
Chapter LXXXXXXXIX	825
Chapter LXXXXXXXI	829
Chapter LXXXXXXXII	833
Chapter LXXXXXXXIII	837
Chapter LXXXXXXXIV	841
Chapter LXXXXXXXV	845
Chapter LXXXXXXXVI	849
Chapter LXXXXXXXVII	853
Chapter LXXXXXXXVIII	857
Chapter LXXXXXXXIX	861
Chapter LXXXXXXXI	865
Chapter LXXXXXXXII	869
Chapter LXXXXXXXIII	873
Chapter LXXXXXXXIV	877
Chapter LXXXXXXXV	881
Chapter LXXXXXXXVI	885
Chapter LXXXXXXXVII	889
Chapter LXXXXXXXVIII	893
Chapter LXXXXXXXIX	897
Chapter LXXXXXXXI	901
Chapter LXXXXXXXII	905
Chapter LXXXXXXXIII	909
Chapter LXXXXXXXIV	913
Chapter LXXXXXXXV	917
Chapter LXXXXXXXVI	921
Chapter LXXXXXXXVII	925
Chapter LXXXXXXXVIII	929
Chapter LXXXXXXXIX	933
Chapter LXXXXXXXI	937
Chapter LXXXXXXXII	941
Chapter LXXXXXXXIII	945
Chapter LXXXXXXXIV	949
Chapter LXXXXXXXV	953
Chapter LXXXXXXXVI	957
Chapter LXXXXXXXVII	961
Chapter LXXXXXXXVIII	965
Chapter LXXXXXXXIX	969
Chapter LXXXXXXXI	973
Chapter LXXXXXXXII	977
Chapter LXXXXXXXIII	981
Chapter LXXXXXXXIV	985
Chapter LXXXXXXXV	989
Chapter LXXXXXXXVI	993
Chapter LXXXXXXXVII	997
Chapter LXXXXXXXVIII	1001
Chapter LXXXXXXXIX	1005
Chapter LXXXXXXXI	1009
Chapter LXXXXXXXII	1013
Chapter LXXXXXXXIII	1017
Chapter LXXXXXXXIV	1021
Chapter LXXXXXXXV	1025
Chapter LXXXXXXXVI	1029
Chapter LXXXXXXXVII	1033
Chapter LXXXXXXXVIII	1037
Chapter LXXXXXXXIX	1041
Chapter LXXXXXXXI	1045
Chapter LXXXXXXXII	1049
Chapter LXXXXXXXIII	1053
Chapter LXXXXXXXIV	1057
Chapter LXXXXXXXV	1061
Chapter LXXXXXXXVI	1065
Chapter LXXXXXXXVII	1069
Chapter LXXXXXXXVIII	1073
Chapter LXXXXXXXIX	1077
Chapter LXXXXXXXI	1081
Chapter LXXXXXXXII	1085
Chapter LXXXXXXXIII	1089
Chapter LXXXXXXXIV	1093
Chapter LXXXXXXXV	1097
Chapter LXXXXXXXVI	1101
Chapter LXXXXXXXVII	1105
Chapter LXXXXXXXVIII	1109
Chapter LXXXXXXXIX	1113
Chapter LXXXXXXXI	1117
Chapter LXXXXXXXII	1121
Chapter LXXXXXXXIII	1125
Chapter LXXXXXXXIV	1129
Chapter LXXXXXXXV	1133
Chapter LXXXXXXXVI	1137
Chapter LXXXXXXXVII	1141
Chapter LXXXXXXXVIII	1145
Chapter LXXXXXXXIX	1149
Chapter LXXXXXXXI	1153
Chapter LXXXXXXXII	1157
Chapter LXXXXXXXIII	1161
Chapter LXXXXXXXIV	1165
Chapter LXXXXXXXV	1169
Chapter LXXXXXXXVI	1173
Chapter LXXXXXXXVII	1177
Chapter LXXXXXXXVIII	1181
Chapter LXXXXXXXIX	1185
Chapter LXXXXXXXI	1189
Chapter LXXXXXXXII	1193
Chapter LXXXXXXXIII	1197
Chapter LXXXXXXXIV	1201
Chapter LXXXXXXXV	1205
Chapter LXXXXXXXVI	1209
Chapter LXXXXXXXVII	1213
Chapter LXXXXXXXVIII	1217
Chapter LXXXXXXXIX	1221
Chapter LXXXXXXXI	1225
Chapter LXXXXXXXII	1229
Chapter LXXXXXXXIII	1233
Chapter LXXXXXXXIV	1237
Chapter LXXXXXXXV	1241
Chapter LXXXXXXXVI	1245
Chapter LXXXXXXXVII	1249
Chapter LXXXXXXXVIII	1253
Chapter LXXXXXXXIX	1257
Chapter LXXXXXXXI	1261
Chapter LXXXXXXXII	1265
Chapter LXXXXXXXIII	1269
Chapter LXXXXXXXIV	1273
Chapter LXXXXXXXV	1277
Chapter LXXXXXXXVI	1281
Chapter LXXXXXXXVII	1285
Chapter LXXXXXXXVIII	1289
Chapter LXXXXXXXIX	1293
Chapter LXXXXXXXI	1297
Chapter LXXXXXXXII	1301
Chapter LXXXXXXXIII	1305
Chapter LXXXXXXXIV	1309
Chapter LXXXXXXXV	1313
Chapter LXXXXXXXVI	1317
Chapter LXXXXXXXVII	1321
Chapter LXXXXXXXVIII	1325
Chapter LXXXXXXXIX	1329
Chapter LXXXXXXXI	1333
Chapter LXXXXXXXII	1337
Chapter LXXXXXXXIII	1341
Chapter LXXXXXXXIV	1345
Chapter LXXXXXXXV	1349
Chapter LXXXXXXXVI	1353
Chapter LXXXXXXXVII	1357
Chapter LXXXXXXXVIII	1361
Chapter LXXXXXXXIX	1365
Chapter LXXXXXXXI	1369
Chapter LXXXXXXXII	1373
Chapter LXXXXXXXIII	1377
Chapter LXXXXXXXIV	1381
Chapter LXXXXXXXV	1385
Chapter LXXXXXXXVI	1389
Chapter LXXXXXXXVII	1393
Chapter LXXXXXXXVIII	1397
Chapter LXXXXXXXIX	1401
Chapter LXXXXXXXI	1405
Chapter LXXXXXXXII	1409
Chapter LXXXXXXXIII	1413
Chapter LXXXXXXXIV	1417
Chapter LXXXXXXXV	1421
Chapter LXXXXXXXVI	1425
Chapter LXXXXXXXVII	1429
Chapter LXXXXXXXVIII	1433
Chapter LXXXXXXXIX	1437
Chapter LXXXXXXXI	1441
Chapter LXXXXXXXII	1445
Chapter LXXXXXXXIII	1449
Chapter LXXXXXXXIV	1453
Chapter LXXXXXXXV	1457
Chapter LXXXXXXXVI	1461
Chapter LXXXXXXXVII	1465
Chapter LXXXXXXXVIII	1469
Chapter LXXXXXXXIX	1473
Chapter LXXXXXXXI	1477
Chapter LXXXXXXXII	1481
Chapter LXXXXXXXIII	1485
Chapter LXXXXXXXIV	1489
Chapter LXXXXXXXV	1493
Chapter LXXXXXXXVI	1497
Chapter LXXXXXXXVII	1501
Chapter LXXXXXXXVIII	1505
Chapter LXXXXXXXIX	1509
Chapter LXXXXXXXI	1513
Chapter LXXXXXXXII	1517
Chapter LXXXXXXXIII	1521
Chapter LXXXXXXXIV	1525
Chapter LXXXXXXXV	1529
Chapter LXXXXXXXVI	1533
Chapter LXXXXXXXVII	1537
Chapter LXXXXXXXVIII	1541
Chapter LXXXXXXXIX	1545
Chapter LXXXXXXXI	1549
Chapter LXXXXXXXII	1553
Chapter LXXXXXXXIII	1557
Chapter LXXXXXXXIV	1561
Chapter LXXXXXXXV	1565
Chapter LXXXXXXXVI	1569
Chapter LXXXXXXXVII	1573
Chapter LXXXXXXXVIII	1577
Chapter LXXXXXXXIX	1581
Chapter LXXXXXXXI	1585
Chapter LXXXXXXXII	1589
Chapter LXXXXXXXIII	1593
Chapter LXXXXXXXIV	1597
Chapter LXXXXXXXV	1601
Chapter LXXXXXXXVI	1605
Chapter LXXXXXXXVII	1609
Chapter LXXXXXXXVIII	1613
Chapter LXXXXXXXIX	1617
Chapter LXXXXXXXI	1621
Chapter LXXXXXXXII	1625
Chapter LXXXXXXXIII	1629
Chapter LXXXXXXXIV	1633
Chapter LXXXXXXXV	1637
Chapter LXXXXXXXVI	1641
Chapter LXXXXXXXVII	1645
Chapter LXXXXXXXVIII	1649
Chapter LXXXXXXXIX	1653
Chapter LXXXXXXXI	1657
Chapter LXXXXXXXII	1661
Chapter LXXXXXXXIII	1665
Chapter LXXXXXXXIV	1669
Chapter LXXXXXXXV	1673
Chapter LXXXXXXXVI	1677
Chapter LXXXXXXXVII	1681
Chapter LXXXXXXXVIII	1685
Chapter LXXXXXXXIX	1689
Chapter LXXXXXXXI	1693
Chapter LXXXXXXXII	1697
Chapter LXXXXXXXIII	1701
Chapter LXXXXXXXIV	1705
Chapter LXXXXXXXV	1709
Chapter LXXXXXXXVI	1713
Chapter LXXXXXXXVII	1717
Chapter LXXXXXXXVIII	1721
Chapter LXXXXXXXIX	1725
Chapter LXXXXXXXI	1729
Chapter LXXXXXXXII	1733
Chapter LXXXXXXXIII	1737
Chapter LXXXXXXXIV	1741
Chapter LXXXXXXXV	1745
Chapter LXXXXXXXVI	1749
Chapter LXXXXXXXVII	1753
Chapter LXXXXXXXVIII	1757
Chapter LXXXXXXXIX	1761
Chapter LXXXXXXXI	1765
Chapter LXXXXXXXII	1769
Chapter LXXXXXXXIII	1773
Chapter LXXXXXXXIV	1777
Chapter LXXXXXXXV	1781
Chapter LXXXXXXXVI	1785
Chapter LXXXXXXXVII	1789
Chapter LXXXXXXXVIII	1793
Chapter LXXXXXXXIX	1797
Chapter LXXXXXXXI	1801
Chapter LXXXXXXXII	1805
Chapter LXXXXXXXIII	1809
Chapter LXXXXXXXIV	1813
Chapter LXXXXXXXV	1817
Chapter LXXXXXXXVI	1821
Chapter LXXXXXXXVII	1825
Chapter LXXXXXXXVIII	1829
Chapter LXXXXXXXIX	1833
Chapter LXXXXXXXI	1837
Chapter LXXXXXXXII	1841
Chapter LXXXXXXXIII	1845
Chapter LXXXXXXXIV	1849
Chapter LXXXXXXXV	1853
Chapter LXXXXXXXVI	1857
Chapter LXXXXXXXVII	1861
Chapter LXXXXXXXVIII	1865
Chapter LXXXXXXXIX	1869
Chapter LXXXXXXXI	1873
Chapter LXXXXXXXII	1877
Chapter LXXXXXXXIII	1881
Chapter LXXXXXXXIV	1885
Chapter LXXXXXXXV	1889
Chapter LXXXXXXXVI	1893
Chapter LXXXXXXXVII	1897
Chapter LXXXXXXXVIII	1901
Chapter LXXXXXXXIX	1905
Chapter LXXXXXXXI	1909
Chapter LXXXXXXXII	1913
Chapter LXXXXXXXIII	1917
Chapter LXXXXXXXIV	1921
Chapter LXXXXXXXV	1925
Chapter LXXXXXXXVI	1929
Chapter LXXXXXXXVII	1933
Chapter LXXXXXXXVIII	1937
Chapter LXXXXXXXIX	1941
Chapter LXXXXXXXI	1945
Chapter LXXXXXXXII	1949
Chapter LXXXXXXXIII	1953
Chapter LXXXXXXXIV	1957
Chapter LXXXXXXXV	1961
Chapter LXXXXXXXVI	1965
Chapter LXXXXXXXVII	1969
Chapter LXXXXXXXVIII	1973
Chapter LXXXXXXXIX	1977
Chapter LXXXXXXXI	1981
Chapter LXXXXXXXII	1985
Chapter LXXXXXXXIII	1989
Chapter LXXXXXXXIV	1993
Chapter LXXXXXXXV	1997
Chapter LXXXXXXXVI	2001
Chapter LXXXXXXXVII	2005
Chapter LXXXXXXXVIII	2009
Chapter LXXXXXXXIX	2013
Chapter LXXXXXXXI	2017
Chapter LXXXXXXXII	2021
Chapter LXXXXXXXIII	2025
Chapter LXXXXXXXIV	2029
Chapter LXXXXXXXV	2033
Chapter LXXXXXXXVI	2037
Chapter LXXXXXXXVII	2041
Chapter LXXXXXXXVIII	2045
Chapter LXXXXXXXIX	2049
Chapter LXXXXXXXI	2053
Chapter LXXXXXXXII	2057
Chapter LXXXXXXXIII	2061
Chapter LXXXXXXXIV	2065
Chapter LXXXXXXXV	2069
Chapter LXXXXXXXVI	2073
Chapter LXXXXXXXVII	2077
Chapter LXXXXXXXVIII	2081
Chapter LXXXXXXXIX	2085
Chapter LXXXXXXXI	2089
Chapter LXXXXXXXII	2093
Chapter LXXXXXXXIII	2097
Chapter LXXXXXXXIV	2101
Chapter LXXXXXXXV	2105
Chapter LXXXXXXXVI	2109
Chapter LXXXXXXXVII	2113
Chapter LXXXXXXXVIII	2117
Chapter LXXXXXXXIX	2121
Chapter LXXXXXXXI	2125
Chapter LXXXXXXXII	2129
Chapter LXXXXXXXIII	2133
Chapter LXXXXXXXIV	2137
Chapter LXXXXXXXV	2141
Chapter LXXXXXXXVI	2145
Chapter LXXXXXXXVII	2149
Chapter LXXXXXXXVIII	2153
Chapter LXXXXXXXIX	2157
Chapter LXXXXXXXI	2161
Chapter LXXXXXXXII	2165
Chapter LXXXXXXXIII	2169
Chapter LXXXXXXXIV	2173
Chapter LXXXXXXXV	2177
Chapter LXXXXXXXVI	2181
Chapter LXXXXXXXVII	2185
Chapter LXXXXXXXVIII	2189
Chapter LXXXXXXXIX	2193
Chapter LXXXXXXXI	2197
Chapter LXXXXXXXII	2201
Chapter LXXXXXXXIII	2205
Chapter LXXXXXXXIV	2209
Chapter LXXXXXXXV	2213
Chapter LXXXXXXXVI	2217
Chapter LXXXXXXXVII	2221
Chapter LXXXXXXXVIII	2225
Chapter LXXXXXXXIX	2229
Chapter LXXXXXXXI	2233
Chapter LXXXXXXXII	2237
Chapter LXXXXXXXIII	2241
Chapter LXXXXXXXIV	2245
Chapter LXXXXXXXV	2249
Chapter LXXXXXXXVI	2253
Chapter LXXXXXXXVII	2257
Chapter LXXXXXXXVIII	2261
Chapter LXXXXXXXIX	2265
Chapter LXXXXXXXI	2269
Chapter LXXXXXXXII	2273
Chapter LXXXXXXXIII	2277
Chapter LXXXXXXXIV	2281
Chapter LXXXXXXXV	2285
Chapter LXXXXXXXVI	2289
Chapter LXXXXXXXVII	2293
Chapter LXXXXXXXVIII	2297
Chapter LXXXXXXXIX	2301
Chapter LXXXXXXXI	2305
Chapter LXXXXXXXII	2309
Chapter LXXXXXXXIII	2313
Chapter LXXXXXXXIV	2317
Chapter LXXXXXXXV	2321
Chapter LXXXXXXXVI	2325
Chapter LXXXXXXXVII	2329
Chapter LXXXXXXXVIII	2333
Chapter LXXXXXXXIX	2337
Chapter LXXXXXXXI	2341
Chapter LXXXXXXXII	2345
Chapter LXXXXXXXIII	2349
Chapter LXXXXXXXIV	2353
Chapter LXXXXXXXV	2357
Chapter LXXXXXXXVI	2361
Chapter LXXXXXXXVII	2365
Chapter LXXXXXXXVIII	2369
Chapter LXXXXXXXIX	2373
Chapter LXXXXXXXI	2377
Chapter LXXXXXXXII	2381
Chapter LXXXXXXXIII	2385

LĀTVIJAS NĀCIONALĀ BIBLIOTEKA

0301031064

**OBLIGĀTAIS
EKSEMPĻĀRS**

4.50

99-33
L 431 III

Vizma Belševica

**Dzejniece, rakstniece un tulkotāja,
O.Vācieša prēmijas laureāte,
Triju Zvaigžņu ordeņa kavaliere –
latviešu literatūras sirdsapziņa.**

Rakstos apkopota dzeja, proza, tulkojumi un atdzeja. Trešajā sējumā – isprozas darbi no krājumiem "Ķikuraga stāsti", "Nelaieme mājās", "Lauztā sirds un goda dēļa", "Zem zilās debesu bļodas" un divas lugas bērniem.

"Vizmas Belševicas stāstus lasīt ir bauda vairāku iemeslu dēļ: rūpīgi nostrādāti tie atbilst klasiskās noveles formas prasībām; to dažādie valodas slāņi lieliski sadarbojas un papildina cits citu; tie saista ar savu humoru un precīzo ieskatu cilvēku mentalitātē un dzīves apstākļos. Ar saviem stāstiem Vizma Belševica vienkārši pierāda to, ka, rakstot uz vella paraušanu, var radīt nopietnus mākslas darbus."

/Juris Kronbergs/

JUMAVA

ISBN 9984-05-387-3

9 799984 053874